تهران در تصویر

پژوهش یحیی ذکاء و محمدحسن سمسار

عکاسی علی خادم

جلد اول

تهران در تصویر

جلد اول

کتابخانه مرکزی
Central Library
Tehran University

پژوهش

یحیی ذکاء - محمدحسن سمسار

عکاسی

علی خادم

سروش
تهران ۱۳۶۹

فهرست مطالب

پیشگفتار	۵
تاریخچهٔ تهران	۶
نقشه‌های تهران	۱۱
دورنماهایی از تهران	۱۷
دروازه‌ها و کوچه‌ها	۳۹
میدان ارگ	۶۳
بناهای دورهٔ کریم‌خانی	۸۷
ایوان تخت مرمر	۹۳
تخت مرمر	۱۱۱
باغ گلستان	۱۲۱
عمارت خروجی	۱۴۱
تخت طاووس	۱۵۵
قصر قاجار	۱۶۱
باغ و عمارت لاله‌زار	۱۸۳
نگارستان	۱۸۷
مسجد سلطانی	۱۹۹
خانهٔ وزیر مختار فرانسه	۲۱۱
دارالفنون	۲۱۹
سبزه‌میدان	۲۲۷
دوشان تپه	۲۳۵
قصر فیروزه	۲۵۳
نظامیه	۲۵۹
سلطنت آباد	۲۸۱
باغ فردوس	۲۹۵
میدان اسبدوانی	۳۰۳
عمارت بادگیر	۳۲۳
میدان مشق	۳۳۱
شمس‌العماره	۳۴۵
چند منظره از چند گوشهٔ تهران	۳۷۷
مناظری از شمیران	۳۹۵
مناظری از اطراف تهران	۴۱۵

R
DS325
.T4Z66
v.1
c.3
RF

ذکاء، یحیی، ۱۳۰۲ — گردآورنده.
تهران در تصویر / پژوهش یحیی ذکاء، محمدحسن سمسار؛ عکاسی علی خادم. — تهران: سروش، ۱۳۶۸ —
ج.: مصور، نقشه، طرح.
تصاویر ج. ۱ از سفرنامه‌ها و کتابهای جهانگردان و فرستادگان سیاسی سده‌های ۱۹ و ۲۰ میلادی و از بایگانیهای عکس موجود در تهران گردآمده.
فارسی — انگلیسی.
کتابنامه: ج. ۱: ص. ۴۵۴ — ۴۵۵؛
۱. تهران — سیروساخت — تصویرها. ۲. تهران — آثار تاریخی — تصویرها. الف. سمسار، محمدحسن، ۱۳۱۳ — گردآورنده همکار. ب. خادم، علی، عکاس. ج. عنوان.

DSR/۲۰۷۹/۸۶۴ ۹۵۵/۱۲۲

برگه فهرستنویسی واحد تولید اطلاعات آرشیوها و کتابخانه‌ها.
سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران.

تهران، خیابان استاد مطهری، تقاطع خیابان دکتر مفتح، ساختمان جام‌جم
چاپ اول: ۱۳۶۹
ویراستار: زهرا آقاسیدصادق
پانچیست: فرشته حسین‌پور
نمونه‌خوان: بهناز کوشا
صفحه‌آرا: مرجان داوری
طراح روی جلد: شهرام گلپریان
ناظر چاپ: علیرضا جمشیدی
حروفچینی: لاینوترون انتشارات سروش
لیتوگرافی: تدیس
این کتاب در شش هزار نسخه در چاپخانهٔ سپکه چاپ و در صحافی علی صحافی شد.
همهٔ حقوق محفوظ است.
بها: ۸۰۰۰ ریال

به نام خداوند جان و خرد

پیشگفتار

پیش از این بسیاری از پژوهندگان — چه در گذشته و چه در حال — به تهیه و تدوین و انتشار آثاری در پیرامون تاریخ تهران پرداخته‌اند، که ارج و ارزش کار و کوششهای آنان مورد ستایش است. در این دسته از آثار، بیشتر به بررسی پیشینهٔ تاریخی و جغرافیایی تهران پرداخته شده و کمتر به جنبهٔ تصویری آن توجه گردیده است. به همین علت تهیه کنندگان این مجموعه بر آن شدند که اثری فراهم آورند که گذشتهٔ شهر تهران را تا جایی که طرحها و تصویرهای موجود و در دسترس اجازه می‌دهد، با تصویر به هم میهنان ارجمند معرفی کند.

برای رسیدن به این هدف صدها سفرنامه و کتاب، از جهانگردان و فرستاده‌های سیاسی که در سده‌های سیزدهم و چهاردهم هجری (۱۹ و ۲۰ میلادی) به ایران سفر کرده‌اند، از نظر تصویری مورد بررسی قرار گرفته و از بایگانیهای عکس موجود در تهران استفاده شده است. این کار برخلاف آنچه در آغاز می‌نماید، چندان ساده و آسان انجام نپذیرفت، زیرا نبود یك آرشیو ملی — که وجود آن هرگز به جد گرفته نشده است — کار این گونه پژوهشها را بسیار دشوار می‌کند، و دست اندرکاران این گونه پژوهشها با دشواریهای این امر آشنا هستند، و نیازی به بازگویی آن نیست.

سرانجام آنکه، بنابر یك ضرب‌المثل چینی که می‌گوید: «یك تصویر گویاتر از هزار واژه است» خوانندگان ارجمند، خود می‌توانند به چشم ببینند که شهر تهران در طول نزدیك به دو سده چه راهی را پیموده و چه دگرگونیهایی در آن پدید آمده است. امید که این مجموعه هرچند که از لغزش و کمی و کاستی تهی نیست، پیش صاحبنظران پذیرفته آید.

In the name of God the Giver of Life and Knowledge

Introduction

A large number of researchers, whether in the past or the present, have written, gathered and published works about the history of Tehran. Their labours are valuable and praiseworthy. These works are mostly concerned about historical and geographical data, and little attention was paid to pictorial data. For this reason, the writers of this book have tried, insofar as plans, pictures and photographs have been available, to present to their fellow countrymen this aspect of Tehran.

To this end, hundreds of travelogues and books, by political envoys and travellers who visited Iran in the nineteenth and twentieth century A.D. have been studied and existing photographic archives have been perused. This research, apparently easy at first look, was not so, because of the lack of a centralised national archives. Colleagues who undertake such research are well aware of the difficulties and there is no need to repeat them.

Finally to quote a Chinese saying that «one picture is more expressive than a thousand words», our valued readers can observe with their own eyes the path of progress and change which Tehran has followed in about two centuries. We hope that this publication, although it cannot avoid errors and omissions, would prove acceptable to the knowledgeable.

تاریخچهٔ تهران

شهر تهران که امروز از نظر گسترش و فزونی جمعیت در ردیف شهرهای بزرگ جهان قرار دارد، از نظر پیشینهٔ تاریخی، و در سنجش با شهرهای کهنسال ایران زمین، شهری نوساز و جوان است.

کهن‌ترین سند تاریخی که در آن از شهر تهران نام برده شده، کتاب تاریخ بغداد است. خطیب بغدادی در شرح حال محمدبن حماد، محدث نامور سدهٔ سوم هجری او را ابوعبدالله حافظ تهرانی رازی می‌خواند. بدین سان پیداست که در آن زمان تهران دیهی از دیهای ری به شمار می‌رفته که نام آن را با نام ری همراه آورده است. پیشتر از آن نام تهران را در هیچ یک از اسناد و مدارک کتبی موجود، نمی‌یابیم، و از آن پس نیز تنها در منابعی انگشت‌شمار به تهران — آن هم به سبب شهرت محصولات کشاورزی به ویژه انار آن — بر می‌خوریم.

نخستین جغرافیانویسی که از تهران آگاهی درخور توجهی در کتاب خود آورده، یاقوت حموی است. او در کتاب معجم‌البلدان می‌نویسد: «تهران دیهی است از دیهای ری، که مردم آن بسیار سرکشند، و نه تنها به حاکمان وقت یاغی‌اند، بلکه با خود نیز در ستیزند. بدان سان که ساکنان محلات دوازده‌گانهٔ آن نمی‌توانند، به کویهای یکدیگر رفت و آمد کنند.» وی می‌افزاید که: «ساکنان تهران در خانه‌هایی که در زیرزمین ساخته بودند، می‌زیستند.»

آنچه یاقوت حموی در آغاز سدهٔ هفتم هجری دربارهٔ تهران نوشته، مورد تأیید دیگر جغرافیانویسان سدهٔ هفتم هجری نیز قرار گرفته است.

ویرانی ری، بر اثر جنگهای فرقه‌ای، و تعصبهای مذهبی در سدهٔ ششم و حملهٔ خانمان‌سوز مغول در سال ۶۱۷ هـ‍.ق بدان شهر، سبب آبادانی و افزایش جمعیت تهران شد، تا آنکه این روستای سرسبز در نیمهٔ دوم سدهٔ دهم هجری مورد توجه شاه تهماسب صفوی قرار گرفت، و او دستور داد تا به سال ۹۶۱ هـ‍.ق بارویی بر گرد آن کشیدند. از این زمان تهران چهرهٔ شهر به خود گرفت و روز به روز رو به گسترش نهاد. دور باروی شاه‌تهماسبی در حدود شش‌هزار گام بود، و یکصدوچهارده برج و چهار دروازه داشت که عبارت بود از:

۱- دروازهٔ شاه عبدالعظیم
۲- دروازهٔ دولاب
۳- دروازهٔ شمیران
۴- دروازهٔ قزوین

شاه‌عباس در سال ۹۹۸ هـ.ق هنگامی که برای دفع حملهٔ عبدالمؤمن‌خان ازبک عازم خراسان بود به تهران آمد و در این شهر بیمار شد، بدان‌سان که نتوانست به موقع خود را به خراسان برساند، در نتیجه عبدالمؤمن‌خان شمار بسیاری از مردم مشهد را کشت و شهر را غارت کرد. نوشته‌اند که شاه‌عباس به همین سبب از تهران بیزار بود. با این همه چنارستانی در این شهر ایجاد کرد که بعدها به ارگ تبدیل شد.

پیترو دلاواله جهانگرد ایتالیایی که در سالهای ۱۰۲۶ تا ۱۰۳۳ هـ.ق در ایران بوده، تهران را شهر چنارها نامیده است، و می‌نویسد: «اگر دو مرد دست به دست هم دهند، باز هم نمی‌توانند چنارهای تهران را در بغل بگیرند.»

در دوران واپسین پادشاهان دودمان صفوی، در محل چنارستان شاه‌عباسی ساختمانی به دستور شاه سلیمان بنا شد، و شاه‌سلطان حسین نیز در آخرین سال پادشاهی خود چندی در این شهر به سر برد.

پس از برافتادن صفویان، تهران نیز چون دیگر شهرهای ایران به دست افغانها افتاد، و آنان در ارگ تهران ساکن شدند، ولی پس از شکست از نادرشاه تهران را غارت کردند و بسیاری از مردم را کشتند و از تهران گریختند.

به روزگار نادرشاه توجه چندانی به تهران نشد، اما کریم‌خان‌زند، برای اداره و ادامهٔ جنگهای خود با محمدحسن‌خان قاجار، تهران را مرکز فرماندهی سپاه خود ساخت، و هم او بود که برای نخستین بار اندیشهٔ پایتختی تهران را در سر می‌پروراند. تا جایی که در سالهای ۱۱۷۲ و ۱۱۷۳ هـ‍.ق به دستور او دیوانخانه و حرمخانه‌ای در محوطهٔ ارگ بنا کردند، و به دور ارگ بارو و خندقی برپا ساختند.

اندیشهٔ پایتختی تهران که به روزگار کریم‌خان زند پدید آمده بود، سرانجام به دست آقامحمدخان قاجار جامهٔ عمل پوشید، و تهران به سال ۱۲۰۰ هـ‍.ق به پایتختی ایران انتخاب شد، و لقب دارالخلافه یافت. در زمان پادشاهی فتحعلی‌شاه‌قاجار، تهران به تدریج رونق و آبادانی بیشتری یافت، بناهای تازه در آن ایجاد شد، و جمعیت آن رو به فزونی نهاد. با این همه تهران هنوز شهری نبود که درخور پایتختی ایران باشد. به جز ارگ سلطنتی دیگر محلات شهر از نظر ساختمانهای مسکونی و داشتن امکانات شهری بسیار فقیر بودند. کوچه‌های تنگ گردآلود و تاریک در هوای گرم تابستان، و پر گل و لای و چاله و چاه در زمستان از ویژگیهای تهران این زمان بود. همهٔ جهانگردان و مأموران سیاسی که از تهران بازدید کرده‌اند، از این وضع شکوه سر داده‌اند.

در روزگار پادشاهی محمد شاه و ناصرالدین شاه قاجار به تدریج آبادانی و گسترشی در تهران پدید آمد. دگرگونی اساسی در وضع شهر تهران و نخستین گسترش حساب شدهٔ شهر در سال ۱۲۸۴ هـ‍.ق انجام گردید.

طرحها و تصاویری که در مجموعهٔ حاضر از نظر خوانندگان گرامی می‌گذرد، مربوط به آن دسته از بناهای تهران است که پیش از سال ۱۲۸۴ هـ‍.ق بنیاد نهاده شده است، و وضع و چگونگی تهران پس از توسعه، و بناهای دورهٔ بعد، در مجموعهٔ دیگری از نظر گرامی شما خواهد گذشت

ری باستان
معجم‌البلدان
عالم‌آرای عباسی
سفرنامهٔ پیترو دلاواله
مرآت‌البلدان

A Short History of Tehran

Tehran which today ranks among the large cities of the world, is historically a newcomer among Iran's ancient cities.

The oldest record mentioning Tehran is the book of *Baghdad's History*. The Bagdadi author, in his biography of Mohammad Ibn Hammad, the celebrated writer of the third century of the Hejirae, calls him Aby Abdullah Hafez Tehraniye Razi. Since in this appelation, Tehran is linked with Rey, it appears that it was one of the villages surrounding Rey. Before this we do not find any mention of Tehran in any written document; after this some scant mentions of Tehran are made, and this in connection with its affluent agricultural products, especially its pomegranates.

The first geographer who writes attentively about Tehran is Yaqoot Hamavi. In his book *Mo'jam-ol-Boldan* he writes: «Tehran is one of the villages of Rey with rebellous inhabitants. They not only disregard their govérnors, but are in constant clashes among themselves, to the extent that the inhabitants of its twelve quarters cannot visit one another.» He adds that the Tehranis lived in underground dwellings. What he wrote in the seventh century has been confirmed by other geographers of the same period.

The onset of the destruction of Rey, first by secterial schisms and fanaticism in the sixth century, followed by its annihilation in the catastrophic sack by the Mongols in the year 1220 A.D., gave Tehran an opportunity for development and the increase in its population. Finally, in the second half of the tenth century, this green village attracted the attention of Shah Tahmasb the Safavid who ordered that ramparts be constructed around it, in the year 1553 A.D.. From that time Tehran acquired the status of a city and grew systematically. The length of these ramparts was about six thousand paces and included 114 forts and four gates; these are:

1) The Shah Abdol-Azim Gate
2) The Doolab Gate
3) The Shemiran Gate
4) The Qazvin Gate

Shah Abbas who set out in the year 1589 A.D. to Khorassan to quell the attack of Abdol-Mo'men Khan Uzbek, stopped on his way in Tehran where he fell ill. This prevented him from reaching Khorassan in time and as a result Abdol-Mo'men Khan looted Meshed, killing a large number of its citizens. It has been mentioned by some sources that for this reason Shah Abbas felt a distate for Tehran. Notwithstanding this he planted a grove of birch trees which later became the Arg of Tehran.

Pietro Della Valle, the Italian traveller who was in Iran in the years 1617/1623 A.D. called Tehran «The Birch City» and writes that if two held hands they still encircle the trunks of these trees.

During the declining years of the Safavid rule a building was erected close to the birch grove on the orders of Shah Soleyman, and Shah Soltan Hossein spent some time there at the end of his reign.

After the fall of the Safavids, the Afghans occupied Tehran with other Iranian cities and chose to reside in the Tehran Arg. After their defeat by Nader Shah, they looted Tehran before they fled, killing a large number of its citizens.

During th reign of Nader Shah little attention was paid to Tehran. Later Karim Khan Zand, in his war against Mohammad Hassan Khan Qajar, chose Tehran as his military headquarters and the gathering center of his soldiers. He was the first who thought of making Tehran his capital. The plan reached the stage where in the years 1172-73 (1758 A.D.) offices and a harem were built within the Arg which was surrounded by ramparts and moats.

The plan to make Tehran the capital, first thought of by the Zandiehs, was carried out by Agha Mohammad Khan Qajar who in the year 1785 A.D. proclaimed it his capital and bestowed on it the title of Dar-ol-Khelafeh (The House of the Caliphate). During the reign of Fathali Shah Qajar Tehran developed gradually, new buildings were erected and the population increased. Nonetheless Tehran was not a city fit to be the capital. Apart from the royal buildings, dwellings were bad and lacking most urban necessities. Alleys were narrow, dusty and dark in the heat of summer, and full of mud-filled potholes in winter. All travellers and political envoys described this and expressed their dissatisfaction.

During the reigns of Mohammad Shah and Nasser-ed-Din Shah new developments and buildings slowly appeared and the first planned development was in the year 1867 A.D..

In the present collection of pictures and plans cover those buildings which were in existence by the year 1867 A.D.. The later stage of Tehran's development will be presented to our dear readers in a future collection.

Ancient Rey
Mo'jam-ol-Boldan
Alam-Aray Abbasi
Travelogue of Pietro Della Valle
Mer'at-ol-Boldan

یادآوری

عکسها و طرحهای عرضه شده در این مجموعه، تصاویر کهن شدهٔ تهران قدیم از دیدگاه تاریخی است. هرچند که بعضی از آنها چون تابلوهای نقاشی آبرنگ محمودخان، و رنگ روغنی کمال‌الملك خود از شاهکارهای هنری ایران به شمار می‌آید.
این یادآوری بدان سبب است که اگر برخی از عکسها از نظر کیفیت در حد مطلوب نیست بدان سبب چاپ گردیده است که حذف آنها به کاهش آگاهی خوانندگان در پیرامون چهرهٔ تهران قدیم می‌انجامید، و به سبب بعضی مشکلات دسترسی به عکسهای بهتر نیز در شرایط موجود مقدور نبود.

Reminder

The photograph and drawings shown in this collection are a historical background, even though some of them such as the water colours of Mahmoud Khan and the oil paintings of Kamal-ol-Molk are treasures of Iranian art. This reminder is due to the fact that if some reproductions are technically inferior in quality, they have been included to complete the picture of old Tehran; for various reasons and difficulties better pictures could not be obtained.

نقشه های تهران

قدیمی ترین نقشه‌ای که از شهر تهران در دست است، نقشه‌ای است که در سال ۱۲۶۹ هـ.ق به وسیلهٔ برەزین کشیده شده است و بارو، خندق و برجهای حصار شاه تهماسبی را نشان می‌دهد.

نقشهٔ دیگر تهران که در سال ۱۲۷۵ هـ.ق توسط ماژور اگوست کریشیش اتریشی تهیه شده است، نشان می‌دهد که تهران در آن سالها، پنج محله و شش دروازه داشته، و شهر همچنان در محدودهٔ باروی قدیم محصور بوده است.

محـلات پنجگانه عبارت بود از: عودلاجان، سنگلج، چالمیدان، بازار و ارگ.

دروازه‌های ششگانه عبارت بود از: شمیران، دولت، دولاب، شاه‌عبدالعظیم، محمدیّه و قزوین.

Plans of Tehran

The oldest map of Tehran is one drawn in 1852 A.D. by Berezin, showing Tahmasb's enclosure.

Another map of Tehran was drawn in 1858 A.D. by the Austrian Major August Kriziz. It shows Tehran as having five quarters and six gates, within the confines of the old ramparts.

The quarters were: Owdalajan, Sanglaj, Chal-Maidan, Bazar, Arg.

The gates were: Shemiran, Dowlat, Doolab, Shah Abdol-Azim, Mohammadieh, Qazvin.

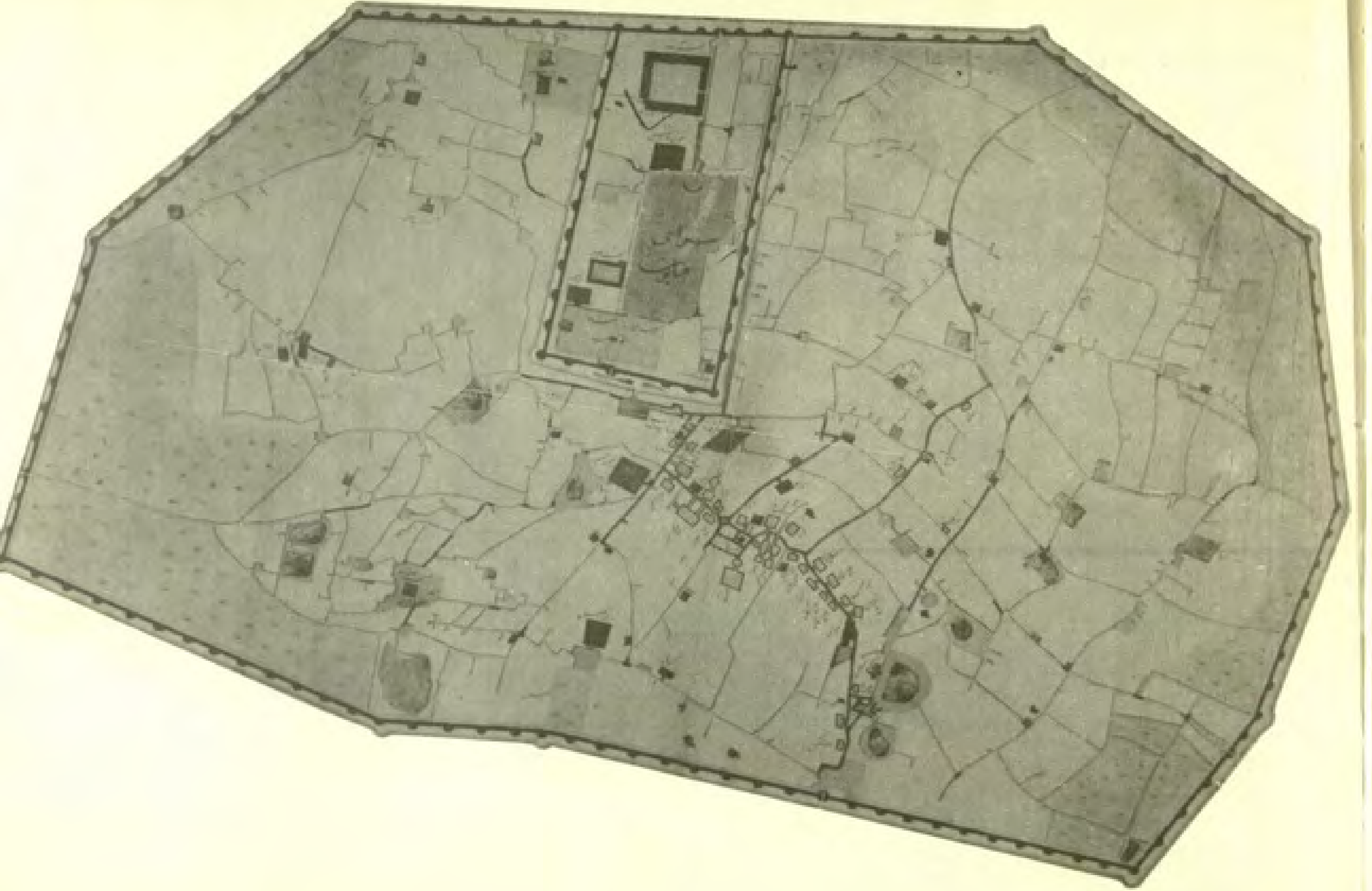

۱-۱. نقشهٔ شهر تهران (۱۲۶۹ هـ ق).
از: برەزین[۱].
نقشه از: کتابخانهٔ کاخ گلستان.

1-1. Map of Tehran, 1852.
by: Berezin.[1]
Map from the: Golestan Palace Library.

۱. ایلیانیکولایویچ برەزین خاورشناس روس، نخستین کسی است که نقشهٔ شهر تهران را تهیه کرده و مجلد اول جامع‌التواریخ را با دقت و صحت بسیار در سالهای ۶-۱۳۰۳ هـ‌ق در سن پترزبورگ به چاپ رسانیده که در ردهٔ کتابهای نایاب است.

1. Ilya Nikolayevitch Berezin the Russian Orientalist is the first person to draw a map of Tehran and he prepared and printed during the years 1885-88 an exact and accurate copy of the first volume of Jami'-ol-Tavarikh in St. Petersburg.

۱-۲. نقشهٔ شهر تهران (۱۲۷۵ هـ.ق.).
از: ماژور اگوست کریشیش اتریشی۲.
نقشه از: کتابخانهٔ کاخ گلستان.

2-1. Map of Tehran, 1858.
By: August Kriziz Austrian.[2]
Map from the: Golestan Palace Library.

۲. ماژور اگوست کریشیش (۸۶-۱۸۱۴) یکی از شش اتریشی بود که به عنوان معلم دارالفنون در فاصلهٔ سالهای ۱۲۶۸ تا ۱۲۷۶ هـ.ق به خدمت در ایران پرداخت. وی علاوه بر آموزش امورنظامی در دارالفنون، توپخانهٔ ارتش ایران راتجدید سازمان کرد. وی از پیشگامان هنر عکاسی در ایران است. اولین نقشهٔ نسبتاً کامل شهر تهران به وسیلهٔ او و به کمک شاگردان ایرانی او (ذوالفقار بیک و محمدتقی‌خان) مساحی و کشیده شد. کریشیش در علوم ریاضی و طبیعی نیزدارای اطلاعاتی بود. نخستین خط تلگراف بین کاخ شهری سلطنتی و باغهای حومهٔ شهر تهران به وسیلهٔ او کشیده شد. وی در ارتش ایران به درجهٔ سرتیپی رسید.

2. Major August Kriziz 1814-86 A.D. was one of six Austrians employed as teachers for the Dar-ol-Fonoon School and served during years 1851-59 A.D.. Apart from teaching military subjects at the school, he re-organised the Iranian Army's artillery, pioneered photography and the first, relatively complete, map of Tehran was drawn by him with the help of his pupils Zolfeghar Beg and Mohammad Taghi Khan. He was versed in mathematics and science. The first telegraph line between the palace and the suburban royal gardens was installed by him. He attained the rank of Brigadier-General in the Iranian Army.

دورنماهایی از تهران

تخستین تصویری که از شهر تهران در دست داریم، طرحی است که جیمز موریه دیپلمات نامور انگلیسی و نویسندهٔ کتاب مشهور حاجی بابای اصفهانی در نخستین سفرنامهٔ خود که زیر نام *سفری در ایران و... تا قسطنطنیه* به چاپ رسانیده آورده است.

لازم به یادآوری است که قرار گرفتن قلهٔ دماوند در سمت چپ تصویر، ناشی از وارونه چاپ شدن گراور در کتاب موریه است، نه اشتباه طراح. در اینجا نیز برای حفظ اصالت طرح به همان صورت چاپ شده است.

پس از موریه جهانگردان دیگری نیز چون کرپرتر، فلاندن، دوبو و دیگران در سفرنامه‌های خود طرحها و تصاویری از شهر تهران به دست داده‌اند.

Views of Tehran

The first drawing of Tehran is one of James Morier, the famous British diplomat and author of *Haji Baba of Isfahan*, which appeared in his first travelogue titled *A Journey through Persia,... to Constantinople*.

In this connection, it must be pointed out that placing Mount Demavand on the left of the drawing is a result of reversing the drawing during printing. In this book, the drawing has not been altered in order to give a faithful reproduction of Morier's book.

After him, other travellers such as Ker Porter Flandin, Dubeau and others included drawings and pictures of Tehran in their books.

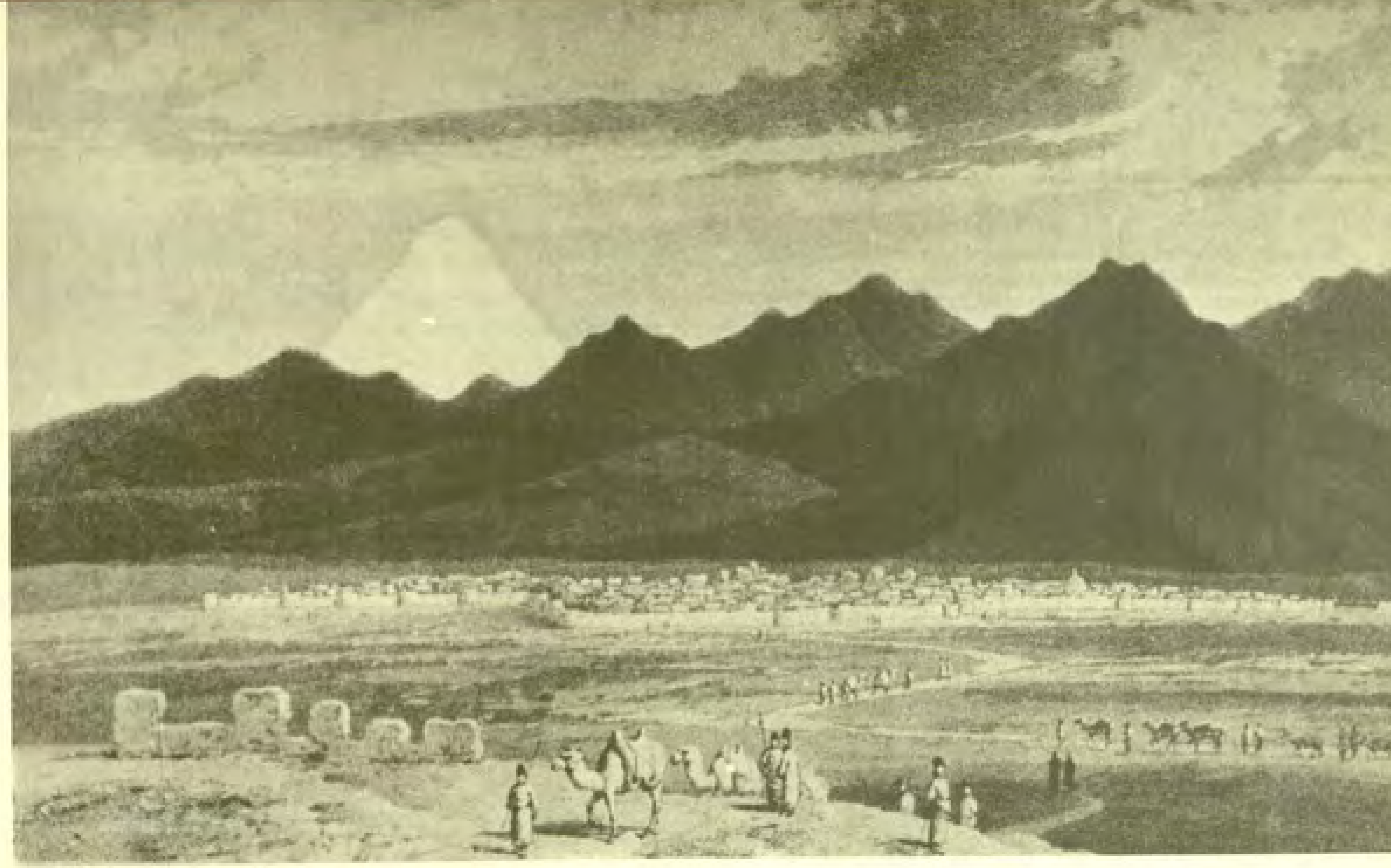

۲-۱. دورنمای شهر تهران با برج و باروی شاه‌تهماسبی
(۲۴-۱۲۲۳ هـ ق).
طرح از کتاب: *سفری در ایران و... تا قسطنطنیه*.
نوشته: جیمز موریه.
چاپ: ۱۸۱۲ م.

1-2. Panorama of Tehran with Fort and Shah Tahmasb's ramparts, 1808-9. Drawing from the book: *A Journey Through Persia,... to Constantinople.*
By: Tames Morier, 1812.

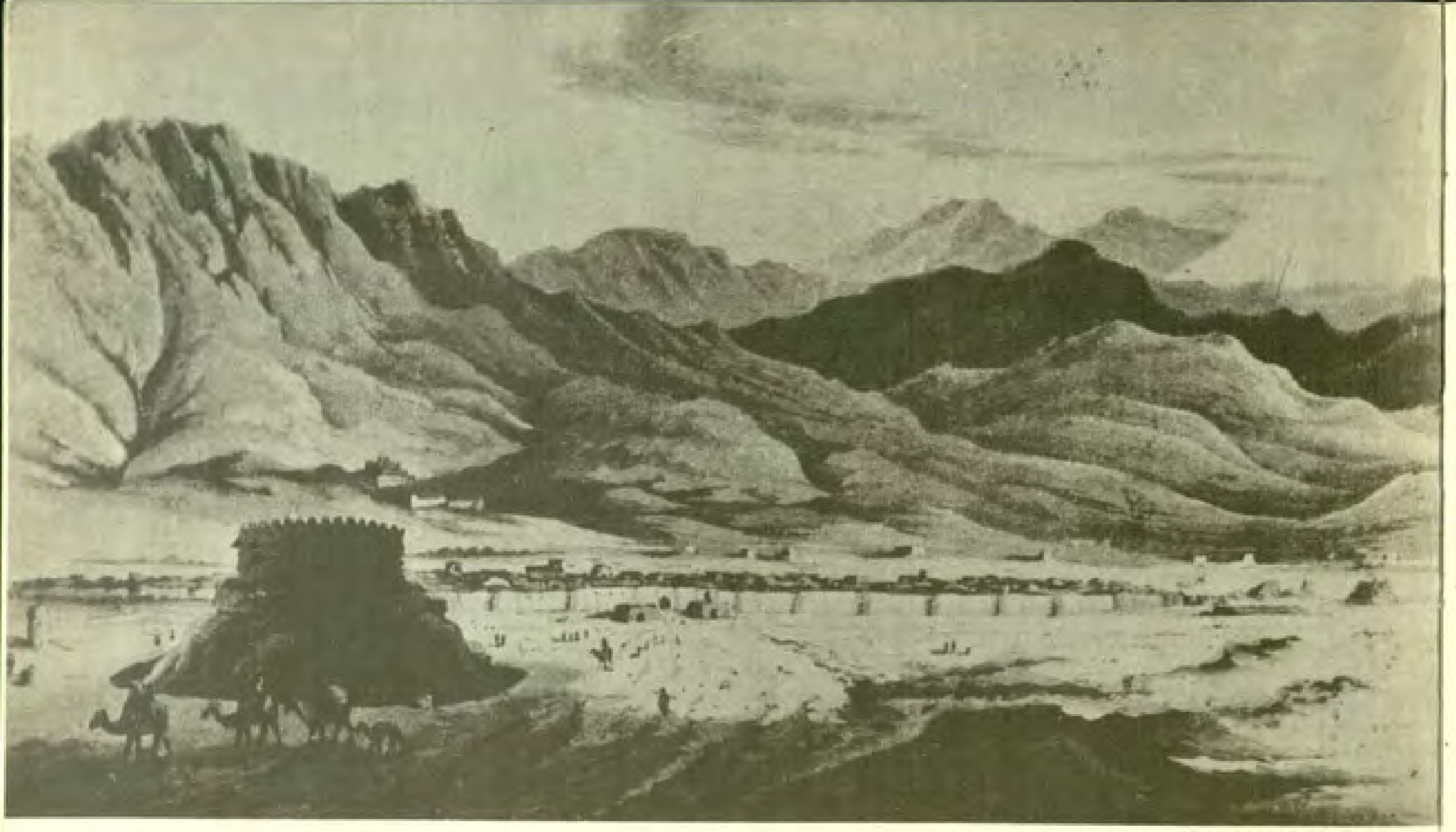

۲-۲. دورنمای شهر تهران، از سوی جادهٔ اصفهان، با برج و باروی شاه‌تهماسبی و باروتخانهٔ خارج از شهر و نمای کوههای البرز و قلّهٔ دماوند (بین سالهای ۱۲۳۳ تا ۱۲۳۶ هـ‌ق).
طرح از کتاب: *سفر در گرجستان، ایران، ارمنستان و....*
نوشته: سر رابرت کرپرتر.
چاپ: ۲۲-۱۸۲۱ م.

2-2. Panorama of Tehran with Fort and Shah Tahmasb's ramparts seen from the Isfahan road, together with the powder factory, the Alburz mountains and Mount Demavand, 1817-20.
Drawing from the book: *Travels in Georgia, Persia, Armenia...*
By: Sir Robert Ker Porter 1821-22.

۲-۳. دورنمایی دیگر از شهر تهران از سوی جادهٔ اصفهان با برج و باروی شاه‌تهماسبی و باروتخانهٔ خارج از شهر و نمای کوههای البرز و قلهٔ دماوند (بین سالهای ۱۲۳۳ تا ۱۲۳۶ هـ‌ق).
طرح از: مجلهٔ *ایران* شمارهٔ ۱۰.
چاپ: ۱۹۷۲ م.

3-2. Another panorama of Tehran with Fort and Shah Tahmasb's ramparts seen from the Isfahan Road, together with the powder factory, the Alburz Mountains and Mount Demavand, 1817-20.
Drawing from the magazine: *Iran, no 10.*, 1972.

۲-۴. دورنمای شهر تهران، با برج و باروی شاه‌تهماسبی[۱].
طرح از کتاب: *ایران*.
نوشته: لوئی دوبو.
چاپ: ۱۸۴۱ م.

۱. این طرح احتمالا از کتاب موریه اقتباس شده است.

4-2. Panorama of Tehran with Fort and Shah Tahmasb's Ramparts.[1]
Drawing from the book: *La Perse*.
By: M. Louis Debeux, 1841.

1. This drawing is in all probability copied from Morier.

6-2. View of Tehran from the Shah Tahmassebi Fort.
Photograph from the book: *Tehran: An Urban Analysis*,
By: H. Bahram beygui, 1977.

۲-۶. دورنمای تهران در حصار شاه‌تهماسبی:
عکس از کتاب: تهران، یك تجزیهٔ شهری،
نوشته: ح. بهرام بیگی،
چاپ: ۱۹۷۷ م.

5-2. View of Tehran from the Shah Tahmassebi Fort.
Photograph from the book: *Tehran: An Urban Analysis*.
By: H. Bahram Beygui, 1977.

۲-۵. دورنمای تهران در حصار شاه‌تهماسبی:
عکس از کتاب: تهران، یك تجزیهٔ شهری
نوشته: ح. بهرام بیگی،
چاپ: ۱۹۷۷ م.

22/۲۴

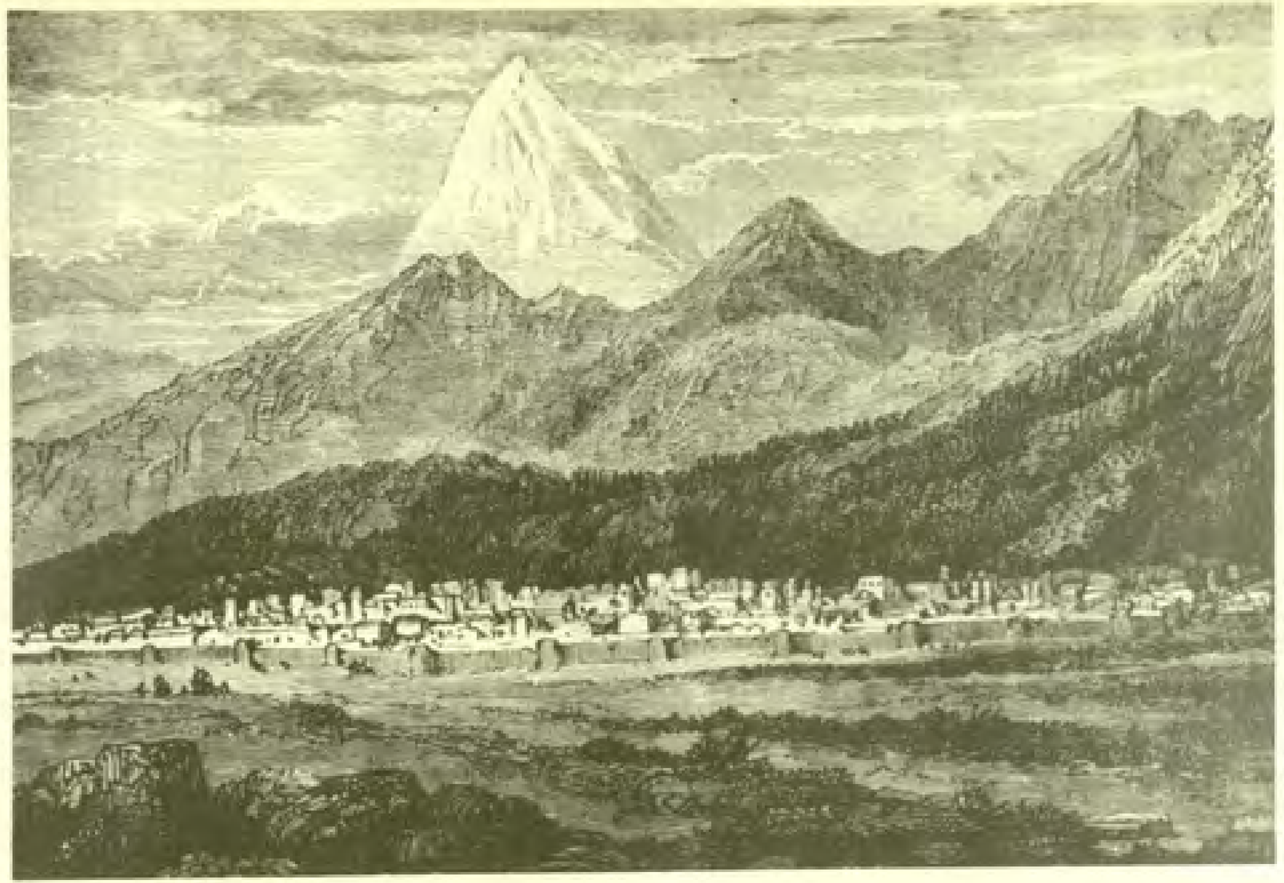

۲-۷. دورنمای تهران در حصار شاه‌تهماسبی.
عکس از کتاب: تهران یک تجزیهٔ شهری
نوشته: ح. بهرام بیگی
چاپ: ۱۹۷۷ م.

7-2. View of Tehran from the Shah Tahmassebi Fort.
Photograph from the book: *Tehran: An Urban Analysis.*
By: H. Bahram Beygui. 1977.

۲-۸. نمای بخشی از شهر تهران، و کوههای البرز (۵۵-۱۲۵۴ هـ.ق.).
طرح از کتاب: مسافرت به ایران.
نوشته: آلکسیس سولتیکف[۲]
چاپ: ۱۸۵۱ م.

8-2. Panorama of part of Tehran and the Alburz Mountains, 1838-39.
Drawing from the book: *Voyage en Perse.*
By: Prince Alexis Soltikoff,[2] 1851.

۲. پرنس الکسیس سولتیکف در سال ۱۸۳۸ م برابر با سالهای ۱۲۵۴ و ۱۲۵۵ هـ.ق هم‌زمان با پادشاهی محمدشاه قاجار به ایران سفر کرده است. وی نقاشی چیره‌دست بوده و در طرحهای خود به خوبی از عهدهٔ چهره‌پردازی اشخاص و تصویرگری مناظر برآمده است. کتاب وی برای نخستین بار در سال ۱۸۵۱ م در پاریس انتشار یافت.

2. Prince Alexis Soltikoff visited Iran in 1838-39 A.D.. He was a gifted painter and his drawings, whether portraits or views, did justice to the subjects he chose. The first printing of his book was issued in Paris in 1851 A.D..

۲-۹. نمای بخشی از شهر تهران و کوههای البرز (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: *سفر در ایران*.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست[۳].
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

9-2. Panorama of part of Tehran and the Alburz Mountains 1840-41.
Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin et Pascal Coste,[3] 1840-41.

۳. اوژن فلاندن، باستان شناس و پاسکال کست، نقاش فرانسوی در سال ۱۲۵۵ هـ.ق برابر با سال ۱۸۳۹ م به ایران سفر کرده‌اند. و چند جلد کتاب دربارهٔ آثار تاریخی ایران نوشته‌اند.

3. Eugene Flandin, archeologist, and Pascal Coste, French painter worked during the year 1839. They wrote a number of books on archeological sites in Iran.

۲-۱۰. نمای باروتخانه، بیرون شهر تهران (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: *سفر در ایران*.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

10-2. Panorama of the powder factory outside Tehran, 1840-41.
Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin et Pascal Coste, 1840-41.

۲-۱۱. نمای حومهٔ تهران، (۱۲۶۵ هـ.ق).
طرح از مجلهٔ: توردوموند، ۱۸۶۰ م.
طراح: ژول لورنس[۴]، ۱۸۴۸ م.

11-2. **Panorama of Tehran's surroundings, 1848.**
Drawing from the magazine: ***Tour du Monde*****, 1860.**
Drawing by: Jules Laurens,[4] 1848.

۴. ژول لورنس یك نقاش فرانسوی است که در سال ۱۸۴۸ م (۱۲۶۵ هـ.ق) به ایران سفر کرده و از وی طرحها و نقاشیهای جالب توجهی از بناهای ایران و چهرهٔ ایرانیان بر جای مانده است.

4. Jules Laurens is a French painter who visited Iran in 1848 A.D. He left some interesting work portraying Iranian buildings and characters.

۲-۱۲. کاروانسرایی در کنار راه تهران ـ خراسان (۱۲۶۵ هـ.ق).
طرح از کتاب: معماری سنتی ایران.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.

12-2. **A Caravanseray on the Tehran-Khorasan Road, 1848.**
Drawing from the book: ***Iran's Traditional Architecture*****.**
Drawing by: Jules Laurens, 1848.

۲-۱۳. برج ویران و کاروانی در پشت باروی تهران (۱۲۶۵ هـ.ق).
طرح از کتاب: *معماری سنتی ایران*.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.

13-2. Ruins of fort and a caravan outside Tehran's ramparts, 1848.
Drawing from the book: *Iran's Traditional Architecture*.
Drawing by: Jules Laurens, 1848.

۲-۱۴. دورنمای شهر تهران و برج و بارو و منظرهٔ کوههای البرز و قلهٔ دماوند (۱۲۶۵ هـ.ق).
طرح از مجلهٔ: تور دوموند، ۱۸۶۰ م.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.

14-2. Panorama of Tehran with fort, ramparts, the Alburz Mountains and Mount Demavand.
Drawing from the magzine: *Tour du Monde*, 1860.
Drawing by: Jules Laurens, 1848.

15-2. Panorama of Southern Tehran, 1848.
Drawing from the book: *Iran's Traditional Architecture*.
Drawing by: Jules Laurens, 1848.

۲-۱۵. نمای حومهٔ جنوب تهران (۱۲۶۵ هـ.ق).
طرح از کتاب: *معماری سنتی ایران*.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.

16-2. Panorama of Northwest Tehran, 1848.
Drawing form the book: *Iran's Traditional Architecture*.
Drawing by: Jules Laurens, 1848.

۲-۱۶. نمای شمال شرقی تهران (۱۲۶۵ هـ ق).
طرح از کتاب: *معماری سنتی ایران*.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.

۲-۱۷. نمای حومهٔ جنوب تهران.
طرح از کتاب: سرزمین و مردم (بخش ایران).
نوشته: الیزه رکلیو چاپ: ۱۸۹۹ م.

17-2. Panorama of Southern Tehran.
Drawing from the book: *Zemlya i Lyudi.*
By: Elize Reklyo. 1899.

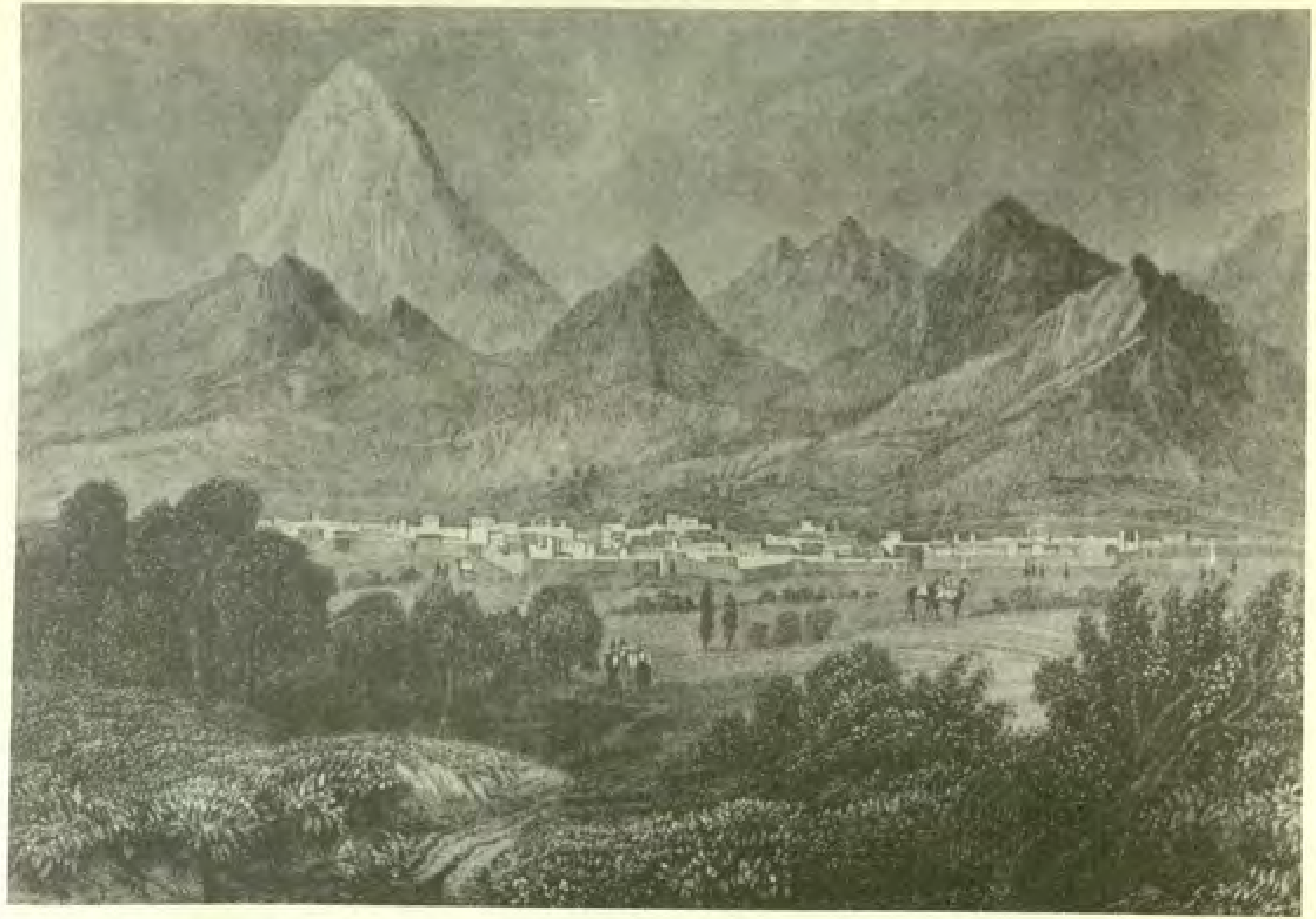

۲-۱۸. دورنمای تهران (۱۲۶۷ هـ ق.)[۵]

18-2. Panorama of Tehran,[5] 1850.

۵. این طرح نیز احتمالاً از کتاب موریه اقتباس شده است.

5. This drawing is also, in all probability, copied from Morier.

۲-۱۹. دورنمای تهران و کوههای البرز از پشت بام یکی از بناهای داخل ارگ.
تابلو آبرنگ کار: محمود خان ملک الشعرا[۶] (۱۲۸۲ هـ-ق).

19-2. Panorama of Tehran and the Alburz Mountains, seen from the roof of one of the buildings of the Arg. Water colour by: Mahmoud Khan Malek-ol-Shoara,[6] 1865.

۶. محمودخان ملک‌الشعرا، نقاش، شاعر، مجسمه‌ساز، خوشنویس و ادیب مشهور ایرانی (۱۲۲۸-۱۳۱۱ هـ-ق) یکی از چهره‌های درخشان هنر ایران در سده‌های اخیر است. از وی آثار پر ارزشی بر جای مانده که نشان‌دهندهٔ مقام بلند او در رشته‌های گوناگون هنری به ویژه نقاشی است.

6. Mahmoud Khan Malek-ol-Sho'ara, painter, poet, sculptor, calligraphist 1813-9 A.D. is a brilliant figure in Iranian art in the past centuries. His work is symbol of his fame and what he left, especially paintings, demonstrates this.

Gates and Alleys

The first ramparts built by Shah Tahmasb the Safavid, had four gates in four directions.

The Afghans, on conquering Tehran, built a gate to the North of the Arg, by a bridge over the moat. This was named the Arg gate and was intended as an emergency exit. At later periods it was named the Dowlat Gate.

In 1867 A.D. a further gate was erected, known as the New Gate or the Mohammadieh Gate. It was situated to the southwest of Tehran. This brought the gates of the Tehran ramparts to six:

1- The Shemiran Gate
2- The Dowlat Gate
3- The Doolab Gate
4- The Shah Abdol-Azim Gate
5- The New-Mohammadieh Gate
6- The Qazvin Gate

Mer'at-ol-Boldan
History of the Arg Buildings.

دروازه‌ها و کوچه‌ها

نخستین باروی شهر تهران که در زمان شاه‌تهماسب ساخته شد، دارای چهار دروازه، در چهار جهت بود.

در زمان تصرف تهران به وسیلهٔ افغانها، آنان برای ایجاد گریزگاه، پلی در سمت شمال ارگ بر خندق بستند، و جلو آن دروازه‌ای به نام دروازهٔ ارگ برپا داشتند، که در دوران بعد دروازه دولت به جای آن پدید آمد. و نیز در سال ۱۲۶۳ هـ.ق دروازهٔ دیگری به نام دروازهٔ نو یا دروازهٔ محمدیه در جنوب غربی تهران ساختند، و بدین ترتیب باروی تهران دارای شش دروازه شد، که عبارت بود از:

۱- دروازهٔ شمیران
۲- دروازهٔ دولت
۳- دروازهٔ دولاب
۴- دروازهٔ شاه‌عبدالعظیم
۵- دروازهٔ نو (محمدیّه)
۶- دروازهٔ قزوین

مرآت البلدان.
تاریخچهٔ ساختمانهای ارگ.

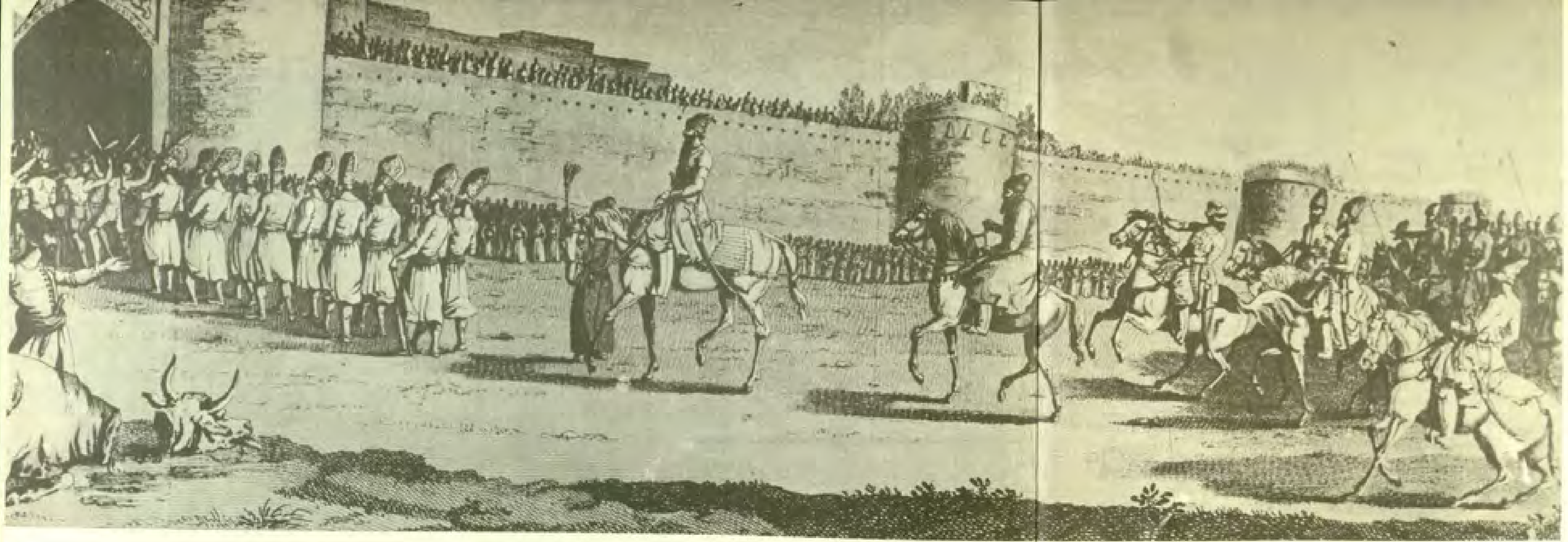

۳-۱. مراسم ورود فتحعلی‌شاه به تهران از دروازهٔ دولت قدیم (۱۲۱۲ هـ‌ق).

1-3. Ceremonies of the arrival to Tehran of Fathali Shah and view of the Dowlat Gate, 1797.

۳-۲. مراسم ورود فتحعلی شاه به تهران از دروازهٔ دولت قدیم (۱۲۱۲ هـ.ق.)
طرح از کتاب: سفری در ایران و... تا قسطنطنیه.
نوشته: جیمز موریه.
چاپ: ۱۸۱۲ م.

2-3. Ceremonies of the arrival to Tehran of Fathali Shah and view of the Dowlat Gate 1797.
Drawing from the book: *A Journey Through Persia,... to Constantinople.*
By: James Morier, 1812.

۳-۳. مراسم شترقربانی در پای دیوار ارگ (۱۲۶۵ هـ.ق.)
طرح از کتاب: *معماری سنتی ایران.*
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.

3-3. Sacrifice of a camel at the foot of the Arg wall.
Drawing from the book: *Iran's Traditional Architecture.*
Drawing by: Jules Laurens, 1848.

۳-۴. مراسم ورود پرنس سولتیکف به تهران (۵۵-۱۲۵۴ هـ ق).
طرح از کتاب: *مسافرت به ایران*.
نوشته: الکسیس سولتیکف.
چاپ: ۱۸۵۱ م.

4-3. Ceremonial arrival of Prince Soltikoff to Tehran, 1838-39.
Drawing from the book: *Voyage en Perse.*
By: Prince Alexis Soltikoff, 1851.

۳-۵. تصویر یکی از دروازه‌ها و برج و حصار تهران، و محمدشاه و حاج‌میرزا آقاسی و همراهان (۵۵-۱۲۵۴ هـ ق).
طرح از کتاب: *مسافرت به ایران*.
نوشته: الکسیس سولتیکف.
چاپ: ۱۸۵۱ م.

5-3. Picture of one of Tehran's gates, with fort and ramparts, with Mohammad Shah, Haj Mirza Aghassi and entourage, 1838-39.
Drawing from the book: *Voyage en perse.*
By: Prince Alexis Soltikoff, 1851.

۳-۷. نمای خندق بین شهر و ارگ، و دهنهٔ بازار تهران و گنبد مسجد سلطانی (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر در ایران.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

7-3. View of the moat between the city and the Arg, the entry into the Tehran Bazar and the Dome of the Soltani Mosque, 1840-41.
Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin et Pascal Coste, 1840-41.

۳-۶. دروازهٔ دولت قدیم (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر در ایران.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

6-3. The Old Dowlat Gate, 1840-41.
Drawing from the book: *Voyage en perse*.
By: Eugene Flandin et Pascal Coste, 1840-41.

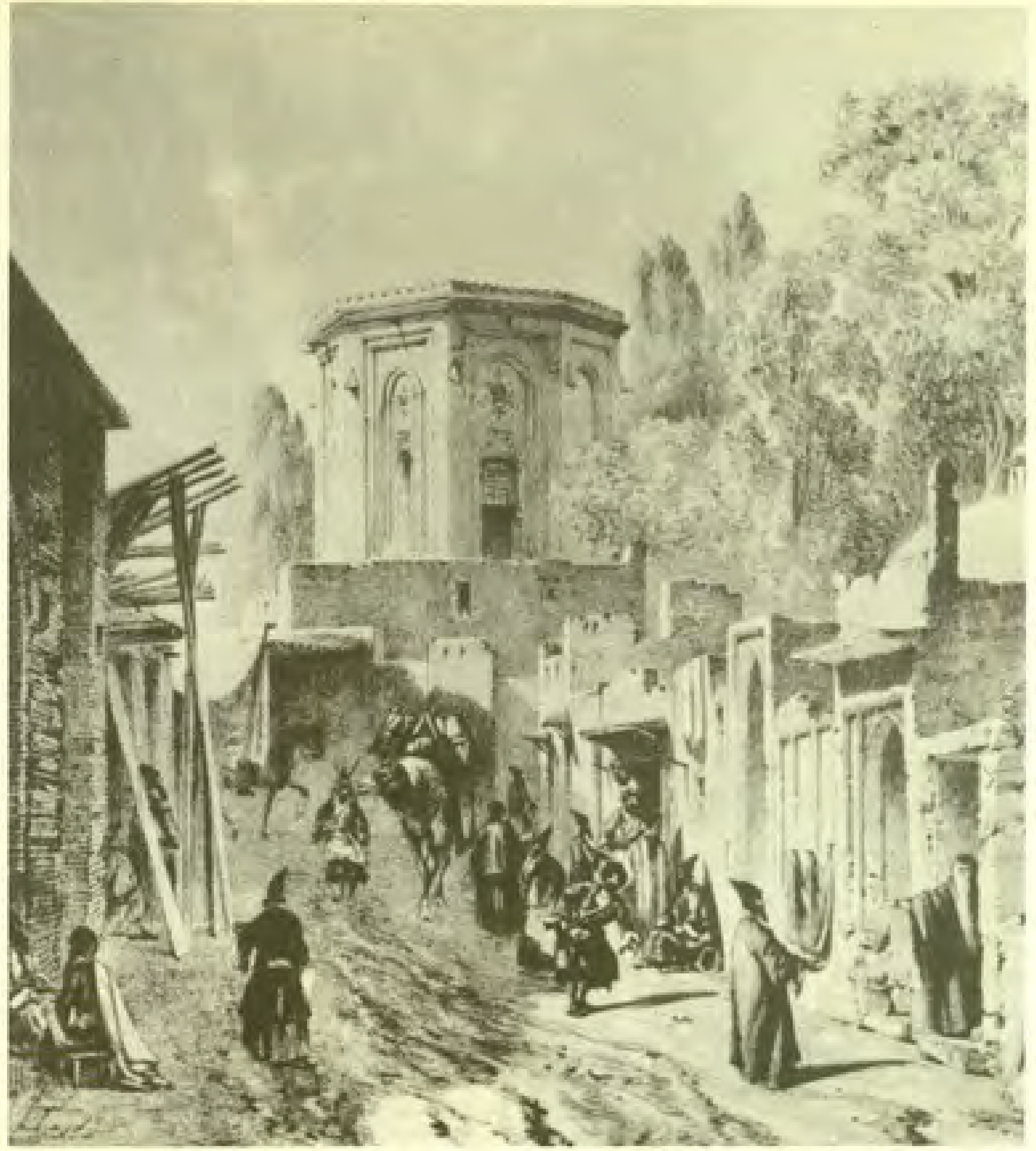

۳-۸. نمای یکی از کوچه‌های تهران (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر در ایران.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

8-3. View of one of Tehran's Alleys, 1840-41.
Drawing from the book: *Voyage en Perse.*
By: Eugene Flandin et Pascal Coste, 1840-41.

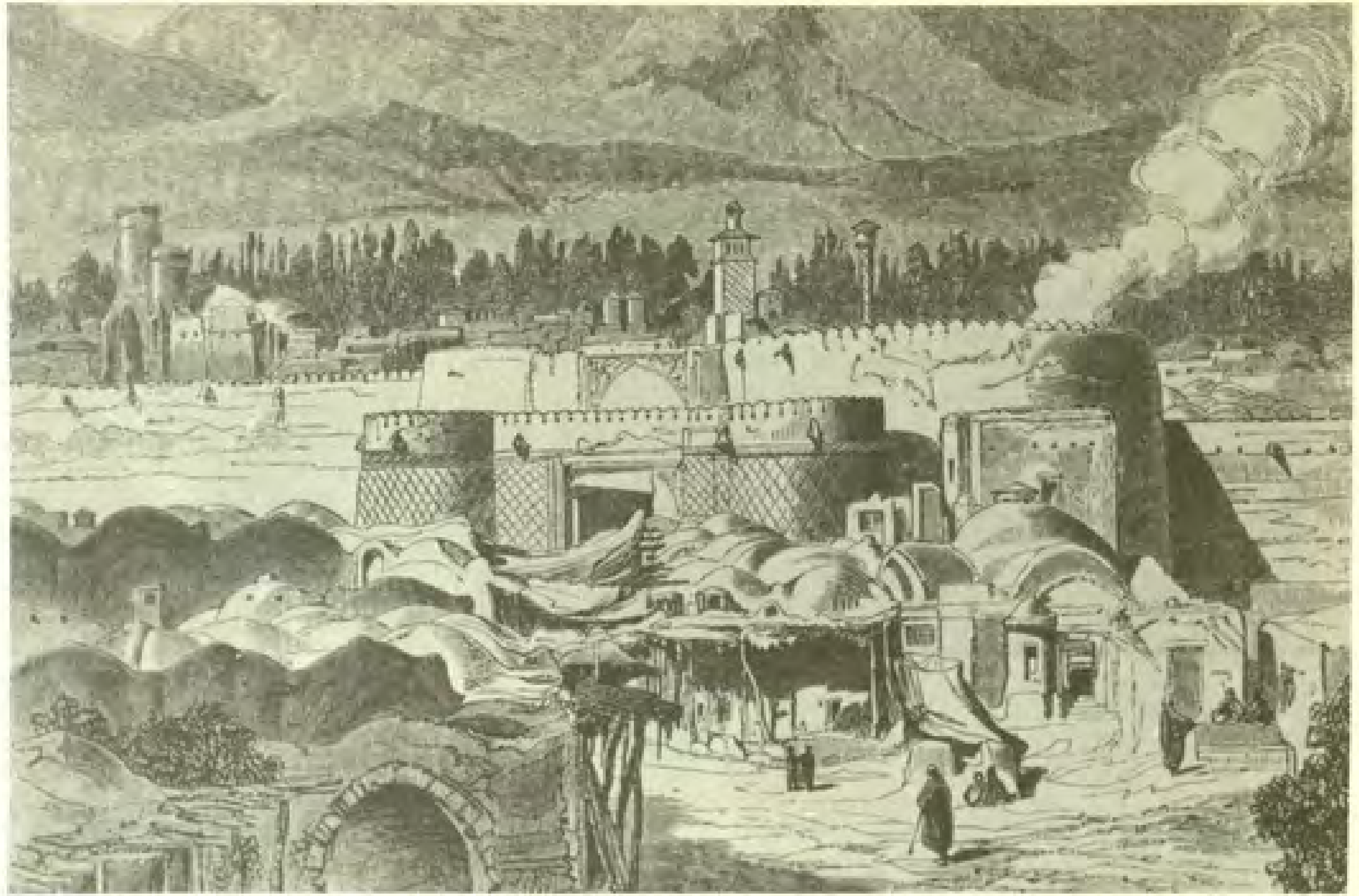

۳-۹. دروازهٔ شاه‌عبدالعظیم (۱۲۶۵ هـ.ق).
طرح از مجلهٔ: توردوموند.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.

9-3. The Shah Abdol-Azim Gate, 1848.
Drawing from the magazine: *Tour du Monde.*
By: Jules Laurens, 1848.

۳-۱۰. دروازهٔ شاه‌عبدالعظیم (۱۲۶۵ هـ‌ق).
طرح از کتاب: از خراسان تا بختیاری.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

10-3. The Shah Abdol-Azim Gate, 1848.
Drawing from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
Drawing by: Jules Laurens, 1848.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

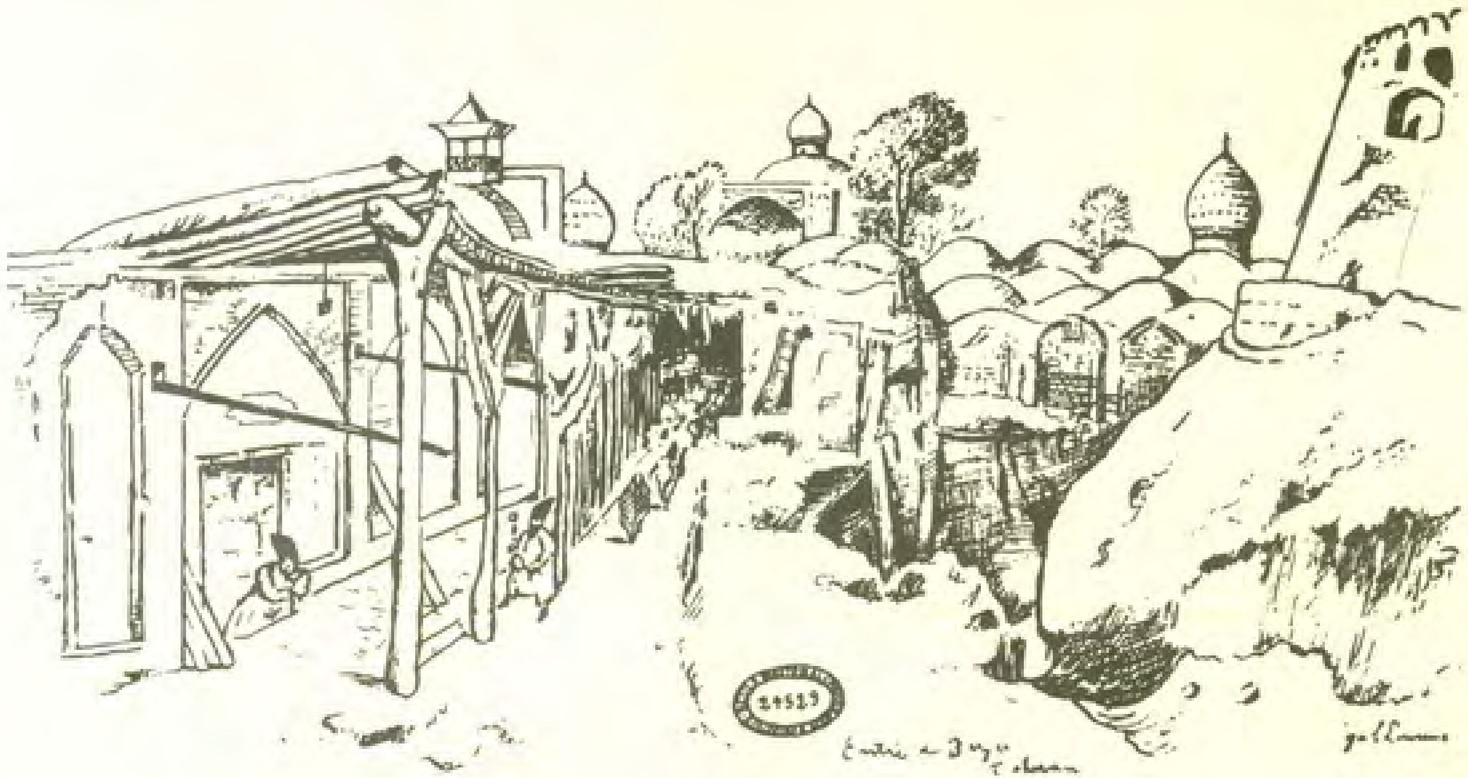

۳-۱۱. نمای بازار و ارگ و گنبد مسجد سلطانی، و گوشهٔ جنوب شرقی حصار ارگ (۱۲۶۵ هـ‌ق).
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.

11-3. View of the Bazar, the Dome of the Soltani Mosque and the south-eastern corner of the Arg, 1848.
Drawing by: Jules Laurens, 1848.

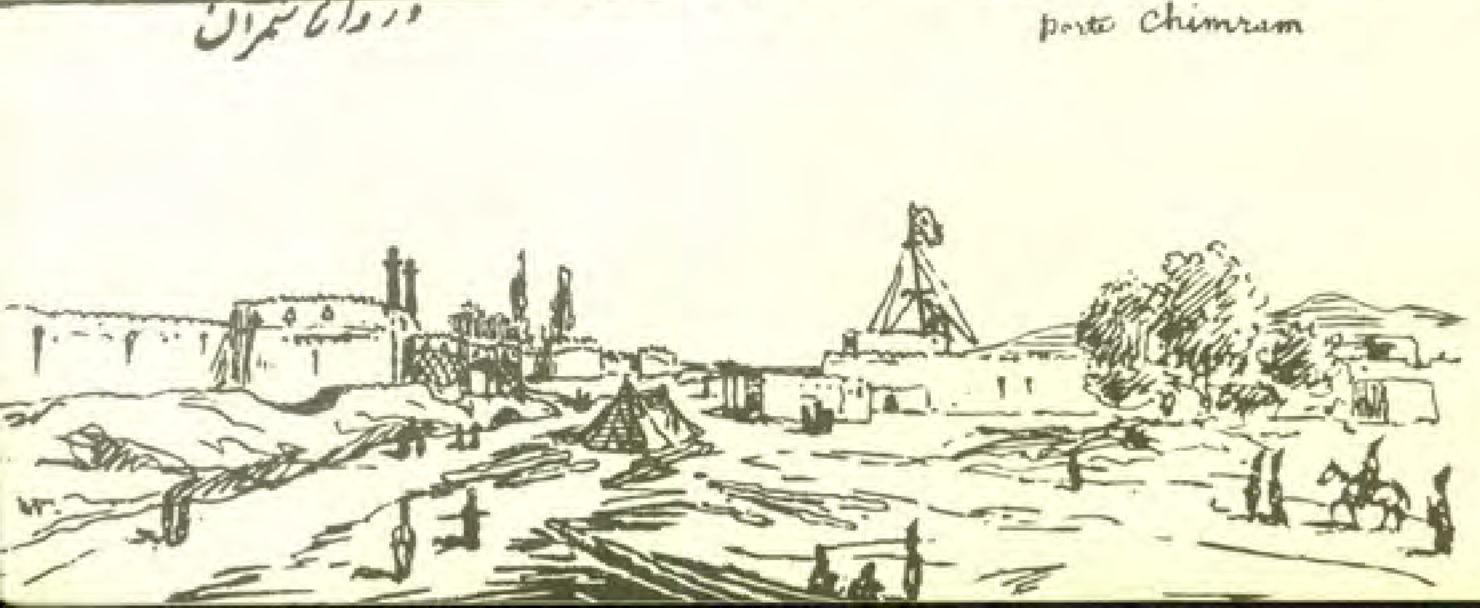

۳-۱۲. دروازه‌های دولاب و شمیران (۷۷-۱۲۷۵ هـ.ق).
طرح از کتاب: مسافرت به ایران.
طراح: لوئی امیل دوهوسه[۱].

12-3. The Doolab and Shemiran Gates, 1858-60.
Drawing from the book: *Journey into Persia*.
Drawing by: Louis Emile du Huse[1].

۱. لوئی امیل دوهوسه در روز ۱۸ آوریل سال ۱۸۲۳ م در پاریس زاده شد، و در نوزده سالگی به ارتش فرانسه پیوست. دوهوسه افزون بر سپاهیگری به مردم‌شناسی و نژادشناسی علاقه‌مند بود. او به سال ۱۸۵۸ م برابر با سال ۱۲۷۵ هـ.ق به عنوان عضو هیئت نظامی فرانسه به ایران آمد. وی در مدت اقامتش در ایران به استانهای مختلف ایران سفر کرد و صدها طرح و نقاشی از چهرهٔ مردم و بناهای ایران تهیه کرد. یادداشتها و تصاویر و طرحهای او هرگز در فرانسه منتشر نشد، اما یکصدوپنجاه طرح به دست آمده از او با مقدمه‌ای به نام مسافرت به ایران به وسیلهٔ بنیاد فرهنگ ایران در تهران به چاپ رسیده است.

1. Louis Emile du Huse was born in Paris in 18 April 1823 A.D.; and joinded the army at the age of 19. Apart from military knowledge he was interested in anthropology and ethnology research. In 1858 A.D. he came to Iran as a member of the French Military Mission. During his service in Iran he travelled to various Iranian provinces and collected hundreds of drawings and paintings of buildings and portraits. His notes, portraits and drawings were never published in France; but 150 drawings were published by the Iran Litterary Institute in Tehran, under the title *Journey into Iran*.

۳-۱۳. دروازه‌های قزوین و نو (۷۷-۱۲۷۵ هـ.ق).
طرح از کتاب: مسافرت به ایران.
طراح: لوئی امیل دوهوسه.

13-3. The Qazvin and New Gates, 1858-60.
Drawing from the book: *Journey into Persia.*
Drawing by: Louis Emile du Huse.

۳-۱۴. دروازه‌های دولت و شاه‌عبدالعظیم (۷۷-۱۲۷۵ هـ.ق).
طرح از کتاب: مسافرت به ایران.
طراح: لوئی امیل دوهوسه.

14-3. The Dowlat and Shah Abdol-Azim Gates, 1858-60.
Drawing from the book: *Journey into Persia.*
Drawing by: Louis Emile du Huse.

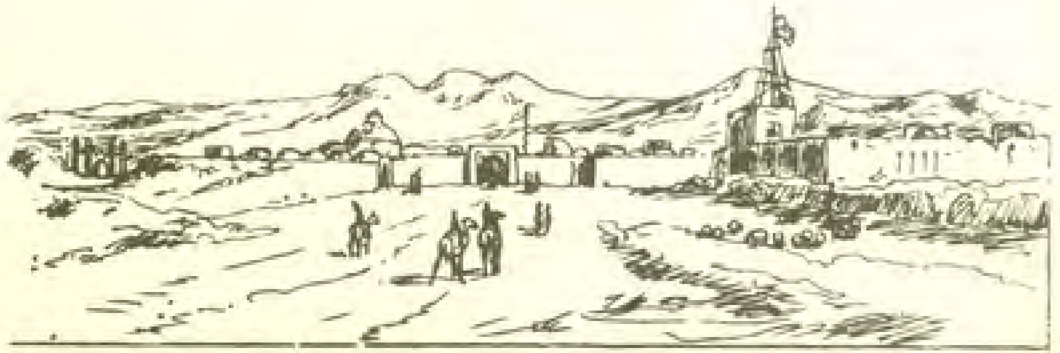

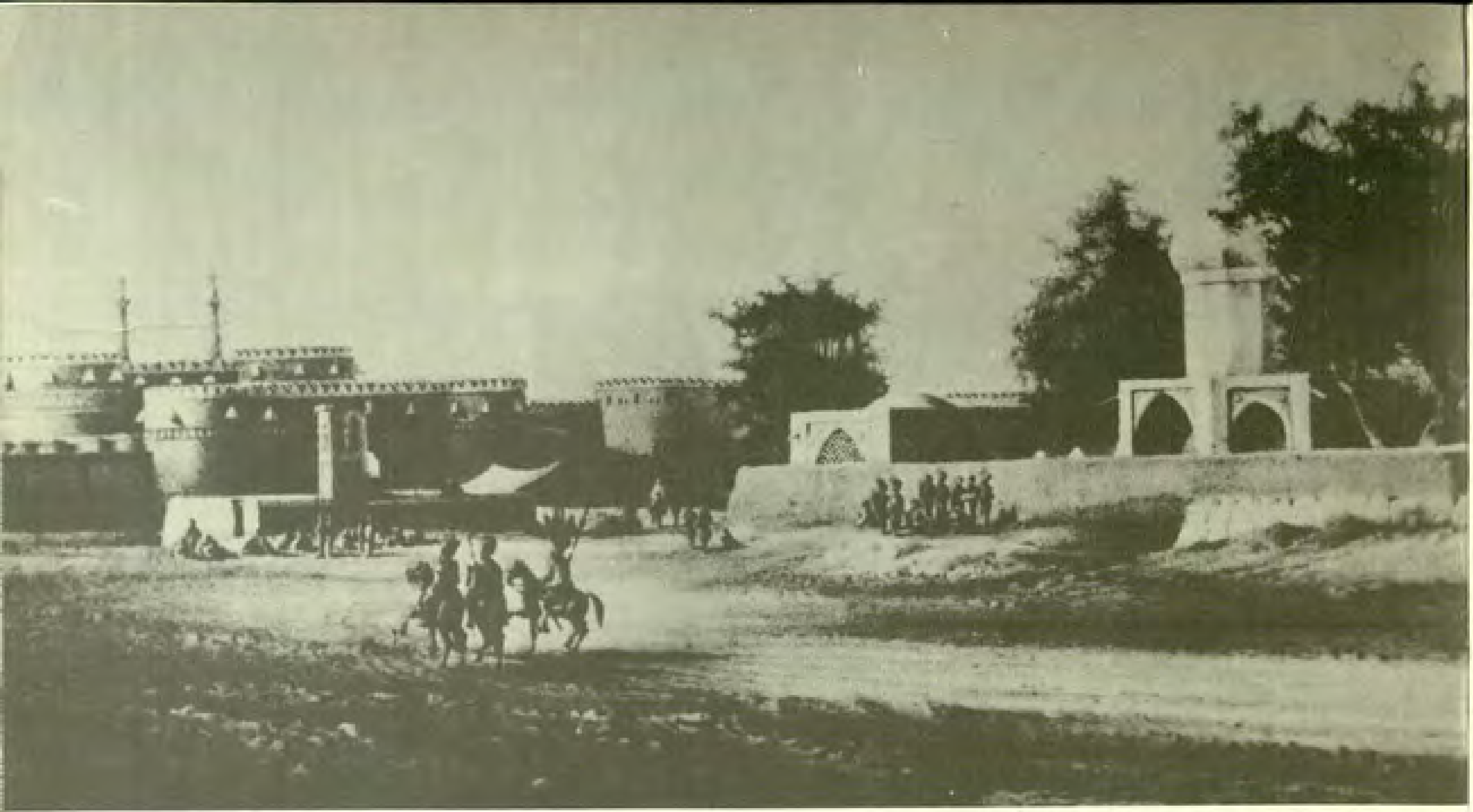

۳-۱۶. دروازهٔ دولت (۷۸-۱۲۷۷ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر هیئت سفارت سلطنتی پروس به ایران،
۱۸۶۰ و ۱۸۶۱.
نوشته: هانریش بروگش.
چاپ: ۱۸۶۲ م.

16-3. The Dowlat Gate, 1860-61.
Drawing from the book: *Reise der K. Preussischen Gesandtschaft Nach Persien, 1860 und 61.*
By: Dr. Heinrich Brugsch, Leipzig, 1862.

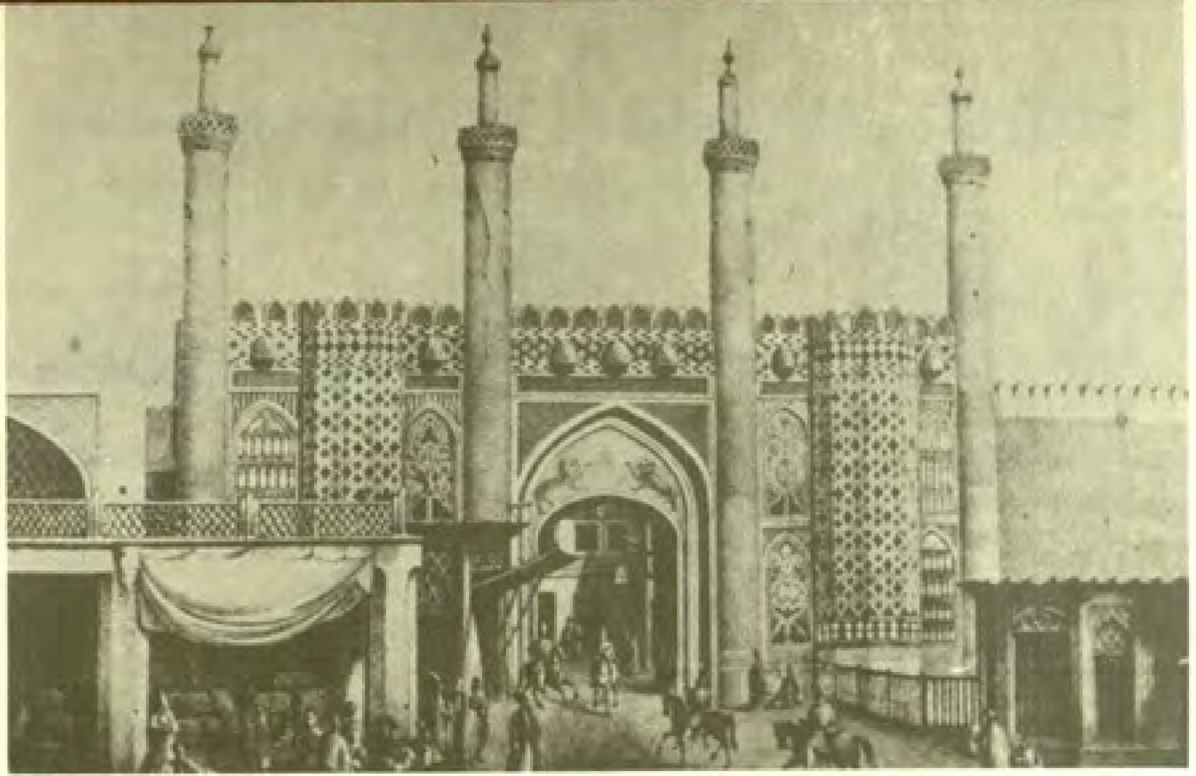

۳-۱۵. دروازهٔ جنوبی ارگ، در مقابل تخته‌پل (۷۸-۱۲۷۷ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر هیئت سفارت سلطنتی پروس به ایران،
۱۸۶۰ و ۱۸۶۱.
نوشته: هانریش بروگش[۲].
چاپ: ۱۸۶۲ م.

15-3. The Southern Arg Gate opposite the Takhte-pol (Wooden Bridge), 1860-61.
Drawing from the book: *Reise der K. Preussischen Gesandtschaft Nach Persien, 1860 und 1861.*
By: Dr. Heinrich Brugsch[2], Leipzig, 1862.

۲. دکتر هانریش کارل بروگش منشی هیئت سفارت سلطنتی پروس در ایران بود که در سال ۱۸۶۰ م برابر با سال ۱۲۷۷ هـ.ق به ایران آمد. از وی تألیفات بسیاری بر جای مانده که بیشتر آنها دربارهٔ مصر نوشته شده است. سفرنامه‌ای نیز زیر نام سفر هیئت سفارت سلطنتی پروس به ایران ۱۸۶۰ و ۱۸۶۱ دارد، که در دو جلد نوشته شده و در سال ۱۸۶۲ م در لیپزیک به چاپ رسیده است.

2. Dr. H. Brugsch was the Secretary to the Prussian Legation in Iran where he arrived in 1860 A.D. He left many publications, mainly about Egypt. His travel book about Iran *Reise der K. Preussischen Gesandtschaft Nach Persien 1860 und 1861* was published in 1862 in Leipzig.

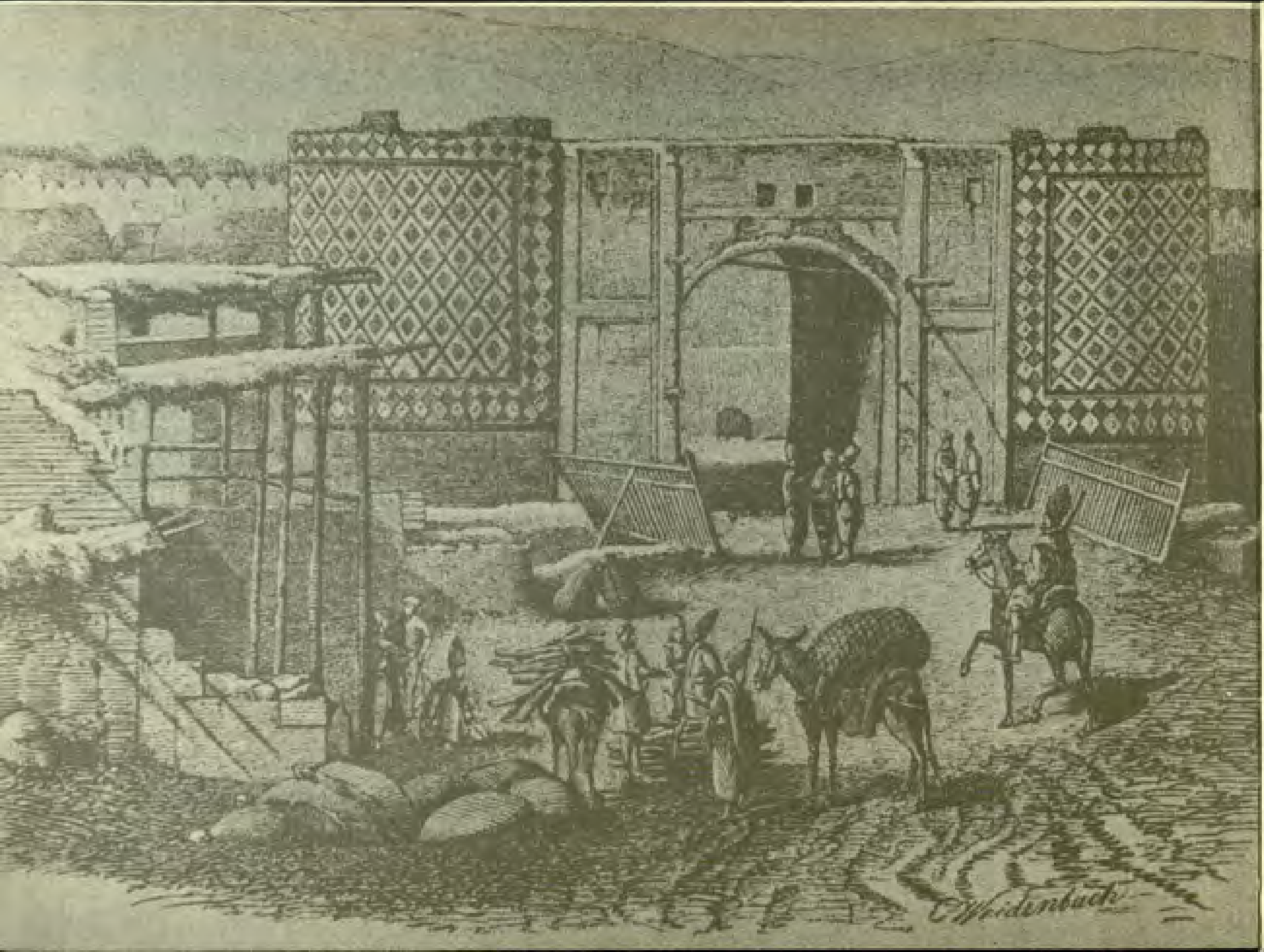

۳-۱۷. دروازهٔ جنوبی ارگ، مقابل تخته‌پل (۱۲۷۹ هـ.ق).

17-3. The Southern Gate of the Arg facing the Takhteh-pol (Wooden Bridge), 1862.

۳-۱۸. دروازهٔ شاه‌عبدالعظیم (۷۸-۱۲۷۷ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر هیئت سفارت سلطنتی پروس به ایران، ۱۸۶۰ و ۱۸۶۱.
طراح: ای.وایدنباخ.
نوشته: هانریش بروگش، چاپ: ۱۸۶۲ م.

18-3. The Shah Abdol-Azim Gate, 1860-61.
Drawing from the book: *Reise der K. Preussischen Gesandtschft Nach persien, 1860 und 1861.*
Drawing by: E. Widenbach.
By: Dr. Heinrich Brugsch, Leipzig, 1862.

۳-۱۹. دروازهٔ جنوبی ارگ، مقابل تخته‌پل (۱۲۷۹ هـ.ق.).
عکس از: آلبوم عکس هیئت سیاسی ایتالیا در ایران.
عکاس: مونتابن.
نوشته: ا. م. پیه‌مونته.
چاپ: ۱۹۷۲ م.

19-3. The Southern Arg Gate opposite the Takhte-pol (Wooden Bridge), 1862.
Photograph from the: *Photograph Album of Italian Diplomatic Mission to Persia.*
Photograph by: Luigi Montabone.
By: A.M. Piemontese, 1972.

۳-۲۰. دروازهٔ محمدیّه یا دروازهٔ نو[۳].
ساخته شده در: (۱۲۶۳ هـ.ق.).
عکاس: اسدالله پروین.

۳. دروازهٔ محمدیّه یکی از انگشت‌شمار بناهایی است که به روزگار پادشاهی محمدشاه قاجار در تهران ساخته شد. این دروازه را، دروازهٔ نو یا دروازهٔ غار قدیم نیز می‌نامیدند. کاشیهای این دروازه کار استاد محمدقلی کاشی‌پز شیرازی است، و تاریخ ساخت آن ۱۲۶۳ هـ.ق است.

20-3. Mohammadieh or New Gate[3].
Built in: 1846.
Photograph by: Asaadollah Parvin.

3. The Mohammadieh Gate was one of the few buildings erected during the reign of Mohammad Shah Qajar. It was also known as the New or Ghar Gate. The tiles are the work of Ostad Mohammad Gholi Kashi Paze Shirazi and date to the year 1846 A. D.

میدان ارگ

Maidan-e-Arg

The Tehran Arg, which was built during the Safavids, has separate ramparts and moats, separating it from other quarters of the city. The Maidan (Circle) was started during the Zand period in the space in front of the ramparts and the moats. Owing to fact that it was used as artillery grounds (one of the guns is the «Toop Morvarid» — The Pearl Gun) housing stores and artillerymen, its name was changed into the Maidan Toopkhaneh.

After the removal of the artillery to a new emplacement in the year 1864 A.D., the Maidan was endowed with a swimming pool, lawns and flowers and named the Bagh-e Golshan. Later on, its original name was restored., Surrounding the Maidan a number of gate-houses was built, such as the Naqareh-Khaneh, the Telegraph office, the Daftar-Khaneh and ....

The Pearl Gun, which was always on display on a platform, and was later transferred to the former officers' club building. Contrary to the claims of historians that the gun was a war booty of Nader-Shah or that it was a booty from the war with the Portuguese in the Persian Gulf, the gun was made in 1816 A.D. in Isfahan by Ostad Ismail Rikhtehgar.

Ceremonies were held in the Maidan Arg on the third day of the Iranian New year including sporting events and other amusements.

Alma'aser val Asar.
History of the Arg Buildings.
Mer'at-ol-Boldan.

ارگ تهران که بنیان آن به روزگار صفویان نهاده شد، خود بارو و خندقی جداگانه داشت، که آن را از دیگر بخشهای شهر جدا می کرد. در فاصلهٔ خندق و ارگ شهر در سمت جنوب، میدان ارگ قرار داشت که در روزگار زندیه ایجاد شده بود. نام این میدان بعدها به سبب وجود شماری توپ (از جمله توپ مروارید) و انبارها واتاقهای مربوط به توپچیان به میدان توپخانه تغییر یافت.

در سال ۱۲۸۱ هـ.ق، پس از انتقال توپهای این میدان به میدان توپخانهٔ جدید و ایجاد استخر و فضای سبز و گلکاری در آن، نامش به باغ گلشن تبدیل گردید. سپس در دوره‌های بعد نام نخستین این میدان، یعنی میدان ارگ دوباره رایج شد. در اطراف این میدان چندین سردر و بنا وجود داشت، که مهم‌ترین آنها عبارت بود از: سردر نقاره‌خانه، عمارت تلگرافخانه، عمارت دفترخانه ، سردر بزرگ و....

توپ مروارید که از زمانهای قدیم همواره در میدان ارگ بر سکویی خودنمایی می کرد، از آنجا به محوطهٔ باشگاه پیشین افسران انتقال یافت. برخلاف نوشتهٔ بسیاری از جهانگردان که این توپ را از غنایم جنگی نادرشاه، و یا جنگ با پرتغالیها در خلیج فارس دانسته‌اند، در سال ۱۲۳۳ هـ.ق. در اصفهان به دست استاد اسماعیل ریخته‌گر اصفهانی ریخته شده است.

همه ساله روز سوم نوروز مراسمی در این میدان انجام می گرفت که شامل مسابقات ورزشی و بازیهای تفریحی بود.

المآثر والآثار.
تاریخچهٔ ساختمانهای ارگ.
مرآت البلدان.

۳-۲۱. کوچه‌ای در تهران، درشب.
طرح از کتاب: سفر به ارمنستان و ایران.
نوشته: فرد پیر.
چاپ: ۱۸۹۹ م.

21-3. Anally Tehran at night.
Drawing from the book: *Voyage en Armenie et en Perse.*
By: Freder Pierre, 1899.

۴-۱. میدان ارگ و سر در تخت مرمر و برج آقامحمدخانی و توپ مروارید (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: *سفر در ایران*.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

1-4. The Arg Place, the Agha Mohammad Khani Fort and the Morvarid (Pearl) Cannon 1840-41. Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin et Pascal Coste, 1840-41.

۴-۲. میدان ارگ و سردر حیاط تخت مرمر (۱۲۷۹ هـ.ق).
عکس از: *آلبوم عکس هیئت سیاسی ایتالیا در ایران*.
عکاس: مونتابن.
نوشته: ا.م. پیه‌مونته.
چاپ: ۱۹۷۲ م.

2-4. The Arg Place and the entrance to the Marmar Throne, 1862.
Photograph from the *Photograph Album of Italian Diplomatic Mission to Persia*.
Photograph by: Luigi Montabone.
By: A. M. Piemontese, 1972.

۴-۳. عالی‌قاپو و سردر تخت مرمر در میدان ارگ.

3-4. The Ali Qapoo and the Marmar throne's portal in the Arg Place.

۴-۴. سردر تخت مرمر.
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

4-4. The Marmar Throne's portal.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۴-۵. سردر بزرگ عالی قاپو در میدان ارگ.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

5-4. The Ali Qapoo portal in the Arg Place.
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

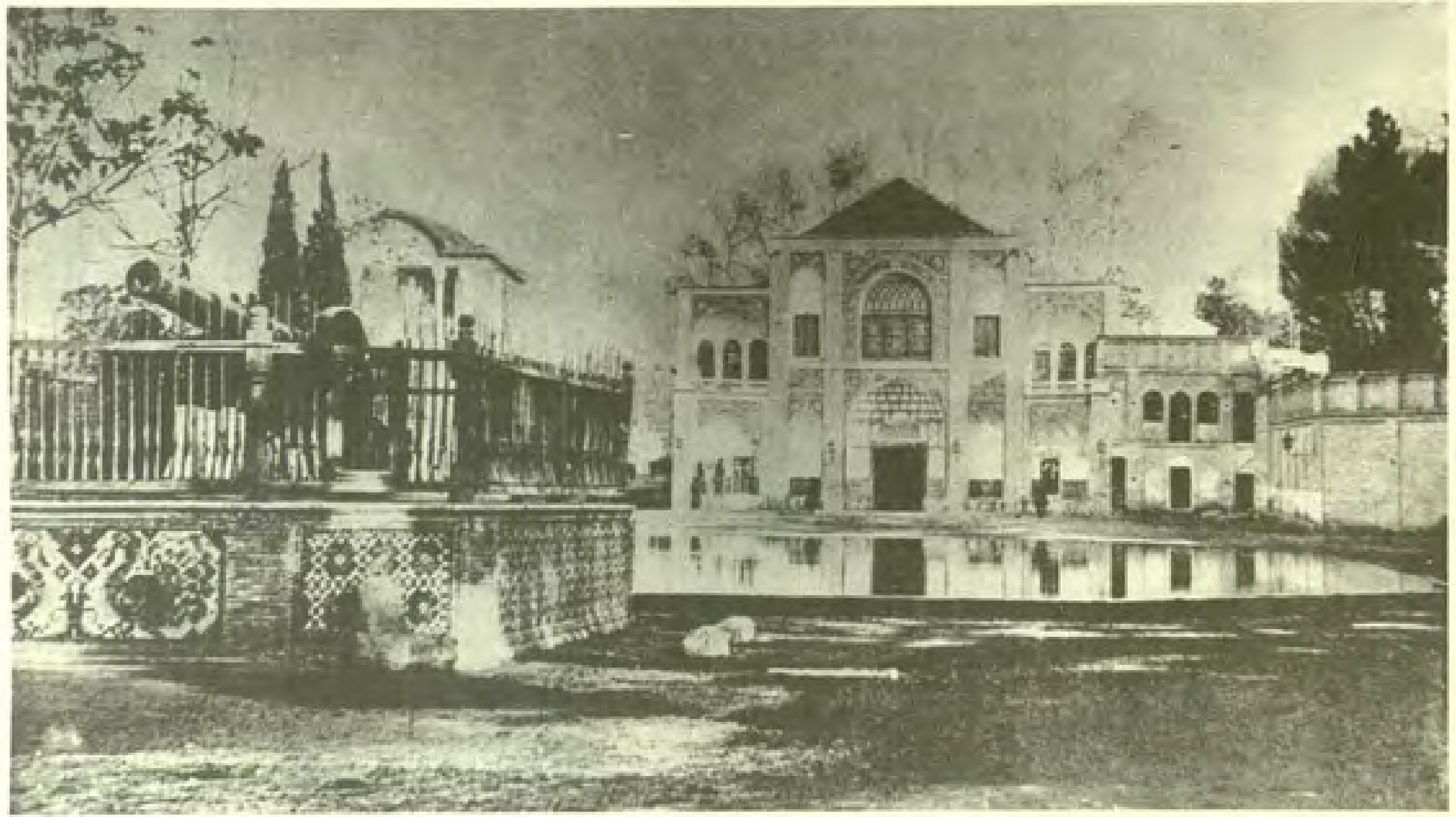

۴-۶. میدان ارگ و سردر باب عالی و توپ مروارید.
عکس از کتاب: *قلب مشرق.*
نوشته: میشل مایر شومیکر.
چاپ: ۱۹۰۴ م.

6-4. The Arg Place, the Ali Qapoo and the Morvarid (Pearl) Cannon. Photograph from the book: *The Heart of the Orient.*
By: Michael Myers Shoemaker, 1904.

۴-۷. سردر تخت مرمر.
عکس از کتاب: ایران، شرق بیدار.
نوشته: ویلیام پن. کرسون. چاپ: ۱۹۰۸ م.

7-4. The Entrance to the Marmar Throne.
Photograph from the book: *Persia The Awakening East.*
By: W.P. Cresson, 1892.

۴-۸. سردر بزرگ و توپ مروارید در میدان ارگ.
عکس از کتاب: ایران، شرق بیدار.
نوشته: ویلیام پن. کرسون. چاپ: ۱۹۰۸ م.

8-4. The Ali Qapoo and the Morvarid (Pearl) Cannon.
Photograph from the book: *Persia The Awakening East.*
By: W.P. Cresson, 1892.

۴-۹. باب عالی و میدان ارگ.
عکس از کتاب: ایران در گذشته و حال.
نوشته: ح. دنلوپ.
چاپ: ۱۹۱۲ م.

9-4. The Arg Place and the Ali Qapoo.
Photograph from the book: *Persie Voorheen en Thans Door*.
By: H. Dunlop, 1912.

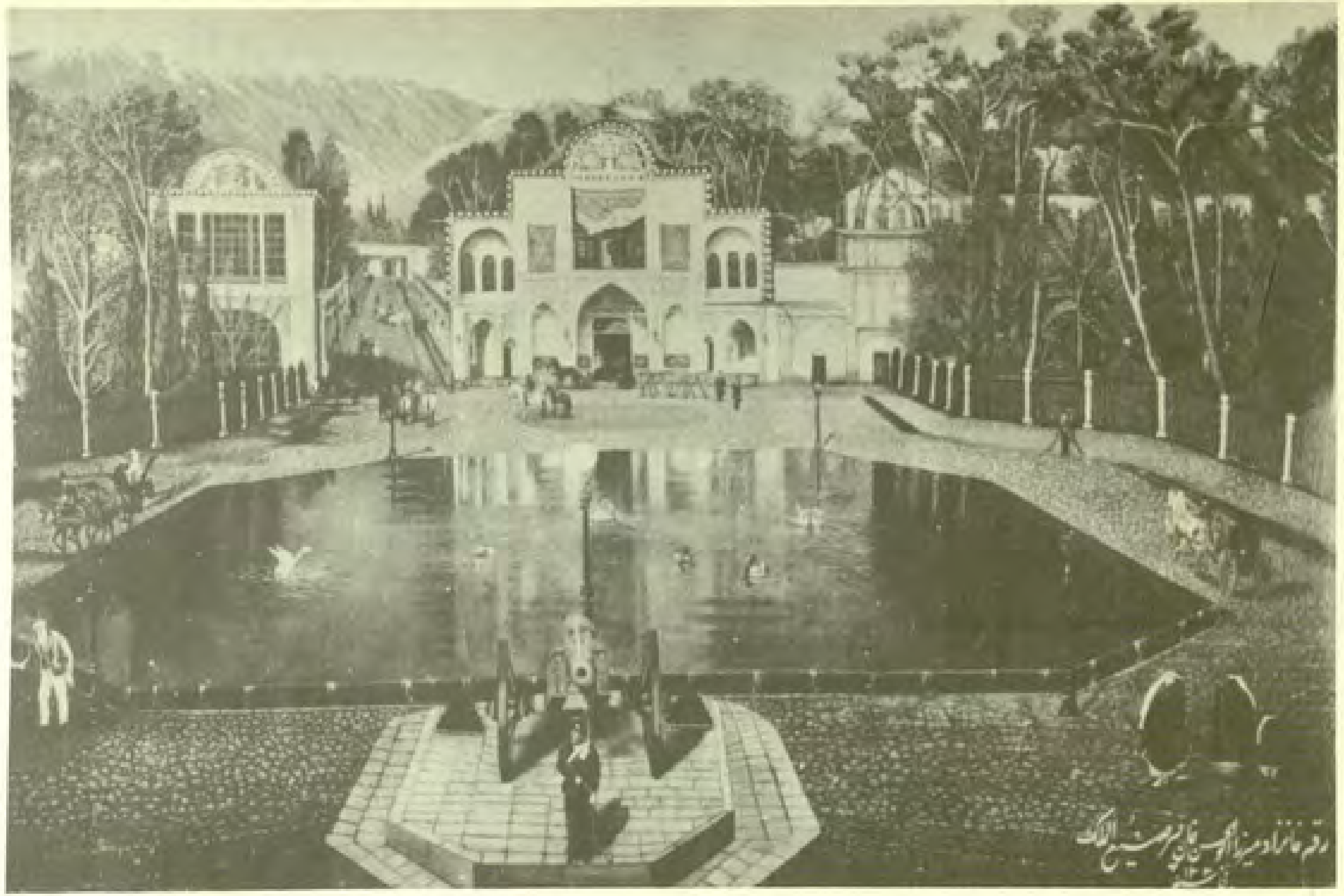

۴-۱۰. میدان ارگ (۱۳۰۳ هـ.ق).
تابلو رنگ روغنی کار: ابوالحسن ثالث[۱].

۱. یحیی خان غفاری معروف به ابوالحسن ثالث فرزند صنیع الملک نقاش مشهور عصر ناصری (۱۲۶۴-۱۳۱۳ هـ.ق) است.

10-4. The Arg Place, 1885.
Oil painting by: Abol-Hassan Saless.[1]

1. Yahya Khan Ghaffari (known as Abol-Hassan Saless), the son of Sani-ol-Molk, the famous painter of the Nasser-ed-Din Shah era (1847-95).

۴-۱۱. میدان ارگ، سردر حیاط تخت مرمر.
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

11-4. The Arg Place and the entrance to the Marmar Throne.
Photograph from the: Golestan Place Albums.

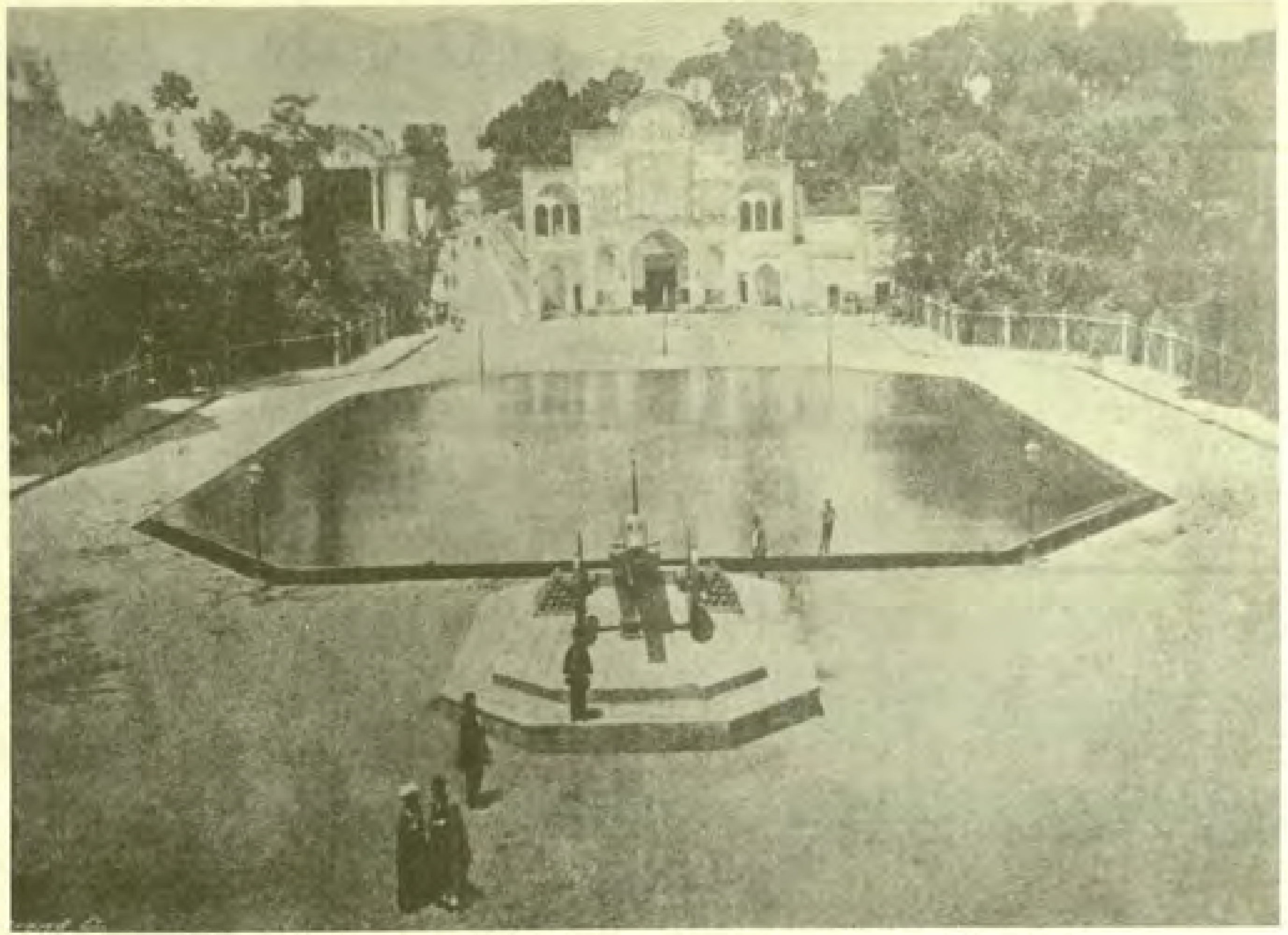

۴-۱۲. میدان ارگ و سردر عالی قاپو و کوچهٔ دراندرون.
عکس از کتاب: سه سال در دربار ایران.
نوشته: دکتر فووریه.
چاپ: ۱۹۰۶ م.

12-4. The Arg Place, the Ali-Qapoo's portal and the Darandroon Alley.
Photograph from the book: *Trois Ans a la Cour de Perse.*
By: Dr. Feuvrier, 1906.

۴-۱۳. سردر عالی قاپو و دیوانخانه.
عکس از کتاب: سه‌سال در دربار ایران.
نوشته: دکتر فووریه. چاپ: ۱۹۰۶ م.

13-4. The Ali-Qapoo and the Diwankhaneh (Offices).
Photograph from the book: *Trois Ans a la Cour de Perse.*
By: Dr. Feuvrier, 1906

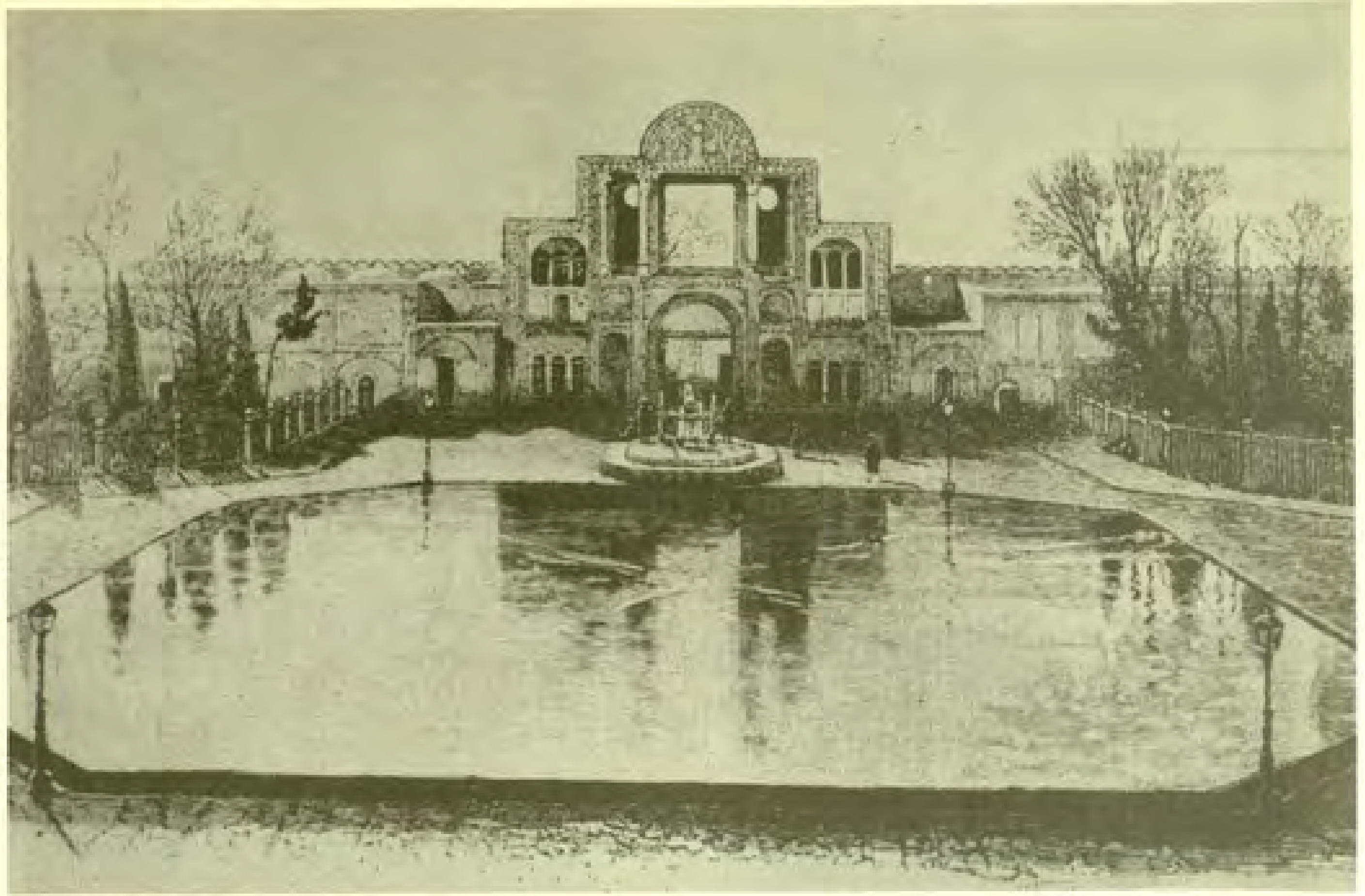

۴-۱۴. میدان ارگ و نقاره‌خانه و توپ مروارید.
طرح از کتاب: *ایران و ایرانیان*.
نوشته: س.ج.و. بنجامین.
چاپ: ۱۸۸۷ م.

14-4. The Arg Place and the Naghareh-Khaneh and the Morvarid (Pearl) Cannon. Drawing from the book: *Persia and Persians*.
By: S.G.W. Benjamin, 1887.

۴-۱۵. سردر نقاره‌خانه و توپ مروارید.
عکس از کتاب: *سه‌سال در دربار ایران*.
نوشته: دکتر فووریه.
چاپ: ۱۹۰۶ م.

15-4. The Naghareh-Khaneh portal and the Morvarid (Pearl) Cannon.
Photograph from the book: *Trois Ans a la Cour de Perse*.
By: Dr. Feuvrier, 1906.

۴-۱۶. میدان ارگ، سردر نقاره‌خانه و توپ مروارید.
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

16-4. The Arg Place, the Naghareh-Khaneh portal and the Morvarid (Pearl) Cannon.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

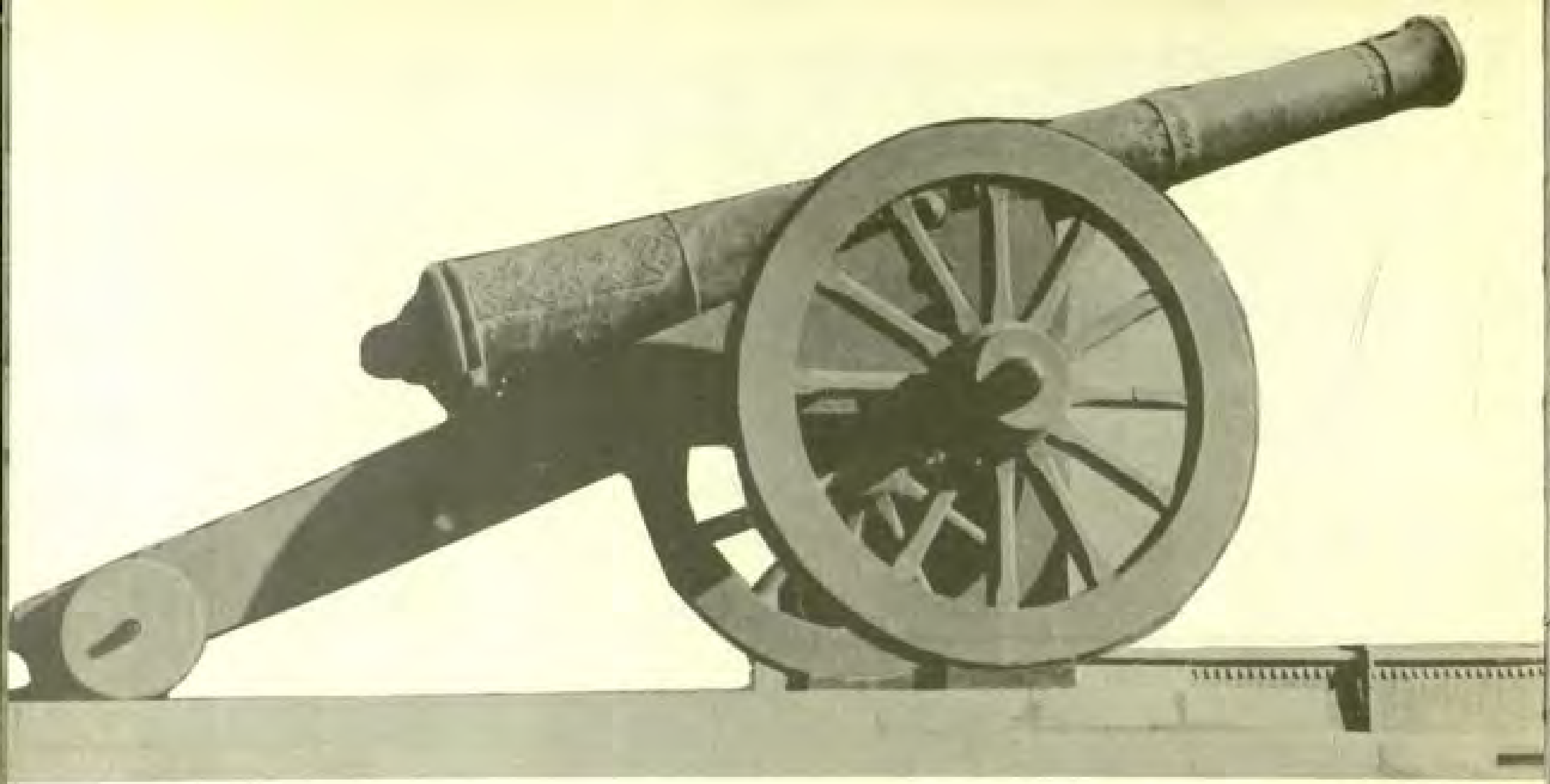

۴-۱۸. توپ مروارید.
ساختهٔ: استاد اسماعیل ریخته‌گر اصفهانی (۱۲۳۳ هـ.ق).

18-4. The Morvarid (Pearl) Cannon.
Made by: Ostad Ismail Rikhtegar Isfahani, 1817.

۴-۱۷. میدان ارگ و توپ مروارید و برج آقامحمدخانی و عمارت بادگیر و شمس‌العماره.
عکس از کتاب: از خراسان تا بختیاری.
نوشته: هانری رنه دالمانی. چاپ: ۱۹۱۰ م.

17-4. The Arg Place, the Morvarid (Pearl) Cannon, and the Agha Mohammad Khani tower , the Wind Tower Building and the Shams-ol-Emareh.
Photograph from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

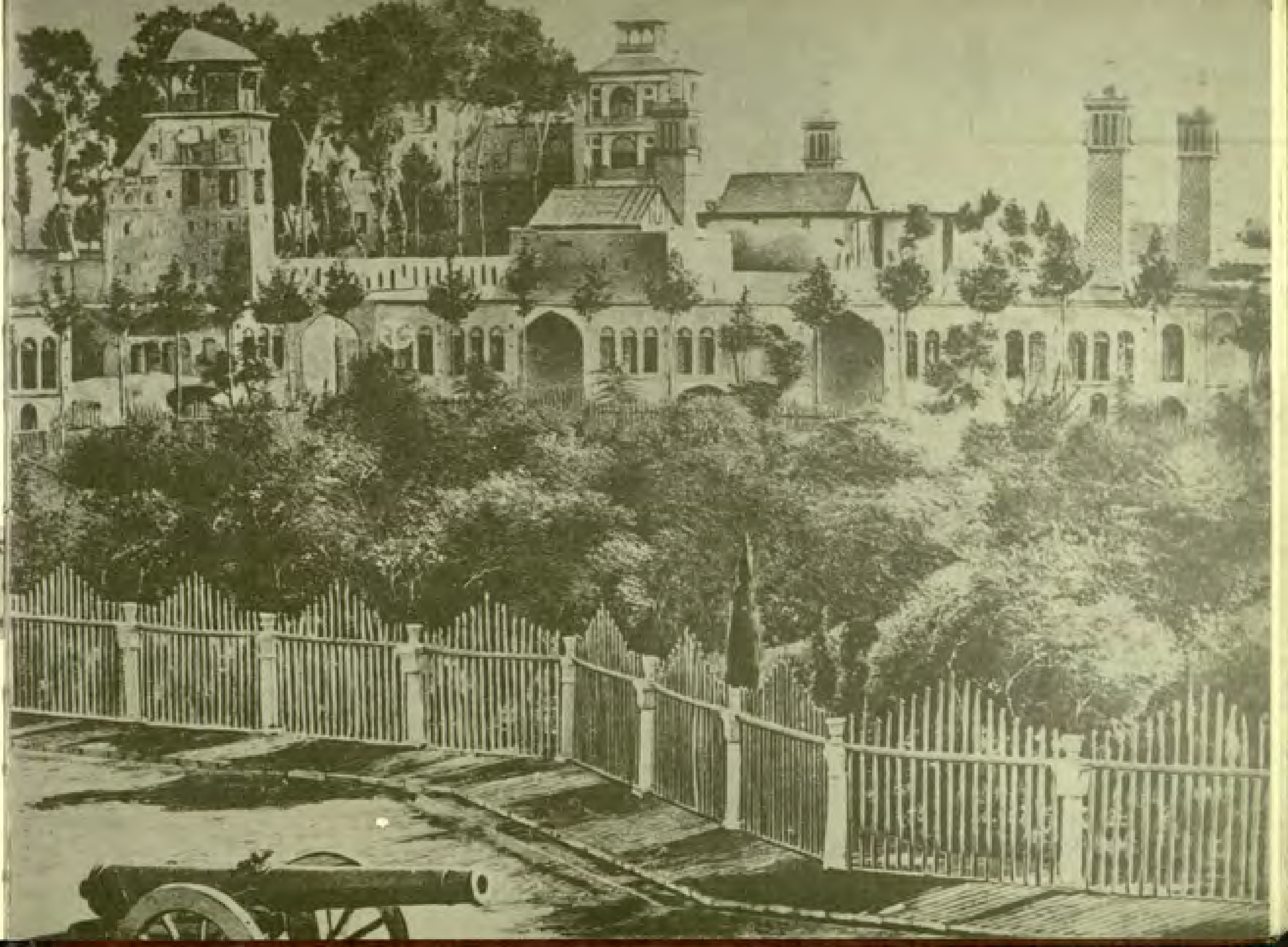

۱۹-۴. میدان ارگ در نوروز.
عکس از کتاب: سه‌سال در دربار ایران.
نوشته: دکتر فووریه.
چاپ: ۱۹۰۶ م.

19-4. The Arg Place during the New Year.
Photograph from the book: *Trois Ans a la Cour de Perse.*
By: Dr. Feuvrier, 1906.

بناهای دورهٔ کریم خانی

کریم‌خان زند که در آغاز بر آن بود که تهران را به پایتختی انتخاب کند، در سال ۱۱۷۲ هـ‍.ق دستور داد تا در محل ارگ ساختمانهایی شامل حرمخانه و خلوتخانه بنا کنند. و نیز در سال ۱۱۷۳ هـ‍.ق فرمان داد که در محوطهٔ ارگ، عمارت خاصه و دیوانخانه‌ای به سبک معماری صفوی برپا سازند و این بناها ساخته شد.

از بناهای این دوره، و چگونگی آنها متأسفانه آگاهی چندانی نداریم، زیرا در دوره‌های بعد دگرگونیهای اساسی در آنها پدید آمد. اما آنچه مسلم است، بنایی که هم اکنون هم به خلوت کریم‌خانی مشهور است یکی از این بناهاست، که چهرهٔ نخستین آن دگرگونیهای بسیار یافته است. و نیز تصویری که فلاندن به عنوان یکی از اتاقهای دیوانخانه کشیده است احتمالا بایستی از بازمانده‌های دیوانخانهٔ کریم‌خانی باشد که تا سال ۱۲۵۶ هـ‍.ق. همچنان بر جای بوده است.

زندگانی خصوصی ناصرالدین شاه.
تاریخچهٔ ساختمانهای ارگ.

Buildings of Karim Khan's Reign

Karim Khan intended making Tehran his capital. In the year 1758 A.D., he ordered the erection of a number of building within the Arg, including a Haram-Khaneh and Khalvat-Khaneh. In 1759 A.D. he ordered the building of a private palace and a Diwankhaneh within the confines of the Arg. The style was to be Safavid.

This was achieved, but unfortunately, because of the alterations made in later periods, we have little knowledge. What is obvious is that the building known as the Khalvate Karim Khani is one of these buildings, though greatly altered. Another indication is a drawing by Flandin, of one of the rooms of Karim Khan's Diwan-Khaneh. The building was still standing in 1848 A.D..

The Private Life of Nasser-ed-Din Shah.
History of the Arg Buildings.

۵-۱. داخل یکی از اتاقهای دیوانخانه (۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر در ایران.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

1-5. Interior of a room in the Government offices.
Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin et Pascal Coste 1840-41.

۵-۲. خلوت کریمخانی (۱۳۱۰ هـ.ق).
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

2-5. The Khalvat Karim-Khani, 1892.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

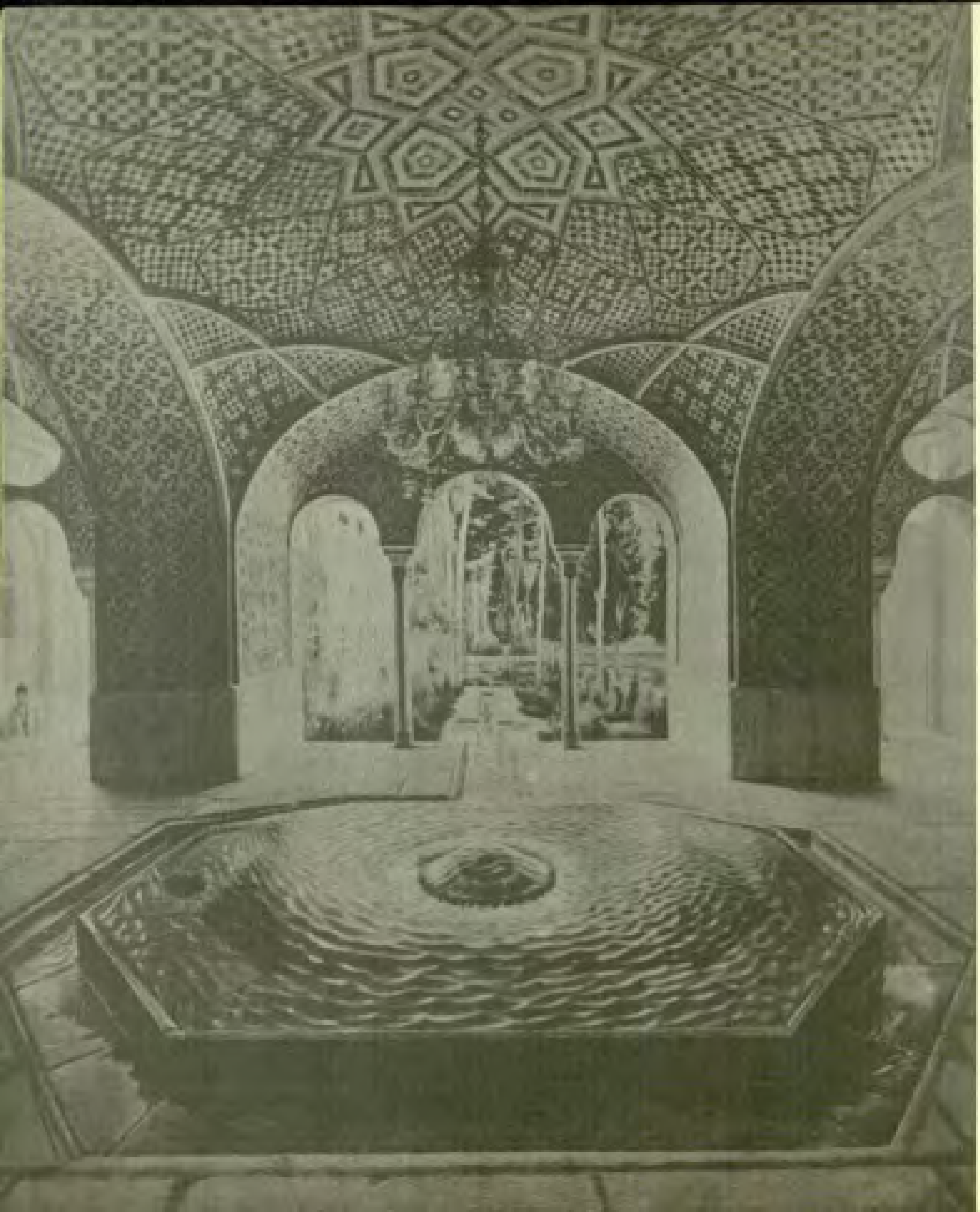

۵-۴. عمارت کریم‌خانی و حوض جوش.
تابلو رنگ روغنی، کار کمال‌الملک[۱]، (۱۳۰۷ هـ.ق).

4-5. The Karim-Khani Building and the Howz-Joosh.
Oil painting by: Kamal-ol-Molk[1], 1889.

۱. محمد غفاری مشهور به کمال‌الملک نقاش نامور ایران و مؤسس مدرسهٔ صنایع مستظرفه است که به سال ۱۲۶۴ هـ.ق در کاشان زاده شد و به سال ۱۳۱۹ هـ.ش (۱۳۵۹ هـ.ق) در حسین‌آباد نیشابور درگذشت. او را می‌توان بی‌تردید درخشان‌ترین چهرهٔ هنر ایران در سده‌های اخیر به شمار آورد.

1. Mohammad Ghaffari later known as Kamal-ol-Molk is a famous Iranian painter and founder of the School for Fine Arts. He was born in Kashan in 1847 A.D., and dead in Neishaboor in 1940 A.D., in Hossein-Abad district. Without hesitation he may be called the most brilliant manifestation of Iranian art in the last centuries.

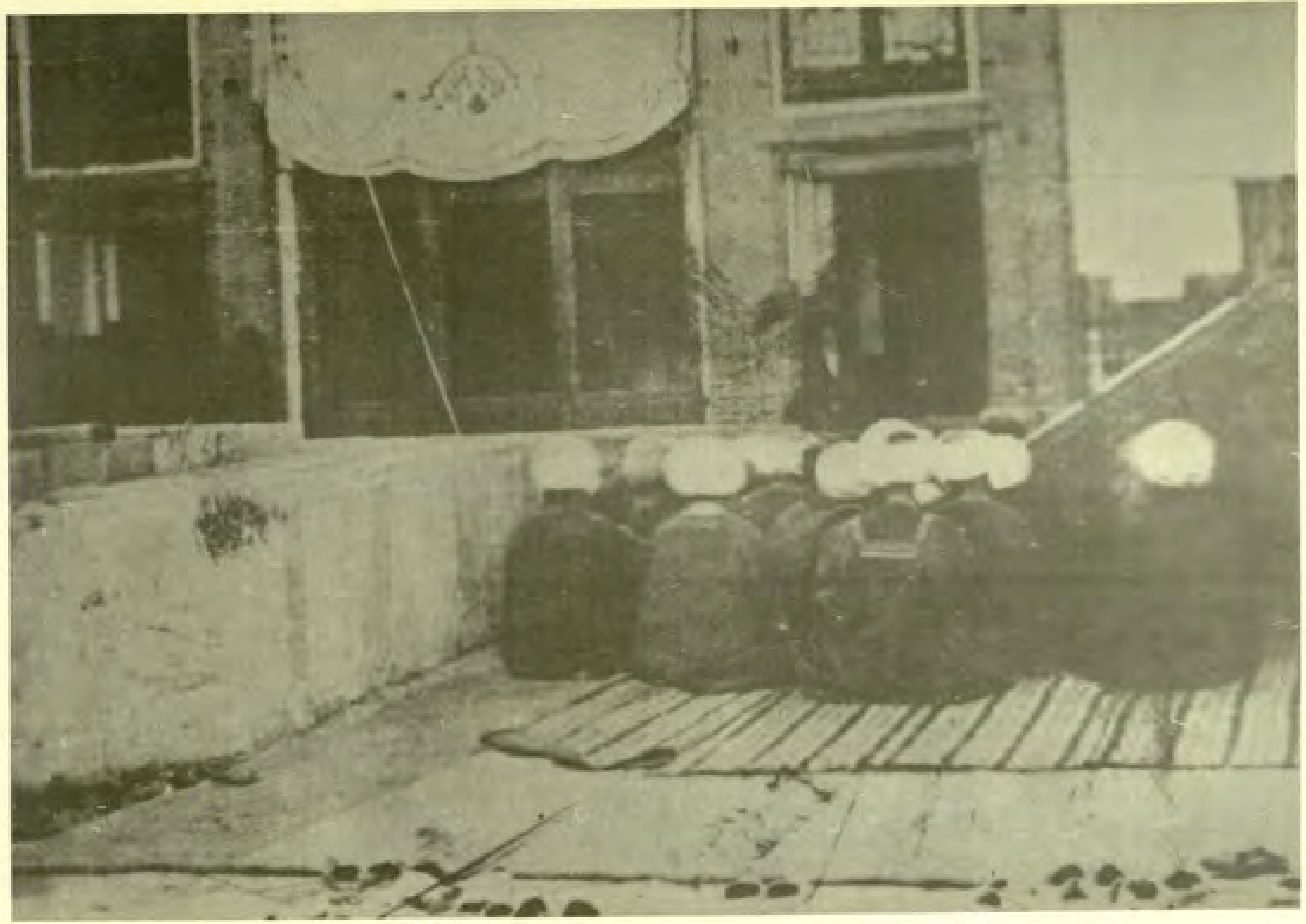

3-5. The Khalvat Karim-Khani.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۵-۳. خلوت کریم‌خانی.
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

ایوان تخت مرمر

بنیاد بنایی که به ایوان تخت مرمر مشهور است به سال ۱۱۷۳ هـ‌ق به دستور کریم‌خان زند نهاده شد. بنای نخستین، دیوانخانه و ایوان دارالاماره نامیده می‌شد.

در سال ۱۲۰۶ هـ‌ق که شیراز به دست آقامحمدخان افتاد، دستور داد قصر وکیل را که از بناهای کریم‌خان بود ویران سازند، و ستونهای سنگی یکپارچه، درهای خاتم، آینه‌های قدی، و سنگهای مرمر حجاری شدهٔ آن را برای ساختن بنایی تازه به تهران حمل کنند، و در ایوان دیوانخانهٔ وکیل به کار برند.

بنای ایوان دارالاماره پس از تغییرات زمان آقامحمدخان، همواره محل برگزاری مراسم رسمی در عیدها و جشنها بود.

در زمان فتحعلی‌شاه تغییرات کوچکی در معماری و تزیینات این بنا انجام گرفت. از جمله تخت مرمر را به عنوان یك تخت ثابت در ایوان مستقر ساختند. پیش از آن برای برگزاری مراسم در ایوان این بنا از تخت طاووس استفاده می‌شد که به سبب جواهرنشان بودنش، ناچار می‌شدند برای برگزاری مراسم آن را با مشکلات زیاد حمل و نقل کنند.

تاریخچهٔ ساختمانهای ارگ.
زندگانی من.
مجلهٔ یادگار.

The Takht-e-Marmar Hall

Foundations of this building were laid in 1758 A.D. on the order of Karim-Khan Zand. The first part was called the Divan-Khaneh and Ivan Dar-ol-Emareh.

In the year 1791 A.D. when Shiraz was conquered by Agha Mohammad Khan, he ordered that the Vakil Palace, built by Karim-Khan, be uprooted and its one-piece stone columns, inlaid doors, full length mirrors and carved marble stones be transported to Tehran to be used for building a palace in the Divan-Khaneh.

The Dar-ol-Emareh Hall was used, during the time of Agha Mohammad Khan, for official and festive occasions.

During the reign of Fathali Shah, some small alterations were made, such as the installation of the Marble Throne in the Hall. Formerly, the Peacock Throne had been used but its transport to the hall presented great problems because of its incrusted jewelry.

History of the Arg Buildings.
My Life.
The Yadegar Magazine.

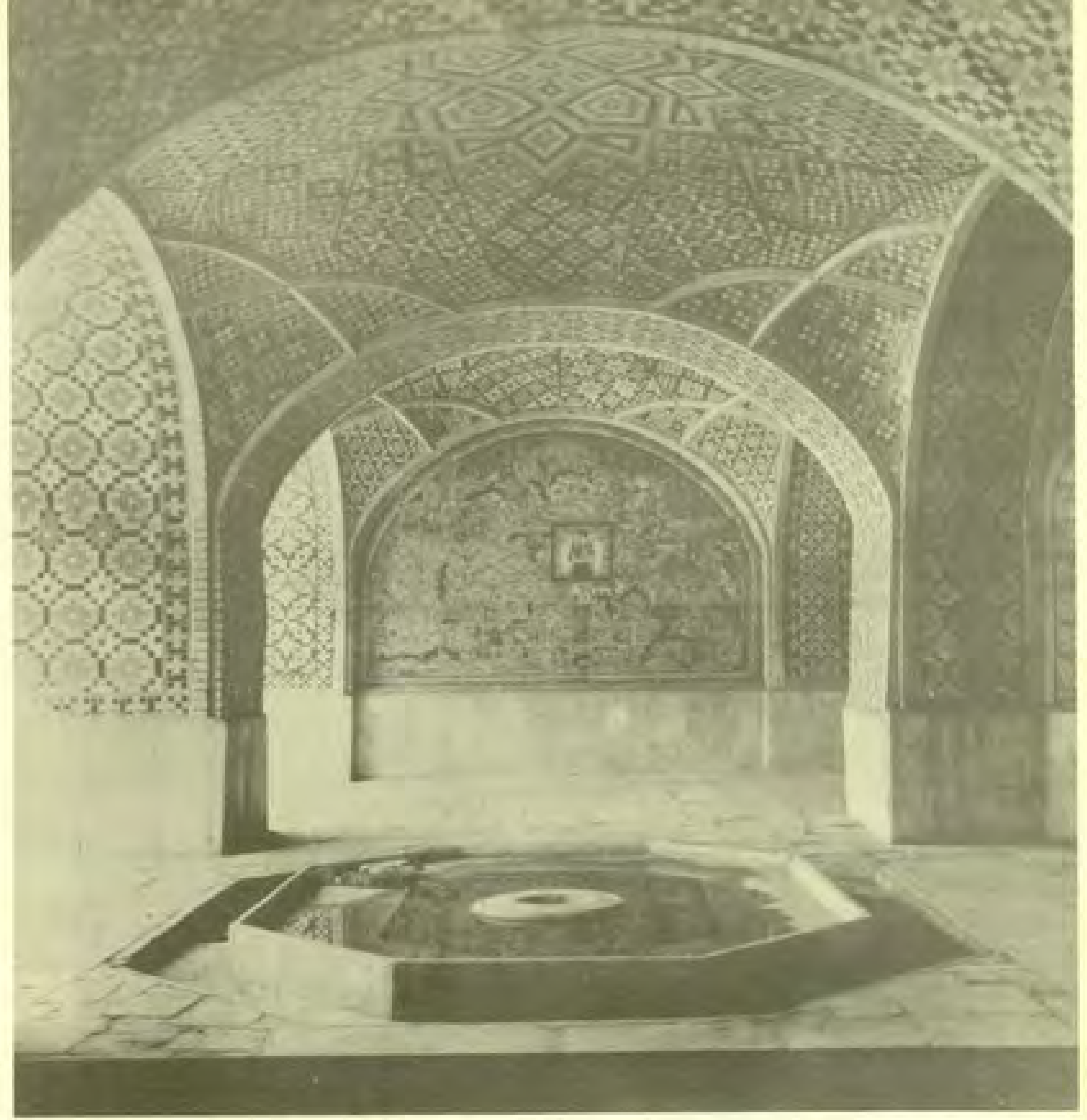

۵-۵. خلوت کریم‌خانی و حوض جوش.
عکاس: علی خادم.

5-5, Khalvat Karim-Khani and Howz-Joosh.
Photograph by: Ali Khadem.

۶-۲. حیاط و ایوان تخت مرمر (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر در ایران.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

2-6. Patio and Verandah of the Marmar Throne 1840-41.
Drawing from the book: Voyage en *Perse*.
By: Eugene Flandin & Pascal Coste, 1841.

۶-۱. نمای داخلی ایوان تخت مرمر (۵۵-۱۲۵۴ هـ.ق). باریابی سفیر انگلیس به حضور فتحعلی‌شاه.
طرح از کتاب: مسافرت به ایران.
نوشته: الکسیس سولتیکف.
چاپ: ۱۸۵۱ م.

1-6. Interior view of the Marmar Throne verandah, 1838-39. The British Ambassador received by Fathali Shah.
Drawing from the book: Voyage en *Perse*.
By: Prince Alexis Soltikoff, 1851.

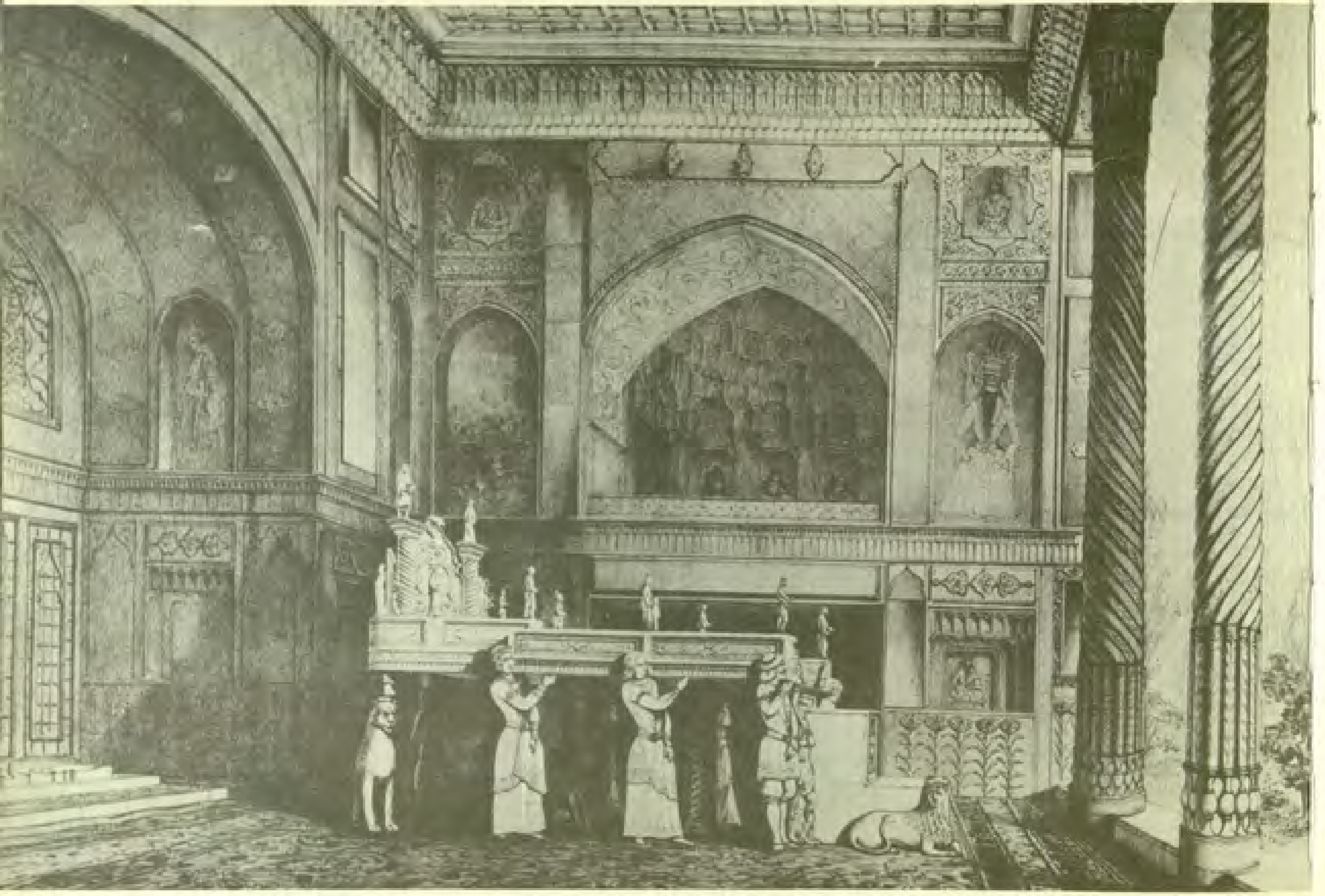

۶-۴. نمای ضلع شرقی ایوان تخت مرمر (۵۷-۱۲۵۶ هـ‌ق).
طرح از کتاب: سفر در ایران.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

4-6. View of the eastern wing of the Marble Throne Hall, 1840-41.
Drawing from the book: *Voyage en Perse.*
By: Eugene Flandin & Pascal Coste, 1840-41.

۶-۳. حیاط و ایوان تخت مرمر (۵۷-۱۲۵۶ هـ‌ق).
طرح از کتاب: بناهای جدید ایران.
نوشته: پاسکال کست.
چاپ: ۱۸۶۷ م.

3-6. Patio and Verandah of the Marmar Throne, 1840-41.
Drawing from the book: *Monuments Modernes de la Perse.*
By: Pascal Coste, 1867.

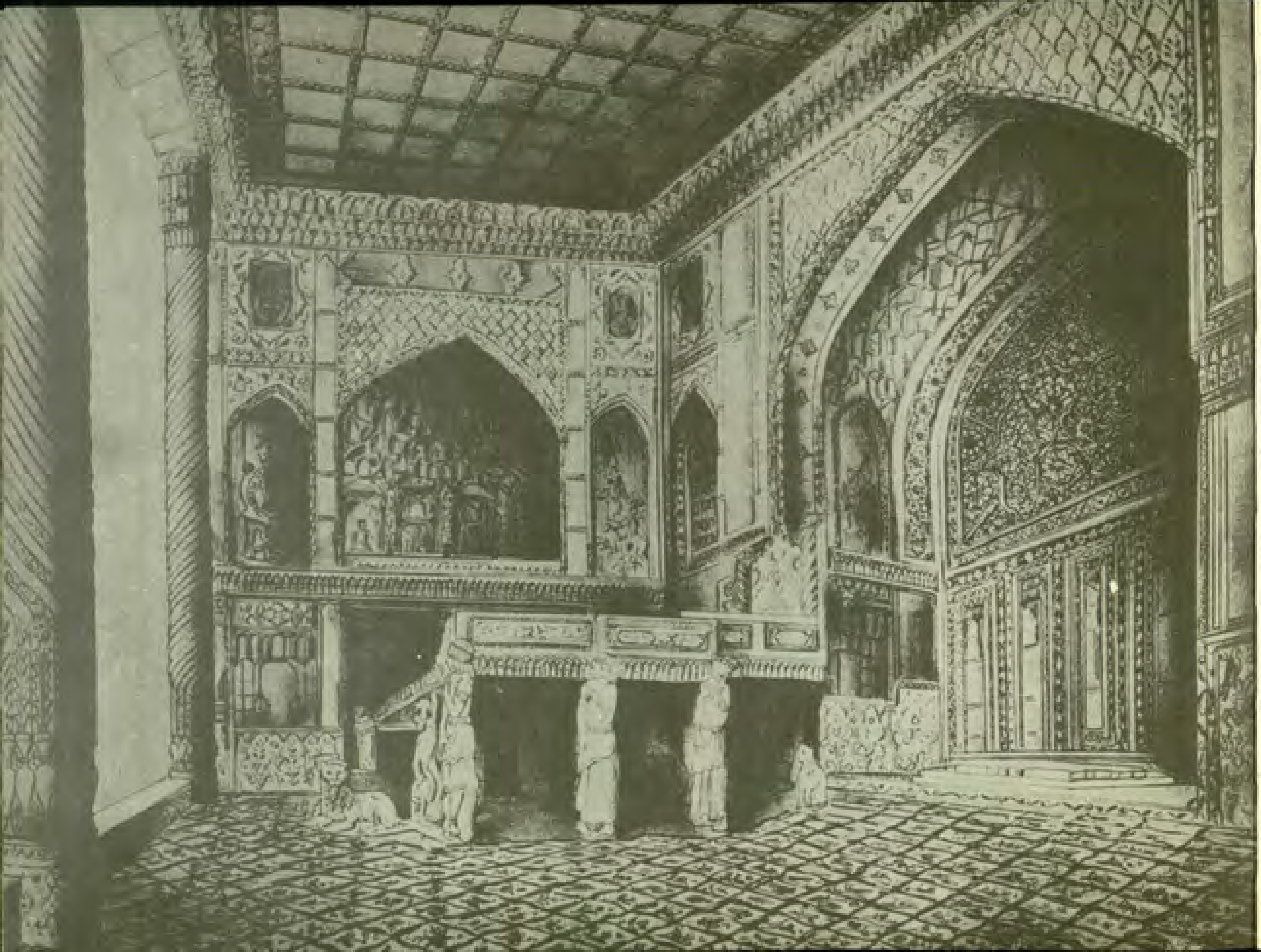

۶-۵. ایوان تخت‌مرمر (۱۲۶۵ هـ.ق).
طرح از کتاب: از خراسان تا بختیاری.
طراح: ژول لورنس.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

5-6. Verandah of the Marmar Throne, 1848.
Drawing from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
Drawing by: Jules Laurens
By: Henry Rene d' Allemagne, 1910.

۶-۶. حیاط و ایوان تخت مرمر و مراسم سلام (۱۲۷۷ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر هیئت سفارت سلطنتی پروس به ایران، ۱۸۶۰ و ۱۸۶۱.
نوشته: هانریش بروگش.
چاپ: ۱۸۶۲ م.

6-6. The Patio and Verandah of the Marmar Throne and official reception 1860-61.
Drawing from the book: *Reise der K. Preussischen Gesandtschaft Nach Persien, 1860 und 1861.*
By: Dr. Heinrich Brugsch, 1862.

۶-۷. ایوان تخت‌مرمر و مراسم سلام.

7-6. The Verandah of the Marmar Throne and official reception.

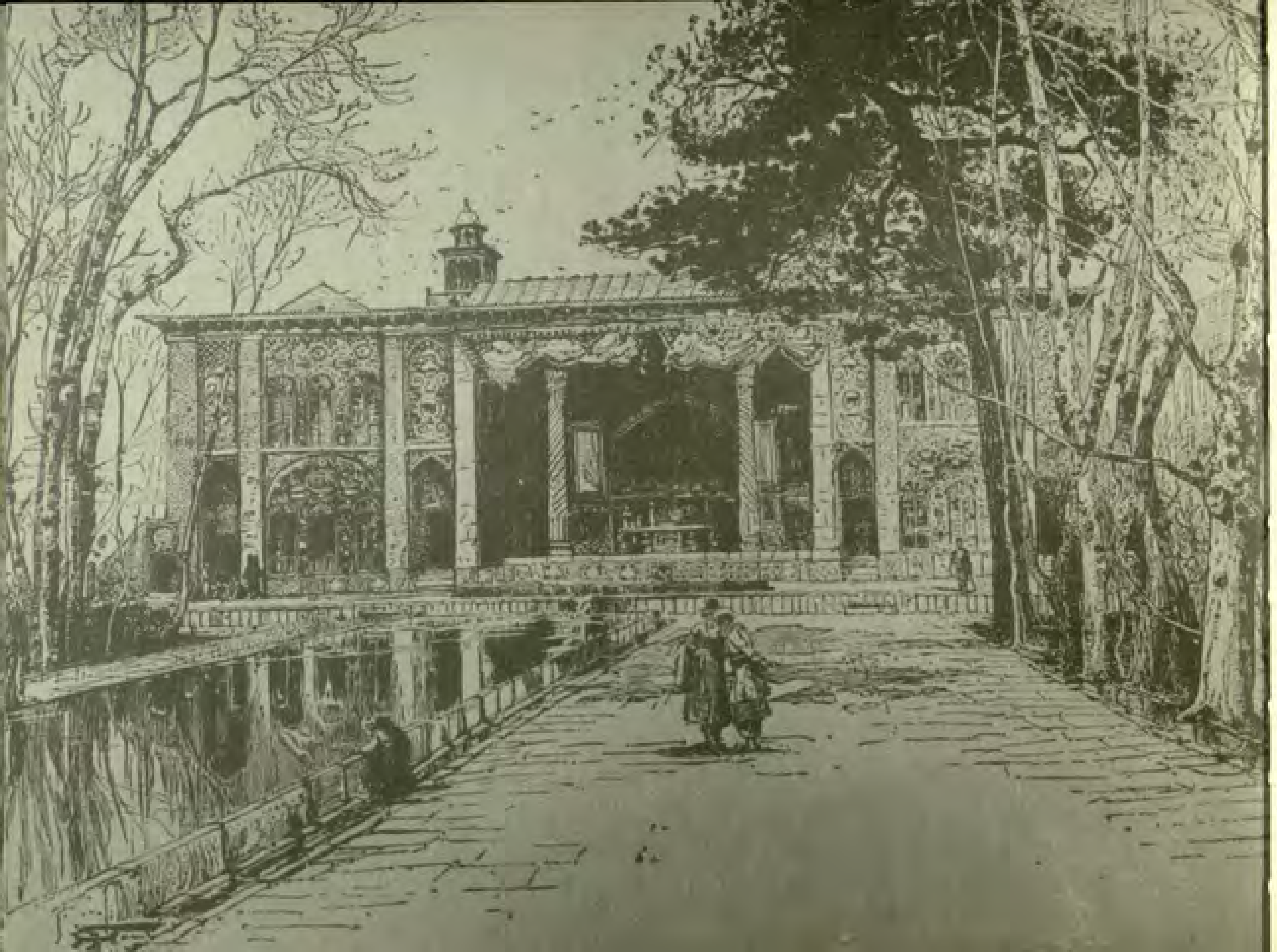

۶-۹. ایوان تخت مرمر (۱۳۰۵ هـ.ق).
طرح از کتاب: ایران و ایرانیان.
نوشته: س.ج.و.بنجامین.
چاپ: ۱۸۸۷ م.

9-6. The Verandah of the Marmar Throne, 1887.
Drawing from the book: *Persia and Persians*.
By: S.G.W. Benjamin, 1887.

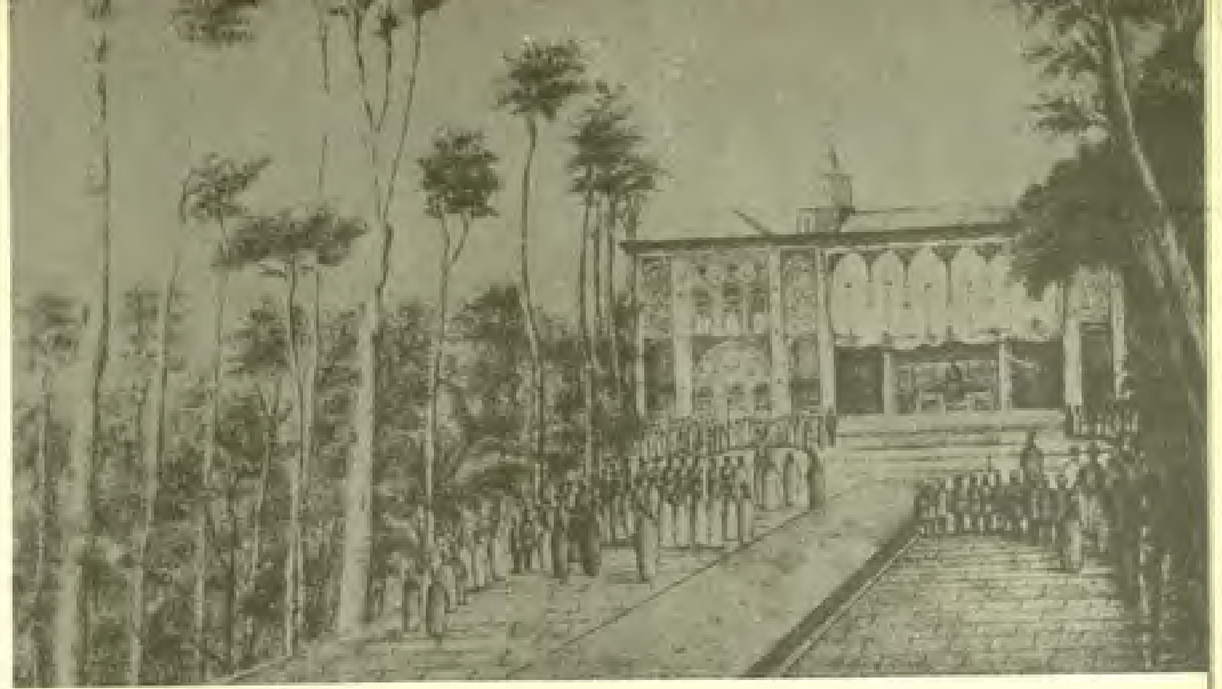

8-6. The Verandah of the Marmar Throne and official reception, 1882.
Drawing from the: *Sharaf* Newspaper, no. 12.
By: Abootorab Ghaffari[1].

۶-۸. ایوان تخت مرمر و مراسم سلام (۱۳۰۰ هـ.ق).
طرح از: روزنامهٔ شرف، نمرهٔ دوازدهم.
نقاش: ابوتراب غفاری[۱].

1. Abootorab Ghaffari, the brother of Kamal-ol-Molk, is one of the outstanding painters of the 19th and 20th A.D.. He was born in 1862 and dead in 1889 A.D..

۱. ابوتراب غفاری برادر کمال‌الملک متولد به سال ۱۲۷۹ هـ.ق درگذشته به سال ۱۳۰۷ هـ.ق از نقاشان توانای سدهٔ سیزدهم و چهاردهم هجری است.

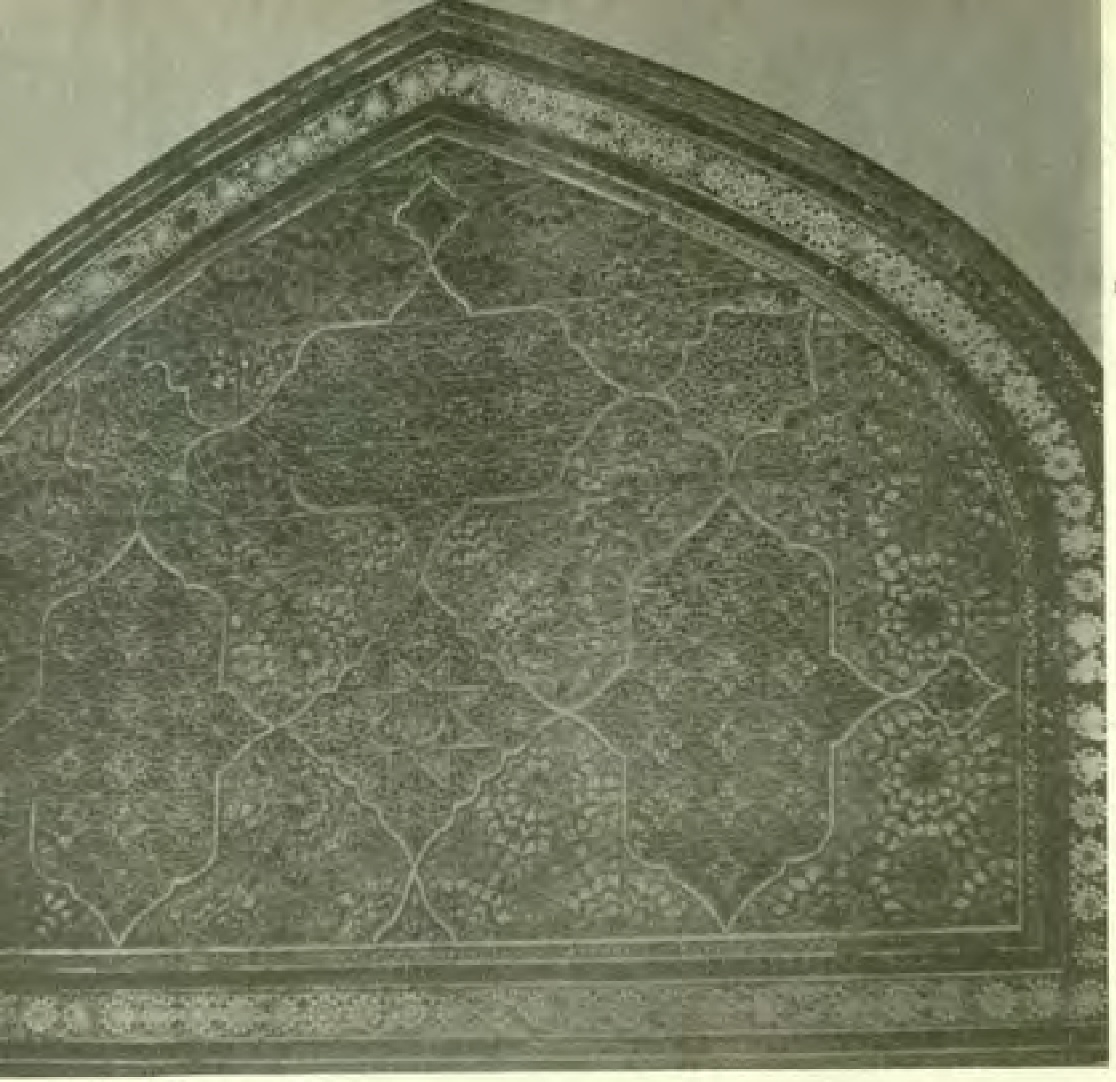

۶-۱۰. حیاط تخت مرمر و مراسم سلام.
عکس از کتاب: هیئت نمایندگی شاه اسکار به (دربار) شاه ایران.
نوشته: سون هدین.
چاپ: ۱۸۹۰ م.

10-6. The Verandah of the Marmar Throne and official reception.
Photograph from the book: *Konung Oscars Beskickning Till Schaden Af Persien.*
By: Sven Hedin, 1890.

۶-۱۱. کتیبهٔ ارسی ایوان تخت مرمر.
عکس از کتاب: *از خراسان تا بختیاری.*
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

11-6. Panel above the Orsi in the Marble Throne.
Photograph from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

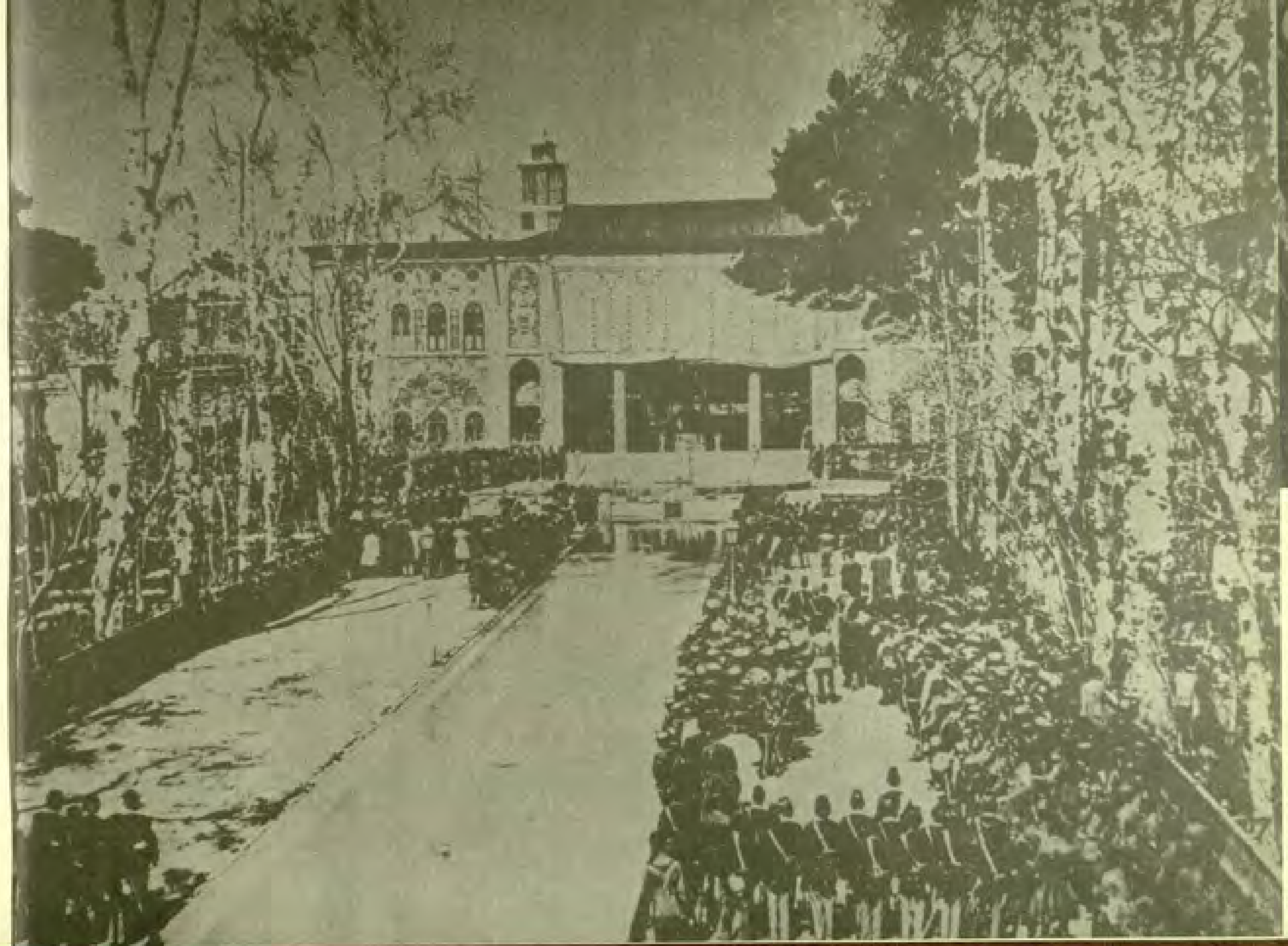

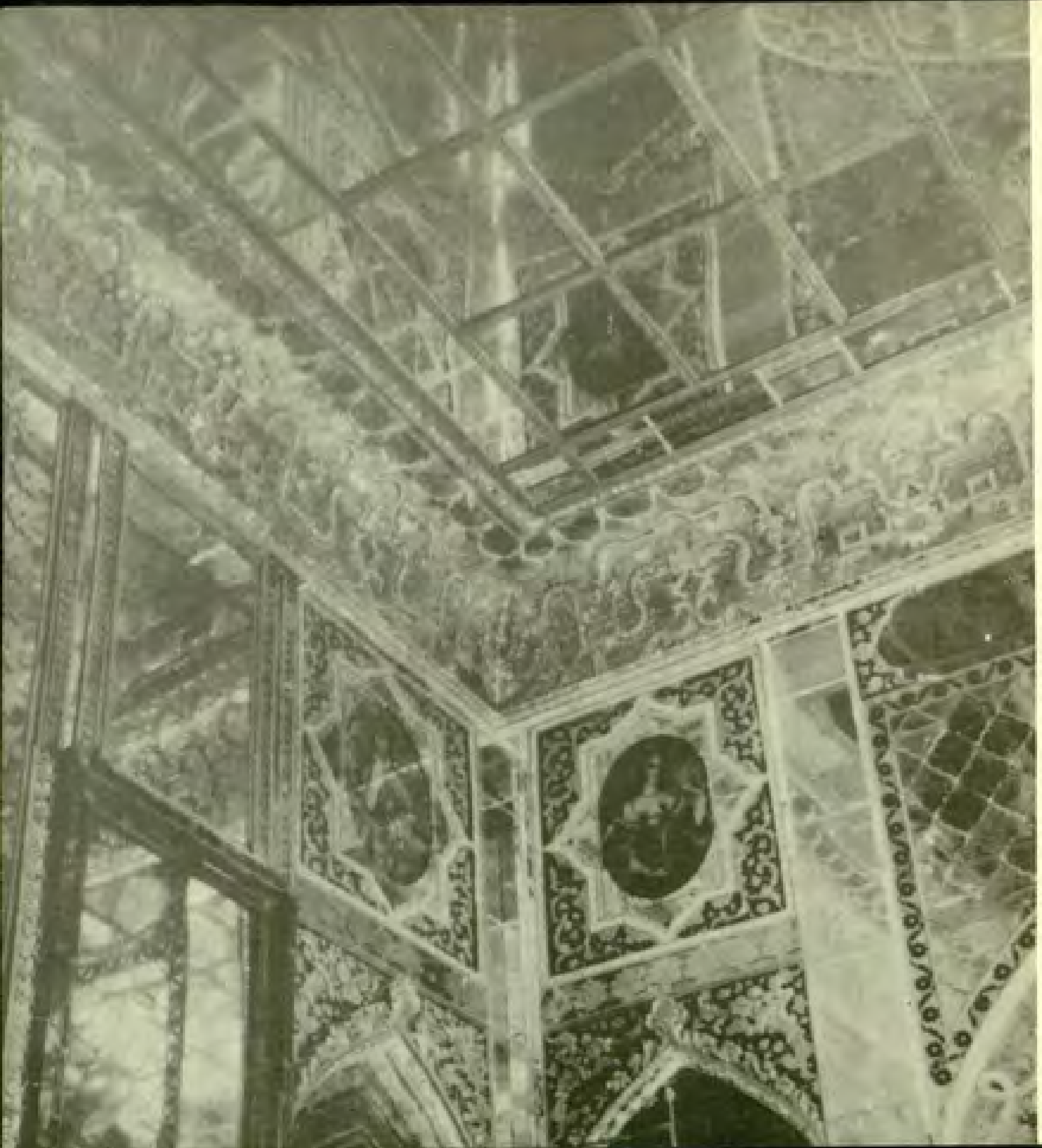

۶-۱۳. گوشه‌ای از ایوان تخت مرمر.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

13-6. *A corner of the Marmar Throne Verandah.*
Photograph from the: Collection of Yahya Zoka.

۶-۱۲. کتیبه و در ارسی ایوان تخت مرمر.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

12-6. Panel and Orsi of the Marmar Throne Verandah.
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

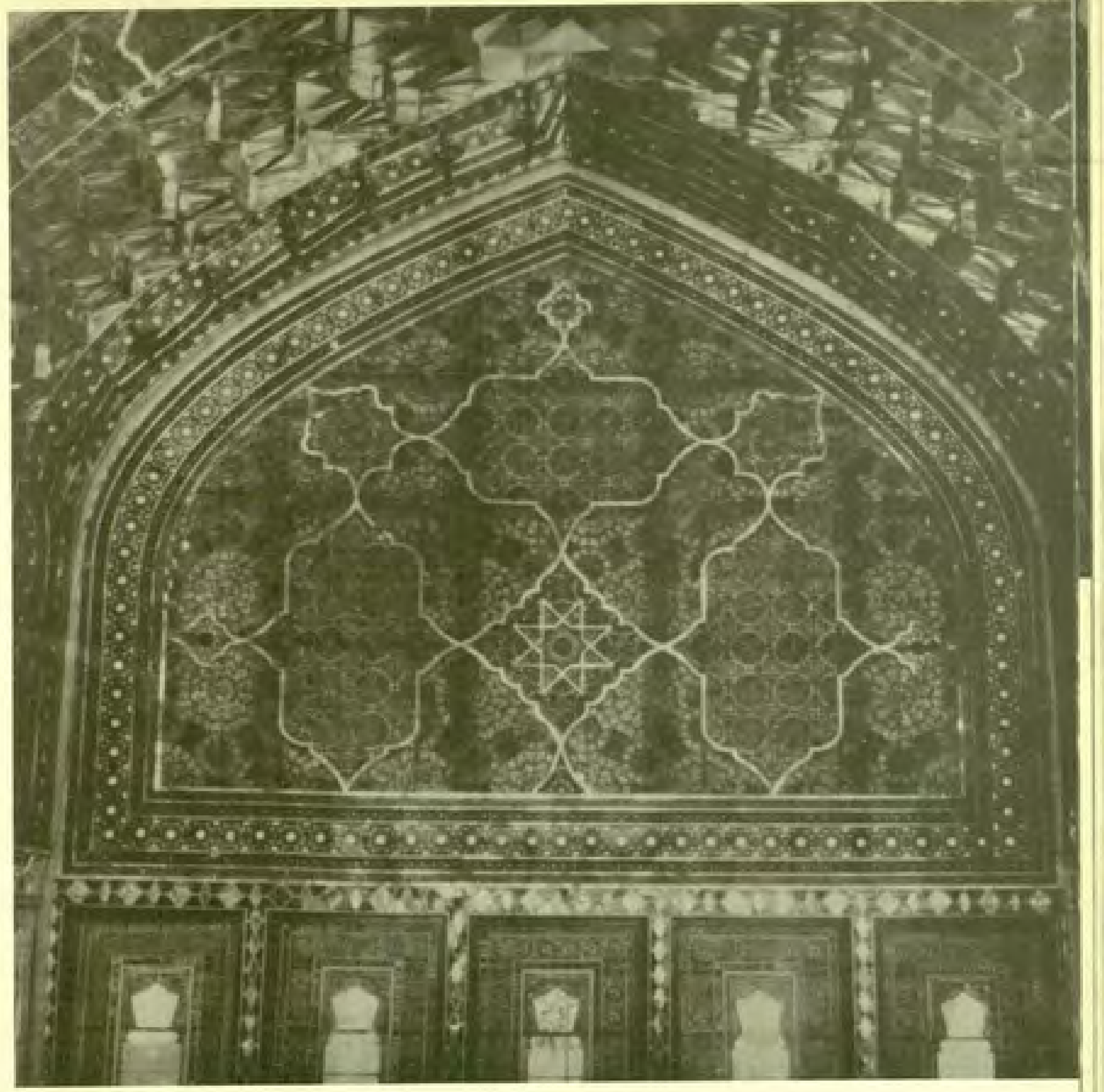

۶-۱۴. گوشه‌ای از ایوان تخت مرمر.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

14-6. A Corner of the Marmar Throne Verandah.
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

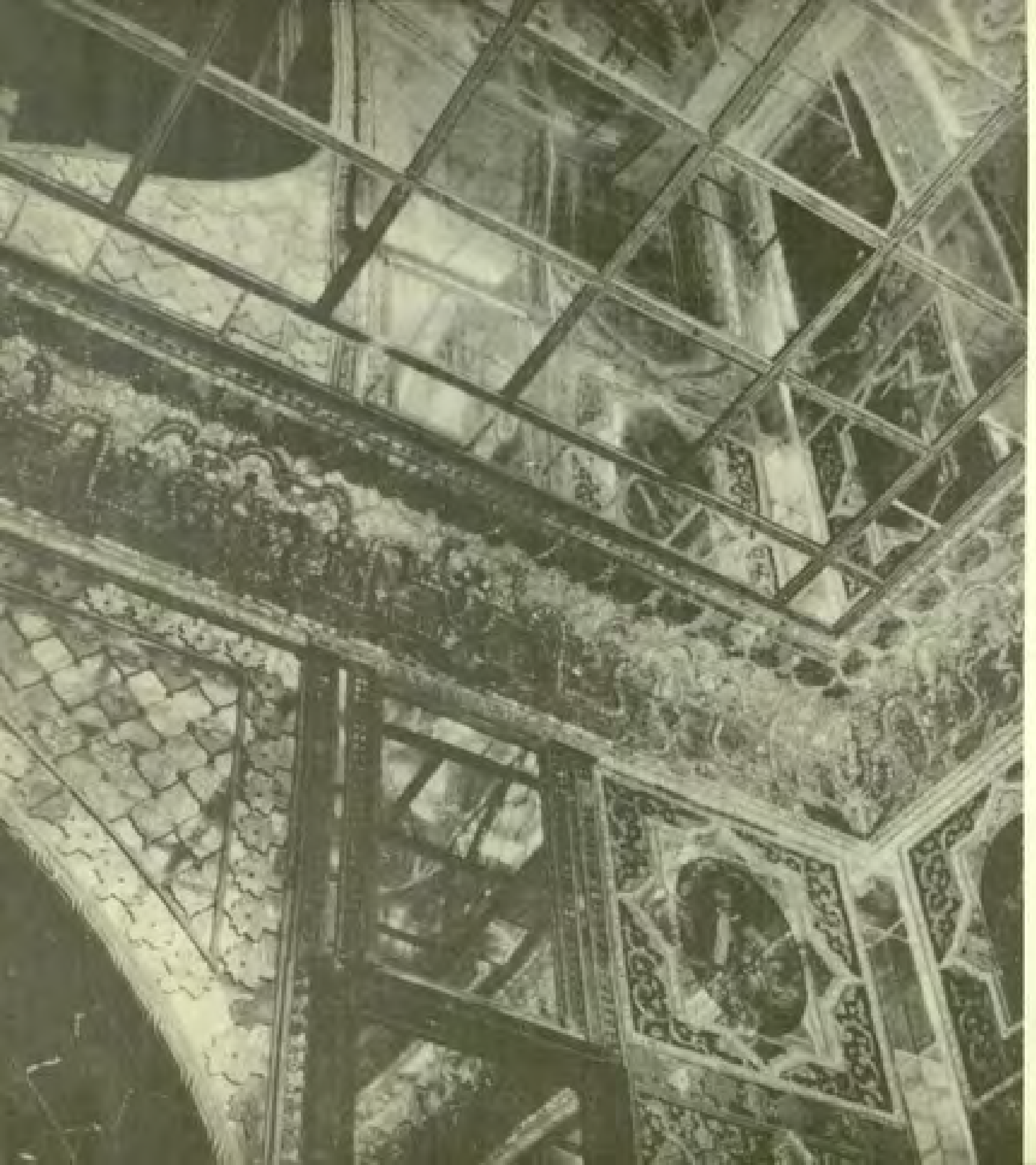

۶-۱۵. گوشه‌ای از ایوان تخت مرمر.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

15-6. A Corner of the Marmar Throne Verandah.
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

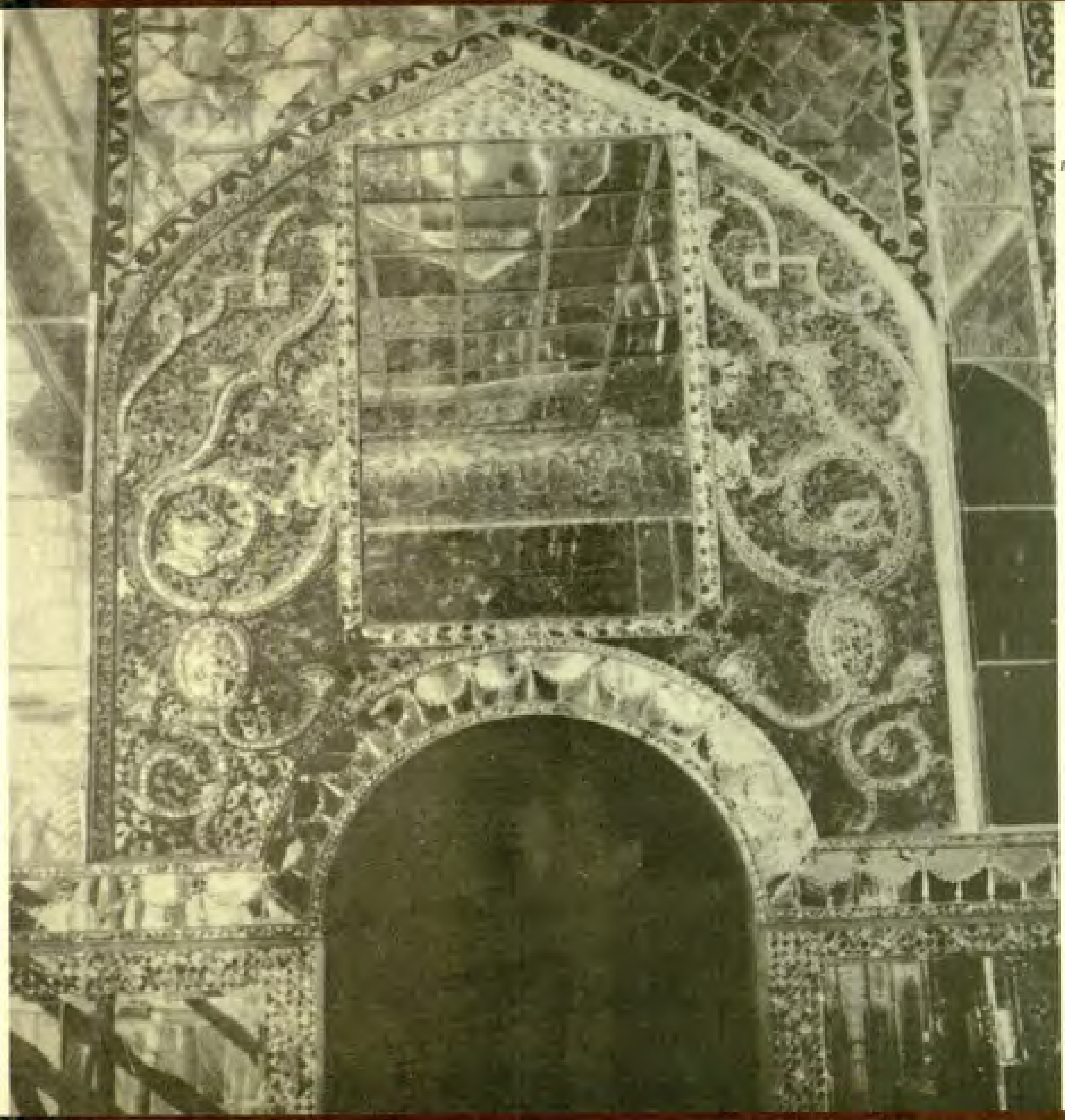

۶-۱۶. گوشه‌ای از ایوان تخت مرمر.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

16-6. A Corner of the Marmar Throne Verandah.
Photograph from the: Collection of Yahya Zoka.

تخت مرمر

تخت مرمر بین سالهای ۱۲۱۹ تا ۱۲۲۱ هـ.ق به دستور فتحعلی‌شاه قاجار به وسیلهٔ هنرمندان و حجّاران اصفهانی ساخته شد. طرح این تخت از میرزا بابای شیرازی (نقاشباشی) بود. سرپرستی کارهای حجاری آن را استاد محمد ابراهیم اصفهانی به عهده داشت. طرح این تخت به تقلید از تخت سلیمان پادشاه نامور قوم یهود ریخته شده است، که بنا بر افسانه‌های کهن بر دوش دیوان و فرشتگان استوار بود، و سلیمان را با خود در آسمانها به سیر و سفر می‌بردند.

اشعاری که دور تخت کنده شده، سرودهٔ فتحعلی‌خان صبا، ملك‌الشعرای دربار فتحعلی‌شاه، و خط آن از ملك‌الکتاب سلطانی (آقا مهدی تهرانی) است.

تاریخچهٔ ساختمانهای ارگ.

Takht-e-Marmar (Marble Throne)

The Takht-e-Marmar was built during the reign of Fathali Shah Qajar during the years 1804-1806 A.D.. It was built by Isfahani artists and stone workers and the plans were drawn by Mirza Babay-e-Shirazi (Naqashbashi). The stone works were supervised Ostad Mohammad Ibrahim Isfahani. The Throne was supposed to be modelled on the palace of Solomon, the famous Jewish king. According to current legends the Throne was supported by devils and angels who took Solomon on his travels.

The poems carved around the Throne were by Fathali Khan Saba, the poet laureate of Fathali Shah's court and the calligraphy is by Malek-ol-Kottab Soltani (Agha Mehdi Tehrani).

The History of the Arg Buildings.

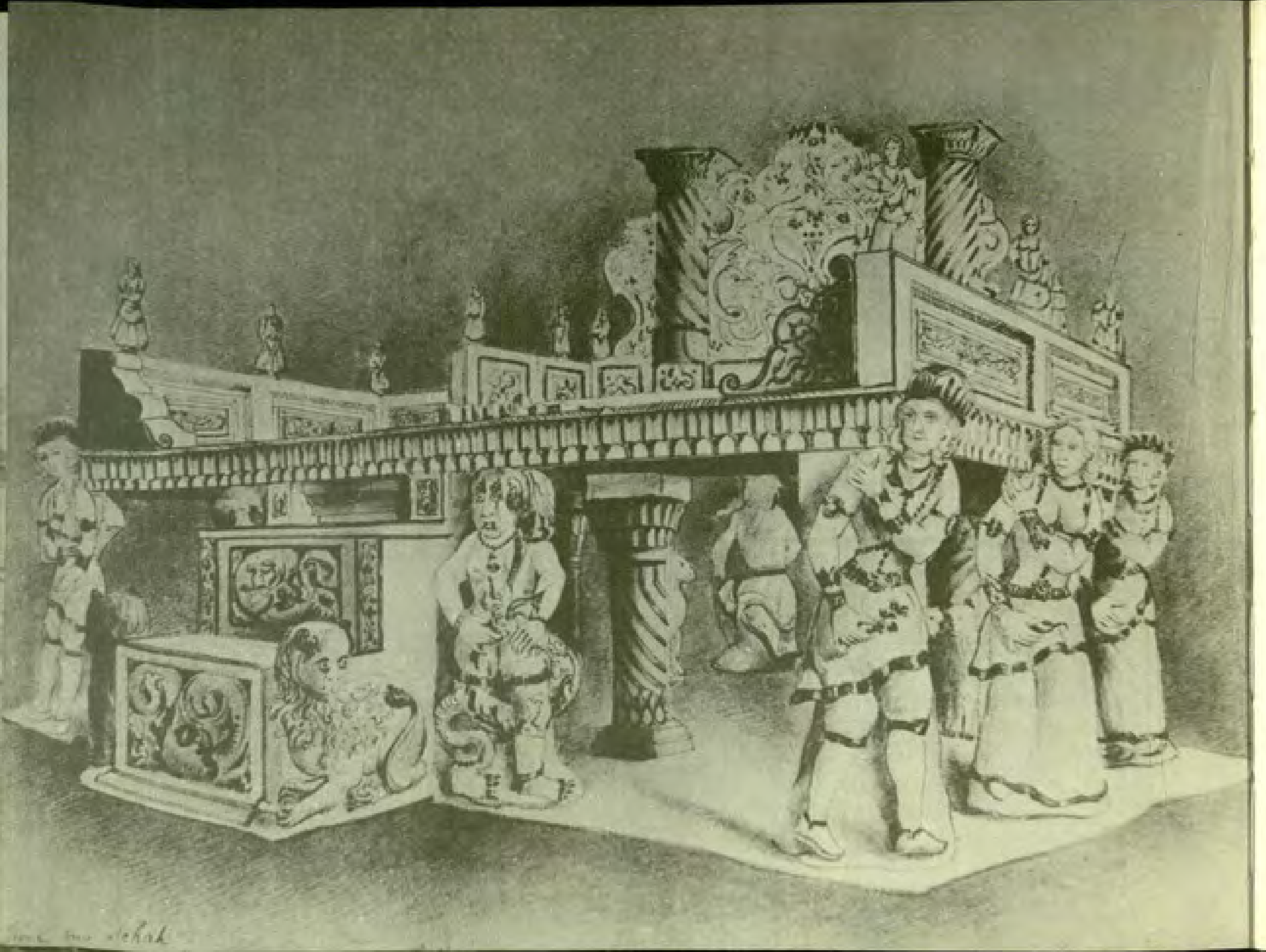

۱-۷. تخت مرمر.
طرح از کتاب: از خراسان تا بختیاری.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

1-7. The Marmar Throne.
Drawing from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
Drawing by: Jules Laurens, 1848.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

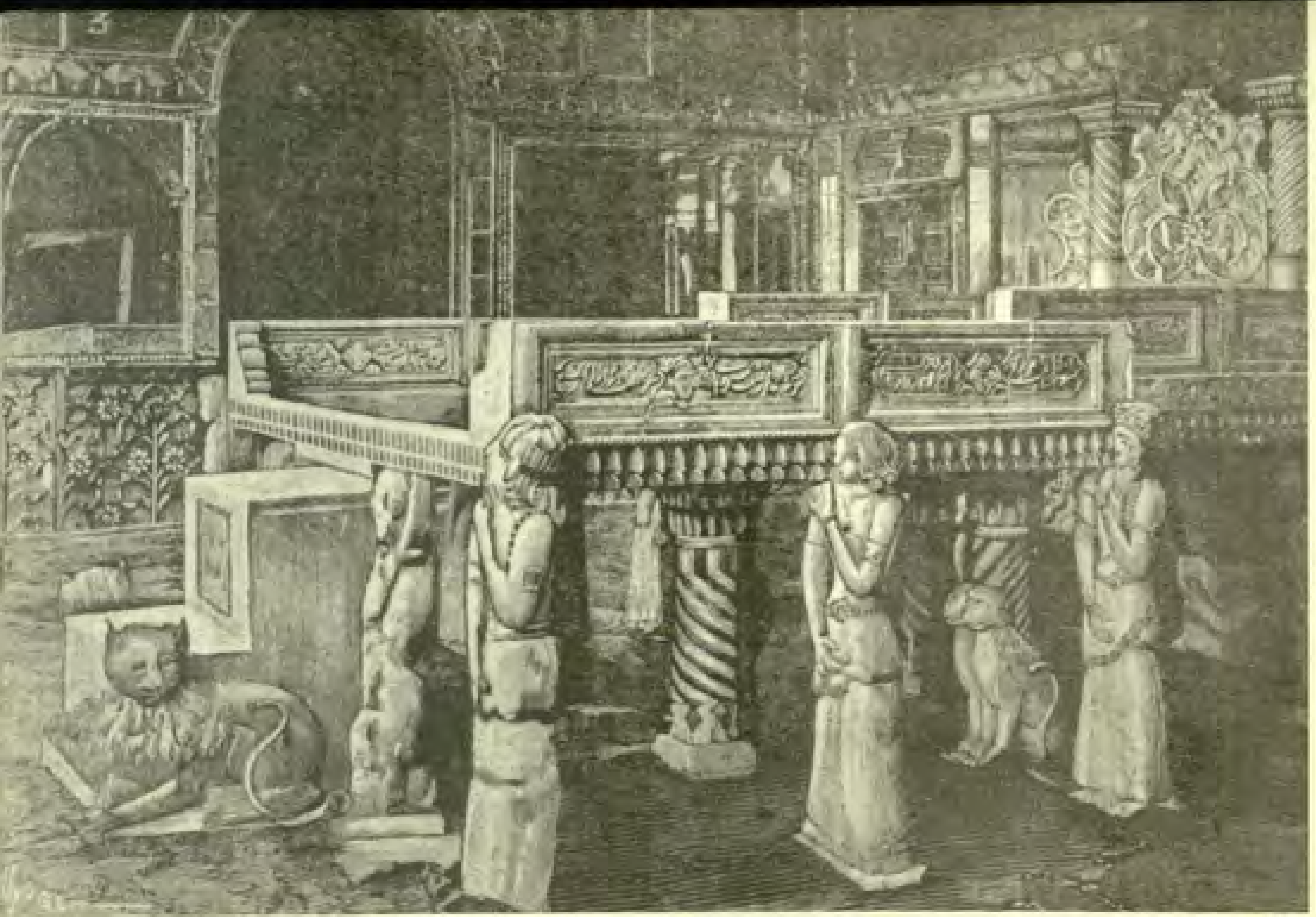

۷-۲. تخت مرمر.
طرح از کتاب: ایران و ایرانیان.
نوشته: س.ج.و. بنجامین. چاپ: ۱۸۸۷ م.

2-7. The Marmar Throne.
Drawing from the book: *Persia and Persians.*
By: S.G.W. Benjamin, 1887.

۷-۳. تخت مرمر.

3-7. The Marmar Throne.

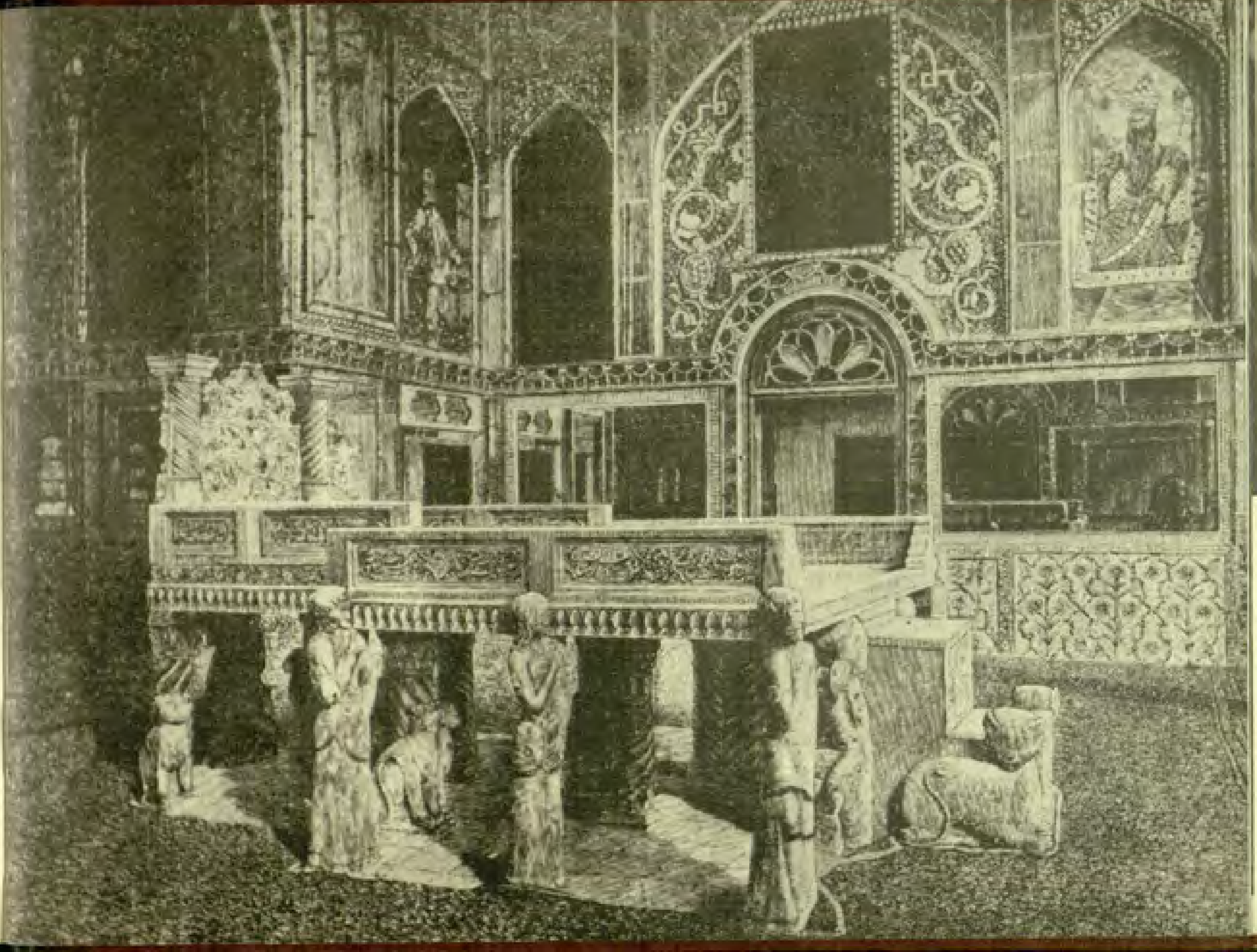

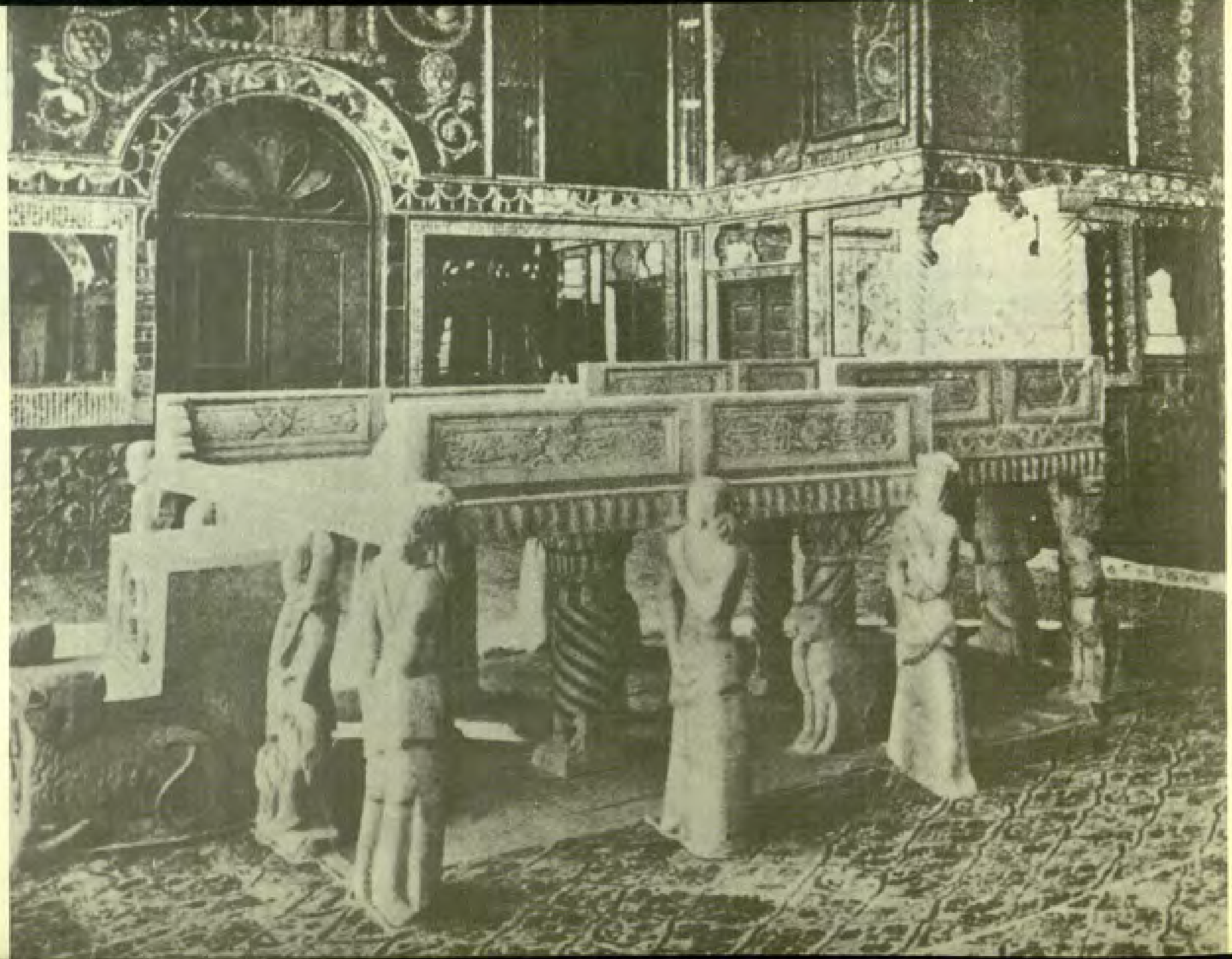

۴-۷. تخت مرمر.
عکس از کتاب: از خراسان تا بختیاری.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

4-7. The Marmar Throne.
Photograph from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

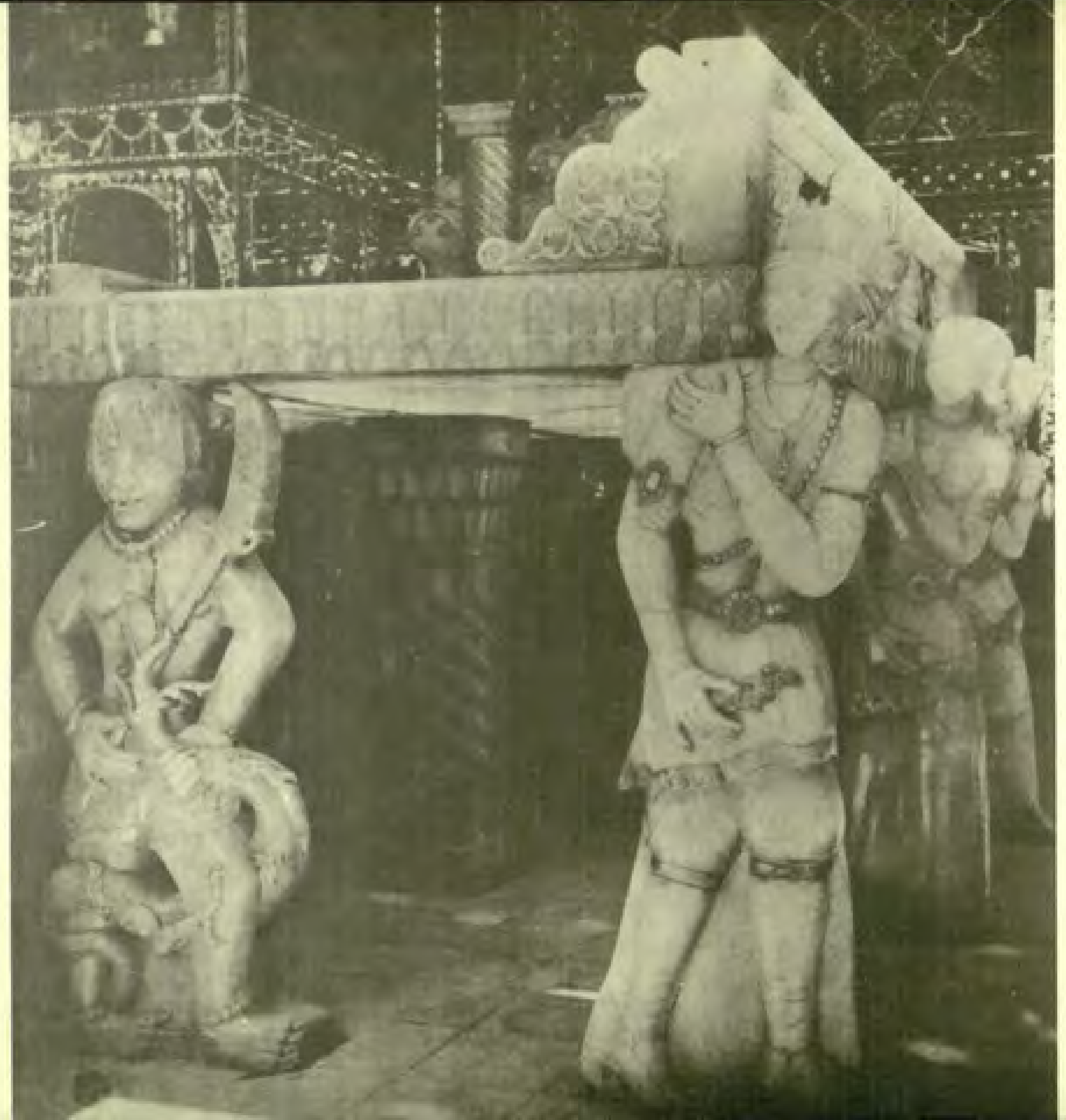

۷-۵. تخت مرمر.
عکاس: اسدالله پروین.

5-7. The Marmar Throne.
Photograph by: Assadollah Parvin.

۷-۶. گوشه‌ای از تخت مرمر.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

A corner of the Marmar Throne.
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

باغ گُلستان

باغ گلستان پیش از اینکه به صورت کنونی یعنی باغی یکپارچه درآید، از حیاطها و باغچه‌های متعددی تشکیل می شد که هر کدام نامی ویژه چون نارنجستان، سروستان، و... داشت.

در هر حیاط یا باغچه نیز یك یا چند عمارت ساخته شده بود. از جمله در ضلع شمالی باغ چند ساختمان وجود داشت که عبارت بود از بنای مشهور به: الماسیه، کلاه فرنگی، چهلستون، تالار عاج، و....

به جز تالار عاج که با تغییراتی امروز بخشی از موزهٔ کاخ گلستان را تشکیل می‌دهد، بناهای دیگر ویران شده است.

روزنامهٔ ایران.
زندگانی خصوصی ناصرالدین شاه.

The Golestan Garden

The Golestan Garden, before it acquired its present shape of one single garden, was formerly made up of numerous gardens and enclosures, each of which bore separate names such as Narenjestan (Orange Garden), Sarvestan (Cyprees Garden), etc....

In each enclosure one or more building had been erected, among which the Almassieh, Kolah-Farangi, Chehel Sotoon, Talar Aj (Ivory Hall) can be named.

The Talar Aj is the only building still standing and is at present, with some alterations, part of the Golestan Museum.

The *IRAN* Newspaper.
Alma'aser val Asar.
The Private Life of Nasser-ed-Din Shah.

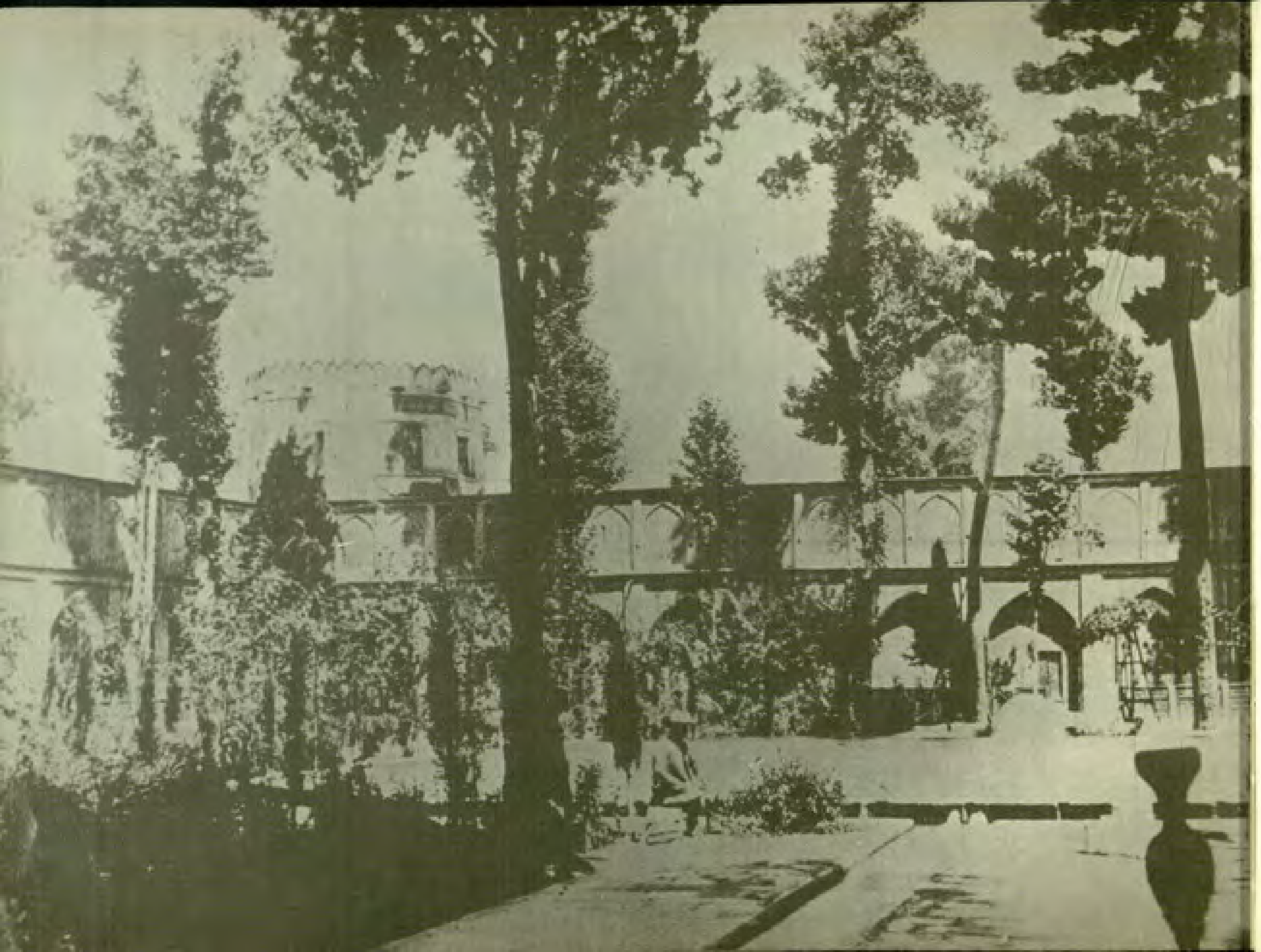

۱-۸. گوشه‌ای از باغ گلستان و برجی از حصار ارگ (۱۲۸۲ هـ.ق).
عکس از: آلبوم عکس هیئت سیاسی ایتالیا در ایران.
عکاس: مونتابن.
نوشته: ا. م. پیه‌مونته.
چاپ: ۱۹۷۲ م.

1-8. A corner of the Golestan Garden and a fort from the Arg ramparts, 1862.
Photograph from the: *photograph Album of Italian Diplomatic Mission to Persia.*
Photograph by: Luigi Montabone.
By: A.M. Piemontese, 1972.

۸-۲. نمای تالار عاج (۱۲۸۶ هـ.ق).
نقاشی آبرنگ کار: محمودخان ملک‌الشعرا.

2-8. View of the Ivory Hall, 1869.
Water-colour by: Mahmoud Khan Malek-ol-Shoara.

۸-۳. تالار عاج.
عکس از کتاب: *از خراسان تا بختیاری*.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

3-8. The Ivory Hall.
Photograph from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris*.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

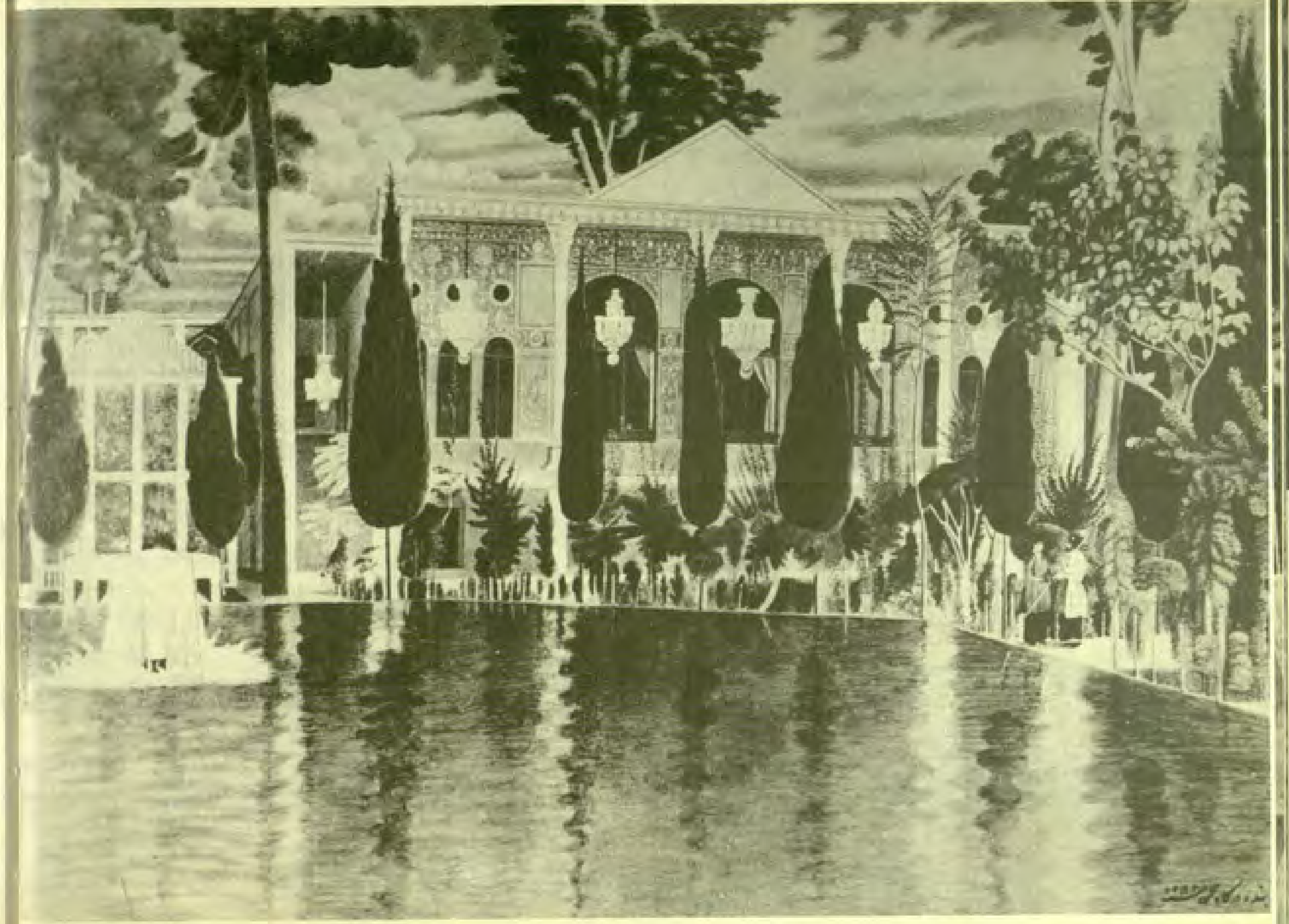

۸-۴. تالار عاج.
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

4-8. Ivory Hall.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۸-۵. گوشه‌ای از تالار عاج.
عکس از کتاب: از خراسان تا بختیاری.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

5-8. A corner of the Ivory Hall.
Photograph from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

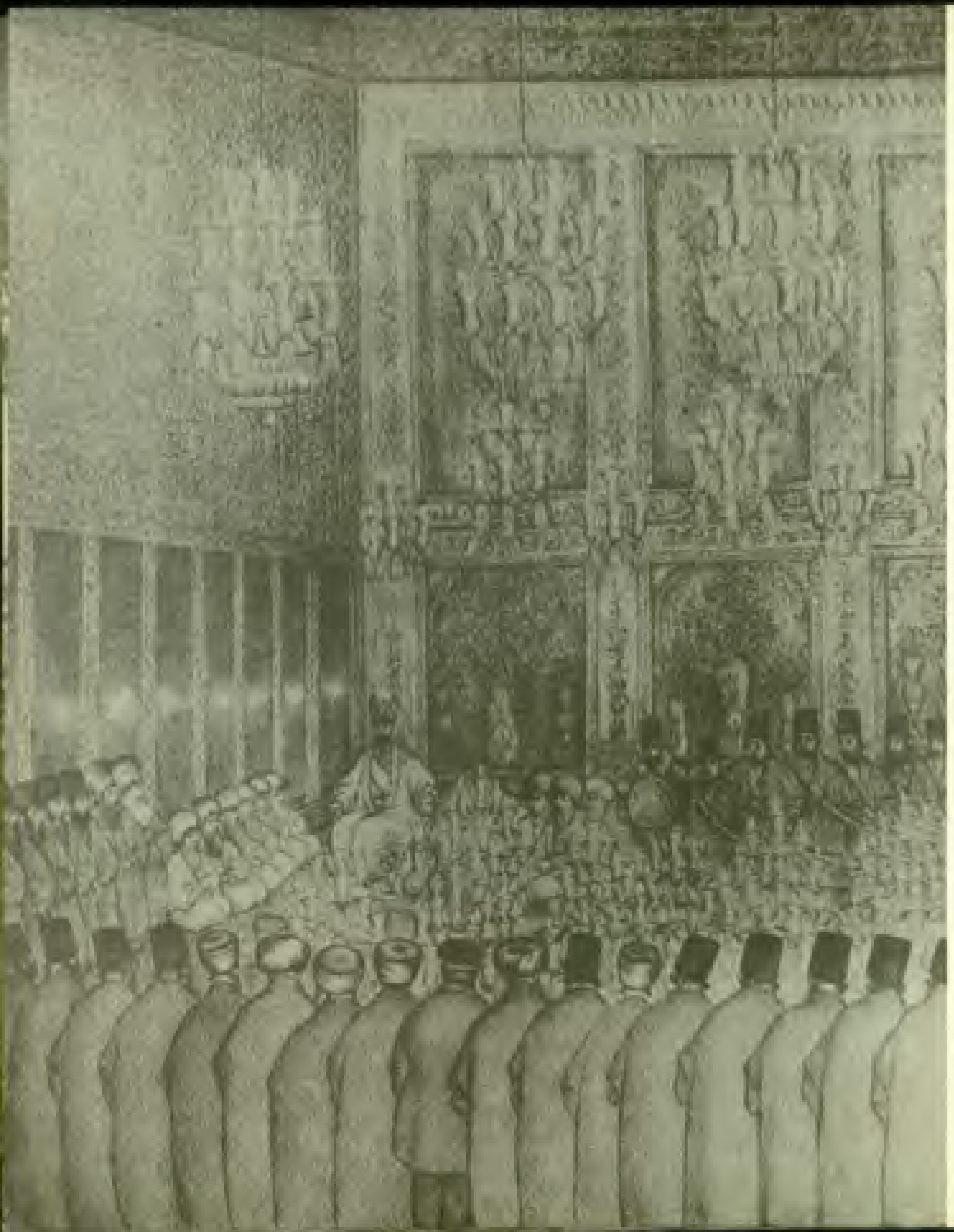

۸-۶. گوشه‌ای از تالار عاج.
عکس از کتاب: *از میان آسیای مرکزی... ایران و...*
نوشته: هانری موزر.
چاپ: ۱۸۸۵ م.

6-8. A corner of the Ivory Hall.
Photograph from the book: *A Travers l'Asie Centrale.*
By: Henri Moser, 1885.

۸-۷. عمارت خلوت مخصوص (۱۲۷۸ هـ.ق).
طرح از: *روزنامهٔ دولت علیّهٔ ایران.*
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع‌الملک)[۱].

7-8. The Khalvat Makhsouss Building, 1861.
Drawing from the: *Iranian Government Gazette Newspaper.*
Drawing by: Abolhassan Ghaffari (Sani-ol-Molk).[1]

۱. ابوالحسن غفاری معروف به صنیع‌الملک متولد حدود ۱۲۲۹ هـ.ق و درگذشته به سال ۱۲۸۳ هـ.ق یکی از مشهورترین و برجسته‌ترین نقاشان سده‌های اخیر ایران به شمار می‌آید. از او آثار بسیار پرارزشی بر جای مانده که از نظر مادی و فنی در ردیف والاترین آثار هنر ایران است.

1. Abolhassan Ghaffari, titled (Sani'-ol-Molk) born in 1813, and dead in 1866 A.D., is one of the best known painters of the past few centuries. He left a number of valuable works which are precious relics of Iranian Art.

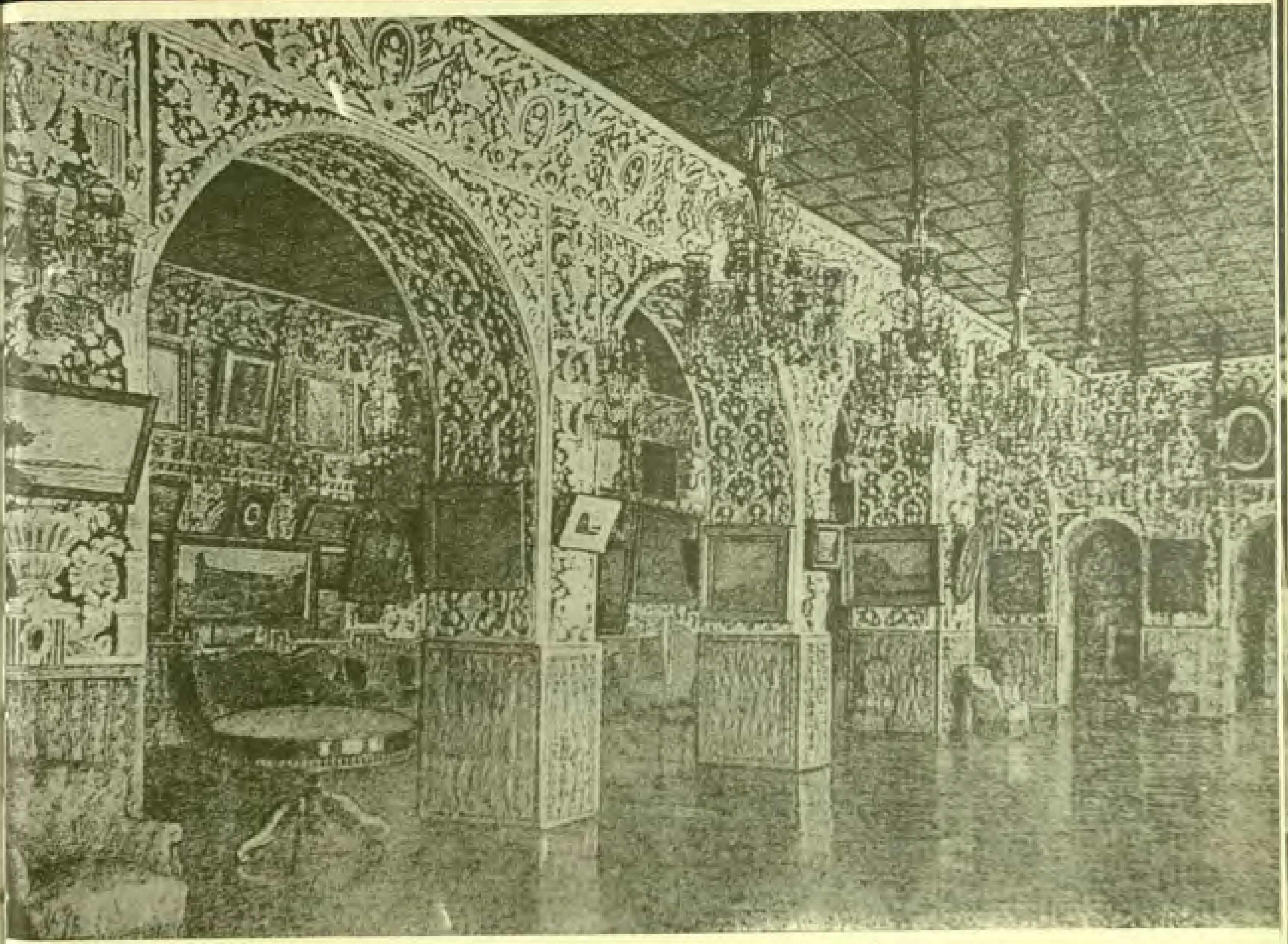

۸-۹. عمارت کلاه‌فرنگی و مراسم سلام نوروز (۱۲۷۷ هـ‌ق).
طرح از: روزنامهٔ دولت علیّهٔ ایران.
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع‌الملک).

9-8. The Kolah Farangi Building and New Year official ceremony, 1860.
Drawing from the: *Iranian Government Gazette Newspaper.*
Drawing by: Abolhassan Ghaffari (Sani-ol-Molk).

۸-۸. داخل یکی از تالارهای عمارت گلستان.
نقاشی آبرنگ کار: محمودخان ملک‌الشعرا، ۱۲۹۵ هـ‌ق.

8-8. Interior of one of the Halls of the Golestan Building.
Water colour by: Mahmoud Khan Malek-ol-Shoara, 1878.

۸-۱۰. بخشی از اندرون، عمارت انیس الدوله.
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

10-8. Part of the Inner the Anis-ol-Dowleh Building.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۸-۱۱. عمارت خوابگاه قدیم در حیاط اندرون.
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

11-8. The Dormitory Building in the Inner.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۸-۱۲. سمت غربی عمارت اندرون به هنگام ویران کردن آن (۱۲۹۹ هـ‌ق).
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

12-8. The Western View of the Inner Building during demolition, 1881.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۸-۱۳. سمت غربی عمارت اندرون به هنگام ویران کردن آن (۱۲۹۹ هـ‌ق).
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

13-8. The Western View of the Inner Building during Demolition, 1881.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

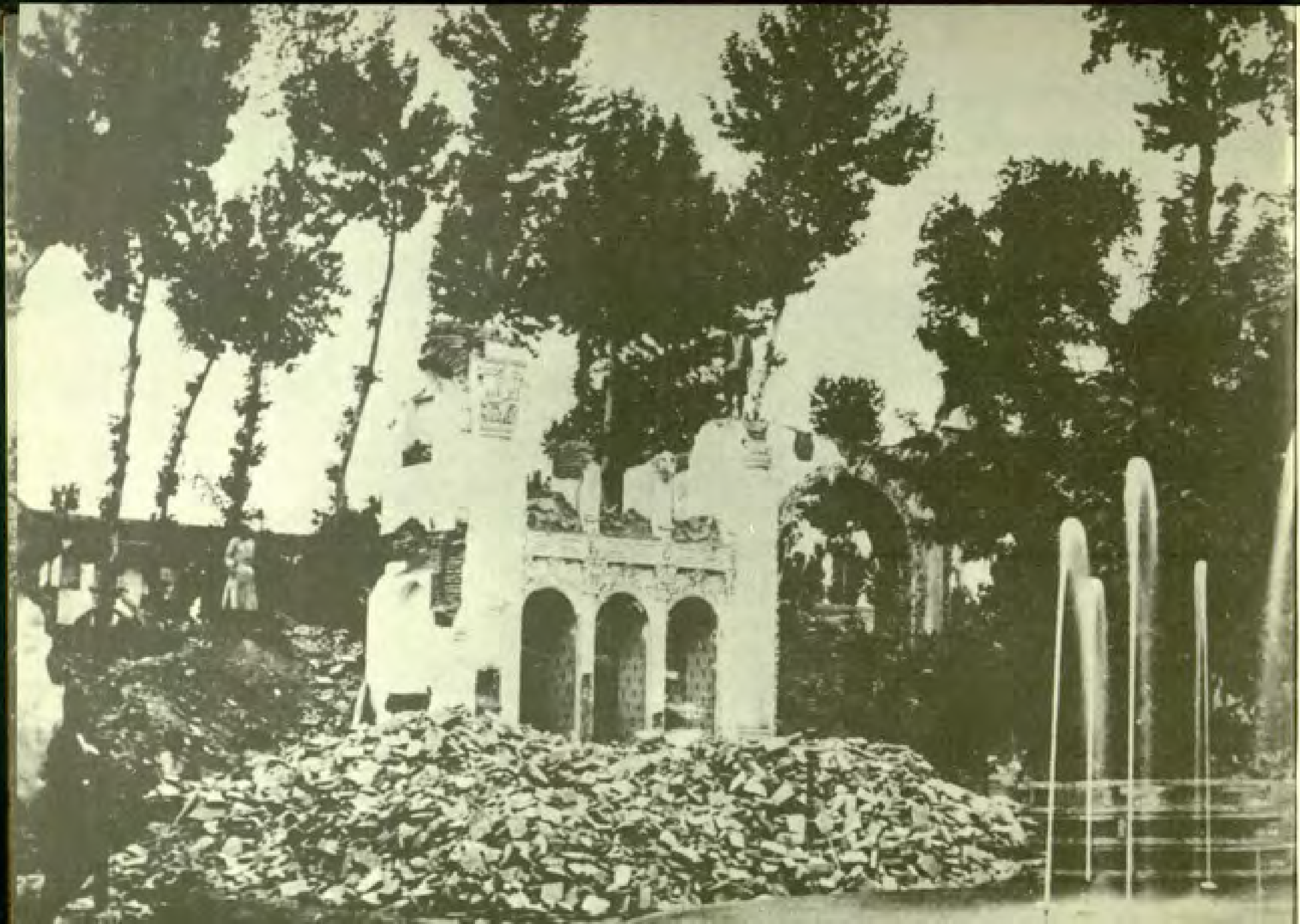

۸-۱۴. سمت غربی عمارت اندرون به هنگام ویران کردن آن (۱۲۹۹ هـ.ق).
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

14-8. The Inner Building viewed from the west during demolition, 1881.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۸-۱۵. نمای بخشی از عمارت اندرون به هنگام ویران کردن آن (۱۲۹۹ هـ.ق.).
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

15-8. View of Part of the Inner Buildings during demolition, 1881.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

عمارت خروجی

عمارت خروجی که از بناهای قدیمی داخل محوطهٔ باغ گلستان به حساب می آمد و امروزه از آن اثری بر جای نیست، شامل ساختمانی بزرگ و طولانی بود که محوطهٔ باغ گلستان را از شرق به غرب به دو بخش تقسیم می کرد. این عمارت دورو از بناهای تالار آینهٔ گلستان، اتاق موزه، صندوقخانه و رختدارخانه تشکیل می شد.

بنای عمارت خروجی در زمان آقامحمدخان آغاز گردید و ساختمان آن تا سال ۱۲۱۶ هـ.ق به درازا کشید.

تالار آینهٔ گلستان، که نام کاخ و باغ گلستان از آن گرفته شده، تالاری بود که از دو سو دارای دو ستون بود، و با آینه‌های بسیار آراسته شده بود، و تخت طاووس در آن قرار داشت.

اتاق موزه نیز که نخستین موزهٔ ایران به شمار می آید، از بناهای این ساختمان به شمار می آمد.

تاریخچهٔ ساختمانهای ارگ.
المآثر والآثار.
روزنامهٔ *ایران.*

The Khorooji Building

This building was an ancient building, within the Golestan gardens. No trace of it remains today. It was a long building dividing the Golestan gardens in two, from east to west and it housed the Golestan Mirrors Hall, the Museum, stores and clothing stores.

The building was started during the reign of Agha Mohammad Khan and completed in 1801 A.D..

The Golestan Mirrors Hall, which gave its name to the Golestan gardens and palace, was flanked on both sides by columns, was decorated with a large number of columns and the Peacock Throne was placed in its middle.

The Museum could be considered the first in Iran and was part of the building.

History of the Arg Buildings.
Alma'aser val Asar.
Iran Newspaper.

۸-۱۶. عمارت بهشت آیین به هنگام ویران کردن آن (۱۲۹۹ هـ.ق).
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

16-8. The Behesht Ayeen Building after being pulled down, 1881.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۹-۱. عمارت خروجی (۱۲۸۰ هـ.ق).
طرح از: روزنامهٔ دولت علیّهٔ ایران.
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع‌الملک).

1-9. The Khorroji Building, 1869.
Drawing from the: *Iranian Government Gazette* Newspaper.
Drawing by: Abolhassan Ghaffari (Sani'-ol-Molk).

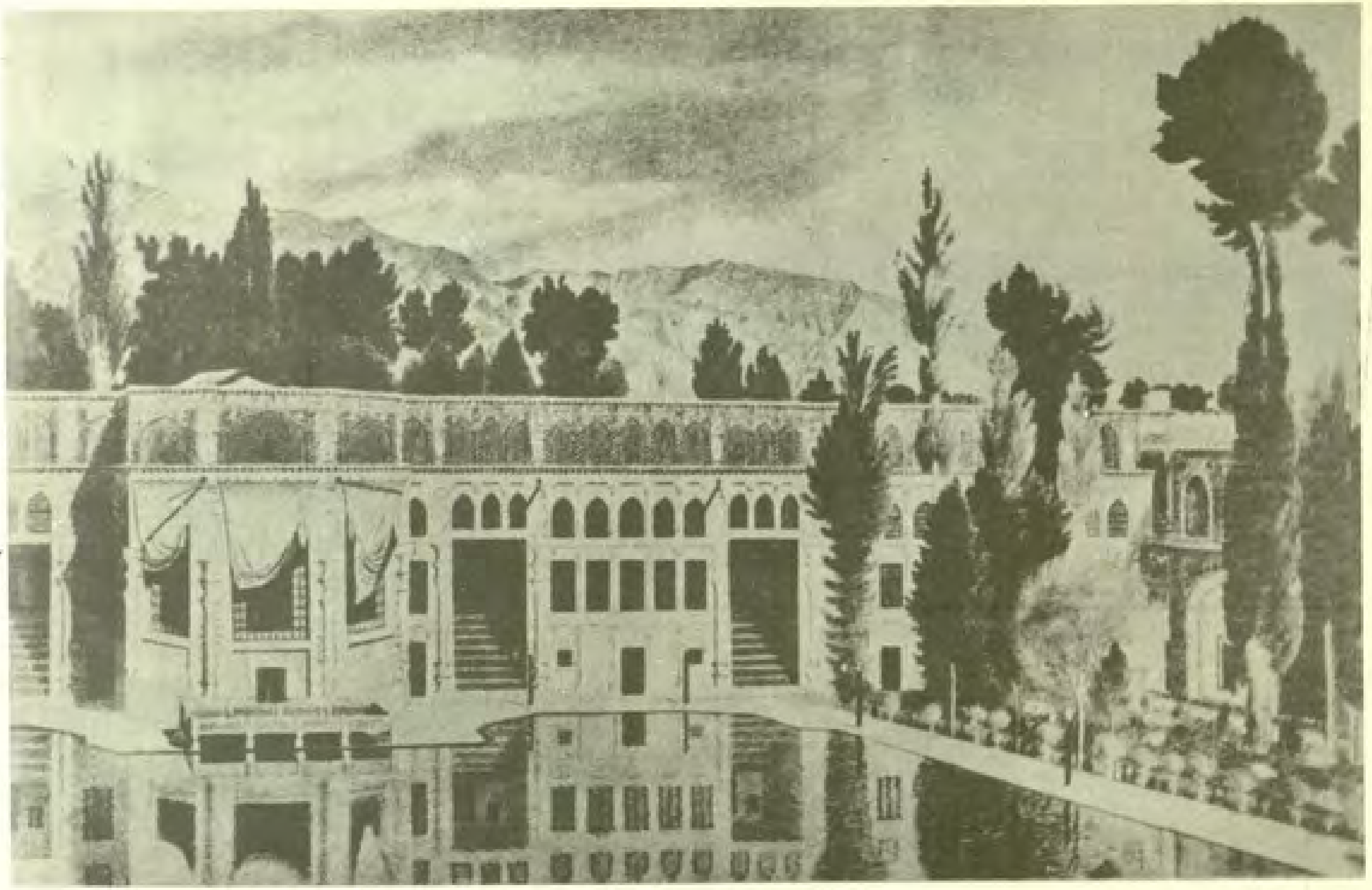

۹-۲. نمای عمارت خروجی و دریاچه از سوی جنوب.
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع‌الملک).

2-9. View of the Khorooji Building and its Lake seen from the south.
Drawing by: Abolhassan Ghaffari (Sani'-ol-Molk).

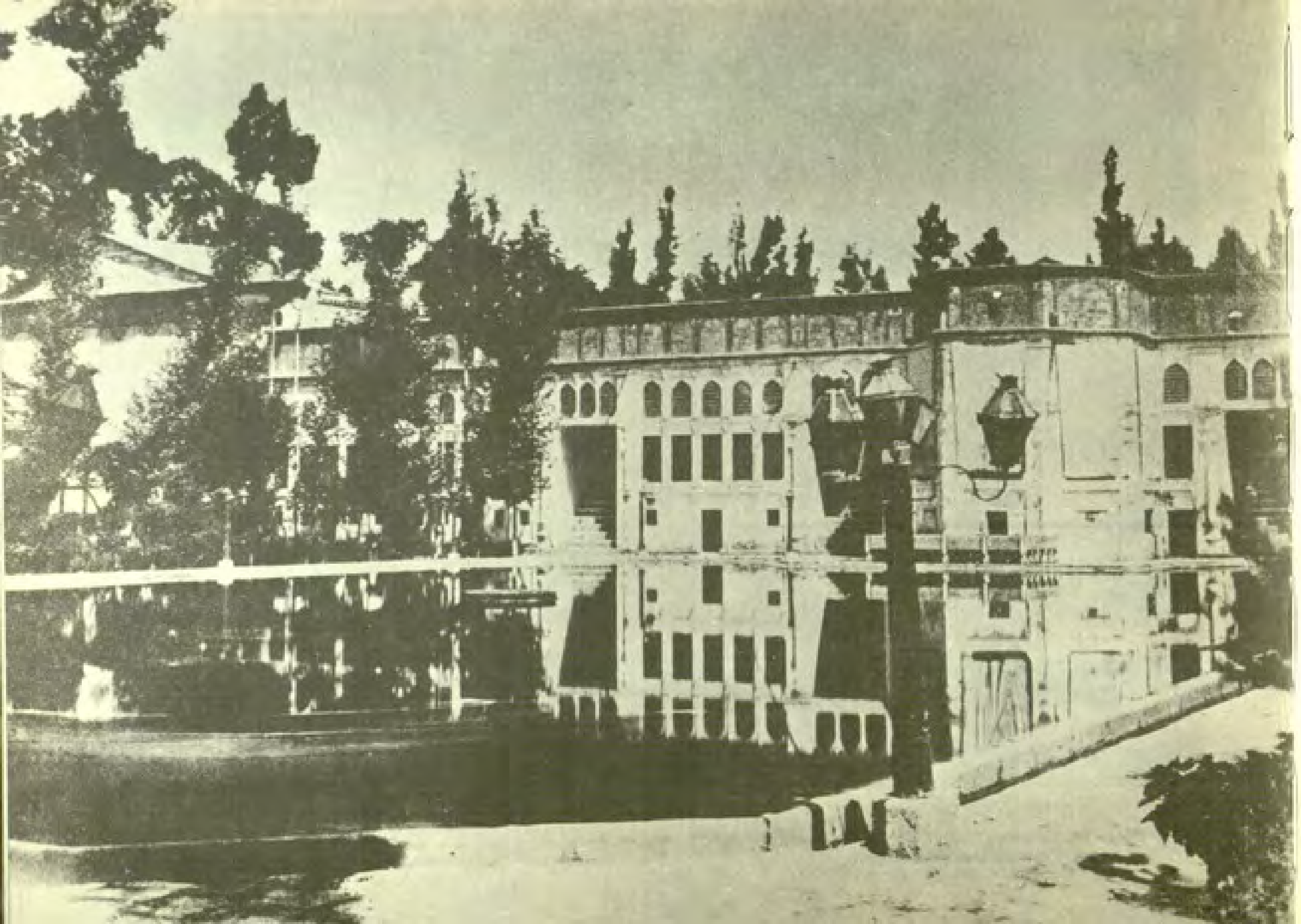

۳-۹. عمارت خروجی (۱۲۸۲ هـ.ق).
عکس از: آلبوم عکس هیئت سیاسی ایتالیا در ایران.
عکاس: مونتابن.
نوشته: ا.م. پیه‌مونته.
چاپ: ۱۹۷۲ م.

3-9. The Khorooji Building, 1862.
Photograph from the: *Photograph Album of Italian Diplomatic Mission to Persia.*
Photograph by: Luigi Montabone.
By: A.M. Piemontese, 1972.

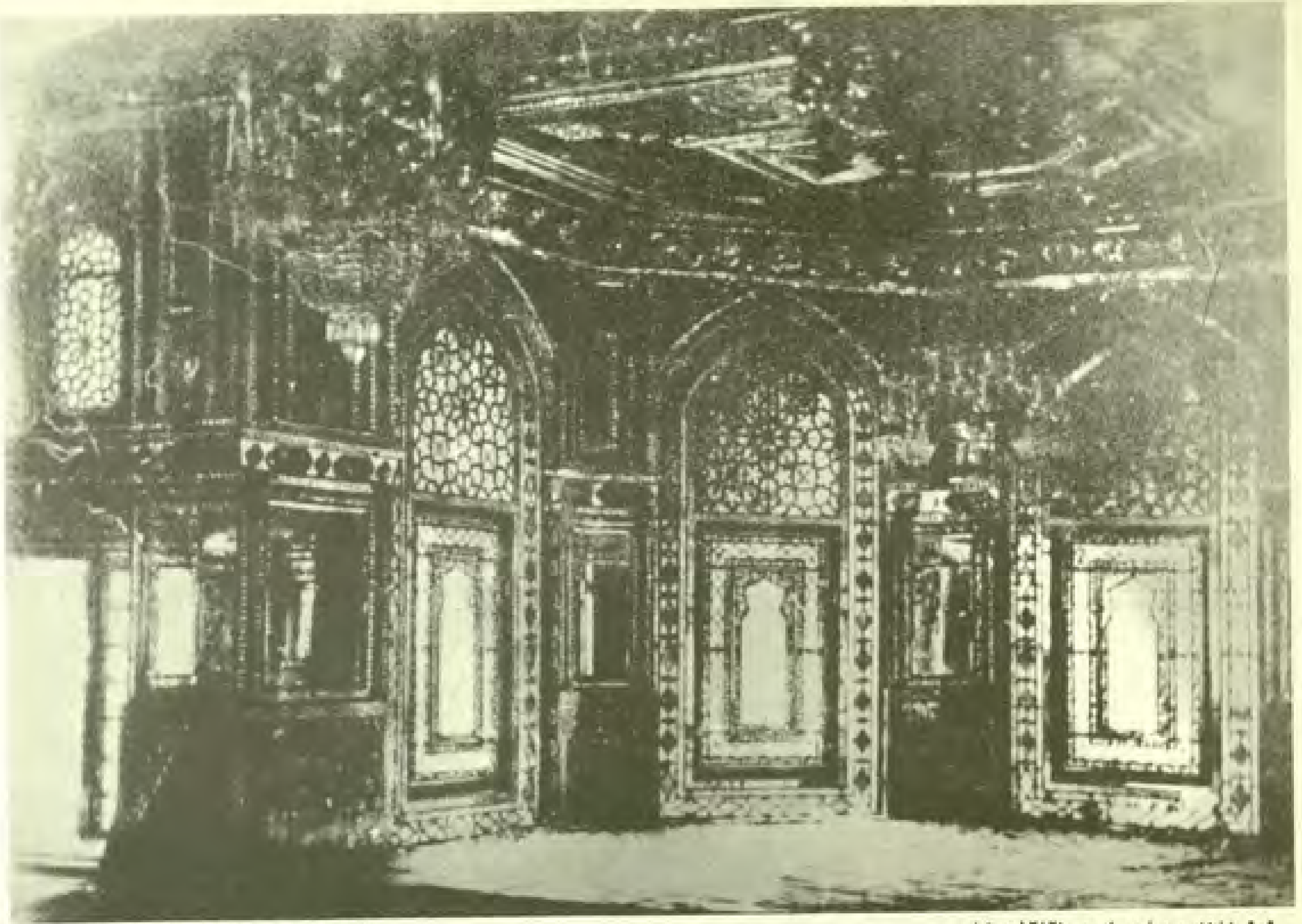

5-9. Shah Neshin of the Khorooji Building, 1865.
Photograph from the: *Photograph Album of Italian Diplomatic Mision to Persia.*
Photograph by: Luigi Montabone. By: A.M. Piemontese, 1972.

۹-۵. شاه‌نشین عمارت خروجی (۱۲۸۲ هـ ق).
عکس از: آلبوم عکس هیئت سیاسی ایتالیا در ایران.
عکاس: مونتابن. نوشته: آ.م. پیه مونته. چاپ: ۱۹۷۲ م.

4-9. Hall of the Khorooji Building, 1863.
Water colour by: Mahmood Khan Malek-ol-Shoara.

۹-۴. تالار عمارت خروجی (۱۲۸۰ هـ ق).
نقاشی آبرنگ. کار: محمودخان ملک‌الشعراء.

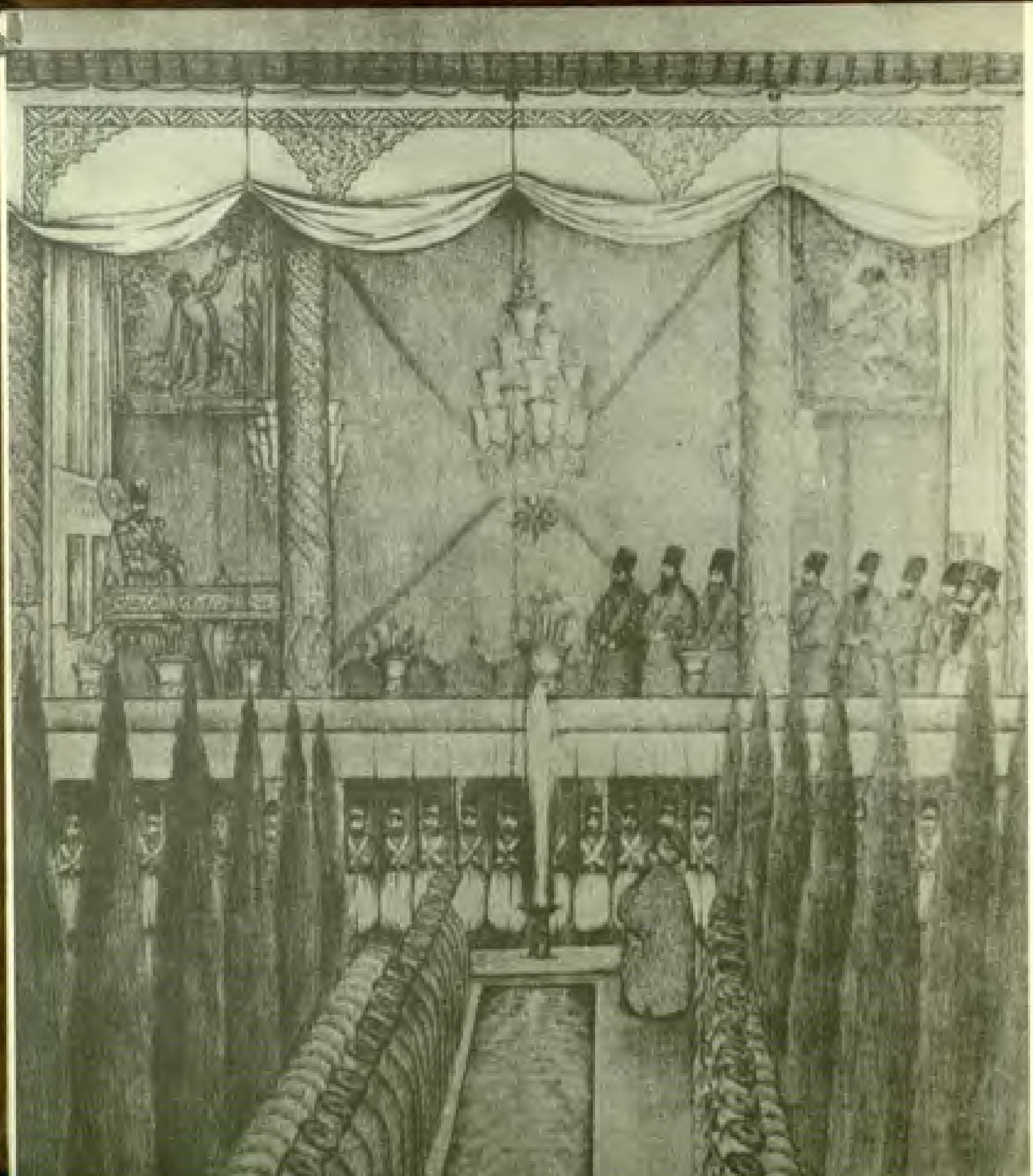

۹-۶. عمارت گلستان.
طرح از: روزنامهٔ دولت علیّهٔ ایران.
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع‌الملک).

6-9. The Golestan Building.
Drawing from the: *Iranian Government Gazette* Newspaper.
Drawing by: Abolhassan Ghaffary (Sani'-ol-Molk).

۹-۷. ایوان تالار آینهٔ گلستان (۱۲۶۸ هـ.ق).
طرح از: روزنامهٔ دولت علیّهٔ ایران.
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع الملک).

7-9. The Golestan Mirrors Hall, 1851.
Drawing from the: *Iranian Government Gazette* Newspaper.
Drawing by: Abolhassan Ghaffari (Sani'-ol-Molk).

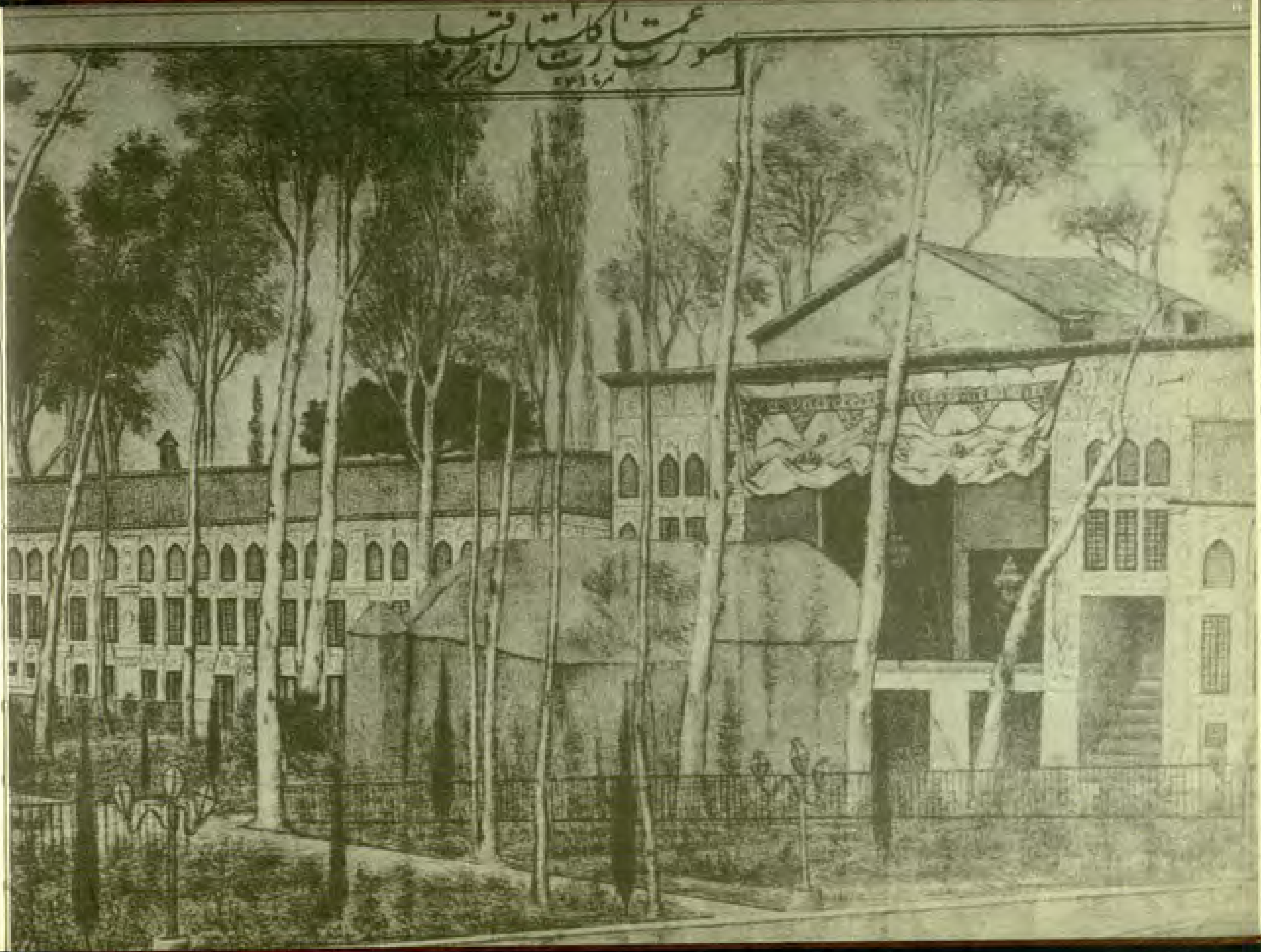

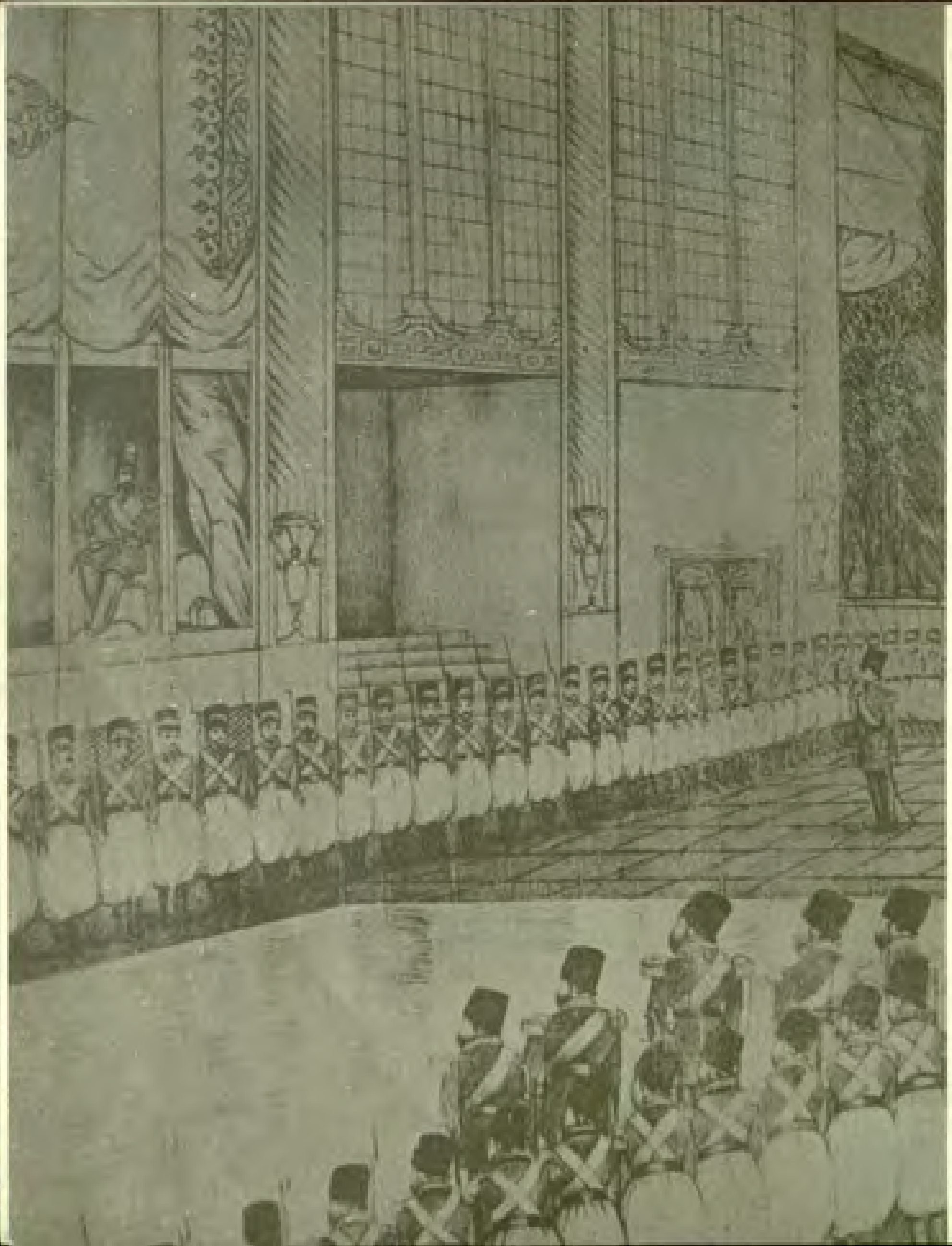

۹-۹. بخشی از عمارت گلستان (۱۲۷۷ هـ.ق).
طرح از: روزنامهٔ *دولت علیّهٔ ایران*.
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع‌الملک).

9-9. Part of the Khorooji Building, 1860.
Drawing from the: *Iranian Government Gazette* Newspaper.
Drawing by: Aolhassan Ghafari (Sani'-ol-Molk).

۹-۸. ایوان آینهٔ گلستان و بخشی از عمارت خروجی (۱۲۷۷ هـ.ق).
طرح از: روزنامهٔ *دولت علیّهٔ ایران*.
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع‌الملک).

8-9. The Golestan Mirrors Hall and part of the Khorooji Buildig, 1860.
Drawing from the: *Iranian Government Gazatte* Newspaper.
Drawing by: Abolhassan Ghaffary (Sani' -ol-Molk).

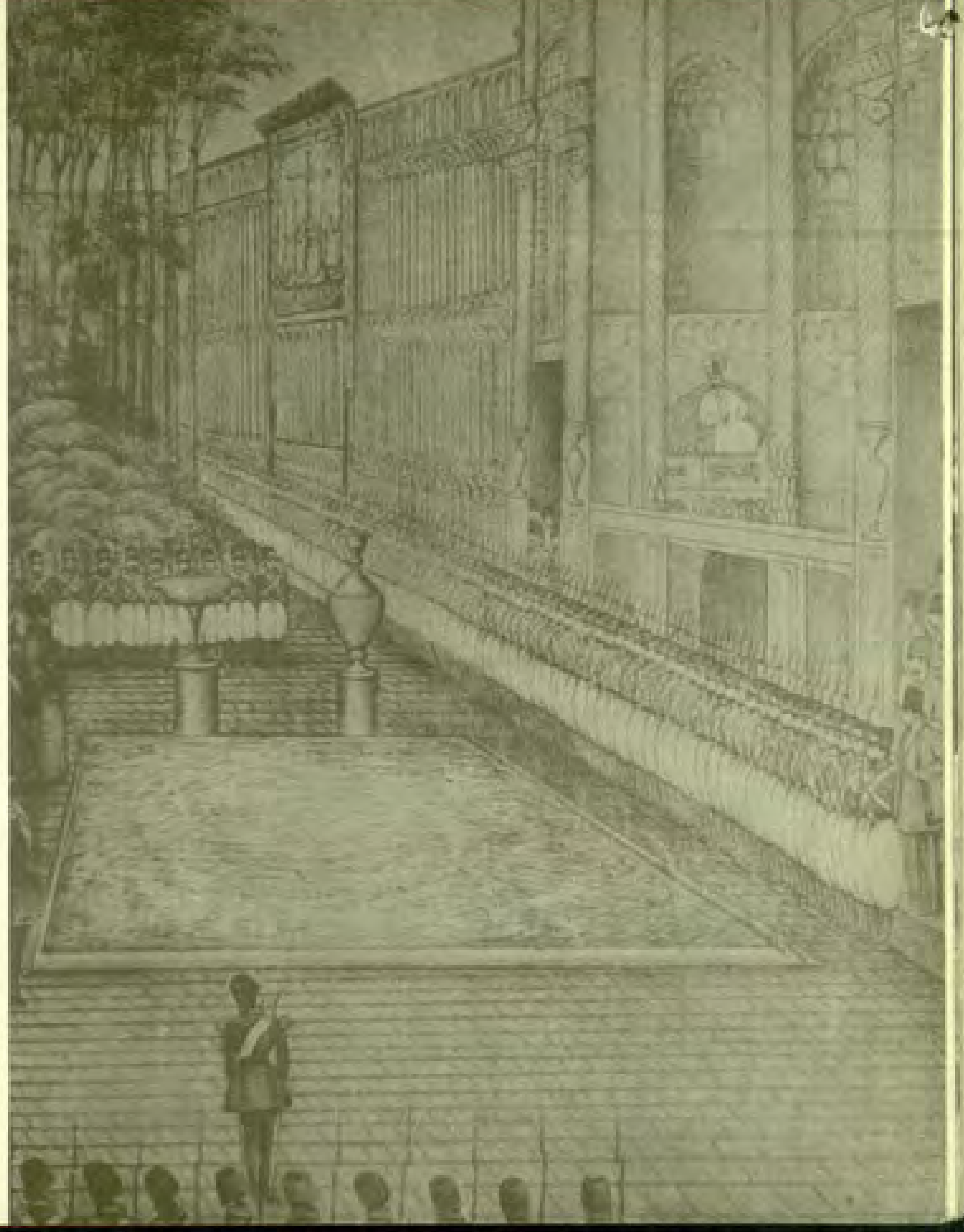

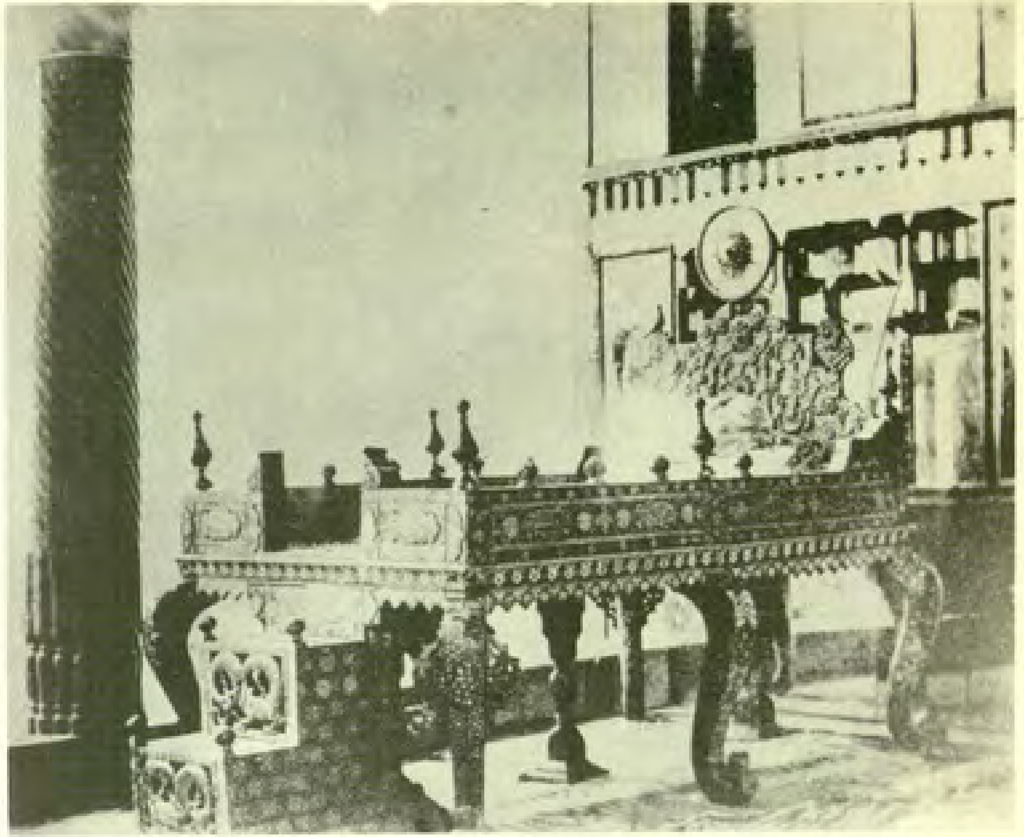

۹-۱۱. ایوان تالار گلستان و تخت طاووس (۱۲۸۲ هـ.ق.).
عکس از: آلبوم عکس هیئت سیاسی ایتالیا در ایران.
عکاس: مونتابن.
نوشته: ا.م. پیه‌مونته.
چاپ: ۱۹۷۲ م.

11-9. Verandah of the Golestan Hall and the Peacock Throne, 1865.
Photograph from the: *Photograph Album of Italian Diplomatic Mission to Persia.*
Photograph by: Luigi Montabone.
By: A.M. Piemontese, 1972.

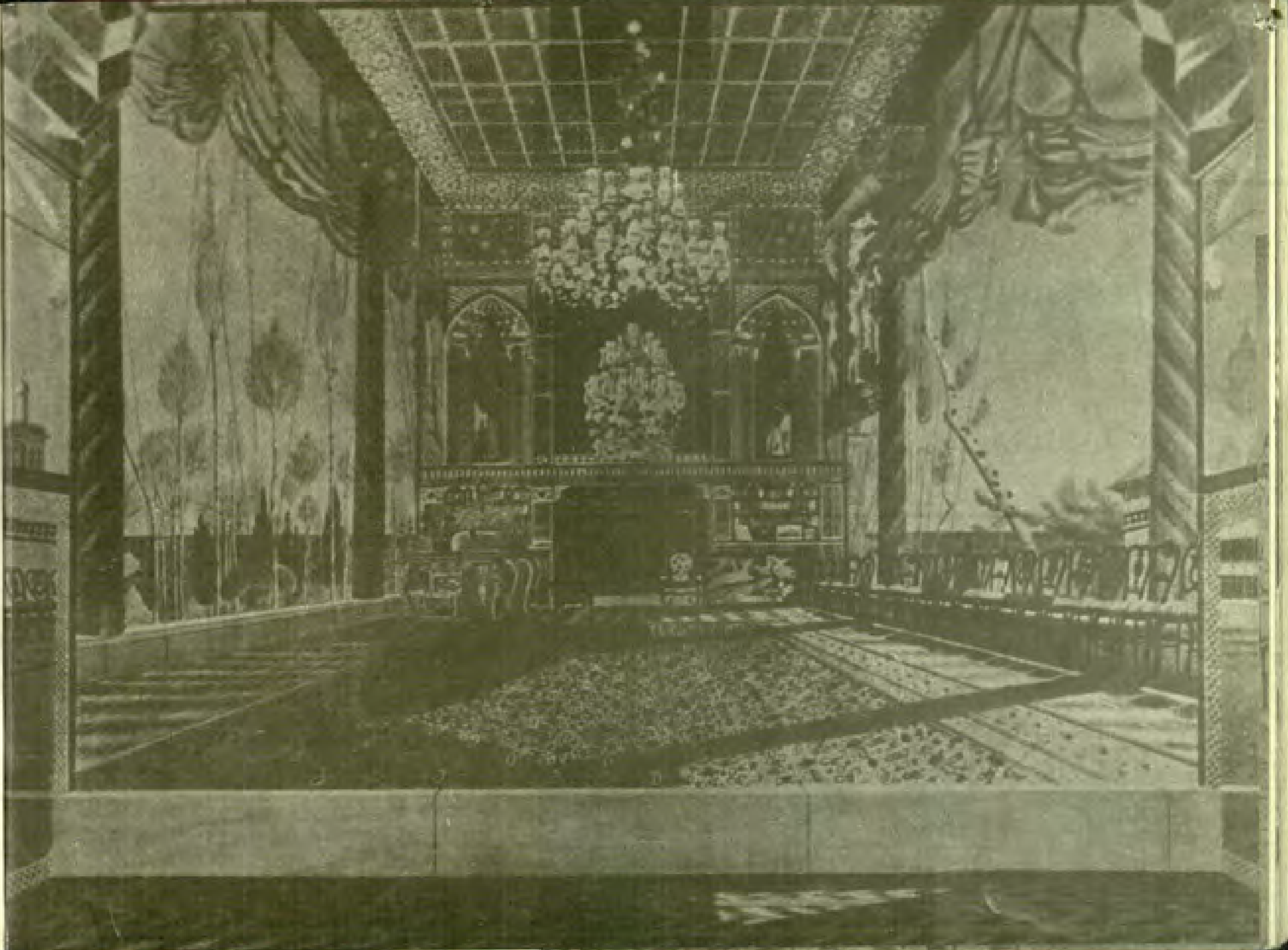

۹-۱۰. ایوان تالار گلستان (۱۲۷۹ هـ.ق.).
نقاشی آبرنگ، کار: محمودخان ملک‌الشعرا.

10-9. Verandah of the Golestan Hall, 1862.
Water-colour by: Mahmoud Khan Malek'-ol-Shoara.

تخت طاووس

تخت خورشید که به تخت طاووس مشهور شده است، و به اشتباه آن را تخت طاووسی معروفی دانسته‌اند که نادرشاه افشار جزء غنائم جنگی از هندوستان به ایران آورد، در سال ۱۲۱۵ هـ‍.ق به دستور فتحعلی شاه قاجار، زیر نظر حاجی محمد حسین خان صدر اصفهانی، به دست هنرمندان و استادان زرگر، میناساز، جواهرتراش و طراحان اصفهانی ساخته شد.

این تخت را در آغاز به مناسبت نصب خورشید الماس نشانی که در داخل یك قاب مدوّر بر بالای تکیه‌گاه تخت نصب شده است تخت خورشید می‌نامیدند، اما بعدها چون مراسم ازدواج فتحعلی شاه با طاووس خانم همسر سوگلی و چهل و دومین زن از یکصدوپنجاه و هشتمین همسر او بر روی این تخت انجام گرفت، آن را تخت طاووس خواندند.

تخت مشهور به نادری نیز که سابقاً در تالار موزهٔ کاخ گلستان قرار داشت و بعداً به موزهٔ جواهرات بانك منتقل گردید نیز از تختهایی است که در زمان پادشاهی فتحعلی شاه قاجار ساخته شده است، و به اشتباه به نادرشاه نسبت داده‌اند.

تاریخچهٔ ساختمانهای ارگ.

Takhte Tavoos (Peacock Throne)

The Sun Throne, erroneously called the Peacock Throne, supposedly brought from India as war booty by Nader Shah, was actually made in Isfahan, in 1800 by order of Fathali Shah Qajar. It was made by Isfahani artists, jewellers, enamel workers under the supervision of Haji Mohammad Hossein Khan Sadr.

At the beginning it was called the Sun Throne because of a Jewelled sun, set inside a round frame, adorned its back, later, since the marriage ceremony of the Shah with Tavoos Khanom (Peacock Lady) was performed on this Throne, it came to be called the Peacock Throne. (The bride, a favourite, was the fourty second of the hundred and fifty eight wives of Fathali Shah).

The Throne, known as the Naderi, which once was kept in the Golestan Museum and later transferred to the Royal Jewelry Museum, was also made during the reign of Fathali Shah Qajar and erroneously attributed to Nader Shah.

History of the Arg Buildings.

12-9. The Golestan Building.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۱۲-۹. عمارت گلستان.
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

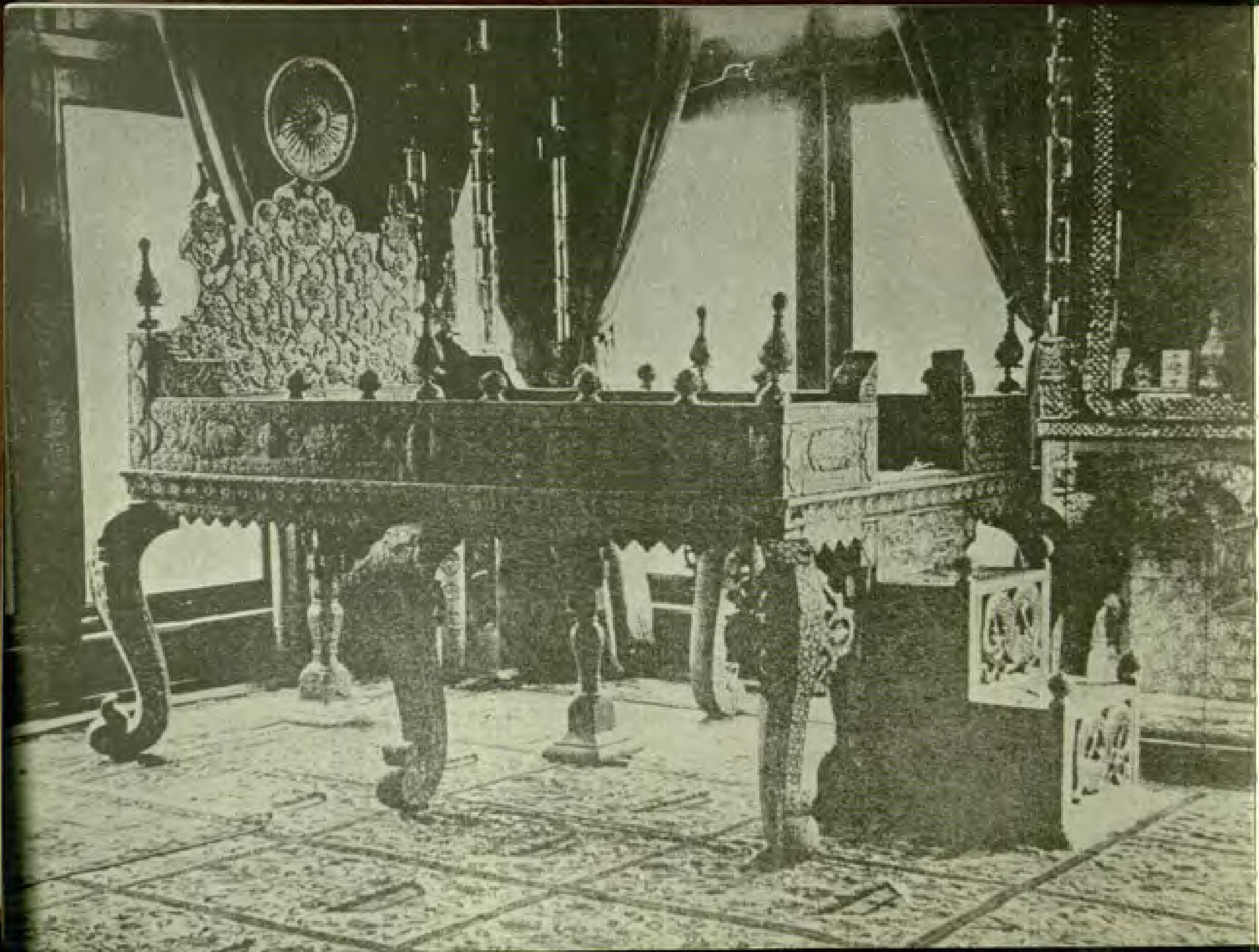

۱۰-۱. تخت طاووس.
عکس از کتاب: *ای کردستان*.
نوشته: هانری بیندر.
چاپ: ۱۸۸۷ م.

1-10. The Takhte Tavoos (Pracock Throne).
Photograph from the book: *Au Kurdistan*.
By: Henry Binder, 1887.

۱۰-۲. تخت طاووس
عکس از کتاب: *هیئت نمایندگی شاه اسکار به (دربار) شاه ایران*.
نوشته: سون هدین.
چاپ: ۱۸۹۰ م.

2-10. The Pracock Throne.
Photograph from the book: *Konung Oscars Beskickning Till Schahen Af Persian*.
By: Sven Hedin, 1890.

۱۰-۴. تخت طاووس ـ کاخ گلستان.
عکس از کتاب: *ایران دنیای عجایب*.
نوشته: پیرلوتی.
چاپ: ۱۹۲۲ م.

4-10. The Peacock Throne.
Photograph from the book: *Aus Persiens Wunderwalt*.
By: Pierre Loti, 1922.

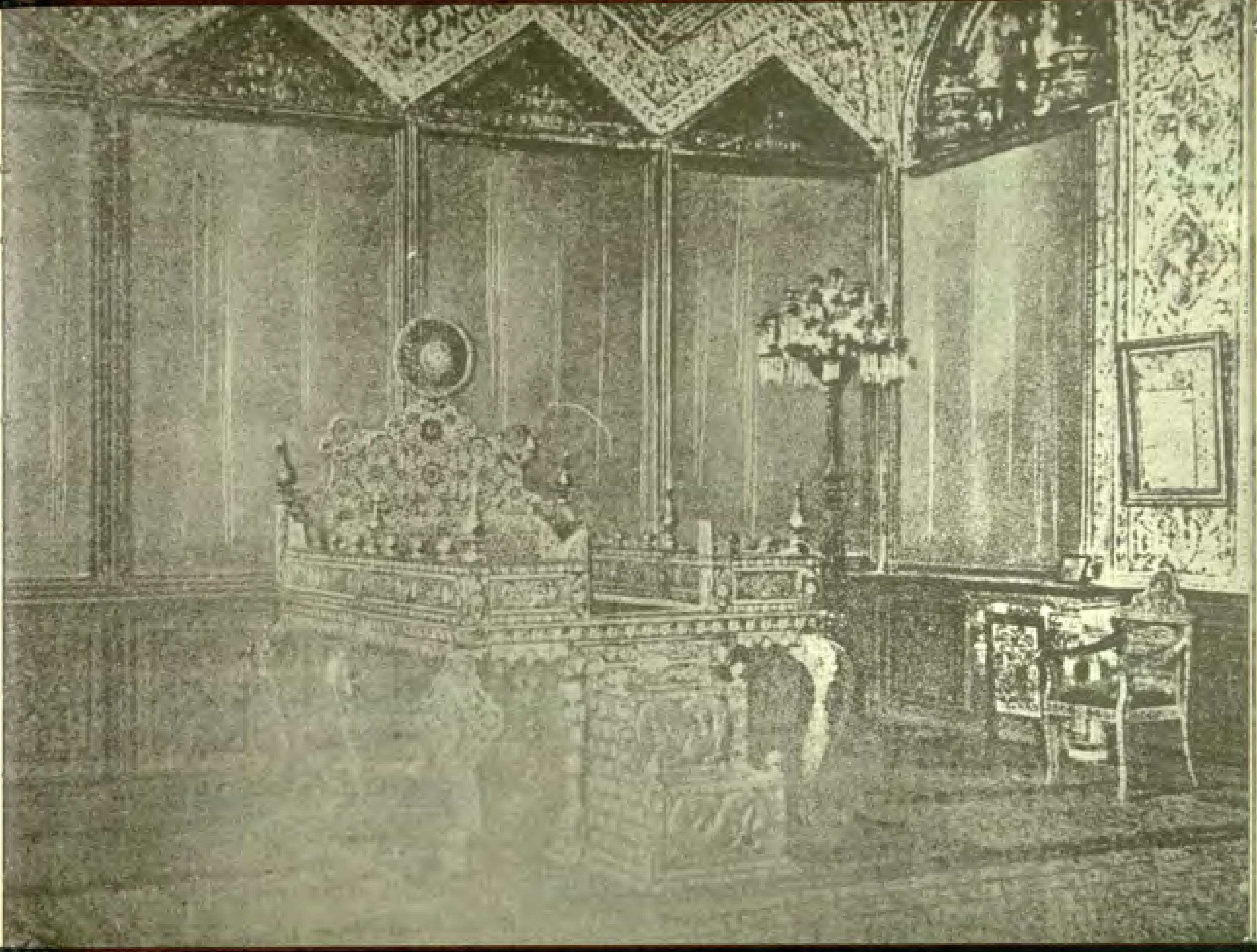

۱۰-۳. تخت طاووس.
عکس از کتاب: *قلب مشرق*.
نوشته: میشل مایر شومیکر.
چاپ: ۱۹۰۴ م.

3-10. The Peacock Throne.
Photograph from the book: *The Heart of the Orient*.
By: Michael Myers Shoemaker, 1904.

قصر قاجار

Qasr-e-Qajar

The Qasr-e-Qajar (Qajar Palace) was built in 1798 A.D. on order from Fathali Shah Qajar. The Palace was built at the top of a hillock, some three kilometers outside Tehran. It comprised, apart from the main building, an entrance gate, a Howz-Kaneh, a bath-house, and other annexes. It was decorated on the outside with brick and tile works and inside with murals, Ayaneh-Karie*, inlaid doors.

A beautiful garden, with various geni of trees and flowers surrounded the palace.

A large pool faced the palace, with a water jet in the middle. A wall surrounded the whole coggle-moration.

Apparently, Fathali Shah spent the first few months of the year in this palace.

The Private Life of Nasser-ed-Din Shah.
Alma'aser val Asar.
Masser-al-Soltanieh.

* Mosaic work of mirrors on plaster.

قصر قاجار در سال ۱۲۱۳ هـ.ق به دستور فتحعلی‌شاه قاجار، در فاصلهٔ نیم‌فرسخی خارج از تهران بنا شد. قصر را بر تلی ساخته بودند و گذشته از بنای اصلی سردر، حوضخانه، حمام و ابنیهٔ دیگر داشت. بنا از بیرون با آجر و کاشی، و از داخل با نقاشی دیواری و آینه‌کاری و درهای خاتم تزیین گردیده بود.

گرداگرد کاخ باغی مصفا که از درختهای گوناگون، و گلهای مختلف و متنوع تشکیل شده بود، قرار داشت.

در برابر قصر استخری بزرگ ساخته شده بود، که چشمهٔ آبی در میان آن فوران می‌کرد.

این مجموعه بناها و باغ را حصاری در میان گرفته بود. ظاهراً فتحعلی‌شاه ماههای نخست سال را در این کاخ می‌گذرانده است.

زندگانی خصوصی ناصرالدین شاه.
المآثر و الآثار.
مآثر السلطانیه.

5-10. The Naderi Throne and the Peacock Throne in the Golestan Palace.

۵-۱۰. تخت نادری و تخت طاووس ــ کاخ گلستان.

162/۱۶۲

۱۱-۱. قصر قاجار (۲۴-۱۲۲۳ هـ‌ق).
طرح از کتاب: سفری در ایران و... تا قسطنطنیه.
نوشته: جیمز موریه.
چاپ: ۱۸۱۲ م.

1-11. The Qajar Palace 1808-9.
Drawing from the book: *A Journey Through Persia,... to Constantinople.*
By: James Morier, 1812.

163/۱۶۳

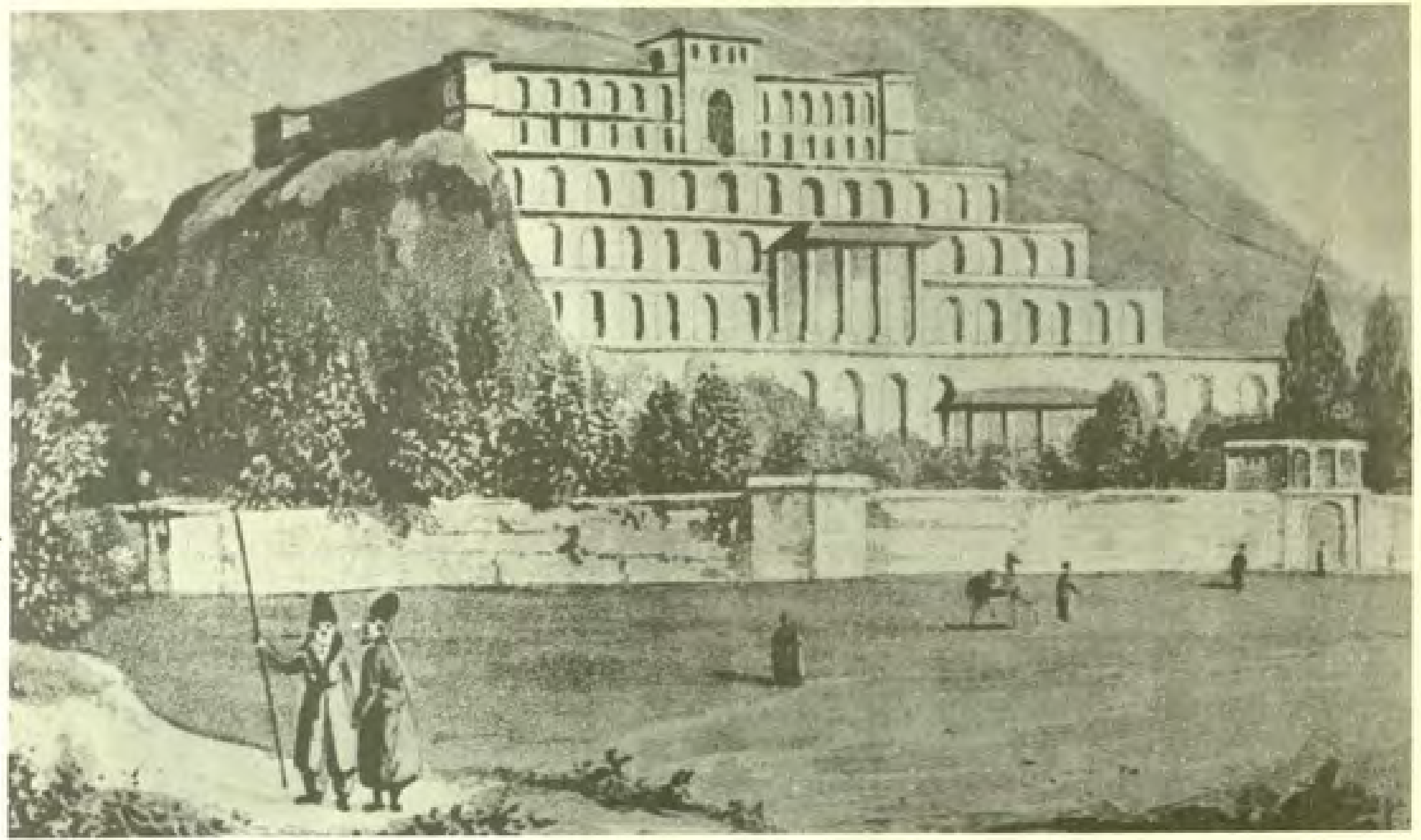

۱۱-۲. نمای قصر قاجار (۱۲۳۵ هـ‌ق).
طرح از کتاب: جهان در مینیاتور.
نوشته: فردریك شوبر.
چاپ: ۱۸۸۲ م.

2-11. View of the Qajar Palace, 1819.
Drawing from the book: *The World in Miniature.*
By: Frederic Shobert, 1882.

۱۱-۳. قصر قاجار (۱۲۵۴ هـ.ق).
کار: یک نقاش روس.

3-11. The Qajar Palace, 1838.
Work of: A Russian painter.

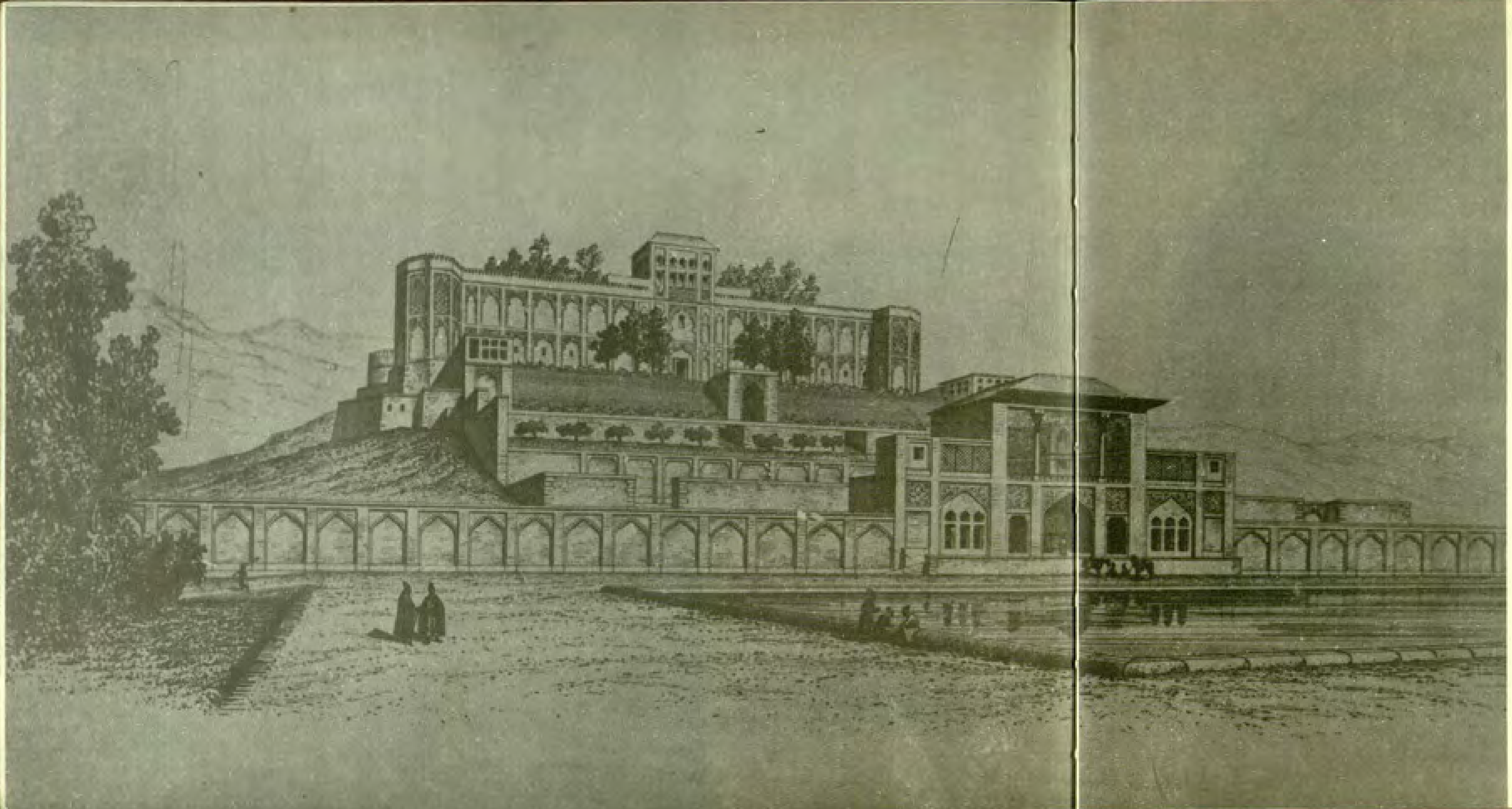

۴-۱۱. نمای عمومی قصر قاجار (۵۷ـ۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: بناهای جدید ایران.
نوشته: پاسکال کست.
چاپ: ۱۸۶۷ م.

4-11. General view of the Qajar Palace, 1840-41.
Drawing from the book: *Monuments Modernes de la Perse.*
By: Pascal Coste, 1867.

۱۱-۶. حوضخانه و داخل باغ قصر قاجار (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق.).
طرح از کتاب: سفر در ایران.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

6-11. The Qujar Palace Howz-Khaneh and the interior of the palace, 1840-41.
Drawing from the book: *Voyage en Perse.*
By: Eugene Flandin & Pascal Coste, 1840-41.

۱۱-۵. حوضخانهٔ قصر قاجار (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق.).
طرح از کتاب: *بناهای جدید ایران.*
نوشته: پاسکال کست.
چاپ: ۱۸۶۷ م.

5-11. The Qujar Palace Howz-Khaneh, 1840-41.
Drawing from the book: *Monuments Modernes de la Perse.*
By: Pascal Coste, 1867.

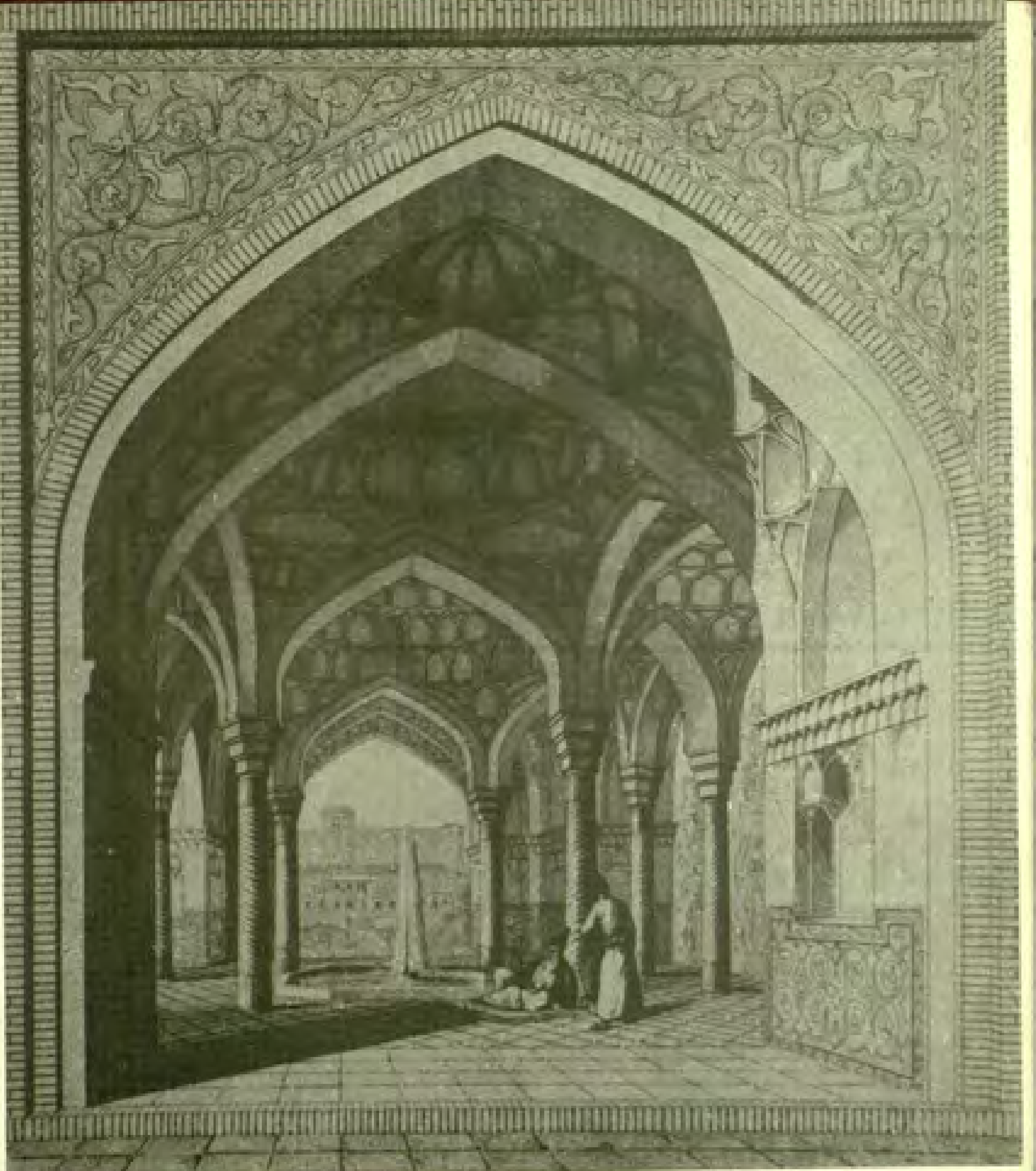

۱۱-۸. حیاط ورودی قصر قاجار (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر در ایران.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

8-11. Entrance to the Qajar Palace, 1840-41.
Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin & Pascal Coste, 1840-41.

۱۱-۷. حوضخانهٔ قصر قاجار (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: بناهای جدید ایران.
نوشته: پاسکال کست.
چاپ: ۱۸۶۷ م.

7-11. The Qajar Palace Howz-Khaneh 1840-41.
Drawing from the book: *Monuments modernes de la Perse*.
By: Pascal Coste, 1867.

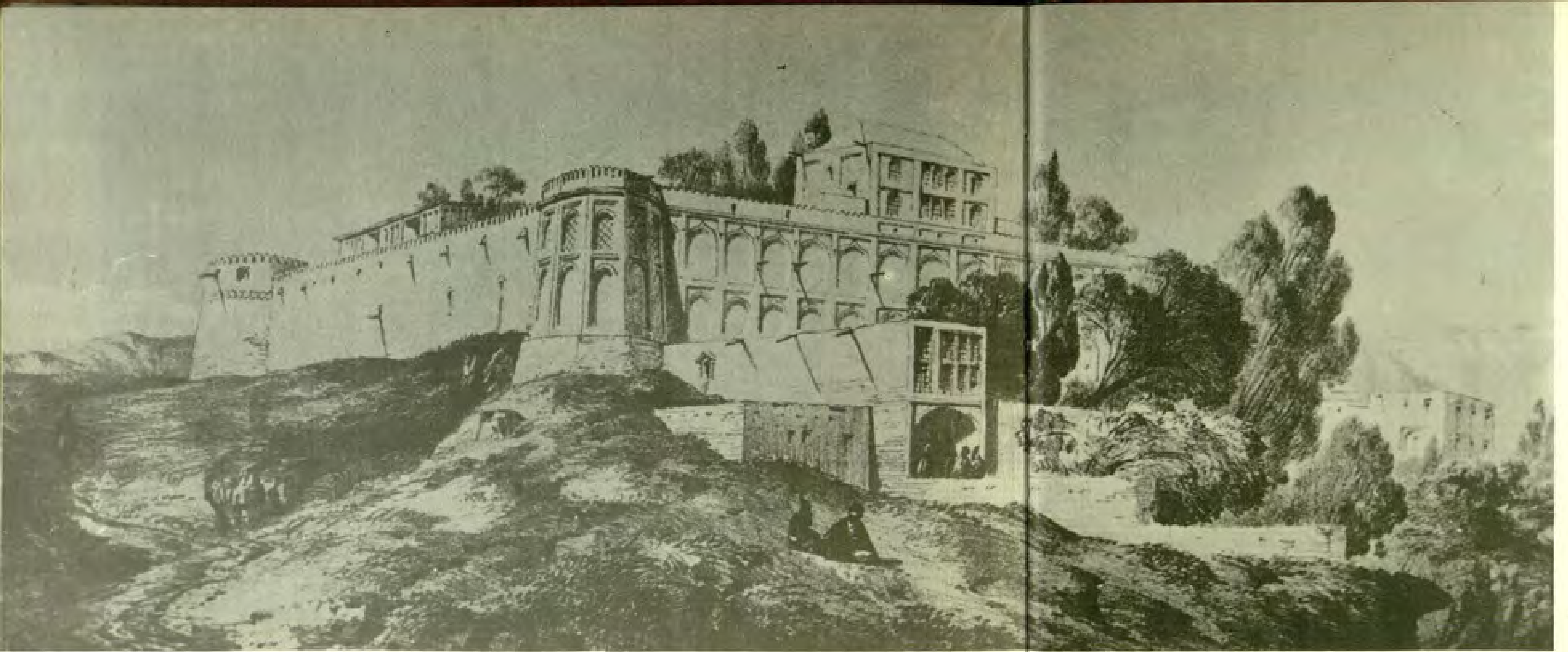

۱۱-۹. قصر قاجار (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر در ایران.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

9-11. The Qajar Palace, 1840-41.
Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin & Pascal Coste, 1840-41.

۱۱–۱۰. قصر قاجار (۱۲۵۷ هـ.ق.).
طرح از کتاب: ایران.
نوشته: لوئی دوبو.
چاپ: ۱۸۴۱ م.

10-11. The Qajar Palace, 1841.
Drawing from the book: *La Perse*.
By: M. Louis Dubeux, 1841.

۱۱–۱۱. سردر قصر قاجار (۱۲۸۱ هـ.ق.).
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

11-11. The Qajar Palace entrance, 1864.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۱۱-۱۳. نمای قصر قاجار.
طرح از کتاب: ای کردستان.
نوشته: هانری بیندر. چاپ: ۱۸۸۷ م.

13-11. View of the Qajar Palace.
Drawing from the book: *Au Kurdistan.*
By: Henry Binder, 1887.

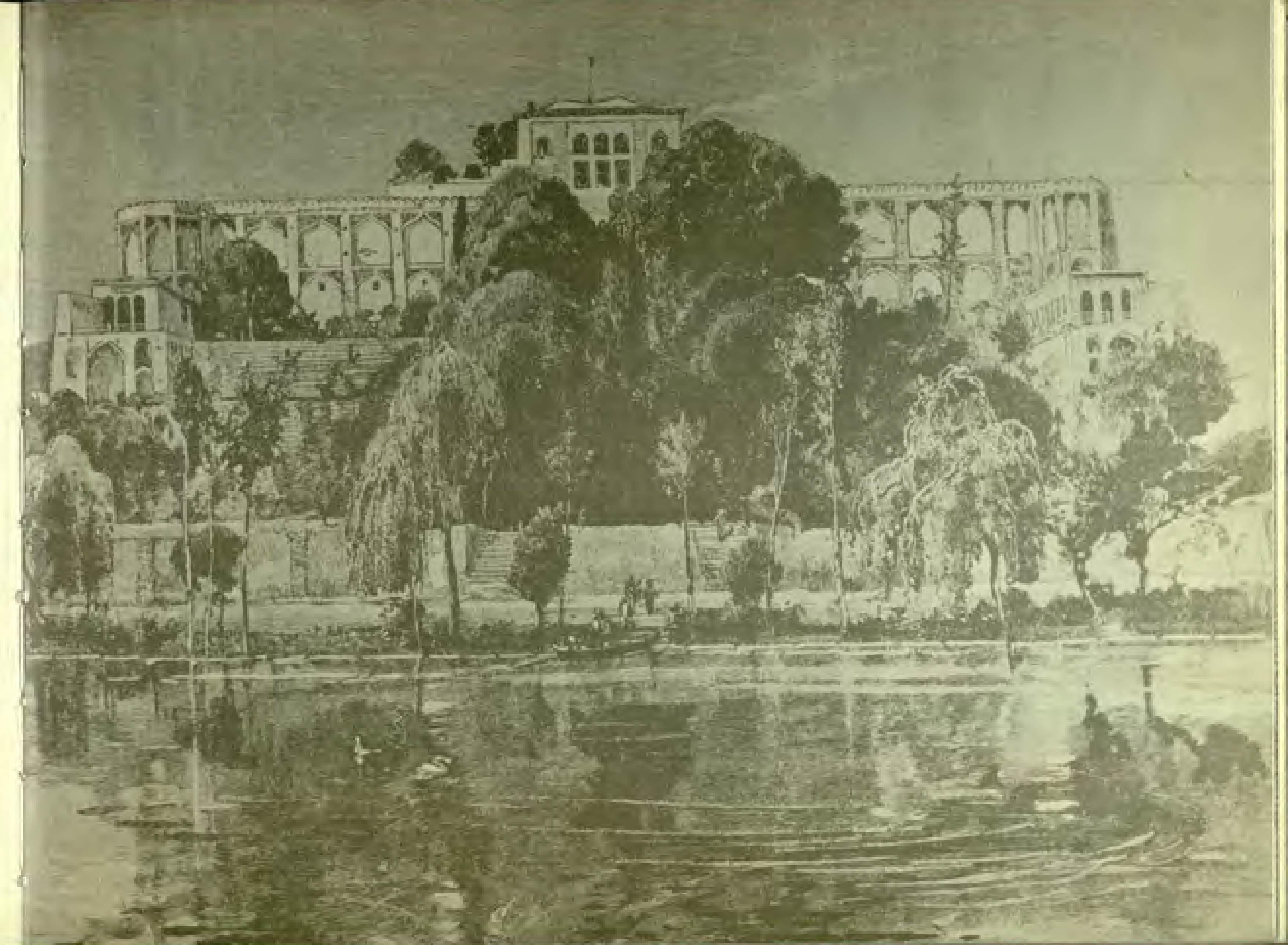

۱۱-۱۲. نمای قصر قاجار.
طرح از کتاب: ایران و ایرانیان.
نوشته: س.ج.و. بنجامین. چاپ: ۱۸۸۷ م.

12-11. View of the Qajar Palace.
Drawing from the book: *Persia and Persians.*
By: S.G.W. Benjamin, 1887.

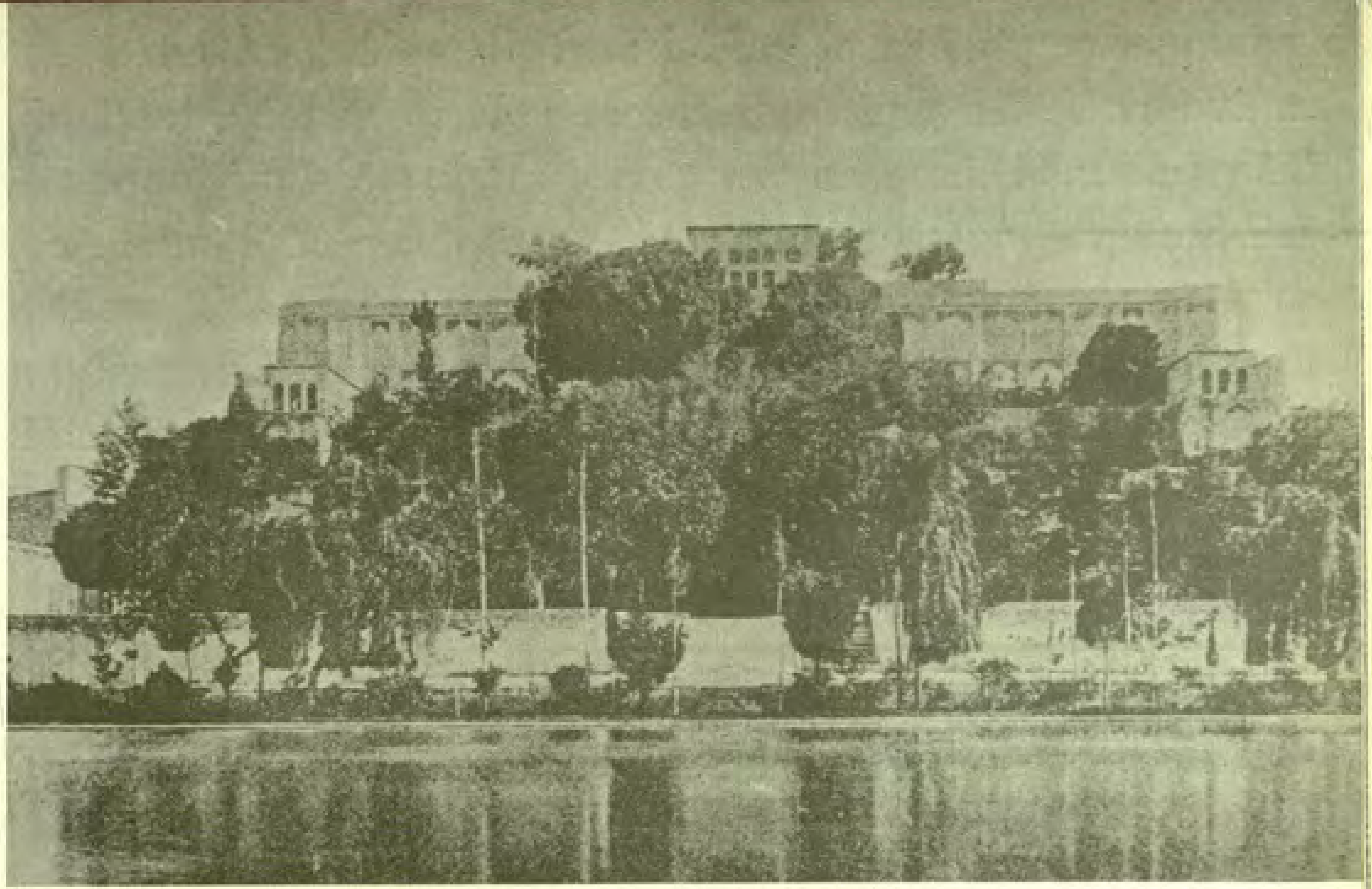

۱۱-۱۴. نمای قصر قاجار.
عکس از کتاب: هیئت نمایندگی شاه اسکار به (دربار) شاه ایران.
نوشته: سون هدین. چاپ: ۱۸۹۰ م.

14-11. View of the Qajar Palace.
Photograph from the book: *Konung Oscars Beskickning Till Schahen Af Persien.*
By: Sven Hedin, 1890.

۱۱-۱۵. قصر قاجار پیش از ویرانی (۱۳۲۵ هـ.ش).
عکس از: دکتر منوچهر ستوده.

15-11. The Qasr-e-Qajar before Pull Down, 1946.
Photograph from: Dr. Manouchehr Sotoudeh.

۱۱-۱۷. برجهای هواکش قنات قصر قاجار.
طرح از کتاب: معماری سنتی ایران.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.

17-11. Wind Towers of the Qasr-e-Qajar Qanat.
Drawing from the book: *Iranian Traditional Architecture*.
Drawing by: Jules Laurens, 1848.

۱۱-۱۶. قصر قاجار، پیش از ویرانی (۱۳۲۵ هـ.ش).
عکس از: دکتر منوچهر ستوده.

16-11. The Qasr-e-Qajar before Pull Down, 1946.
Photograph from: Dr. Manouchehr Sotoudeh.

باغ و عمارت لاله زار

باغ و عمارت لالەزار از آثار دورهٔ فتحعلی شاه قاجار است که به تدریج در دوره‌های بعد به ویژه در زمان ناصرالدین شاه بر وسعت و عمارت آن افزوده شد.

این باغ یکی از گسترده‌ترین، و سر سبزترین باغهای داخل شهر تهران به شمار می‌آمد. در این باغ که طولش از شمال به جنوب درحدود یکهزار ذرع بود، دو بنای مجزا ساخته شده بود: بنای اصلی که عمارتی دو طبقه شامل تالارها و اتاقهای متعدد بود، و بنای دیگری که به کلاه‌فرنگی مشهور بود، و از بناهای زیبای عصر خود محسوب می گردید.

این باغ و عمارتهای آن مدتها محل پذیرایی از سفرا و نمایندگان دولتهای خارجی بود.

در باغ لالەزار قفسهایی نیز برای نگاهداری وحوش و پرندگان ساخته بودند، و به همین سبب باغ لالـەزار را باغ‌وحش نیز می خواندند. خیابانهای سعدی و لالەزار کنونی در محدودهٔ این باغ بوده‌اند.

روزنامهٔ شرف.
مرآت البلدان.

The Lalezar Garden and Building

The Lalezar garden and building date to the reign of Fathali Shah and were gradually developed during later periods, especially during Nasser-ed-Din Shah.

The garden was the most spacious and the greenest among gardens within the city of Tehran. Its length, from north to south was over 1000 metres. Two separate buildings were erected: the main building, consisting of halls and numerous rooms, on two floors, and the other, known as the Kolah Farangi which was considered one of the more beautiful buildings in Tehran.

The compound was, for a long time, used to accomodate foreign ambassadors and representatives.

Within the garden cages were built to house birds and wild animals. Sometimes it was called the Zoo. The present Lalezar and Saadi avenues were part of the garden.

The *Sharaf* Newspaper.
Mer'at-ol-Boldan.

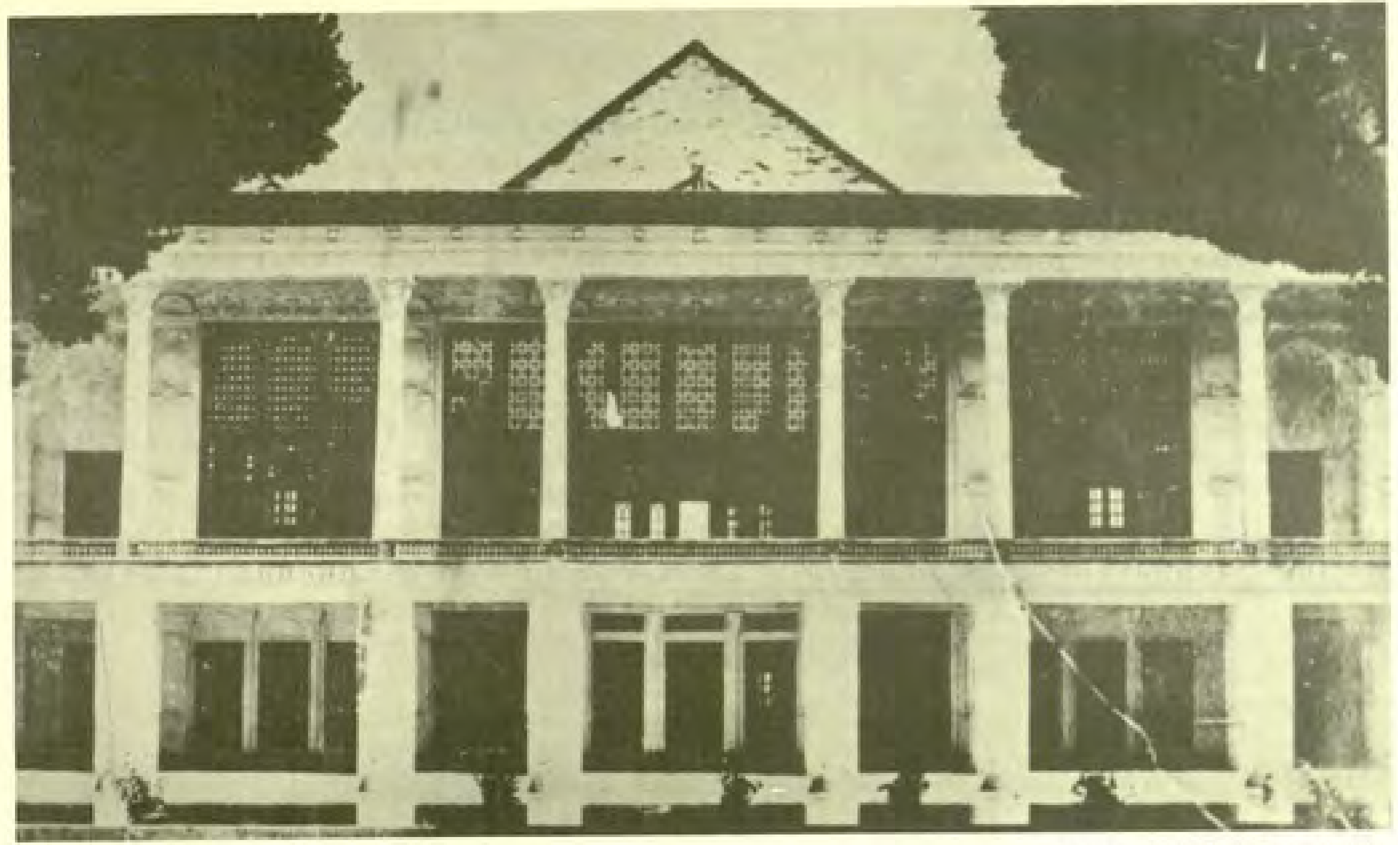

۱۲–۱. عمارت باغ لالەزار، از سوی جنوب.
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

1-12. The Lalezar Building viewed from the south.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

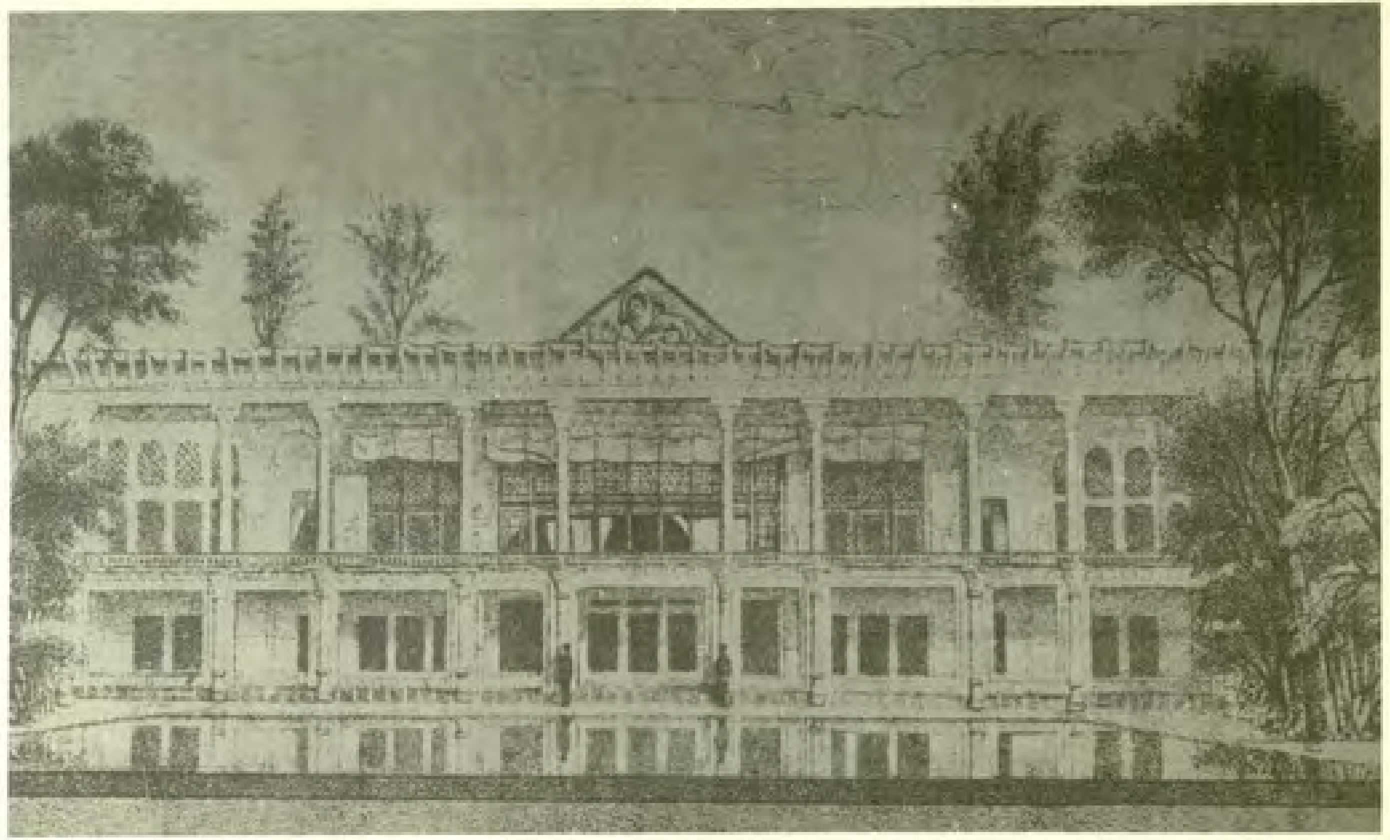

۱۲–۲. عمارت باغ لالەزار از سوی جنوب (۱۳۰۲ هـ.ق).
طرح از: روزنامهٔ شرف، نمرهٔ بیست و چهارم.
طراح: ابوتراب غفاری.

2-12. The Lalezar Building viewed from the south, 1884.
Drawing from the: *Sharaf* Newspaper, no. 24.
Drawing by: Abootorab Ghaffari.

NEGARESTAN

The Negarestan gardens and palace date to the reign of Fathali Shah Qajar and were created in 1807 A.D. outside the city of Tehran. It was considered one of the largest and more grandiose place and gardens. To its southern side was a large square where on the Ghorban Feast camels were sacrificed. (It was later named Baharestan). The compound had proper street laying, with trees and flower beds.

Within the gardens a number of independent buildings were erected such as the Howz-Khaneh, Kolah Farangi, bath-house, women's quarters, and etc.

One of the attractions of the gardens were the paintings representing Fathali Shah, the princes, the courtiers and were hanged on the walls of the palace.

These paintings were copied in 1904, A.D. by Mossavar-ol-Mamalek and are kept now at the Foreign Ministry.

Of the buildings only the Howz-Khaneh now remains and houses the National Arts Museum.

The *Mehr* Magazine (2nd year).
Persia and Persians (S.W.G. Benjamin).
Jahan Nema.

نگارستان

قصر و باغ نگارستان از بناهای دورهٔ فتحعلی شاه قاجار است. نگارستان به هنگام بنیاد (۱۲۲۲ هـ.ق) خارج از شهر تهران بود و یکی از بزرگ‌ترین و نامورترین کاخها و باغهای تهران به‌شمار می آمد. در سمت جنوبی این قصر میدان بزرگی بود که در روزهای عیدقربان مراسم شترقربانی در آن میدان انجام می گرفت. (میدانی که بعد به میدان بهارستان مشهور شد).

باغ نگارستان دارای خیابان‌بندی منظم و درختکاری و گلکاری درخور توجهی بود.

چندین عمارت بزرگ و کوچك در داخل باغ به طور مجزا ساخته شده بود، که عبارت بود از حوضخانه، کلاه‌فرنگی، حمام سرسره، اندرون و جز آن....

از امتیازات این بنا وجود تابلوهای نقاشی بود که تصاویر فتحعلی‌شاه و شاهزادگان و درباریان را نشان می‌داد. و بر دیوارهای تالار این کاخ نصب شده بود.

از این تابلوها کپی تازه‌ای در سال ۱۳۲۲ هـ.ق به وسیلهٔ مصورالممالك تهیه گردیده است که هم اکنون در وزارت امور خارجه نگاهداری می شود.

از مجموعه بناهای نگارستان تنها حوضخانهٔ آن باقی مانده، که هم اکنون موزهٔ هنرهای ملی ایران در آن دایر است.

مجلهٔ مهر (سال دوم).
ایران و ایرانیان (بنجامین).
جهان نما.

۱۳-۱. نمای خارجی قصر نگارستان.

1-13. Exterior view of the Negarestan Palace.

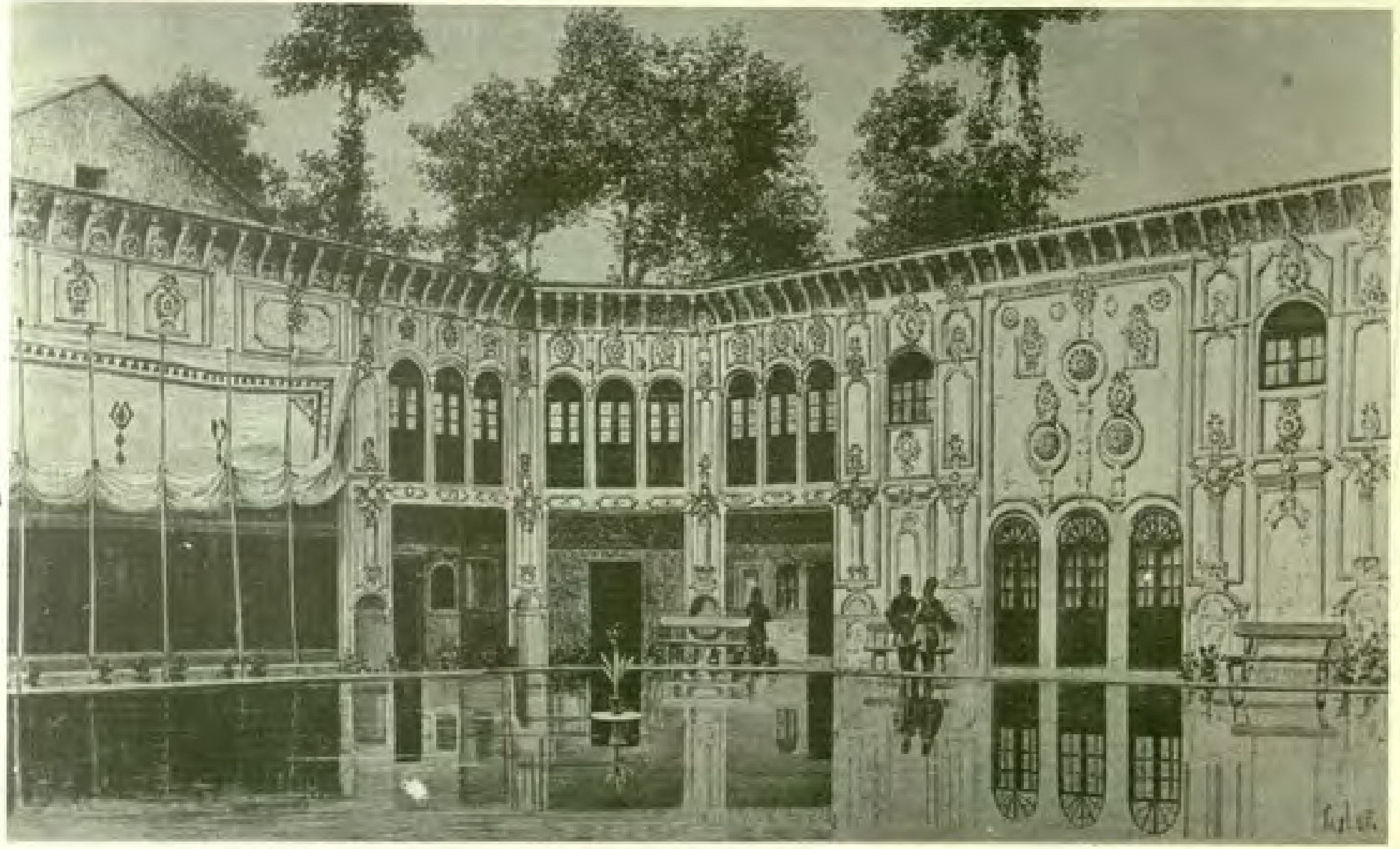

۱۳-۲. نمای داخل قصرنگارستان (۱۳۰۲ هـ.ق).
طرح از کتاب: *ایران*.
نوشته: مادام دیولافوا.
چاپ: ۱۸۸۷ م.

2-13. Interior view of the Negarestan Palace, 1884.
Drawing from the book: *La Perse.*
By: Mme. Jane Dieulafoy, 1887.

۱۳-۳. میدان نگارستان (۱۳۱۸ هـ.ق).
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.
عکاس: امیرخان جلیل‌الدوله.

3-13. Negarestan Square, 1900.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.
Photograph by: Amir Khan Jalil-ol-Dowleh.

۱۳-۴. صف سلام نگارستان.
تابلو رنگ روغنی کار: عبدالله[۱].
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

4-13. The audience queue at the Negarestan.
Oil Painting by: Abdollah[1].
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

۱. عبدالله‌خان اصفهانی، نقاشباشی دربار فتحعلی‌شاه قاجار از نقاشان آغاز سدهٔ سیزدهم هجری است. و تابلوهای مشهور صف سلام فتحعلی‌شاه را که در نگارستان نصب گردیده بودند کار او بود. این تابلوها بعد از ویرانی نگارستان به عمارت قدیم وزارت امور خارجه انتقال یافت. محل کنونی این تابلوها نامعلوم است.

1. Abdollah Khan Esfahani, Head painter at the Court of Fathali Shah during the start of the 19th century A.D.. His famous paintings: the Ceremonial (Salam) of Fathali Shah were at the Negarestan. They were later transferred to the old site of the Foreign Ministry. Their whereabouts are not known today.

۱۳-۵. صف سلام نگارستان.
تابلو رنگ روغنی کار: عبدالله.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

5-13. The audience queue at the Negarestan.
Oil Painting by: Abdollah.
Photograph from the: Collection of Yahya Zoka.

۱۳-۶. صف سلام نگارستان.
تابلو رنگ روغنی.

6-13. The audience queue at the Negarestan.
Oil Painting

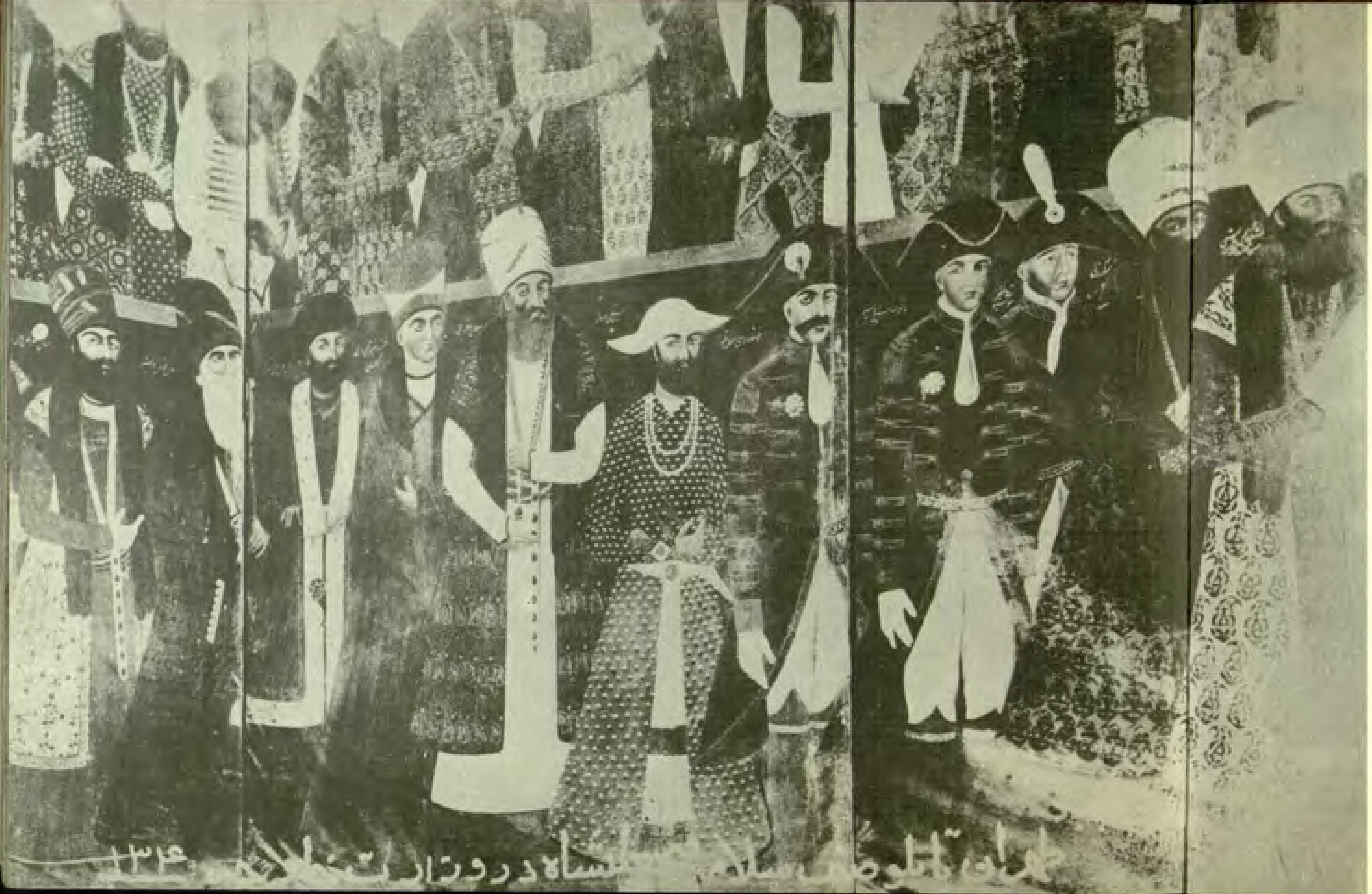

۱۳-۷. صف سلام نگارستان.
تابلو رنگ روغنی.
عکاس: اسدالله پروین.

7-13. The audience queue at the Negarestan.
Oil Painting.
Photograph by: Assadollah Parvin.

۱۳-۸. صف سلام نگارستان.
تابلو رنگ روغنی کار: مصورالممالک صمصام ذوالفقاری[۲]،
۱۳۲۲ هـ.ق.
عکاس: اسدالله پروین.

8-13. The audience queue at the Negarestan.
Oil Painting by: Mossaver-ol-Mamalek Samsam Zolfeghari[2].
Photograph by: Assadollah Parvin.

۲. مصورالممالک صمصام ذوالفقاری از نقاشان سدهٔ چهاردهم هجری قمری است. او معلم نقاشی دارالفنون و شرف و مظفری و ثروت و ادب بود. آثاری چون کپی صف سلام فتحعلی شاه و تابلوهای دیگری از او در موزه‌ها برجاست.

2. Mossaver-ol-Mamalek Samsam Zolfeghari is one of the painters of the 20th century A.D., who taught painting in the Dar-ol-Fonoon, Sharaf, Mozafari, Sarvat and Adab schools. His work, including a copy of the Ceremonial (Salam) of Fathali Shah and other works are in various museums.

۱۳-۹. حوضخانهٔ عمارت نگارستان (موزهٔ هنرهای ملی کنونی).
عکاس: علی خادم.

9-13. The Howz-khaneh of the Negarestan Building. (Now the National Arts Museum).
Photograph by: Ali Khadem.

مسجد سلطانی

ساختمان مسجد سلطانی که از مساجد بزرگ و معروف تهران به شمار می‌آید، از نخستین سالهای پادشاهی فتحعلی‌شاه قاجار آغاز گردید.

در مقصوره و ایوان جنوبی مسجد قطعات بزرگ سنگهای مرمر به کار رفته است. صُفّه‌ها و شبستانهای طرفین مقصوره بر روی بیست و چهار ستون بنا گردیده، و در دو طرف شرق و غرب مسجد نیز رواقهای عالی ساخته‌اند. در ساختمان مسجد از شیوهٔ معماری مسجد وکیل شیراز پیروی شده است.

کتیبه‌های متعدد این مسجد تاریخهای ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۳۰، هـ‌ق دارد، و کار ساختمان این مسجد تا سال ۱۲۴۰ هـ‌ق ادامه داشته است.

در سال ۱۲۹۶ هـ‌ق به روزگار ناصرالدین شاه تعمیراتی در مسجد به عمل آمد، از جمله دو مناره سردر آن ساخته شد.

مرآت البلدان.
المآثر و الآثار.
تاریخ تهران (بلاغی).

The Soltani Mosque

This mosque, which is one of the larger and well-known Tehran mosques, was started during the reign of Fathali Shah Qajar.

In the sanctuary and the south side ivan large slabs of marble were used, sanctuary and prayer halls are supported by 24 columns. Beautiful prayer halls were also built on the eastern and western sides of the mosque. The style used is an imitation of the Vakil Mosque in Shiraz.

The inscriptions cite the following dates 1809 A.D., 1810 A.D., 1814 A.D., and the building work continued until the year 1824 A.D..

In the year 1878 A.D., during the reign of Nasser-ed-Din Shah, repairs were carried out and two minarets were built over the entrance to the mosque.

Mer'at-ol-Boldan.
Alma'aser val Asar.
The History of Tehran (Balaghi).

۱۴-۱. ایوان ورودی مسجد سلطانی (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: *سفر در ایران*.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست. چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

1-14. The Entrance Ivan of the Soltani Mosque.
Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin et Pascal Coste, 1840-41.

۱۴-۲. مسجد سلطانی (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: *سفر در ایران*.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست. چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

2-14. The Soltani Mosque.
Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin et Pascal Coste, 1840-41.

۱۴-۳. ایوان جنوبی مسجد سلطانی (۱۳۰۶ هـ.ق).
طرح از: روزنامهٔ شرف، نمرهٔ شصت و چهارم.
طراح: ابوتراب غفاری.

3-14. The southern Ivan of the Soltani Mosque 1888.
Drawing from the *Sharaf* Newspaper, no 64.
Drawing by: Abootorab Ghaffari.

۱۴-۴. نمای مسجد سلطانی و بازار تهران.
طرح از کتاب: سفر در ایران.
نوشته: فرد ریچاردز.
چاپ: ۱۹۳۱ م.

4-14. View of the Soltani Mosque and the Tehran Bazar.
Drawing from the book: *Persian Journey*.
By: Fred Richards, 1931.

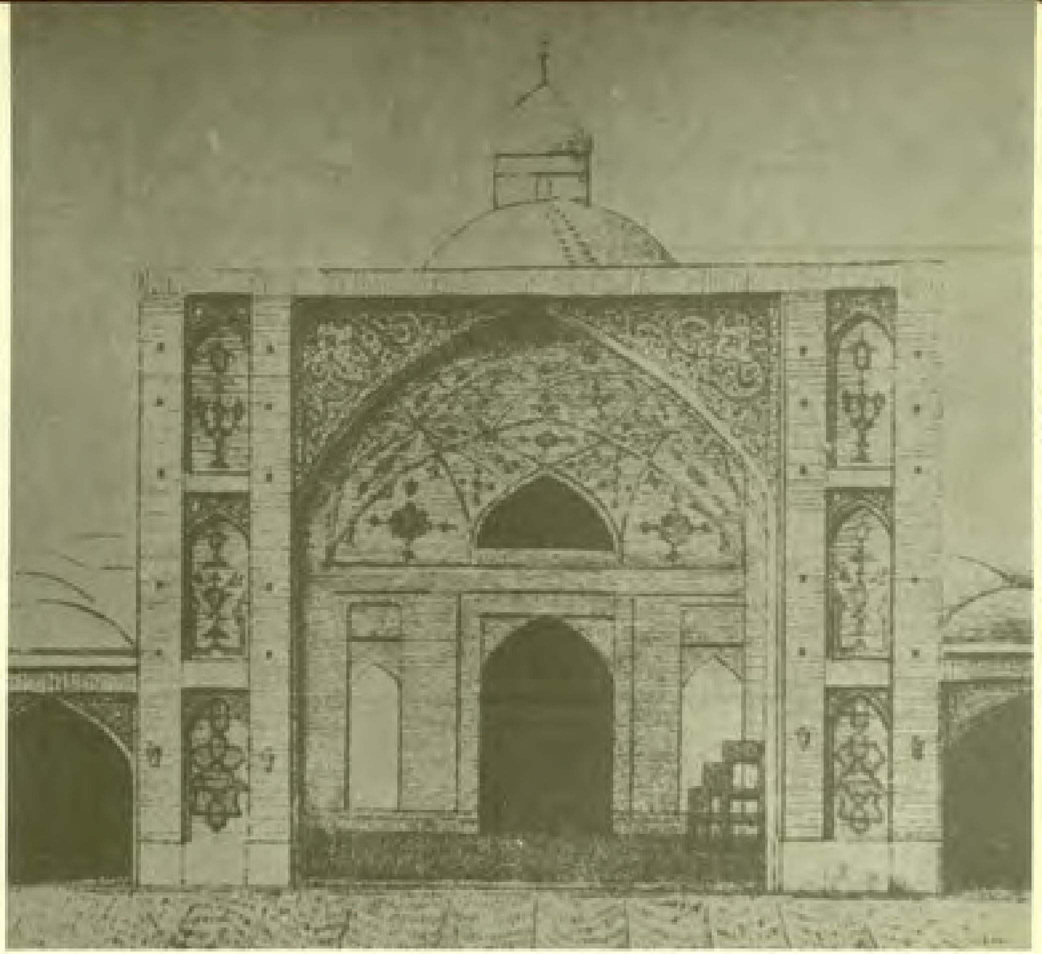

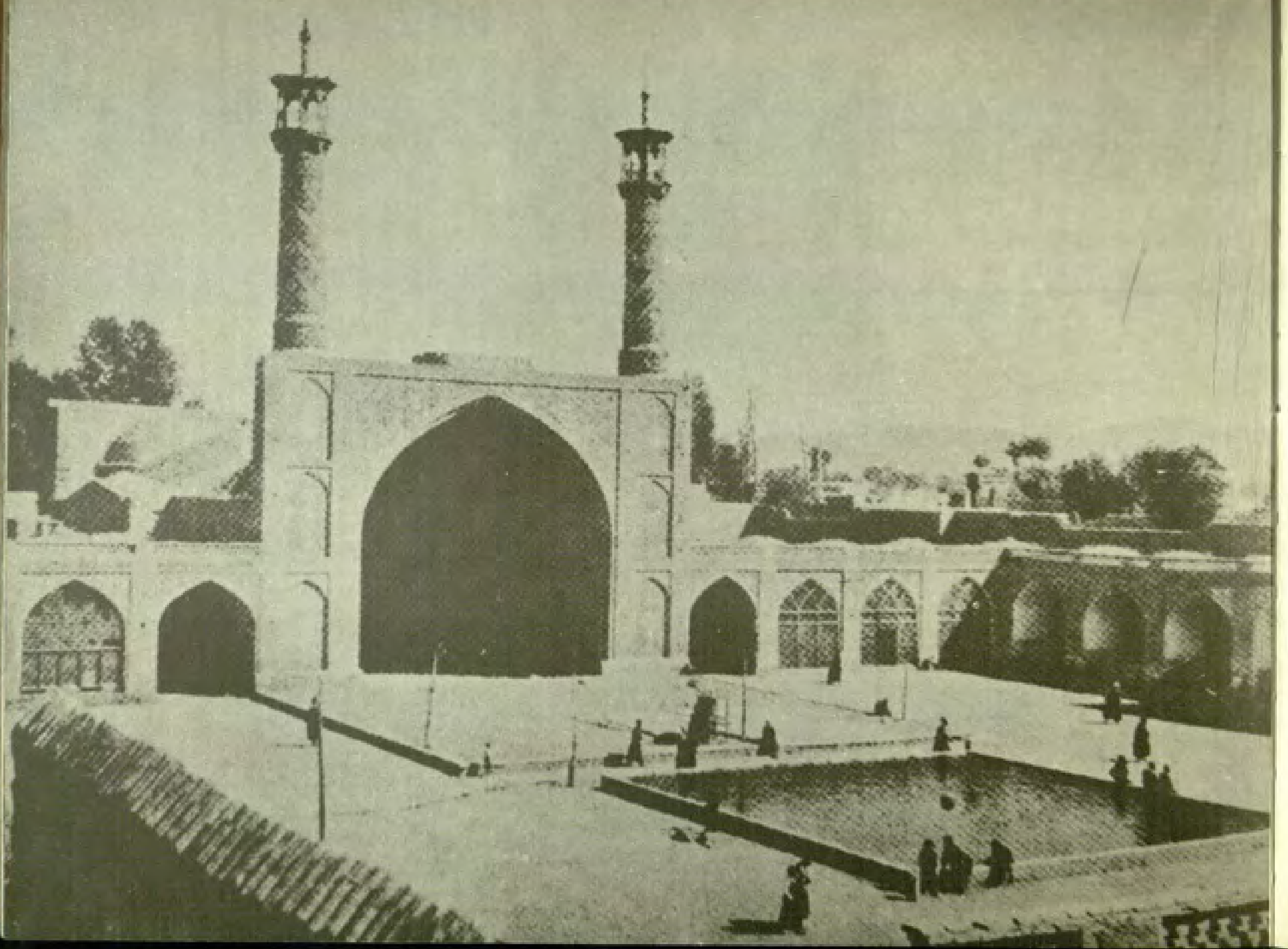

۵-۱۴. صحن مسجد سلطانی.
عکس از کتاب: تهران: یك تجزیهٔ شهری.
نوشته: ح. بهرام بیگی.
چاپ: ۱۹۷۷ م.

5-14. Courtyard of the Soltani Mosque.
Photograph from the book: *Tehran: An A Urban Analysis.*
By: H. Bahram Beygui, 1977.

۱۴-۶. نمای گنبد مسجد سلطانی در شب.
عکاس: علی خادم.

6-14. View of the dome of the Soltani Mosque at night.
Photograph by: Ali Khadem.

۱۴-۷. صحن و ایوان مسجد سلطانی.
عکاس: علی خادم.

7-14. Interior and Ivan of the Soltani Mosque.
Photograph by: Ali Khadem.

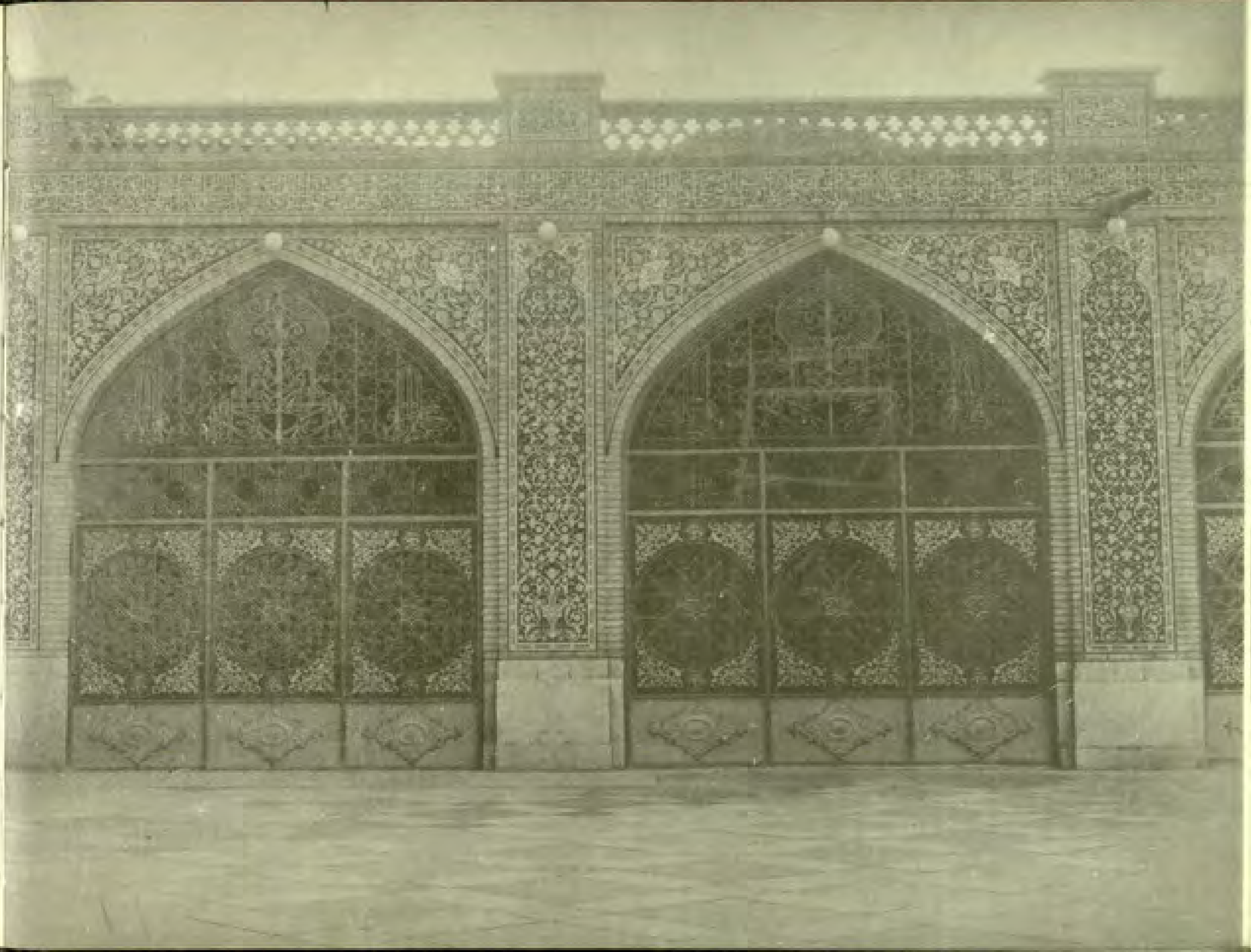

۱۴-۸. شبستان مسجد سلطانی.
عکاس: علی خادم.

8-14. The Shabestan of the Soltani Mosque.
Photograph by: Ali Khadem.

۱۴-۹. صحن و ایوان و شبستان مسجد سلطانی.
عکاس: علی خادم.

9-14. Interior, Ivan and Shabestan of the Soltani Mosque.
Photography by: Ali Khadem.

10-14. The Soltani Mosque at night.
Photograph by: Ali Khadem.

۱۴-۱۰. مسجد سلطانی در شب.
عکاس: علی خادم.

خانهٔ وزیرمختار فرانسه

باغ و خانهٔ قدیمی وزیرمختار فرانسه که تصاویری از آن در این فصل از کتاب آمده است، طبق نقشهٔ قدیمی ترسیم شده به وسیلهٔ اگوست کریشیش (۱۲۷۵ هـ.ق) در گوشهٔ شمال شرقی حصار شاه تهماسبی، در محلهٔ نو که سپس سرتخت نامیده می‌شد، و در ضلع جنوبی انتهای شرقی کوچهٔ نصیرالدوله که امروزه هم به همین نام خوانده می‌شود، قرار داشت.

دربارهٔ صاحب اصلی این بنا و تاریخ ساختمان آن هیچ گونه آگاهی در دست نداریم، اما چنانکه از طرحهای دوبو و ژول لورنس بر می‌آید، این بنا به شیوهٔ معماری زندیه و اوایل قاجاریه ساخته شده است. ایوانهای ستون‌دار، پنجره‌های ارسی، طاقچه‌هایی که با تابلوهای نقاشی تزیین شده‌اند، و تزیینات معماری داخلی بنا، همگی نمایانگر تأثیر شیوهٔ معماری زندیه است.

بنابراین شواهد، می‌توان نتیجه گرفت که این ساختمان بایست در میانهٔ نیمهٔ نخست سدهٔ سیزدهم هجری که شیوهٔ معماری زندیه هنوز رواج داشته است بنا گردیده باشد.

خانهٔ سفیر فرانسه سپس به سر خیابان لاله‌زار جنوبی کنجی که شمال آن خیابان استانبول و چهارراه لاله‌زار و جنوب آن انتهای کوچهٔ برلین است، منتقل شد.

The Residence of the French Minister in Tehran

The garden and old house, residence of the French Minister (subject of the photographs which are part of this chapter) is situated, according to the map drawn by August Kriziz A.D. 1858 in the south-east corner of the Shah Tahmasebi Rampart, in the new Mahalleh - later known as the Sar-Takht and at the south-east corner at the end of the alley of Nassir-ol-Dowleh, still known by the same name.

No facts are known about the original owner of this building or of the date of its construction. But based on the drawings by Dobou and Jules Laurens, the style belongs to end of the Zandieh and to the beginning of the Qajarieh dynasties. The columned galleries, the Orsi*, the niches with paintings, and the interior decorations, point to the Zandieh architectural style.

On the strength of the above points it can be concluded that the building dates to the second half of the nineteenth century, when the Zandieh architecture was still in vogue.

The residence of the French Minister was later transferred to the lower Lalezar avenue, at crossroad of the Istanbul avenue; its southern border was the Berlin Alley.

* Orsi: Typical Persian Window.

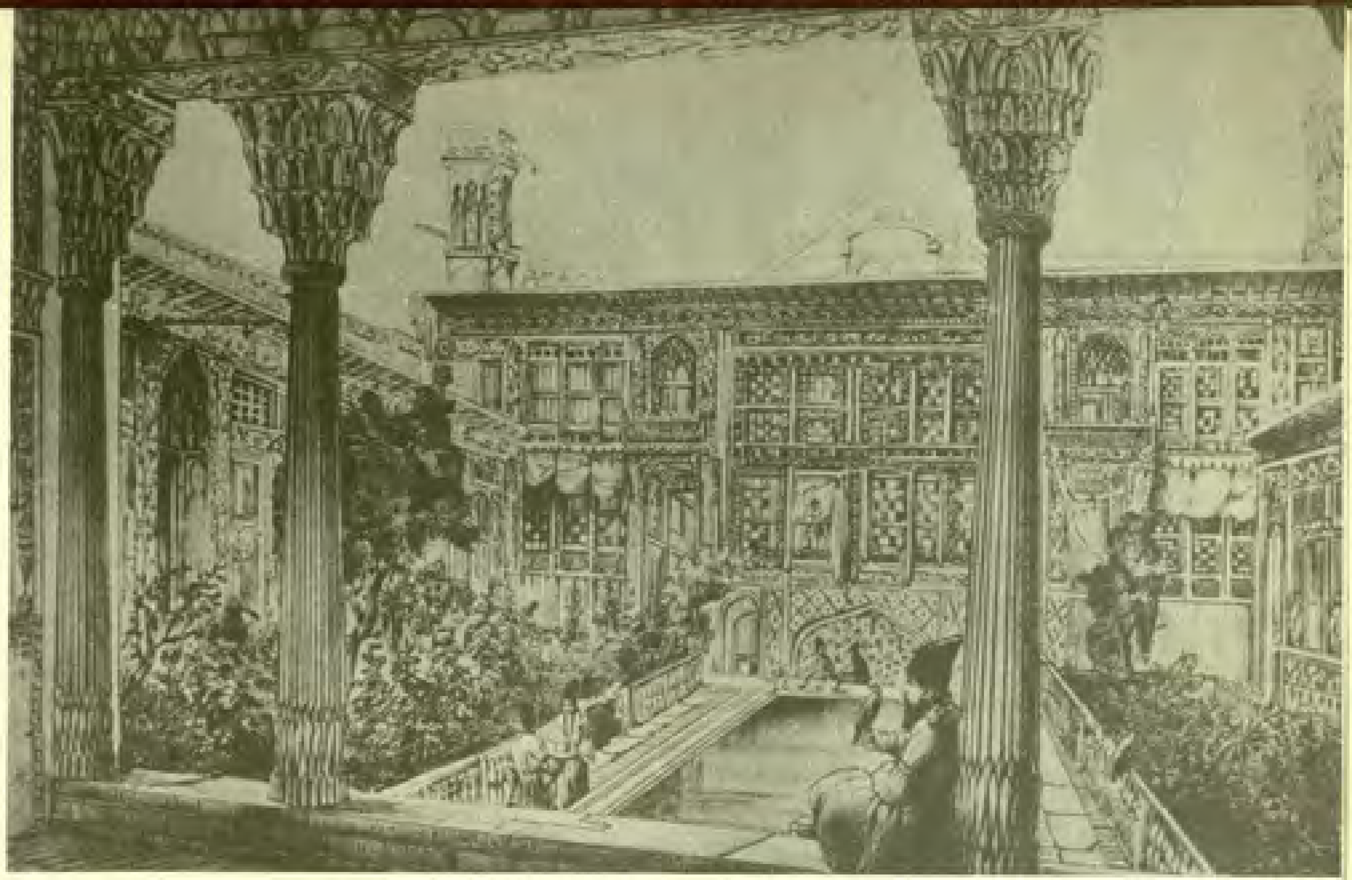

۱۵-۱. نمای داخل قصر هیئت فرانسه در تهران (۱۲۶۵ هـ.ق)
طرح از کتاب: *از خراسان تا بختیاری*.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

1-15. View of the interior of the Palace of the French Mission in Tehran, 1848.
Drawing from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
Drawing by: Jules Laurens, 1848.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

۱۵-۲. نمای داخل قصر هیئت فرانسه در تهران (۱۲۶۵ هـ.ق).
طرح از کتاب: *از خراسان تا بختیاری*.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

2-15. View of the interior of the Palace of the French Mission in Tehran 1848.
Drawing from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
Drawing by: Jules Laurens, 1848.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

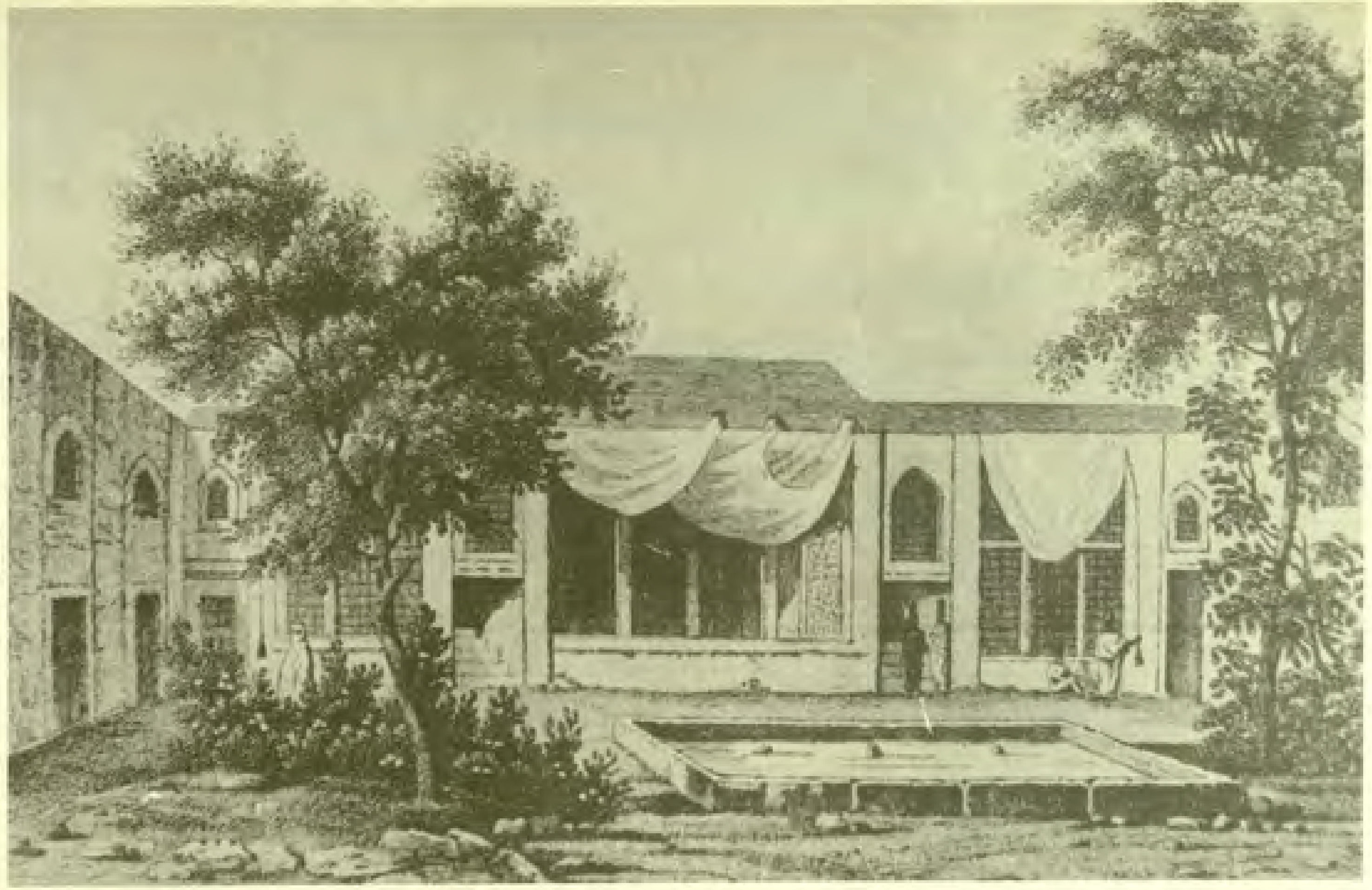

۱۵–۳. خانهٔ سفیر فرانسه در تهران (۱۲۵۷ هـ‌ق)
طرح از کتاب: ایران.
نوشته: لوئی دوبو.
چاپ: ۱۸۴۱ م.

3-15. The Dwelling of the French Ambassador in Tehran.
Drawing from the book: *La Perse*.
By: M. Louis Dubeux, 1841.

۱۵–۴. داخل یکی از اتاقهای قصر هیئت فرانسه در تهران (۱۲۶۵ هـ‌ق).
طرح از کتاب: از خراسان تا بختیاری.
طراح: ژول لورنس ۱۸۴۸ م.
نوشته: هانری رنه‌دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

4-15. Interior of a room in the Palace of the Fernch Mission in Tehran.
Drawing from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris*.
Drawing by: Jules Laurens, 1848.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

۱۵-۶. نمونهٔ تزیینات گچ‌بری قصر سفارت فرانسه در تهران.
طرح از کتاب: از خراسان تا بختیاری.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

6-15. Sample of stucco decorations of the Palace of the French Mission in Tehran.
Drawing from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
Drawing by: Jules Laurens, 1848.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910

۱۵-۵. سربخاری قصر هیئت فرانسه در تهران.
طرح از کتاب: از خراسان تا بختیاری.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

5-15. A Fireplace in the Palace of the French Mission in Tehran.
Drawing from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
Drawing by: Jules Laurens, 1848.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

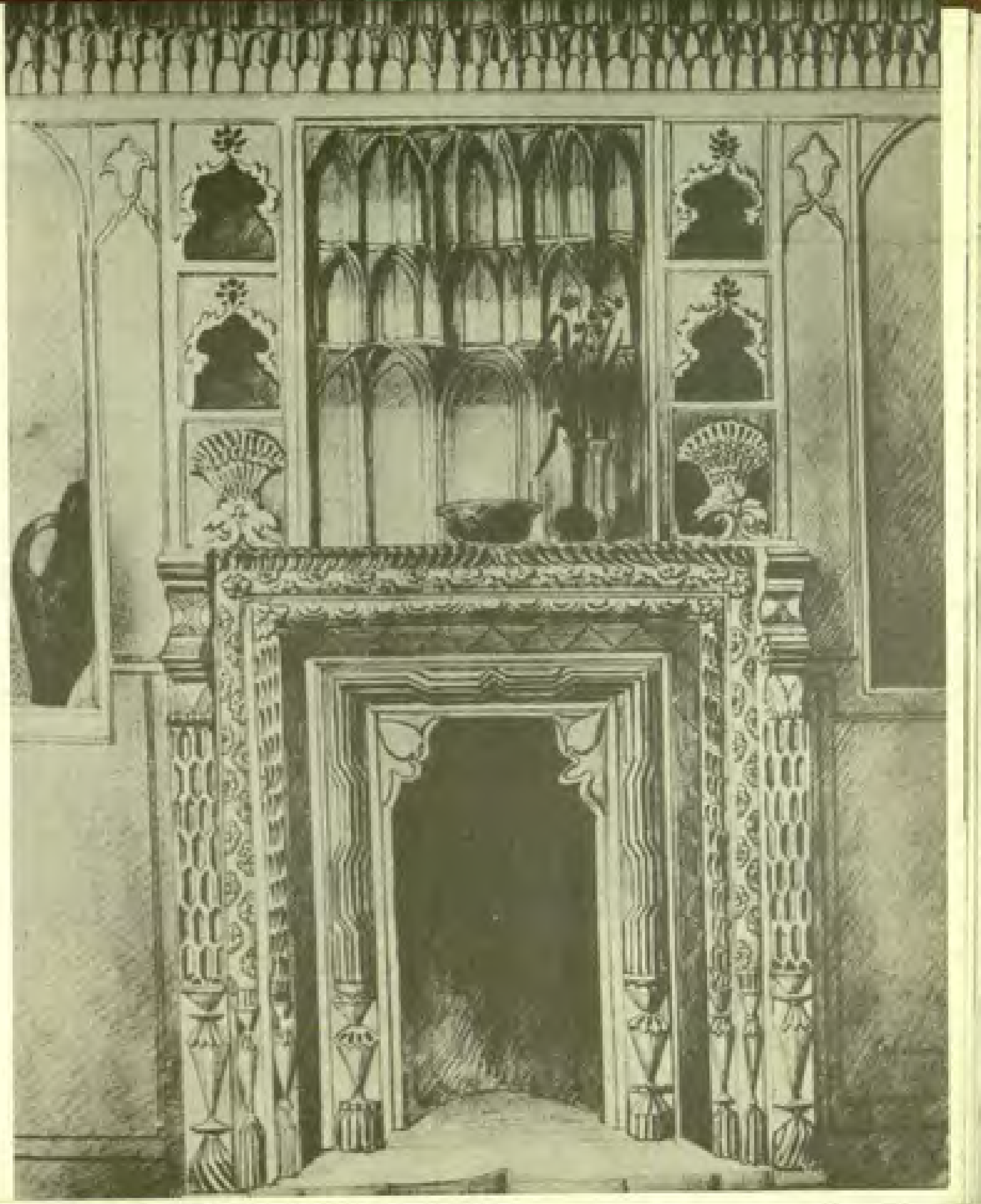

Dar-ol-Fonoon

The Dar-ol-Fonoon School, which is in fact the first high-school (or Polytechnic) in Iran's new era. It was founded by Amir Kabir, the illustrious prime minister of Nasser-ed-Din Shah.

It was inaugurated on 1851 A.D., and was staffed by seven Austrian teachers, assisted by translators chosen from among students who had been sent to Europe in 1844 A.D., The first batch of students, aged between 16 and 18 years were chosen from the aristocracy and numbered 30. This figure gradually increased to 150.

Later Italian, French and German teachers were employed. Subjects taught consisted of military science, medecine, surgery, mineralogy, natural sciences, history, geography, painting, music and foreign languages.

Study at the school was free and students were provided with special uniforms, free lunch and pocket money.

The Dar-ol-Fonoon is the means of acquainting Iranians with European culture and the first step of the cultural development of the new era in Iran.

History of Iranian Education.
Dehkhoda's Dictionary.

دارالفنون

مدرسهٔ دارالفنون که در حقیقت نخستین مدرسهٔ عالی یا پلی‌تکنیک دوران جدید ایران به شمار می‌آید به کوشش میرزا تقی‌خان امیرکبیر وزیر نامور عصر ناصرالدین شاه بنیاد نهاده شد. ایجاد دارالفنون را باید آغاز تحول و دگرگونی تازه‌ای در فرهنگ ایران جدید دانست.

دارالفنون در سال ۱۲۶۸ هـ‌ـق گشایش یافت. نخستین استادان این مدرسه را هفت معلم اتریشی تشکیل می‌دادند، و شماری مترجم فارسی زبان از میان محصلان اعزامی به اروپا (در سال ۱۲۶۰ هـ‌ـق) برای آنها برگزیده شده بودند. دانش‌آموزانی که بین شانزده و هیجده سال داشتند، از خانواده‌های اشرافی زمان برای تحصیل در دارالفنون انتخاب شده بودند که شمار آنها نخست سی نفر بود و سپس به یکصدوپنجاه تن رسید.

در دوره‌های بعد معلمان ایتالیایی، فرانسوی و آلمانی نیز برای دارالفنون استخدام شدند. شعبه‌های تحصیلی دارالفنون عبارت بود از: رسته‌های مختلف نظام، پزشکی، جراحی، داروسازی، کان‌شناسی، علوم طبیعی، تاریخ و جغرافیا، نقاشی، موسیقی و زبانهای خارجی.

تحصیل در دارالفنون مجانی بود، و حتی به شاگردان لباس ویژه و ناهار و خرج تحصیل نیز پرداخت می‌شد.

دارالفنون سرآغاز آشنایی ایرانیان با علوم و فرهنگ جدید شد.

تاریخ فرهنگ ایران.
لغت‌نامهٔ دهخدا.

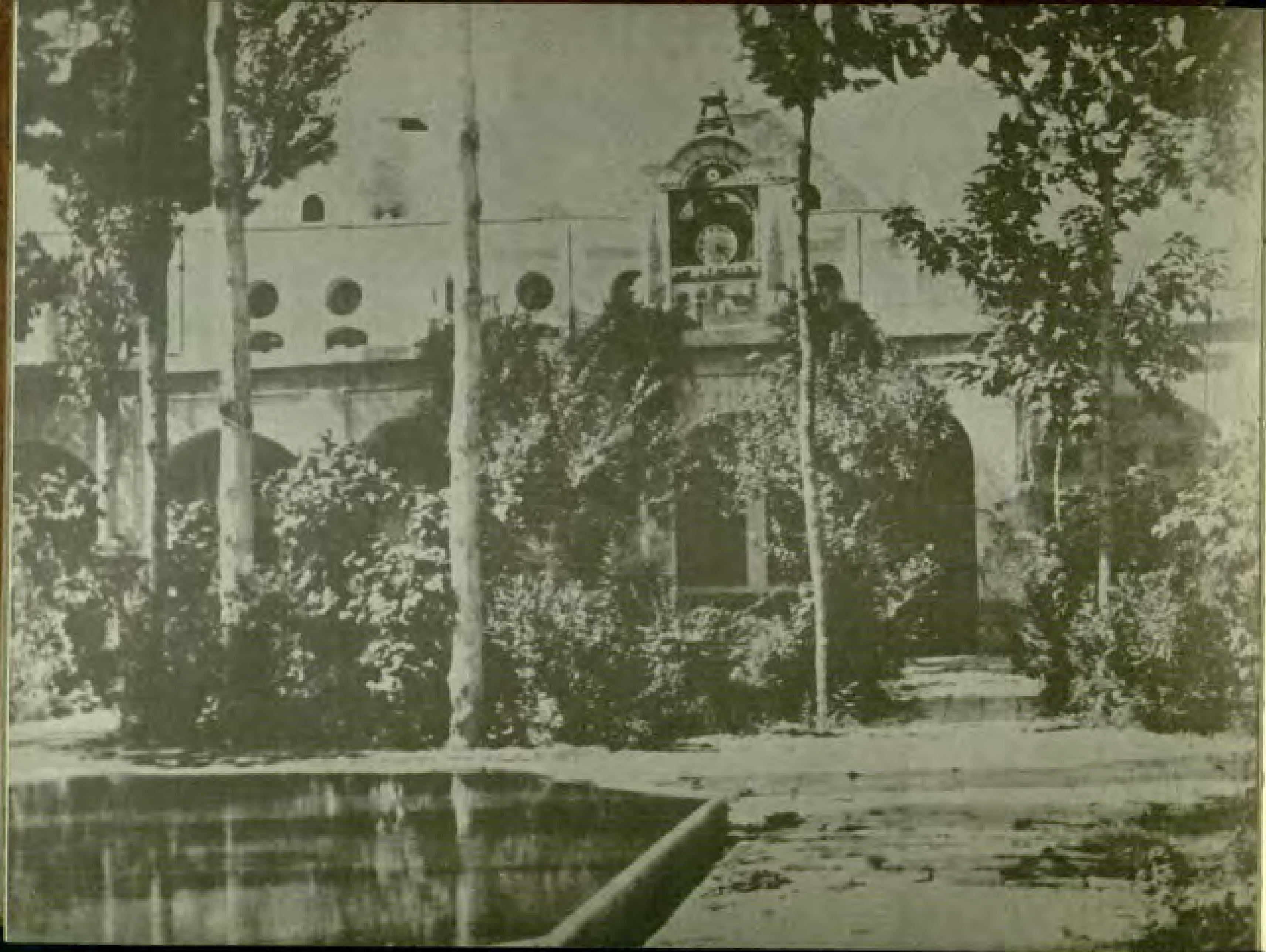

۱۶-۱. نمای درونی دارالفنون (۱۲۷۰ هـ.ق).
طرح از: روزنامهٔ دولت علیهٔ ایران.
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع‌الملک).

1-16. Interior view of the Dar-ol-Fonoon Building, 1853.
Drawing from the: *Iranian Government Gazette* Newspaper.
Drawing by: Abolhassan Ghaffari (Sani'-ol-Molk).

۱۶-۲. عمارت و حیاط دارالفنون.
عکس از: آلبوم خانهٔ کاخ گلستان.

2-16. Building and Court - Dar-ol-Fonoon.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

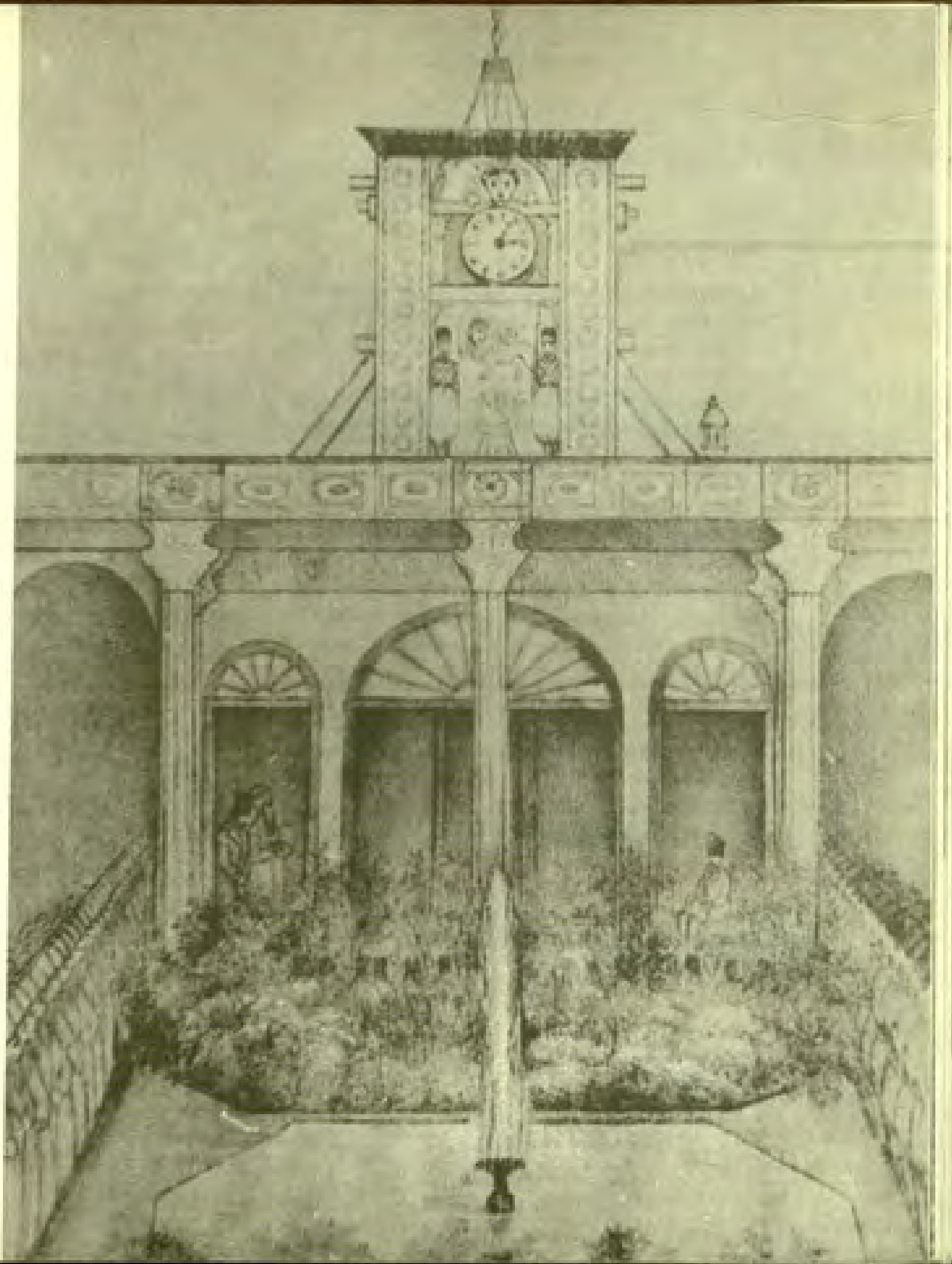

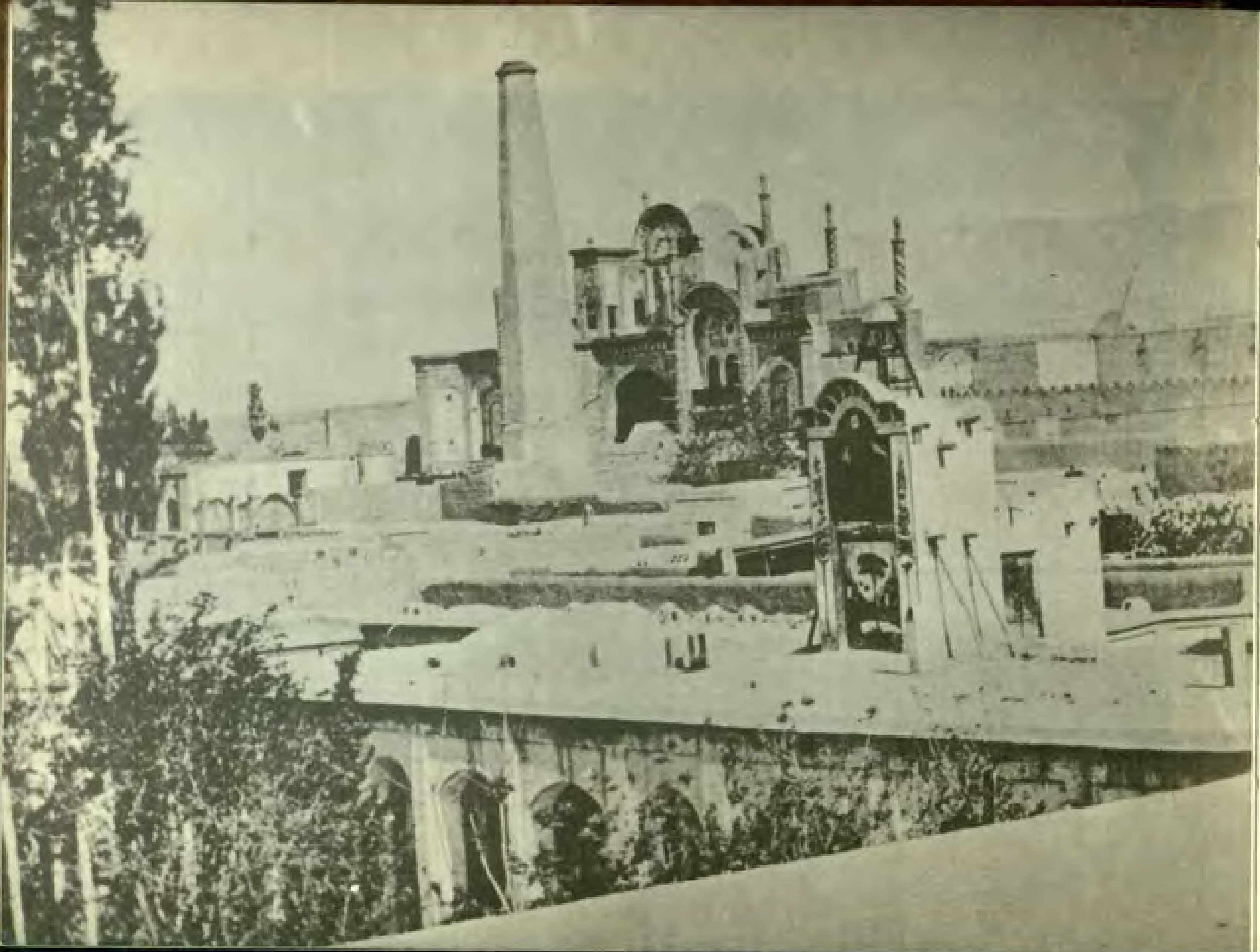

۴-۱۶. عمارت دارالفنون و دروازهٔ دولت قدیم.
عکس از: آلبومخانهٔ کاخ گلستان.

4-16. The Dar-ol-Fonoon Building and the Dowlat Gate.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۳-۱۶. دورنمای بخشی از تهران و بنا و حیاط دارالفنون.
عکس از کتاب: سه‌سال در دربار ایران.
نوشته: دکتر فووریه.
چاپ: ۱۹۰۶ م.

3-16. Panorama of Part of Tehran, the Building and Court of the Dar-ol-Fonoon.
Photograph from the book: ***Trois Ans a la Cour de Perse.***
By: Dr. Feuvrier, 1906.

5-16. The Dar-ol-Fonoon School.

۱۶-۵. مدرسهٔ دارالفنون.

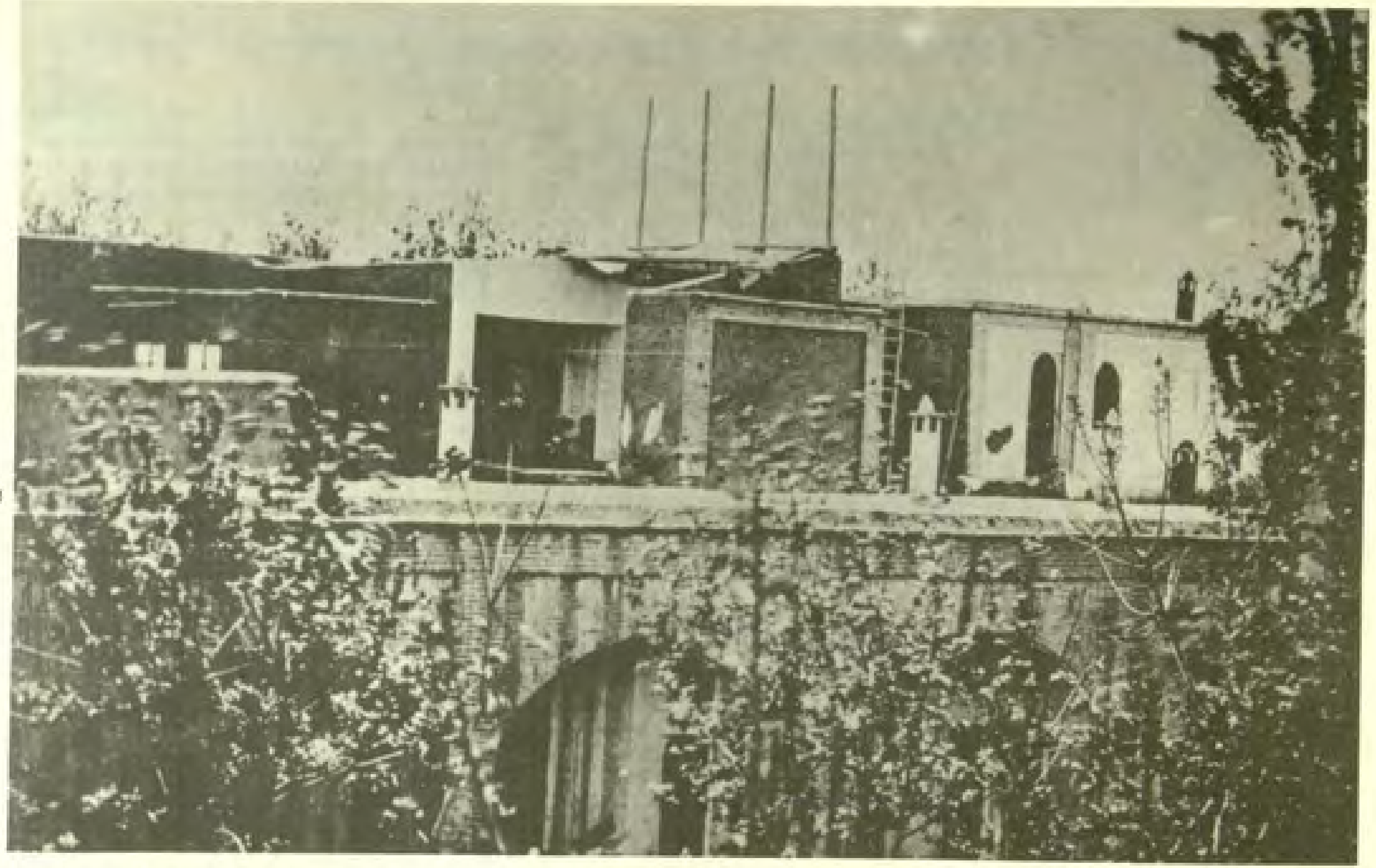

6-16. The Dar-ol-Fonoon Photographic Studio, 1878.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.
Photograph by: Ahmad.

۱۶-۶. عکاسخانهٔ دارالفنون، (۱۲۹۶ هـ.ق).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.
عکاس: احمد.

سبزه میدان

نام سبزه‌میدان بدین سبب به این میدان داده شده است، که به روزگار زندیه و آغاز دورهٔ قاجاریه، در آن سبزیهای موردنیاز مردم تهران را می‌کاشتند. نام دیگر این میدان که در جنوب ارگ واقع بود میدان تخته‌پل بود. این نام را به مناسبت وجود یك پل تخته‌ای که بر روی خندق بین شهر و ارگ زده بودند و این میدان را به میدان جلو ارگ متصل می‌ساخت بدان داده بودند.

میدان تخته‌پل مکانی بسیار کثیف و آلوده بود، که در آنجا به کشتن گاو و گوسفند می‌پرداختند، و کسبهٔ کم‌مایه چون جگرکیها، نعل‌بندها و مرغ‌فروشها و جز آن با برپا داشتن سایبانهای کرباسی متاع خود را در این میدان عرضه می‌کردند.

این میدان محل دارزدن مجرمین و گناهکاران هم بود، و این افراد را بر چوبهٔ بلندی که به قاپوق مشهور بود و در میدان برپا بود، می‌آویختند.

در سال ۱۲۶۸ هـ.ق به دستور امیرکبیر تغییرات اساسی در این میدان داده شد و تا سال ۱۲۶۹ هـ.ق میدان شکلی نو به خود گرفت و حجرات و دکانهای خوب که بیشتر بلورفروشی بود در آن ایجاد گردید.

المآثر و الآثار.
مرآت البلدان.
تاریخچهٔ ساختمانهای ارگ.

Sabzeh Maidan

The name Sabzeh Maidan was given to this area because during the Zandieh and the beginning of the Qajar periods, Tehran's requirements for greeneries were planted there. Another of its names was Maidan Takhte Pol (Wooden Bridge Place). This name derived from a wooden bridge, erected to connect it, over the moat, to the Arg.

The place was a filthy square where sheep and cows were slaughtered and small time vendors (liver sellers, horse shoe smiths, chicken sellers...) sold their wares, under cheap cloth shades.

The place was also used to hang criminals and a permanent gallows was there, known as the Ghapogh.

On order from Amir Kabir changes were effected there in 1851 A.D., which gave it a new look. Decent shops were built where crystal-ware sellers concentrated.

Alma'aser val Asar.
Mer'at-ol-Boldan.
History of the Arg Buildings.

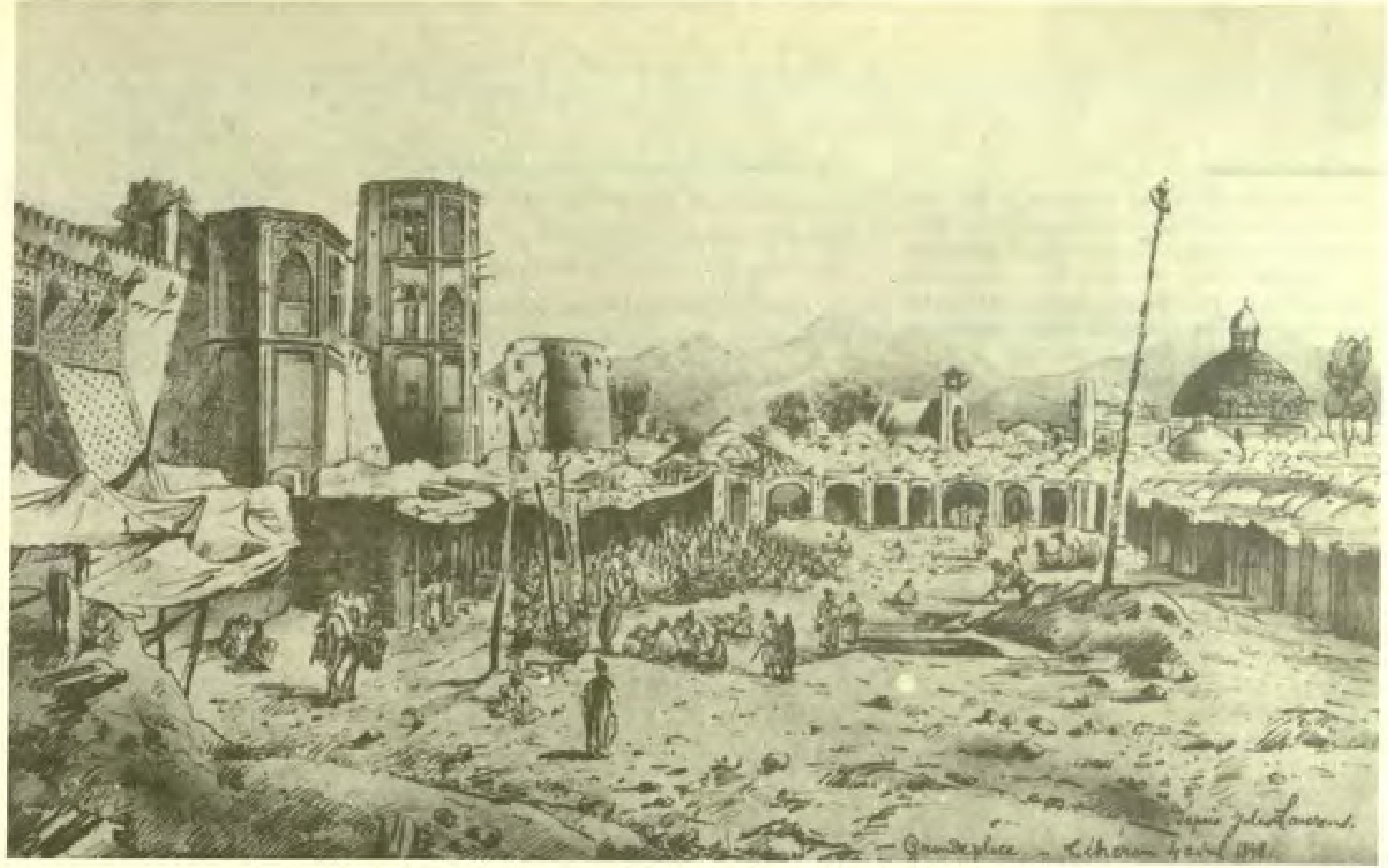

۱۷-۱. میدان تخته‌پل (سبزه‌میدان) و قاپوق وسط آن و بخشی از
حصار ارگ (۱۲۶۵ هـ.ق.).
طرح از کتاب: از خراسان تا بختیاری.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

1-17. The Takhte Pol (Wooden Bridge) in place in the Sabzeh Maidan, the Ghapogh in the middle, and part of the Hessareh Arg.
Drawing from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
Drawing by: Jules Laurens, 1848.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

۱۷-۲. سبزه‌میدان (۱۲۷۹ هـ.ق.).
عکس از: آلبوم عکس هیئت سیاسی ایتالیا در ایران.
عکاس: مونتابن.
نوشته: آ.م.پیه‌مونته.
چاپ: ۱۹۷۲ م.

2-17. The Sabzeh Maidan, 1862.
Photograph from the book: *Photograph Album of Italian Diplomatic Mission to Perrsia.*
Photograph by: Luigi Montabone.
By: A. M. Piemontese, 1972.

۳-۱۷. سبزه‌میدان (بعد از تجدید بنا).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

3-17. The Sabzeh Maidan after reconstruction.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۴-۱۷. سبزه‌میدان در روزهای ماه محرم.
عکس از کتاب: *چیزهای غریب دربارهٔ ایران.*
نوشته: داگلاس سلادن.
چاپ: ۱۹۰۷ م.

4-17. The Sabzeh Maidan during the month of Moharram (Mourning).
Photograph from the book: *Queer Things about Persia.*
By: Douglas Sladen, 1907.

۵-۱۷. سبزه‌میدان و باربران.
عکس از کتاب: *از خراسان تا بختیاری.*
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

5-17. The Sabzeh Maidan and Porters.
Photograph from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

6-17. The Sabzeh Maidan.

۶-۱۷. سبزه میدان.

Doshan Tappeh

The Doshan Tappeh Palace consists of a variety of buildings erected by Hajeb-ol-Dowleh in 1852 A.D., on the order of Nasser-ed-Din Shah, and kept on developing.

It had an outside court, an inside one (for women) a Kolah-Farangi and other wings. At the bottom of the hill were a garrison camp, stables and carriage housings.

A special water Qanat was created in 1861 A.D. whose waters flowed into a lake, dug in 1862 A.D..

A horse racing course was built and a special gate which led to a wide street shaded by trees. This street was a sight-seeing point for Tehranis.

Because of its hares, Doshan Tappeh was also a hunting ground and its name sprigs from that.

At the beginning, the Tehran Zoo was in the Lalezar area then was transferred to Doshan Tappeh.

Mer'at-ol-Boldan.
The Iranian Government Gazette Newspaper.
Al Ma'aser val Asar.

دوشان تپه

قصر دوشان تپه شامل مجموعه‌ای از بناهای گوناگون بود که به سال ۱۲۶۹ هـ‌ق به دستور ناصرالدین شاه به دست حاجب‌الدوله ساخته شد، و به تدریج بر وسعت آن افزوده گردید.

این قصر دارای بیرونی، اندرونی، کلاه‌فرنگی و بناهای دیگر بود، و در پایین تپه سربازخانه و اصطبل و کالسکه‌خانه ساخته بودند.

در سال ۱۲۷۸ هـ‌ق یك رشته قنات برای تأمین آب دوشان تپه ایجاد گردید، و در سال ۱۲۷۹ هـ‌ق دریاچهٔ بزرگی در دوشان تپه ساخته شد، که آب قنات به داخل آن ریخته می‌شد.

در دوشان تپه یك میدان اسبدوانی، و دروازهٔ ویژه‌ای نیز بنا گردید که به خیابان عریضی منتهی می‌شد که اطراف آن درختکاری شده بود، و از تفرجگاههای تهران به حساب می‌آمد.

دوشان تپه به سبب داشتن خرگوش از شکارگاههای تهران بوده است و نام دوشان تپه را نیز به همین مناسبت بر آن نهاده بودند.

باغ‌وحش تهران را نیز که در نزدیکی خیابان لاله‌زار بود به آنجا منتقل کردند.

مرآت‌البلدان.
روزنامهٔ دولت علیّهٔ ایران.
المآثر و الآثار.

۱۸-۱. سردر ورودی عمارت و باغ دوشان‌تپه.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

1-18. Portal of the Doshan Tappeh Building and Gardens.
Photograph from the: *collection of Yahya Zoka.*

۱۸-۲. تاج و مناره‌های دروازهٔ دوشان‌تپه.

2-18. The Doshan Tappeh: Upper Section of the portal.

۱۸-۳. خیابان دوشان‌تپه.
تابلو رنگ روغنی، کار: کمال‌الملک، ۱۳۰۲ هـ.ق.

3-18. Doshan Tappeh Street
Oil Painting by: Kamal-ol-Molk, 1884.

۱۸-۴. دورنمای عمارت دوشان‌تپه.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

4-18. Panorama of the Doshan Tappeh Building.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۱۸-۶. عمارت اندرونی دوشان‌تپه.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.
عکاس: عبدالله قاجار.

6-18. The Interior Building (Women's) at Doshan Tappeh.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۱۸-۵. عمارت دوشان‌تپه.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

5-18. The Doshan Tappeh Building.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

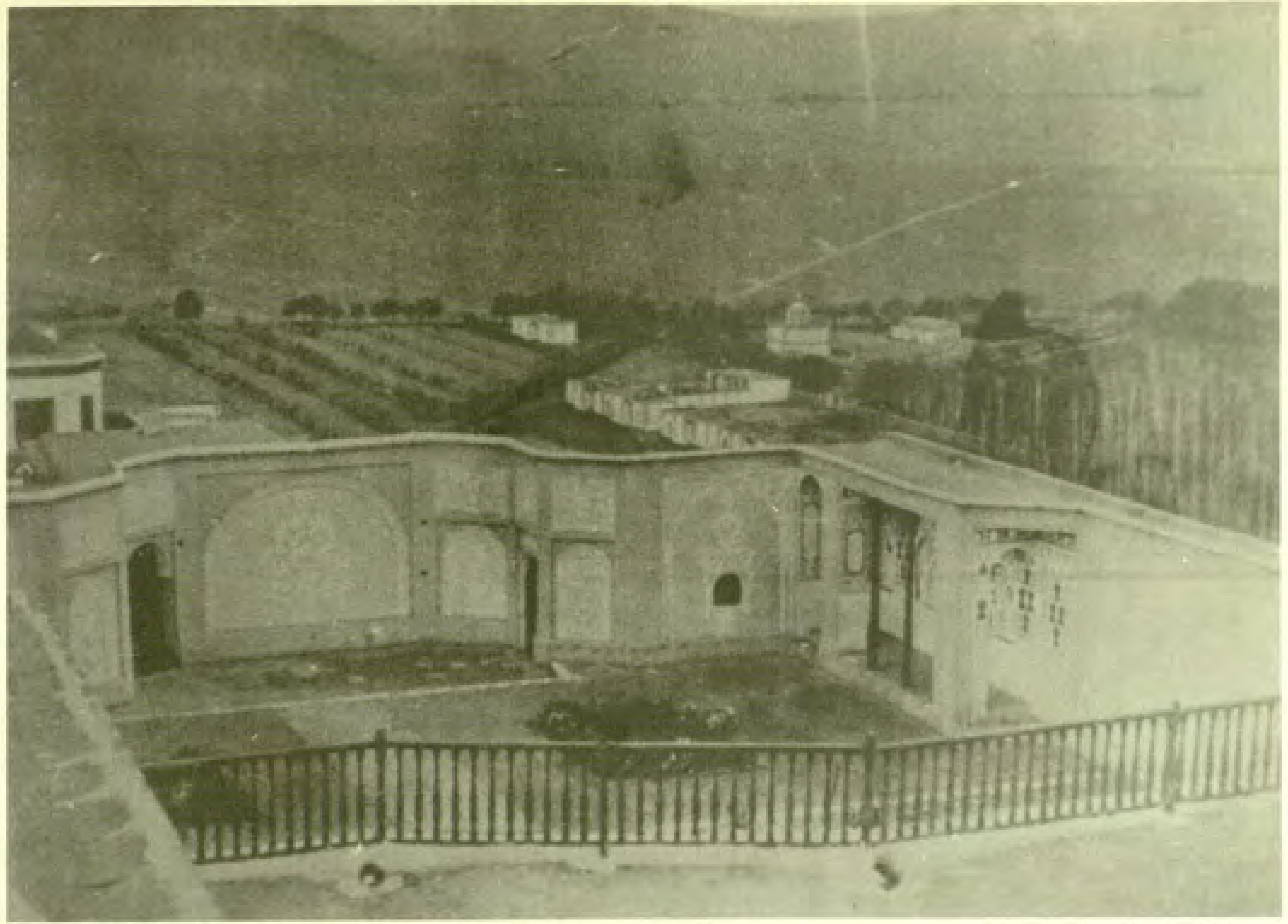

۱۸-۷. دورنمای قصرفیروزه از بالای عمارت دوشان‌تپه.
عکس از: آلبوم‌خانه کاخ گلستان.

7-18. Panorama of the Firouzeh Palace seen from the roof of the Doshan Tappeh Building.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۱۸-۸. بخش فوقانی عمارت اندرونی (کلاه‌فرنگی) دوشان‌تپه.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ گلستان.

8-18. The upper floor of the Women's building (Kolah Farangi) at Doshan Tappeh.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۱۸-۹. عمارت دوشان‌تپه.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.
عکاس: عبدالله قاجار.

9-18. The Doshan Tappeh Building.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.
Photograph by: Abdollah Qajar.

۱۸-۱۰. کبوترخانهٔ دوشان‌تپه (۱۲۸۵ هـ‌ق).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان

10-18. The Doshan Tappeh Pidgeons' Tower, 1868.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

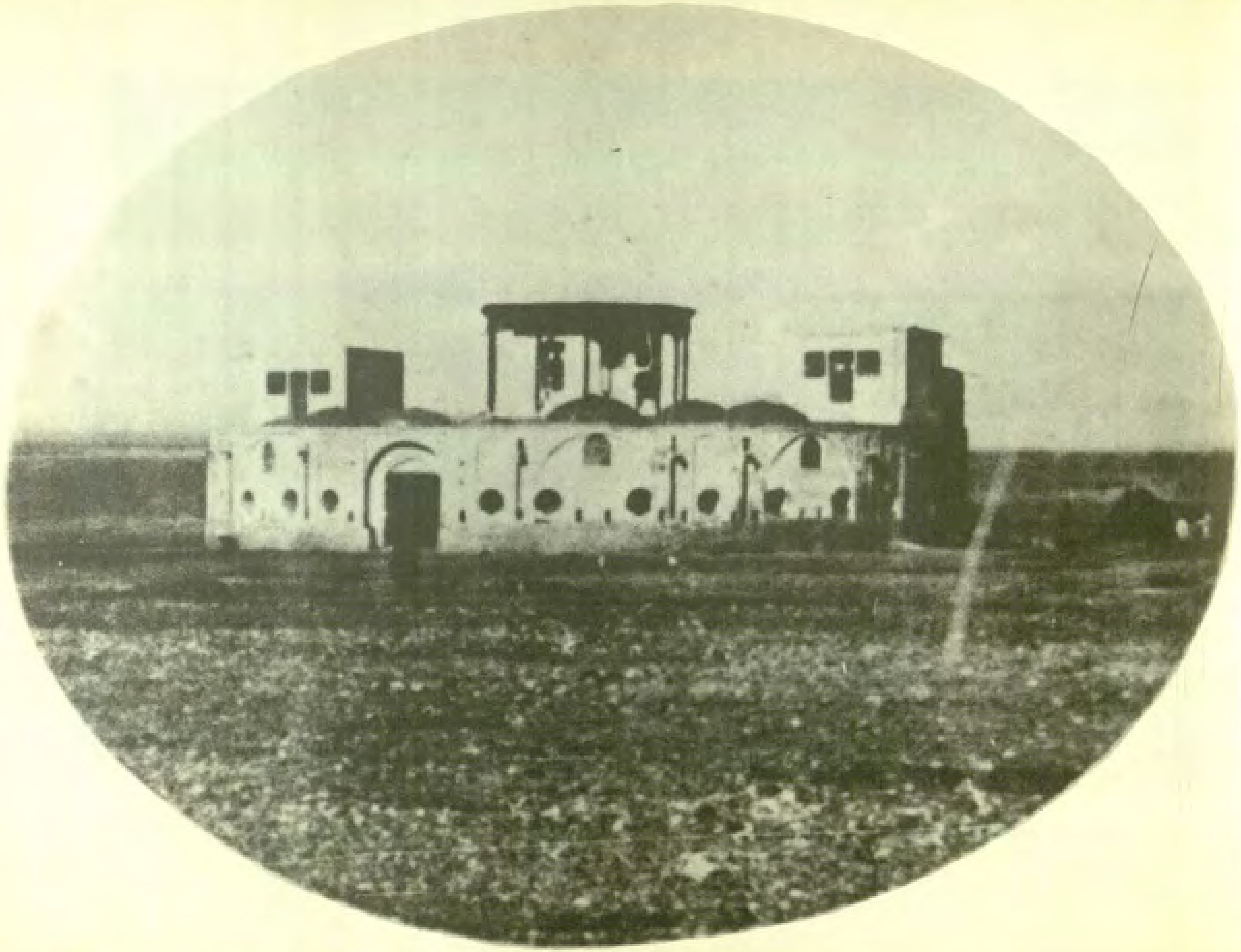

۱۸-۱۱. اصطبل خاصه در دوشان‌تپه (۱۲۸۵ هـ‌ق).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

11-18. The Stables at Doshan Tappeh, 1868.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

12-18. The gate of the Doshan Tappeh Horse Racing track.

۱۸-۱۲. دروازهٔ میدان اسبدوانی دوشان‌تپه.

13-18. The Doshan Tappeh Horse Racing track, 1892.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۱۸-۱۳. میدان اسبدوانی دوشان‌تپه (۱۳۱۰ هـ.ق).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

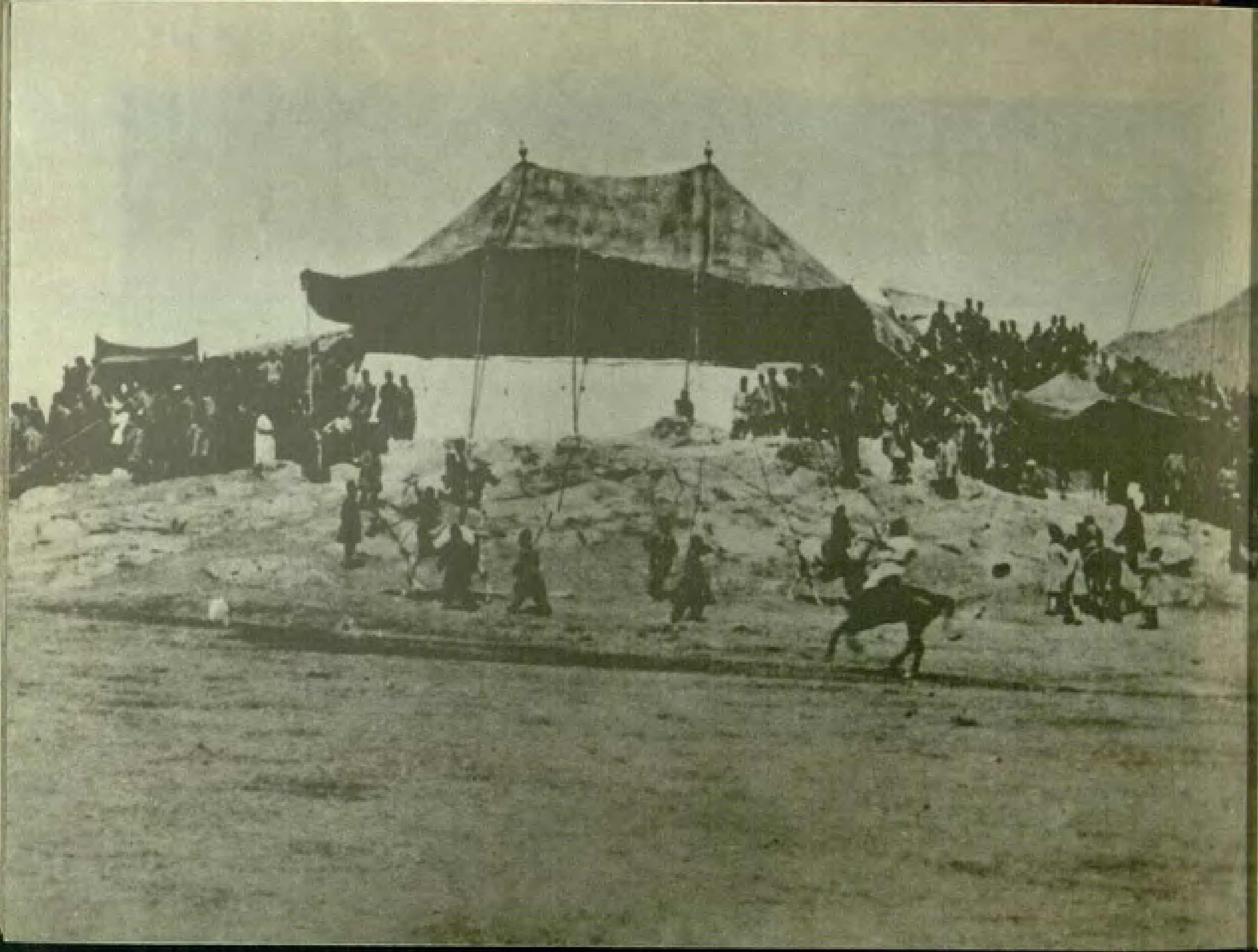

۱۴-۱۸. مراسم اسبدوانی در دوشان‌تپه.

14-18. Horse Racing at Doshan Tappeh.

۱۸-۱۵. دورنمای کوههای البرز از عمارت دوشان‌تپه (پس از ویرانی).

15-18. View of the Alburz Mountains from the ruins of Doshan Tappeh.

قصر فیروزه

این قصر که در شرق تهران ساخته شده، کاخ کوچکی است که ایوان ستون‌داری گرد آن را فرا گرفته است و از یك تالار مرکزی و اتاقهایی در اطراف آن تشکیل می‌شود.

این قصر که از نظر کاشی کاری و تزیینات ساختمانی، از کاخهای زیبای دورهٔ قاجاریه به حساب می‌آید در سال ۱۲۶۹ هـ.ق به دستور ناصرالدین شاه بنا گردیده است. و از آغاز دارای پارك و باغی مصفا و رشته قناتی ویژهٔ خود بود. خیابانی قصر فیروزه را به دوشان‌تپه متصل می‌ساخت. بنا به نوشتهٔ اعتمادالسلطنه پارك قصر فیروزه «در نهایت نزاهت و طراوت و خرمی و شادابی» بود.

قصر فیروزه از سالهای قبل در اختیار هم‌میهنان زردشتی قرار دارد که به صورت مؤسسه‌ای مذهبی و فرهنگی از آن استفاده می‌شود.

المآثر والآثار.
روزنامهٔ خاطرات اعتمادالسلطنه.

The Firouzeh (Turquoise) Palace

This small palace, built east of Tehran, consists of a columned veranda, housing a central hall surrounded by rooms.

It was built in 1852 A.D. by order of Nasser-ed-Din Shah. Because of its tile works and decorations, it is one of the beautiful palaces of Qajar period. It had its own water Qanat and park. An avenue joined it to Doshan Tappeh. Of this park, E'temad-ol-saltaneh wrote: «It was extremely beautiful, fresh...»

The Palace was given some years ago to our Zoroastrian compatriots and now houses a religious and literary institute.

Al ma'aser val Asar.
The Memoires of E'temad-ol-Saltaneh.

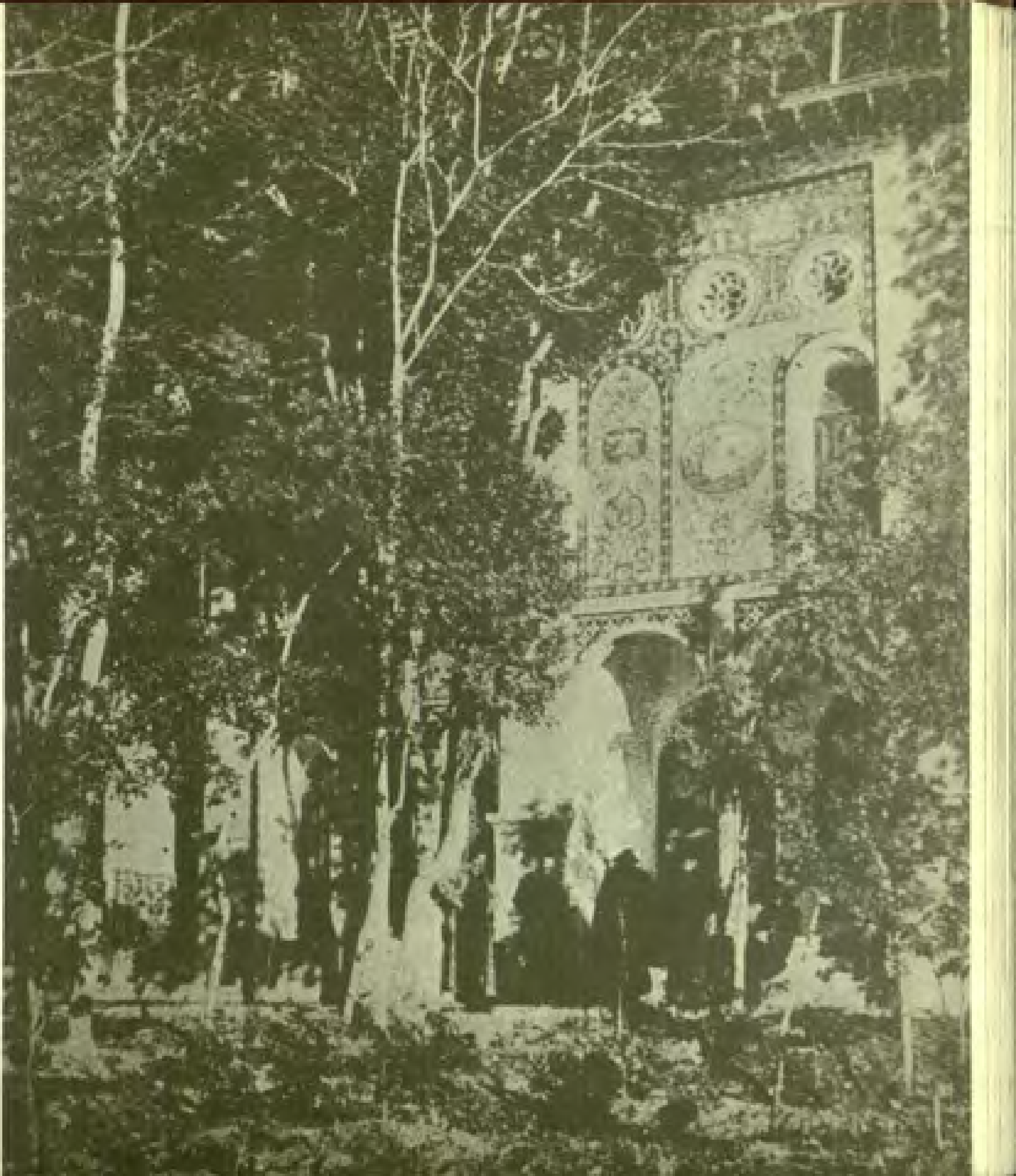

۱۹-۱. در ورودیهٔ قصر فیروزه.
عکس از کتاب: *یادداشتهای سفری در سرزمین شیر و خورشید (ایران).*
نوشته: ژوزف هریبک.
چاپ: ۱۹۳۷ م.

1-19. Entrance to the Firouzeh Palace.
Photograph from the book: *V Zemi Lva A Slunce Crty Cest Naperic Persii.*
By: Josef Hribek, 1927.

۱۹-۲. قصر فیروزه.
عکس از کتاب: *راههای کاروانی ایران.*
نوشته: برنهارد کلرمن.
چاپ: ۱۹۲۸ م.

2-19. The Firouzeh Palace.
Photograph from the book: *Auf Persien Karawane Strassen.*
By: Bernhard Kellerman, 1928.

۱۹-۳. نمای قصر فیروزه از سوی شرق (۱۲۹۵ هـ.ق).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

3-19. View of the Firouzeh Palace from the East, 1878.
Photograph from the: Golestan Palce Albums.

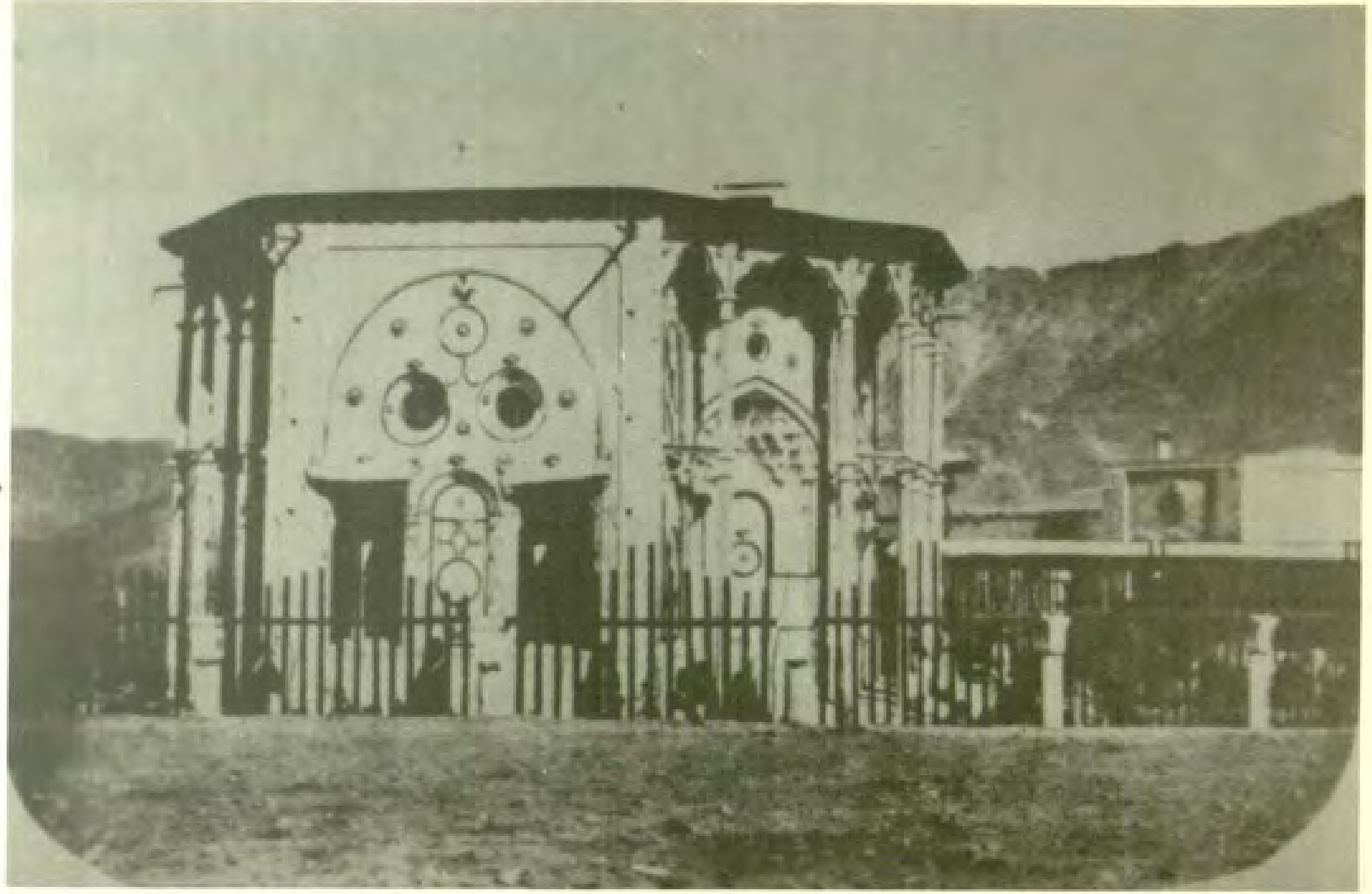

۱۹-۴. نمای قصر فیروزه از سوی غرب (۱۲۹۵ هـ.ق).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

4-19. View of the Firouzeh Palace from the West, 1878.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

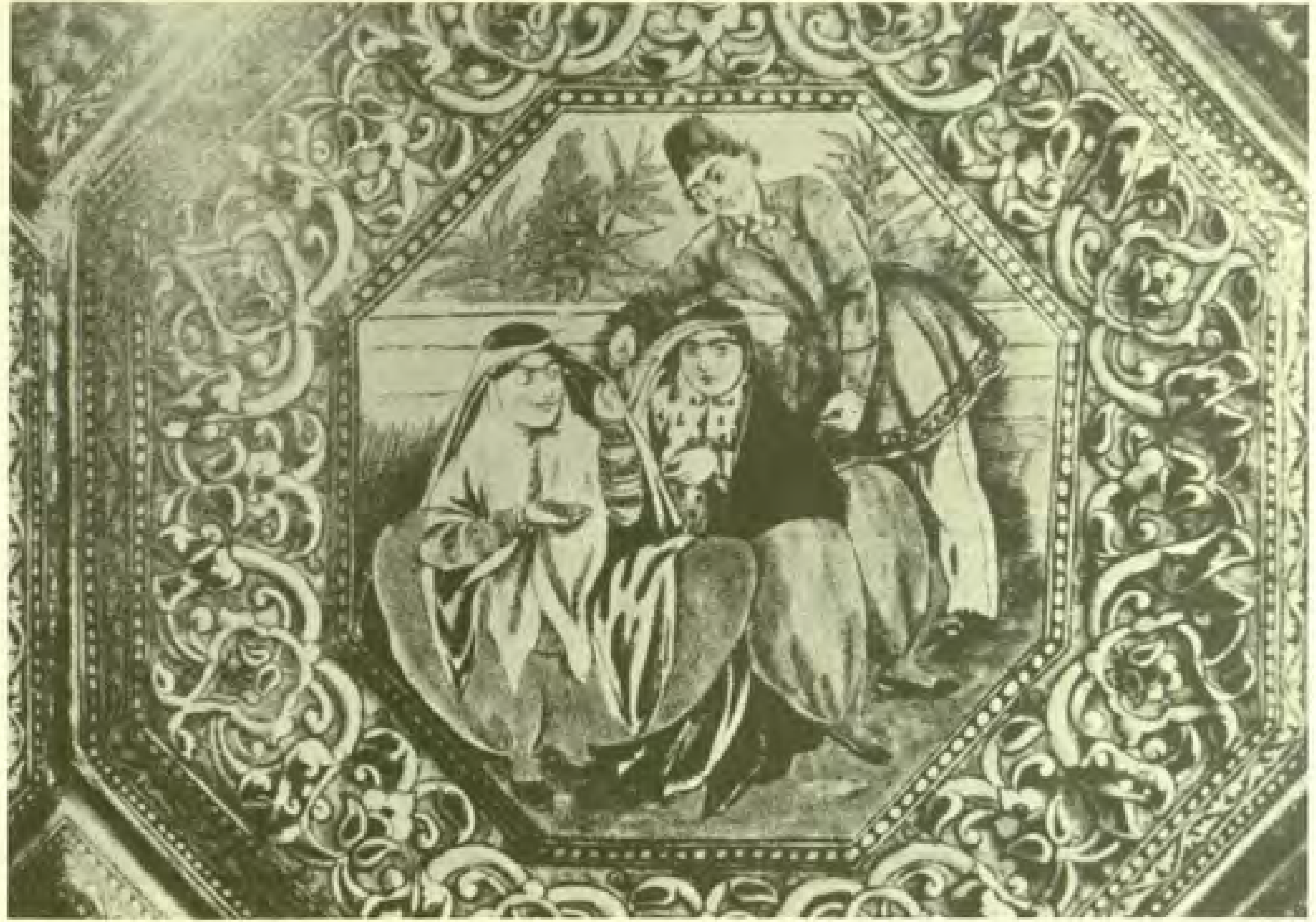

۱۹-۵. یك قطعه کاشی نقش‌دار از قصر فیروزه.
عکس از کتاب: راههای کاروانی ایران.
نوشته: برنهارد کلرمن. چاپ: ۱۹۲۸ م.

5-19. A pictured tile fragment from the Firouzeh Palace.
Photograph from the book: *Auf Persien Karawane Strassen.*
By: Bernhard Kellerman, 1928.

نظامیه

باغ و عمارت نظامیه را میرزاآقاخان نوری صدراعظم به روزگار صدارت خود، به نام فرزندش میرزاکاظم‌خان نظام الملك بیرون دروازهٔ شمیران قدیم در سال ۱۲۷۰ هـ.ق بنا کرد.

«این نظامیه به مینو ماند.» و «پهلو به جنان زند نظامیه همی» ماده تاریخهای این بنا هستند، که به حساب ابجد ۱۲۷۰ می شود.

یکی از امتیازات بزرگ نظامیه وجود تابلوهای نقاشی رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه بود که ابوالحسن‌خان نقاشباشی (صنیع‌الملك) آنها راکشیده بود.

شمار این تابلوها هفت عدد بود که نقاشی آنها دو سال به درازا کشید، یعنی از سال ۱۲۷۱ هـ.ق که سال پایان بنای نظامیه بود تا سال ۱۲۷۳ هـ.ق. این تابلوها هم اکنون در موزهٔ ایران باستان نگاهداری می شود.

مجلهٔ وحید ـ سال ششم.
گنج دانش.
المآثر والآثار.
مقالهٔ صنیع‌الملك، نوشته یحیی ذکاء.

Nezamiyeh

The Nezamiyeh garden and building were built in 1853 A.D. by Mirza Agha Khan Noory, during his premiership, and named after his son, kazem Khan Nezam-ol-Molk. It was situated outside the old Shemiran Gate.

Two verses this paradise-like Nezamiyeh and Nezamiyeh competes with paradise give, alphabetically, the date, 1853 A.D..

One of the advantages of Nezamiyeh were oil paintings by Abdolhassan Khan Naqash-Bashi (Sani'-ol-Molk) describing the row of attendents at Nasser-ed-Din Shah's Salams (ceremonial audiences).

The paintings numbered seven, and took two years to complete, viz, from 1854 A.D., the year of the completion of building, to the year 1856 A.D.. The paintings are now kept at the Iran Bastan (Archeological) Museum.

The Magazine *Vahid*, 1969.
Ganj Danesh.
Alma'aser val Asar.
Sani'-ol-Molk: article by: Yahya Zoka.

۲۰-۱. باغ و عمارت نظامیه (۱۲۸۲ هـ.ق).
عکس از: آلبوم عکس هیئت سیاسی ایتالیا در ایران.
عکاس: مونتابن.
نوشته: ا.م.پیه مونته. چاپ: ۱۹۷۲ م.

1-20. The Nezamiyeh Building and Garden 1865.
Photograph from the book: *Photograph Album of Italian Diplomatic mission to Persia.*
Photograph by: Luigi Montabone.
By: A.M. Piemontese, 1972.

۲۰-۲. باغ و عمارت نظامیه.
عکس از: آلبوم عکس هیئت سیاسی ایتالیا در ایران.
عکاس: مونتابن.
نوشته: ا.م. پیه مونته. چاپ: ۱۹۷۲ م.

2-20. The Nezamiyeh Building and Garden.
Photograph from the book: *Photograph Album of Italian Diplomatic Mission to Persia.*
Photograph by: Luigi Montabone.
By: A.M. Piemontese, 1972.

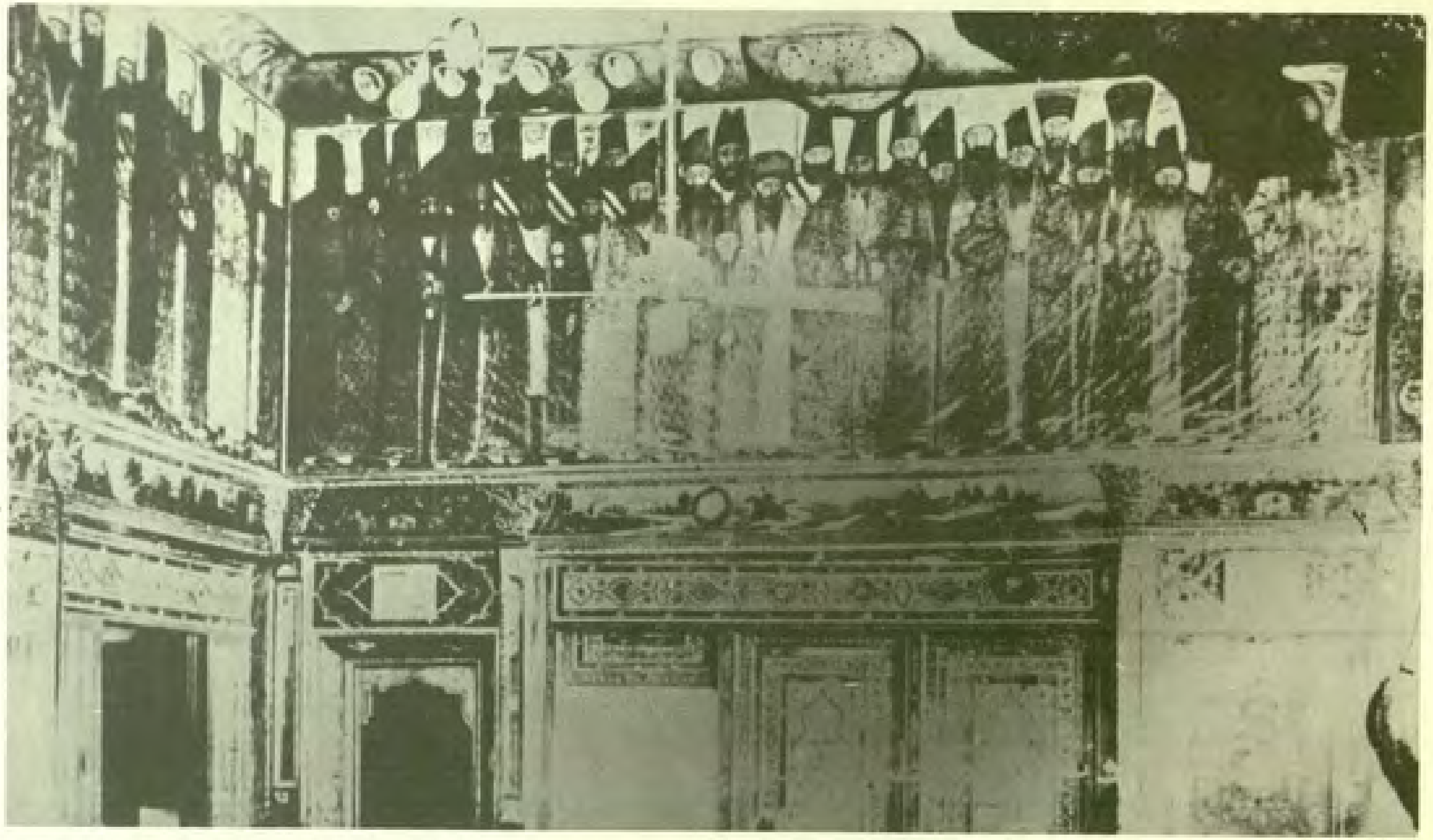

۲۰-۴. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.
عکاس: اسدالله پروین.

4-20. Oil Painting of the Queue of those to be Received by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffari (Sani-ol-Molk).

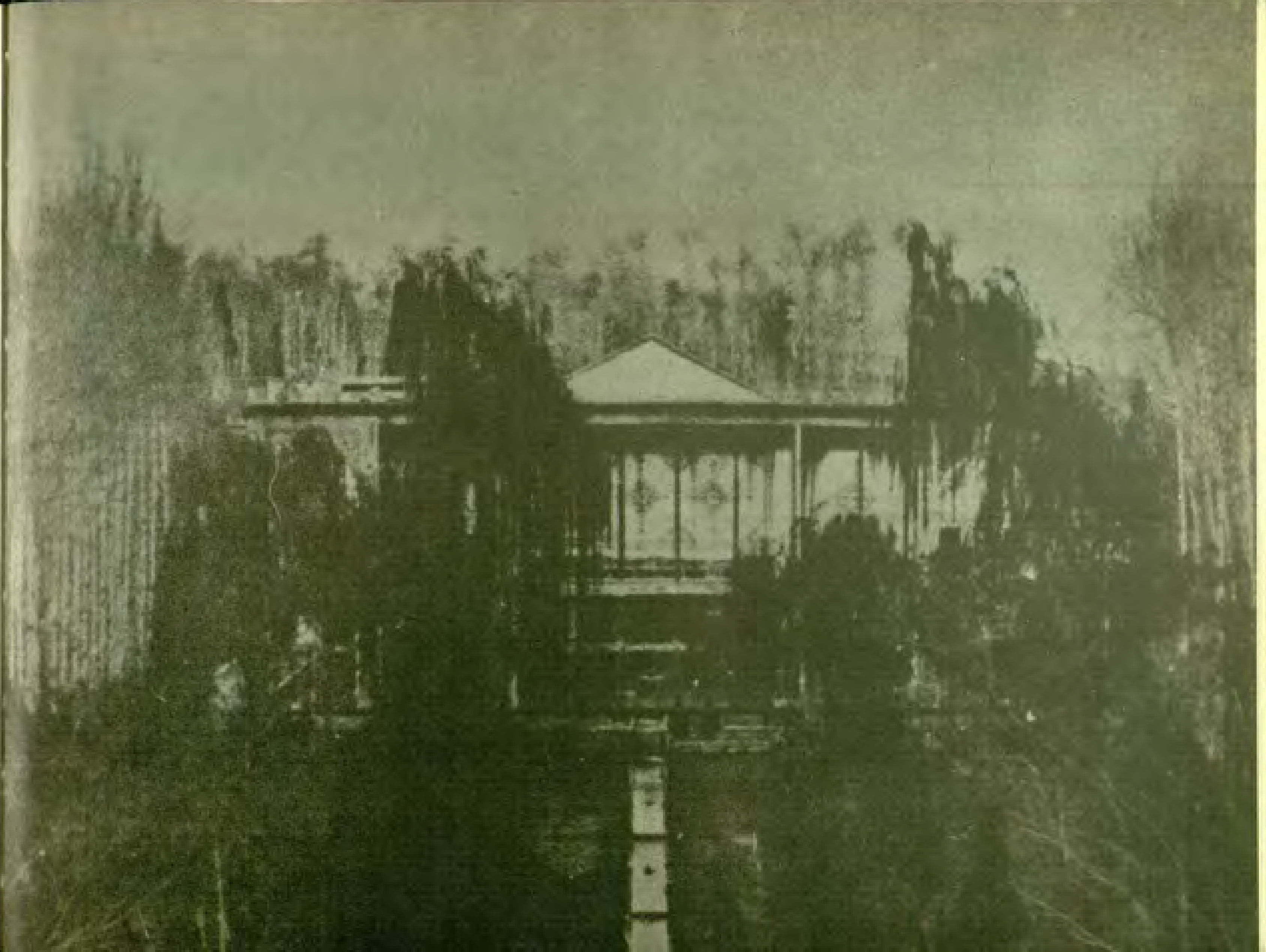

۲۰-۳. باغ و عمارت نظامیه.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

3-20. The Nezamiyeh Building and Garden.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

6-20. Oil Painting of the Queue of those to be Received by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffari.

۲۰-۶. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

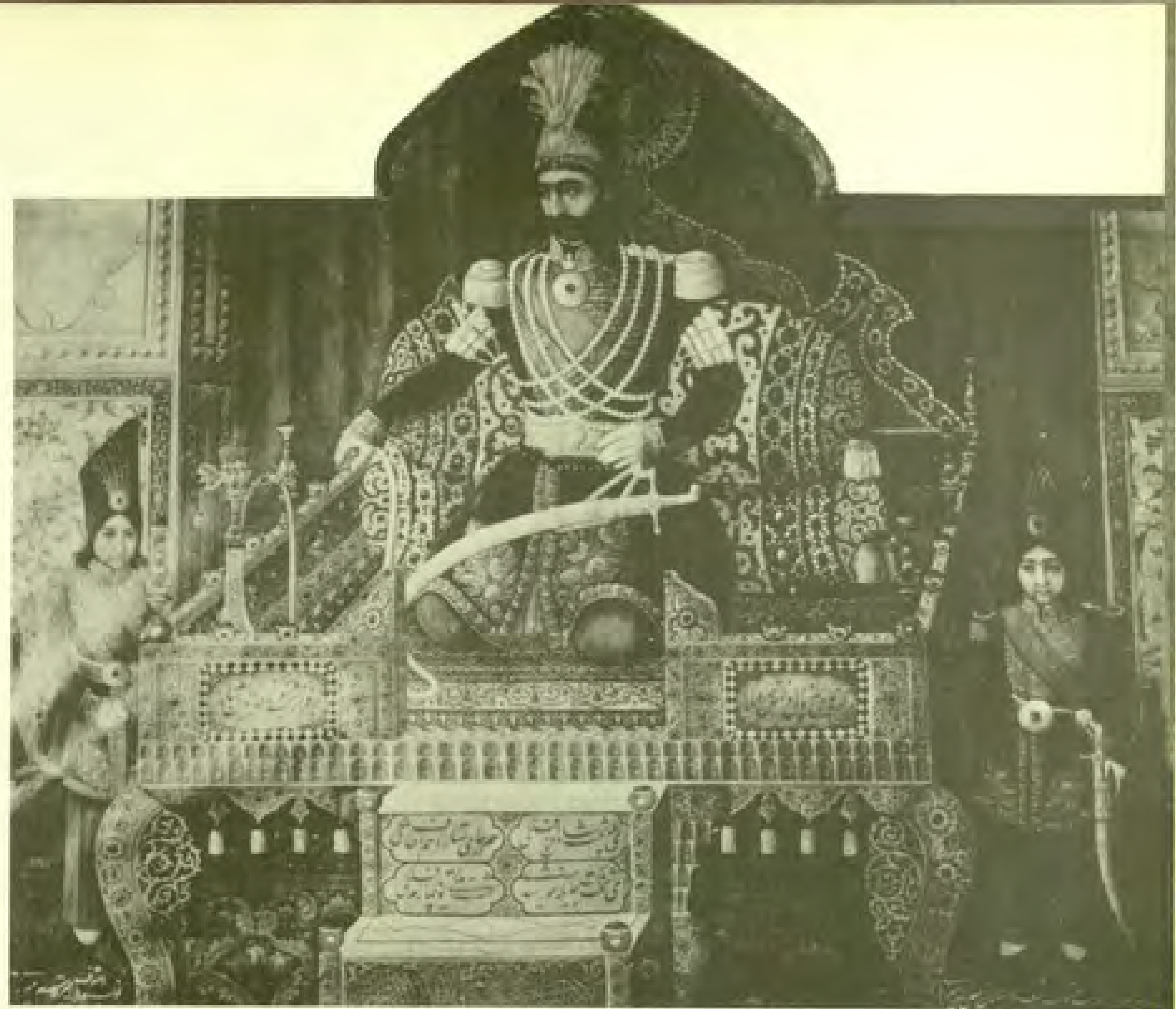

5-20. Oil Painting of the Queue of those to be Received by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffari.

۲۰-۵. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

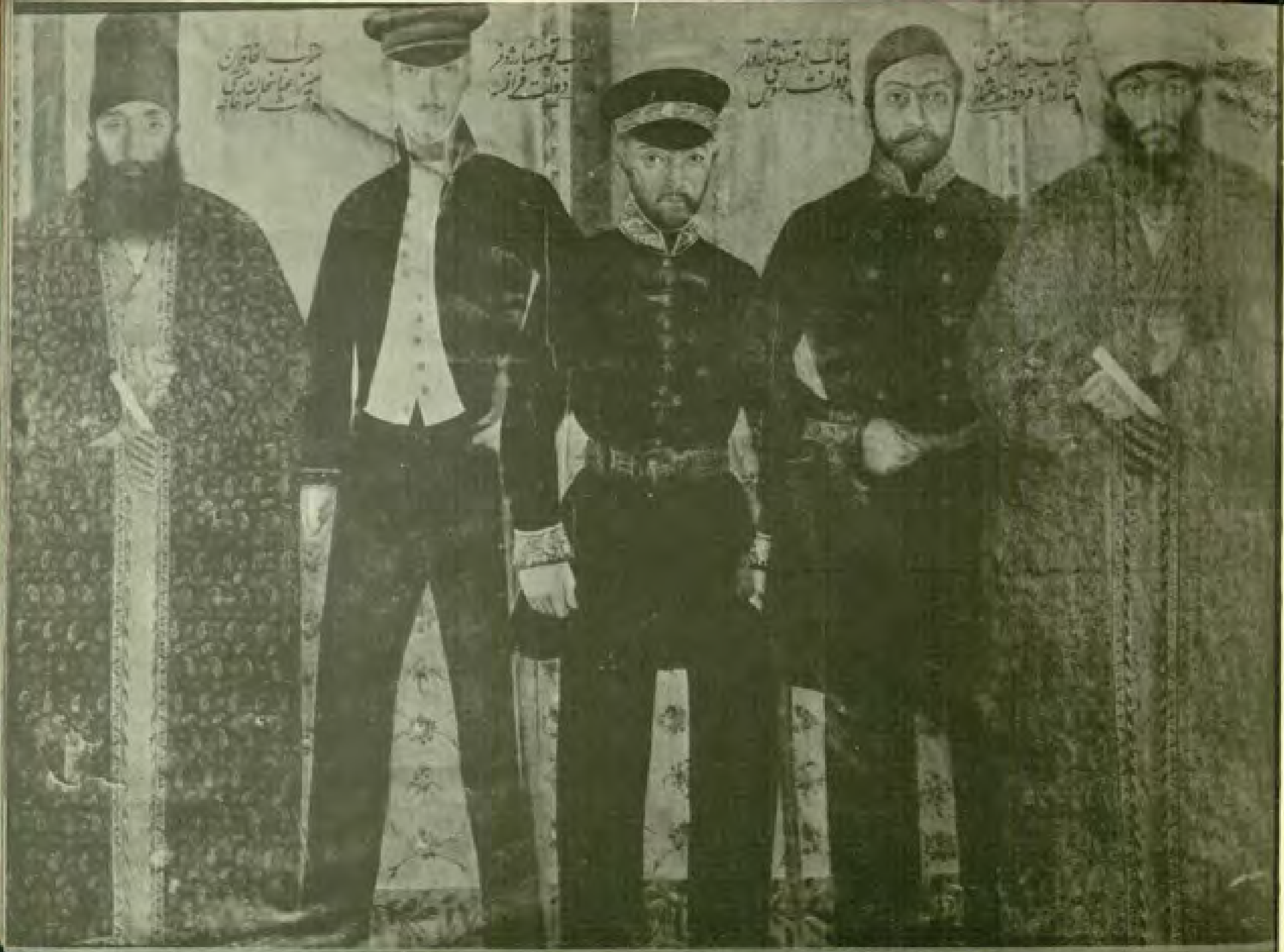

۲۰-۷. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

7-20. Oil Painting of the Queue of those to be Received by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghafari.

۲۰-۸. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

8-20. Oil Painting of the Queue of those to be Received by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffary

۹-۲۰. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

9-20. Oil Painting of the Queue of those to be Received by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffari.

10-20. Oil Painting of the Queue of those to be Received by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffari.

۲۰-۱۰. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

11-20. Oil Painting of the Queue of those to be Received by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffari.

۲۰-۱۱. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

۲۰-۱۲. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

12-20. Oil Painting of the Queue of the to be Received by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffari.

۲۰-۱۳. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

13-20. Oil Painting of the Queue of those to be Received by Nasser-ed-Din Shat at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffari.

۲۰-۱۴. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

14-20. Oil Painting of the Queue of those to be Recieved by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffari.

۲۰-۱۵. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

15-20. Oil Painting of the Queue of those to be Received by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffari.

۲۰-۱۶. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

16-20. Oil Painting of the Queue of those to be Received by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffari.

۲۰-۱۷. تابلو رنگ روغنی صف سلام ناصرالدین شاه ـ نظامیه.
نقاش: ابوالحسن غفاری.

17-20. Oil Painting of the Queue of those to be Received by Nasser-ed-Din Shah at Nezamiyeh.
Painting by: Abolhassan Ghaffari.

۲۰-۱۸. عمارت نظامیه (لقانطه)[۱].
عکاس: اسدالله پروین.

18-20. The Nezamiyeh Building (Loghanteh[1]).
Photography by: Assadollah Parvin.

۱. لقانطه: عمارت نظامیه پیش از ویرانی به رستورانی به نام لقانطه تبدیل گردیده بود.

1. The Loghanteh is the Nezamiyeh Building which, before it fell into ruins, was converted into a restaurant.

Saltanat-Abad

The palace and garden of Saltanat-Abad which consisted of several separate buildings such as a Howz-Khaneh, a sleeping tower, Haram-Khaneh, Abdar-Khaneh was built between the years 1857-1878 A.D., on order from Nasser-ed-Din Shah.

The palace with its decorations, such as Stucco, Ayaneh-Karie and tiles was a beautiful and grandiose building.

One of the advantages of this royal palace was the uninterrupted view on all its four sides, contrary to the older Niavaran palace which was hemmed in on the north by the Alburz Mountains. It covered a length of some six kilometres and there were buildings for the courtiers.

Another advantage was the existence of two water 'qanats' specially for its use.

Al ma'aser-val-Asar.
Mer'at-ol-Boldan.

سلطنت آباد

بنای کاخ و باغ سلطنت‌آباد که شامل باغی بزرگ و چندین بنای جدا از هم مانند، حوضخانه، برج خوابگاه، حرمخانه، آبدارخانه و جز آن بود، در سال ۱۲۷۴ هـ‌ق به دستور ناصرالدین شاه قاجار آغاز گردید، و کار تکمیل ساختمانهای متعدد آن تا سال ۱۳۰۵ هـ‌ق ادامه داشت.

بناهای کاخ سلطنت‌آباد از نظر آرایه‌های معماری چون: گچ‌بری، کاشی‌کاری و آینه‌کاری از بناهای با شکوه و زیبای روزگار خود به شمار می‌آید.

یکی از امتیازات این کاخ این بود که بر خلاف کاخ قدیم نیاوران که از سوی شمال به سبب کوههای البرز دیدگاه نداشت، از چهار سو دارای چشم‌اندازی گسترده بود، و بر سایر عمارات سلطنتی از این جهت امتیاز داشت.

در خارج باغ نیز عماراتی برای همراهان شاه ساخته شده بود، و باغ دارای دو رشته قنات مخصوص به خود بود، و حصار آن به یک فرسخ می‌رسید.

المآثروالآثار.
مرآت‌البلدان، ج ۱.

19-20. The Nezamiyeh Building (Loghanteh).
Photograph by: Assadollah Parvin.

۱۹-۲۰ عمارت نظامیه (لقانطه) .
عکاس: اسدالله پروین.

2-21. The Building of the Howz-Khaneh at Saltanat-Abad.
Photograph from the: Golestan Palace Albumes.

۲۱-۲. عمارت حوضخانهٔ سلطنت‌آباد.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

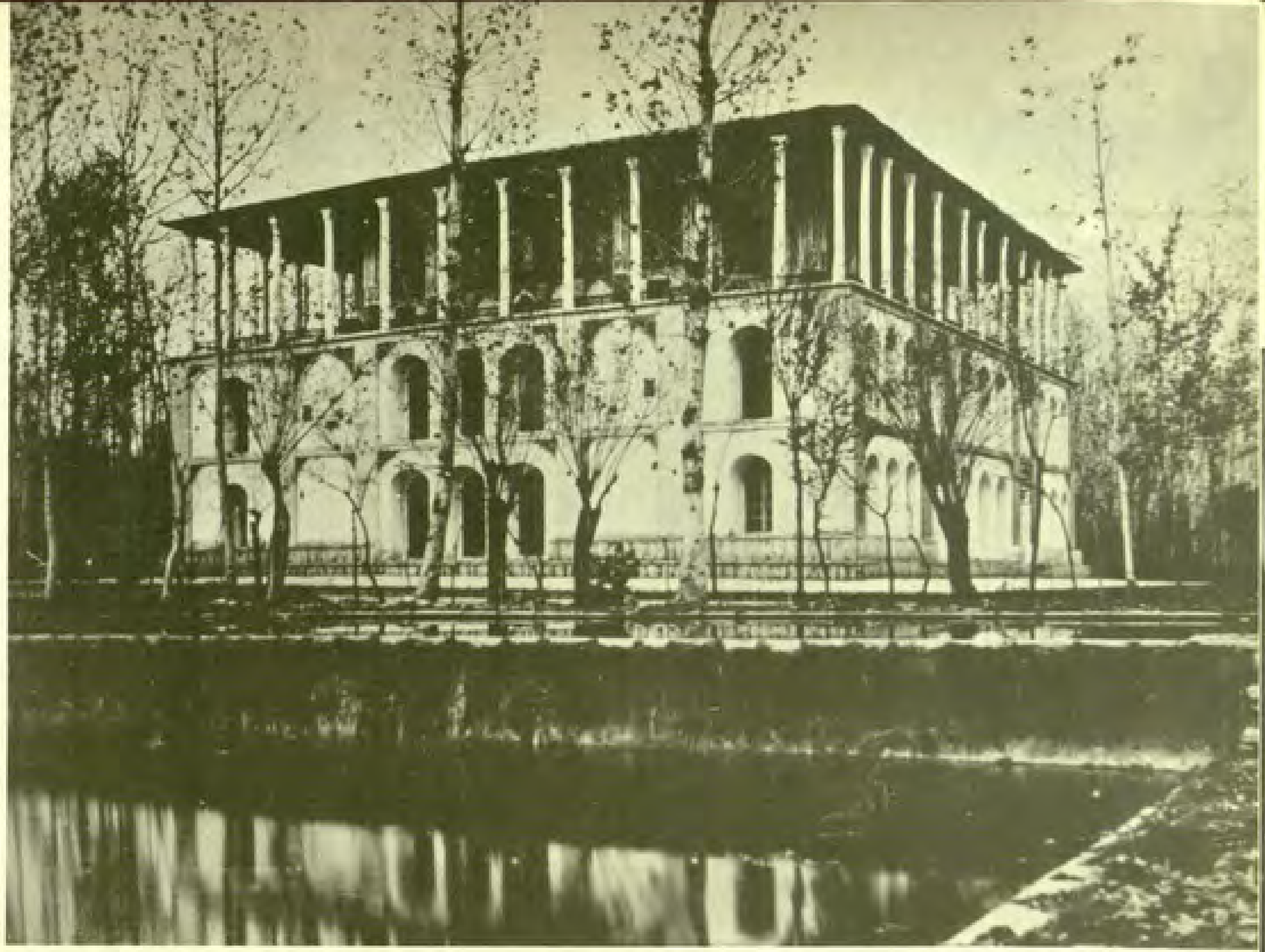

1-21. The Building of the Howz-Khaneh at Saltanat-Abad.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۱-۱. عمارت حوضخانهٔ سلطنت‌آباد.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

۲۱-۳. نمای سمت شمالی عمارت آبدارخانهٔ سلطنت‌آباد.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

3-21. View of the northern wing of the Abdar-Khaneh Saltant-Abad building.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۱-۴. دریاچه و عمارت آبدارخانهٔ سلطنت‌آباد.

4-21. The Lake and Building of the Abdar-Khaneh at Saltanat-Abad.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۱-۵. دریاچه و عمارت آبدارخانهٔ سلطنت‌آباد (۱۳۰۸ هـ.ق).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

5-21. The Lake and Building of the Abdar-Khaneh at Saltanat-Abad, 1890.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۱-۶. برج سلطنت‌آباد.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

6-21. The Saltanat-Abad Tower.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

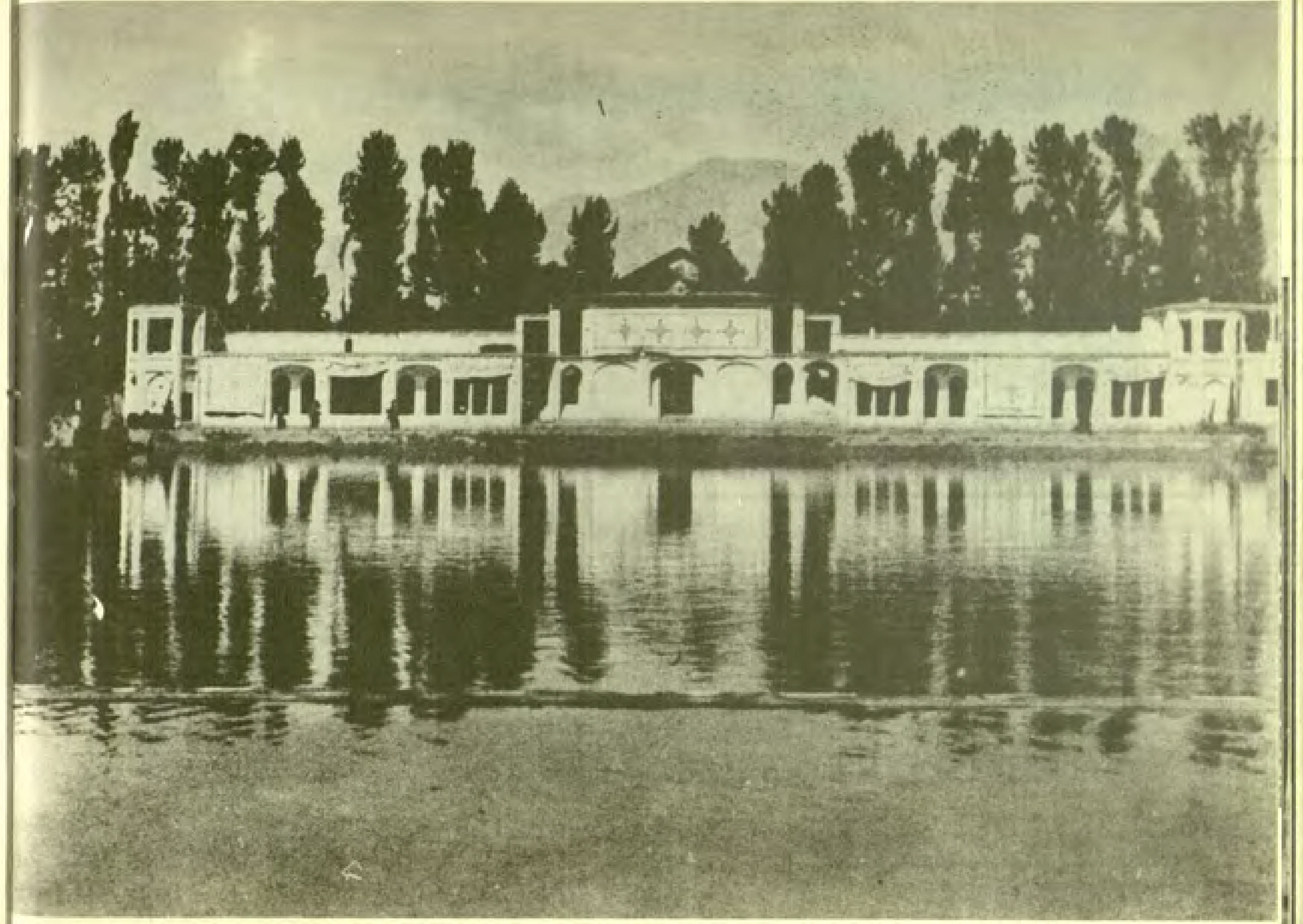

۲۱-۸. حوضخانهٔ قصر سلطنت‌آباد.
تابلو رنگ روغنی کار: محمد غفاری (کمال‌الملک) ۱۳۰۰ هـ. ق.

8-21. The Howz-Khaneh of the Saltanat-Abad Palace.
Oil Painting by: Mohammad Ghaffari (Kamal-ol-Molk), 1882.

۲۱-۷. برج سلطنت‌آباد.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.
عکاس: عبدالله قاجار.

7-21. The Saltanat-Abad Tower.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.
Photograph by: Abdollah Qajar.

9-21. The Saltanat-Abad Tower. (after recent repairs).
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

۲۱-۹. برج سلطنت‌آباد (پس از تعمیرات سالهای اخیر).
عکس از: مجموعهٔ عکسهای یحیی ذکاء.

10-21. Mirror Gallery of the Saltanat-Abad Palace.
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

۲۱-۱۰. تالار آینه‌کاری کاخ سلطنت‌آباد.
عکس از: مجموعهٔ عکسهای یحیی ذکاء.

۱۱-۲۱. خیابان قصر سلطنت‌آباد.
عکس از کتاب: *از خراسان تا بختیاری.*
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

11-21. The Saltanat-Abad Palace Street
Photograph from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

باغ فردوس

Baghe Ferdows

The Baghe Ferdows and its building were created by Hosseinali Khan Moayer-ol-Mamalek, the son-in-law of Fathali Shah (deceased in 1857 A.D.). The work continued under his son, Doostali Khan Moayer-ol-Mamalek, a large and beautiful building was erected there. The work was supervised by master builders from Isfahan and Yazd, and marble from Yazd was brought for its decoration.

At the death of Doostali Khan, the place was inherited by his son Doostmohammad Khan Moayer-ol-Mamalek. Owing to his neglect, the building started to deteriorate to the extent that its marbles were removed to build the Amiryeh building. Later it passed from buyer to buyer: Mirza Mohammad, a Shiraz merchant 1890 A.D., then Ismail Khan Amin-ol-Molk, brother of Amin-ol-Soltan, finally, Mohammad Vali Khan Sepahsalar Khalatbari. With the passage of time, the state of the building grew from bad to worse, until it was bought in 1937 A.D. by the Ministry of Education and became the Shapour Secondary School of Tajrish.

During the past years considerable repairs were carried out which restored its original beauty. It became a cultural center.

Belaghi's History of Tehran.
History of Iran's Notables.

باغ فردوس و بنای آن را حسینعلی خان معیرالممالك داماد فتحعلی شاه (در گذشته به سال ۱۲۷۴ هـ.ق) بنیاد نهاد، پس از او پسرش دوستعلی خان معیرالممالك به تکمیل آن پرداخت و ساختمانی زیبا و مفصل زیر نظر معماران اصفهانی و یزدی در آن ایجاد کرد، و به ویژه سنگ مرمرهای زیبایی از یزد برای به کار بردن در آن به تهران آورد.

پس از مرگ دوستعلی خان باغ فردوس به پسرش دوستمحمدخان معیرالممالك رسید و بر اثر بی توجهی او رو به ویرانی نهاد و حتی سنگهای مرمر آن را برای ساختن عمارت امیریه به کار بردند. پس از مدتی عمارت را میرزامحمد حسن تاجر شیرازی خرید، و در حدود سال ۱۳۰۸ هـ.ق در تملّك اسماعیل خان امین‌الملك برادر امین‌السلطان درآمد، بعداً محمدولی خان سپهسالار خلعتبری آن را خریداری کرد، ولی پس از مدتی بر اثر عدم مراقبت کافی دوباره رو به ویرانی نهاد، تا آنکه سرانجام در سال ۱۳۱۶ هـ.ش به وزارت فرهنگ منتقل گردید و دبیرستان شاپور تجریش در آن تأسیس شد.

در سالهای اخیر تعمیرات اساسی در آن انجام گرفت و دوباره رونق و زیبایی نخستین را به دست آورد، و به یك مرکز فرهنگی تبدیل شد.

تاریخ تهران (بلاغی).
تاریخ رجال ایران.

12-21. Outer View of the Saltanat-Abad Palace.
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

۱۲-۲۱. نمای خارجی کاخ سلطنت‌آباد.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

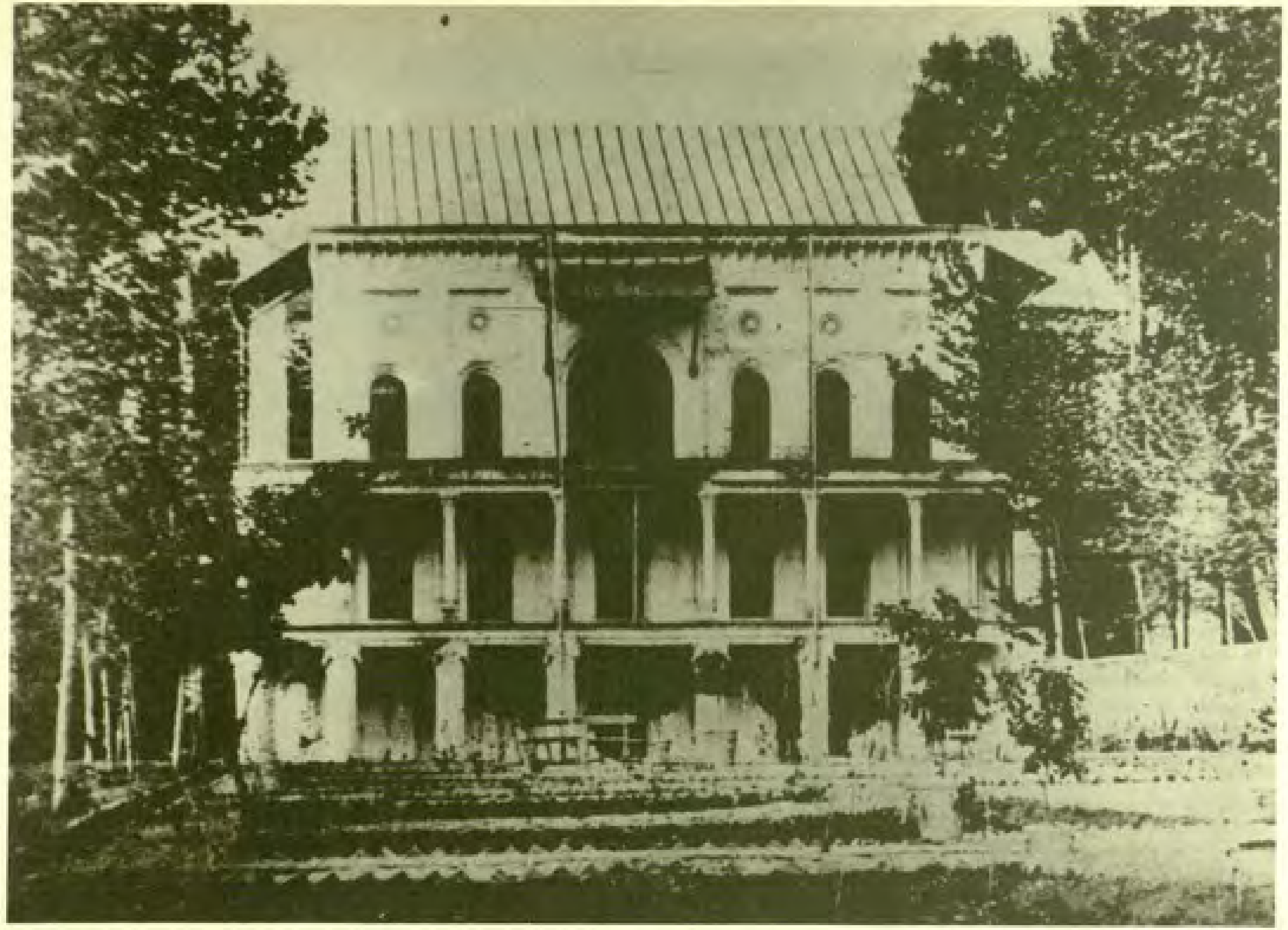

1-22. The Baghe Ferdows viewed from the East, 1878.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.
Photograph by: Ahmad.

۲۲-۱. باغ فردوس از سمت شرق (۱۲۹۶ هـ.ق).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.
عکاس: احمد.

2-22. The Baghe Ferdows viewed from the south, 1878.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.
Photograph by: Ahmad.

۲۲-۲. باغ فردوس از سمت جنوب (۱۲۹۶ هـ.ق).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.
عکاس: احمد.

۲۲-۳. ایوان باغ فردوس.
عکس از کتاب: سیاحت در ایران.
نوشته: هوگو گروته.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

3-22. The Baghe Ferdows Verandah.
Photograph from the book: *Wanderungen in Persien.*
By: Hugo Grothe, 1910.

۲۲-۴. دروازهٔ باغ فردوس.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

4-22. The Baghe Ferdows Portal.
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

۲۲-۶. حوضخانهٔ باغ فردوس.
عکس از: مجموعهٔ عکسهای یحیی ذکاء.

6-22. The Baghe Ferdows Howz-khaneh.
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

۲۲-۵. دروازهٔ باغ فردوس.
طرح از کتاب: *ایران و ایرانیان.*
نوشته: س.ج.و. بنجامین.
چاپ: ۱۸۸۷ م.

5-22. The Baghe Ferdows Portal.
Drawing from the book: *Persia and Persians.*
By: S.G.W. Benjamin, 1887.

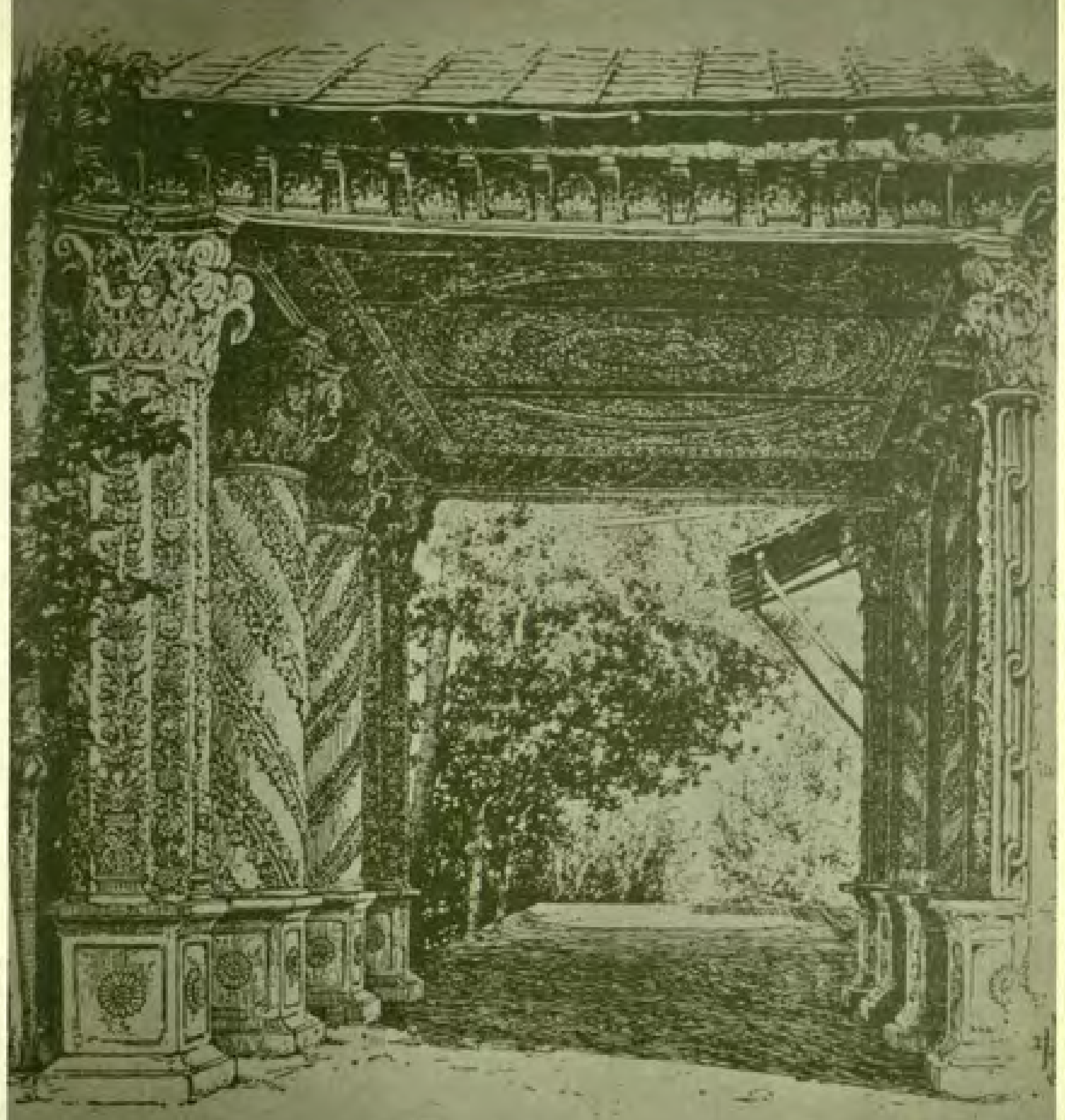

میدان اسبدوانی

میدان اسبدوانی یا باغشاه که در غرب شهر تهران قرار داشت، از آثار دورهٔ پادشاهی ناصرالدین شاه قاجار (۱۲۶۴-۱۳۱۳ هـ.ق) است.

بررسی عکسها و طرحهای موجود از ساختمانهای میدان اسبدوانی نشان می‌دهد که این بنا در فاصلهٔ سالهای پادشاهی ناصرالدین شاه دگرگونیها و نوسازیهایی مکرر به خود دیده است و سه چهرهٔ مشخص این بنا را در طرحها و تصویرهای موجود می‌توان مشاهده کرد.

در میدان اسبدوانی گذشته از بنای اصلی برجی نیز ساخته شده بود، که آن برج نیز در آغاز شش طبقه بوده، و سپس با برداشتن دو طبقهٔ بالایی آن به برجی چهارطبقه تبدیل گردیده بود.

به سبب وجود محوطهٔ مشجری که گرداگرد میدان ایجاد گردیده، و دریاچهٔ بزرگی که ازآب قنات میدان پدید آمده بود، میدان اسبدوانی و محوطهٔ مشجر آن را باغشاه می‌خواندند.

از دیدنیهای باغشاه یکی هم مجسمهٔ سوارهٔ ناصرالدین شاه بود، که در وسط دریاچهٔ باغ بر سکویی قرار داشت. این مجسمه به سال ۱۳۰۴ هـ.ق در قورخانهٔ تهران به دست استادان ایرانی ریخته شده بود.

مرآت‌البلدان، ج ۲.
روزنامهٔ دولت علیّهٔ ایران.
المآثر والآثار.
وقایع اتفاقیه.

Maidan Asb-Davani (Horse Racing Circle)

This Maidan or the Baghe Shah, which was situated in western Tehran, was created during the reign of Nasser-ed-Din Shah 1847-1895 A.D..

Existing pictures and drawings of the buildings surrounding it show that repeated alterations and repairs were carried out during the reign of Nasser-ed-Din Shah, showing three different aspects of the place.

Apart from the main building, there was also a six-storey tower; later, two top storeys were demolished, leaving a four storey tower.

Because of the trees that had been planted round the Maidan and a lake watered by its special 'qanat', it cam to be called the Bagh-e-Shah (King's Garden).

One of the sights of the Maidan was an equestrian statue of Nasser-ed-Din Shah placed on a platform in the middle of the lake. This statue was made in 1885 A.D. in the foundries of the Tehran arsenal.

Mer'at-ol-Boldan Vol. II.
Iranian Government Gazette Newspaper.
Alma'aser val Asar.
Veqaye Ettefaquieh.

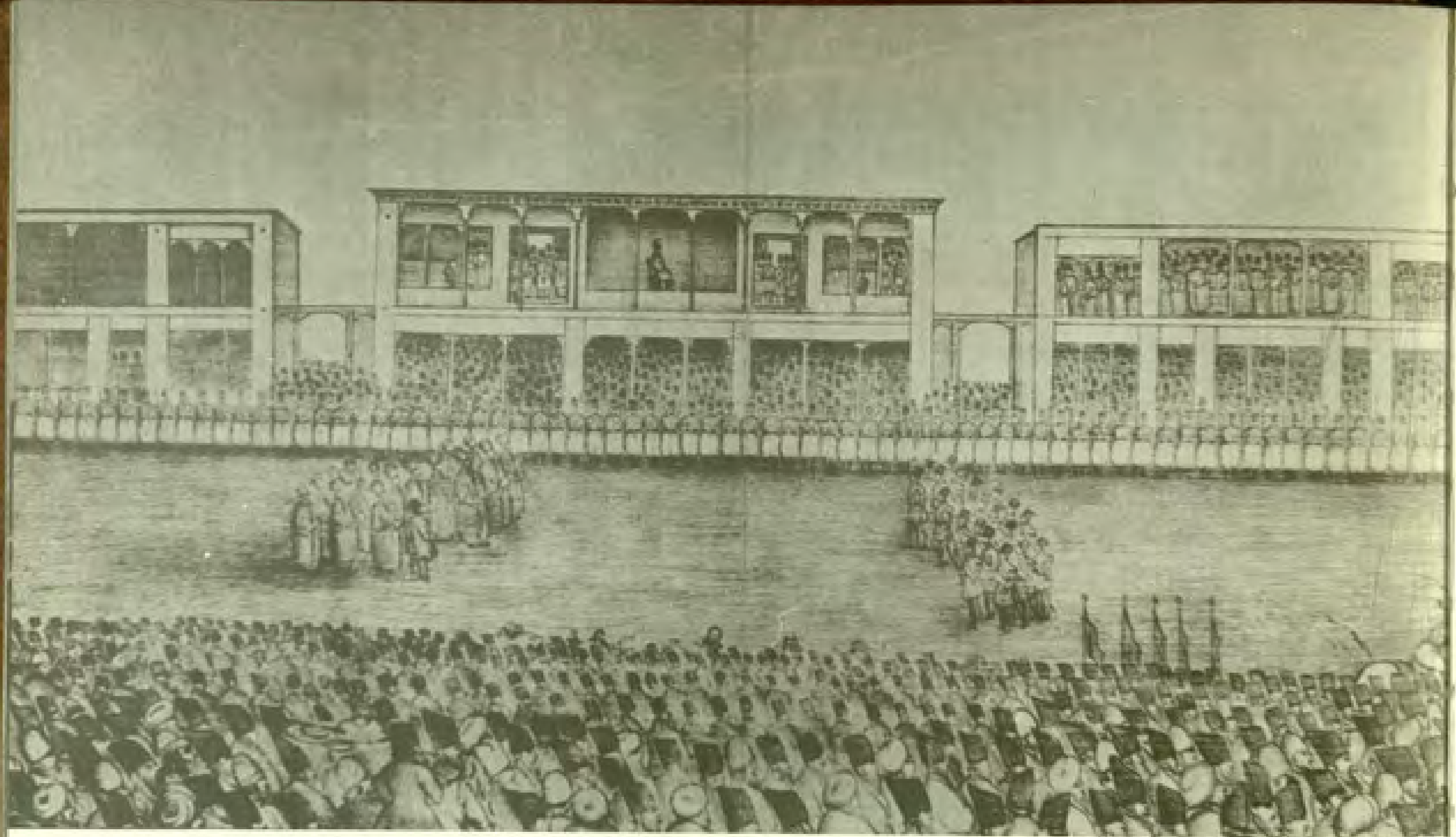

۲۳-۲. عمارت و میدان اسبدوانی (۱۲۷۸ هـ.ق).
طرح از: روزنامهٔ دولت علیّهٔ ایران.
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع‌الملک).

2-23. Building and Horse Racing Course in 1861.
Drawing from the: *Iranian Government Gazette Newspaper*.
Drawing by: Abolhassan Ghaffari (Sani-ol-Molk).

۲۳-۱. عمارت و میدان اسبدوانی (۱۲۷۷ هـ.ق).
طرح از: روزنامهٔ دولت علیّهٔ ایران.
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع‌الملک).

1-23. Building and Horse Racing Course, 1860.
Drawing from the: *Iranian Government Gazette Newspaper*.
Drawing by: Abolhassan Ghaffari (Sani-ol-Molk).

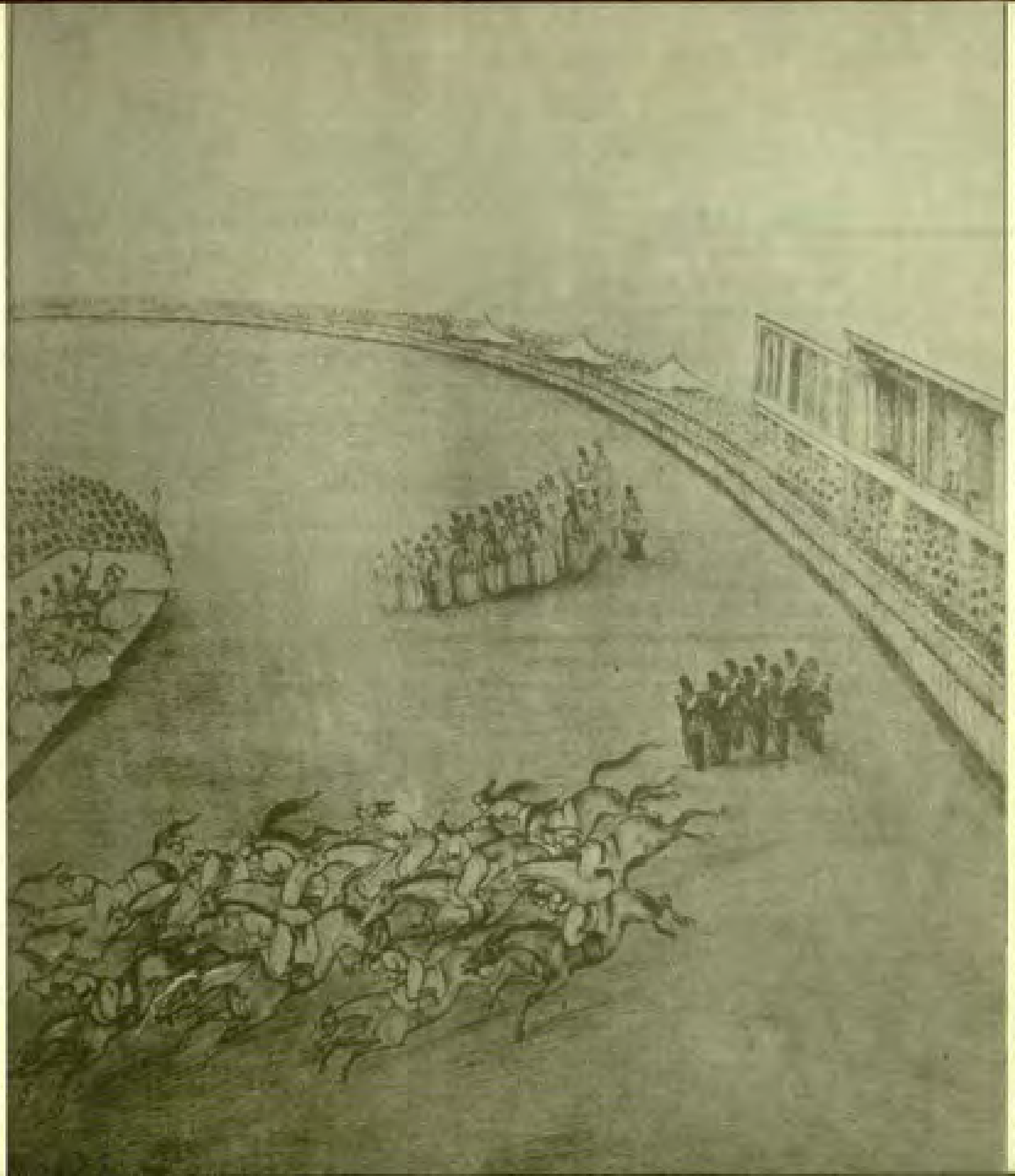

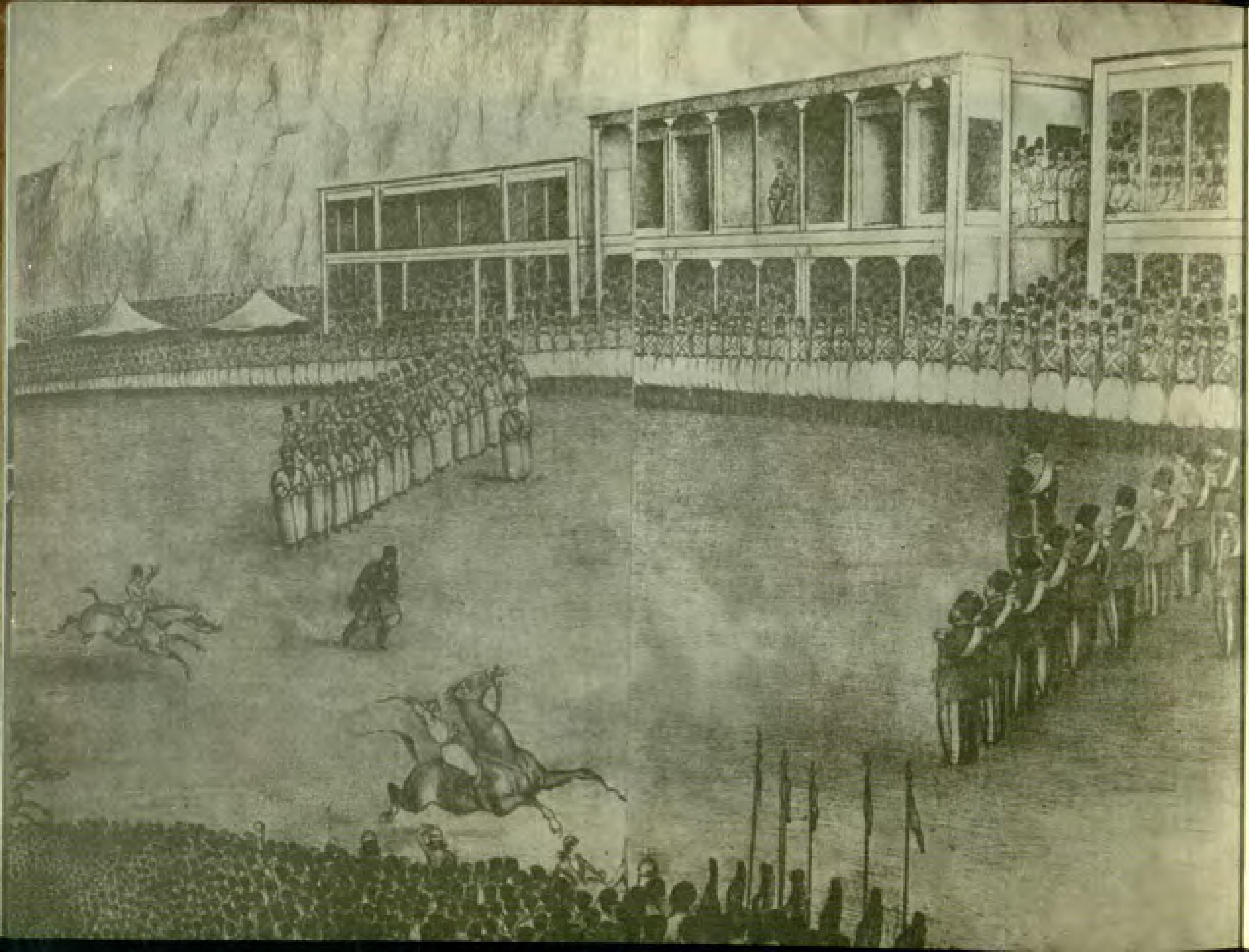

۳-۲۳. عمارت و میدان اسبدوانی.
طرح از: روزنامهٔ دولت علیّهٔ ایران.
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع الملک).

3-23. Building and Horse Racing Course.
Drawing from the: *Iranian Government Gazette Newspaper*.
Drawing by: Abolhassan Ghaffari (Sani-ol-Molk)

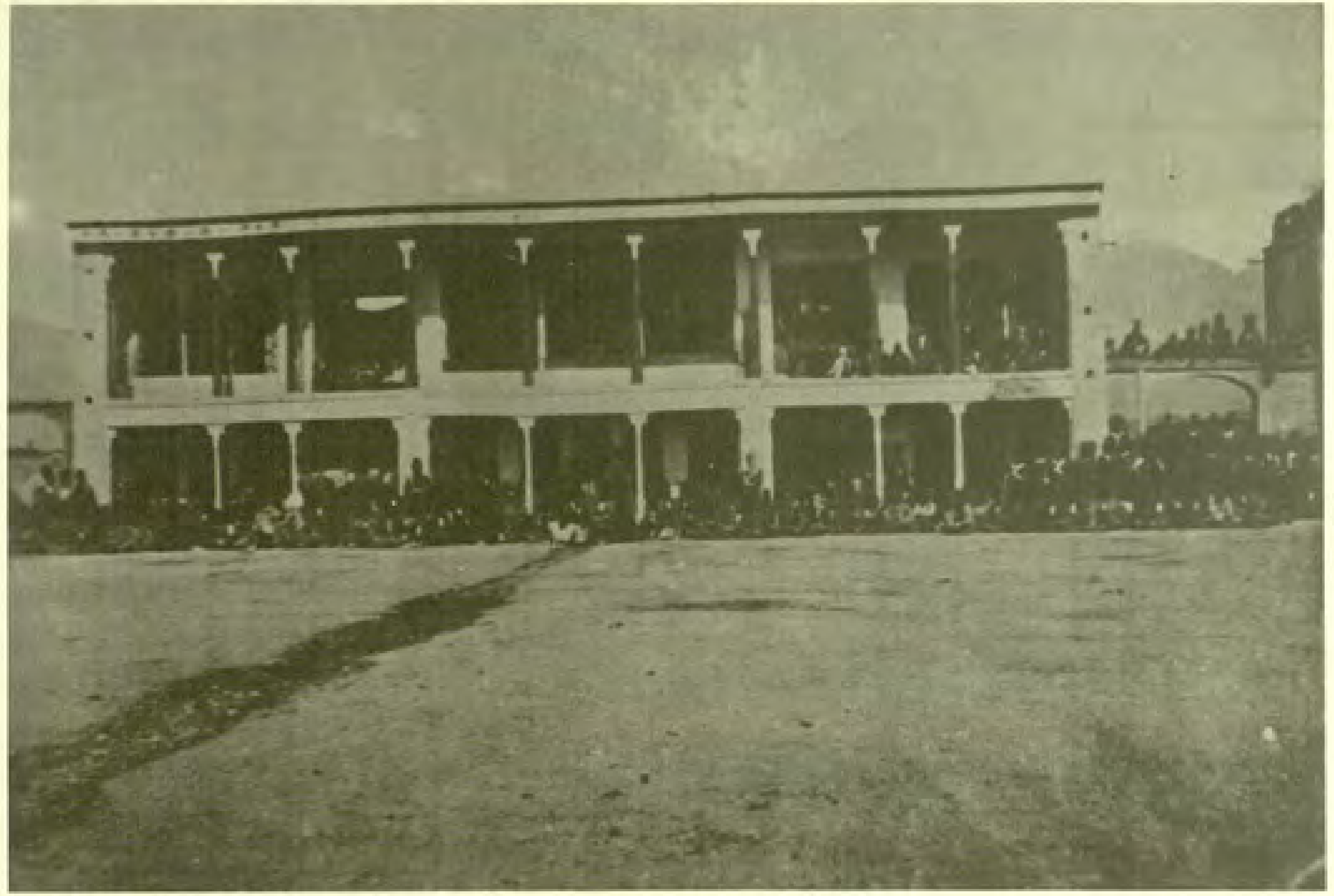

۲۳-۴. عمارت میدان اسبدوانی (۱۲۸۰ هـ.ق).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

4-23. Building of the Horse Racing Course 1863.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۳-۵. عمارت میدان اسبدوانی.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

5-23. The Building of the Horse Racing Course.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

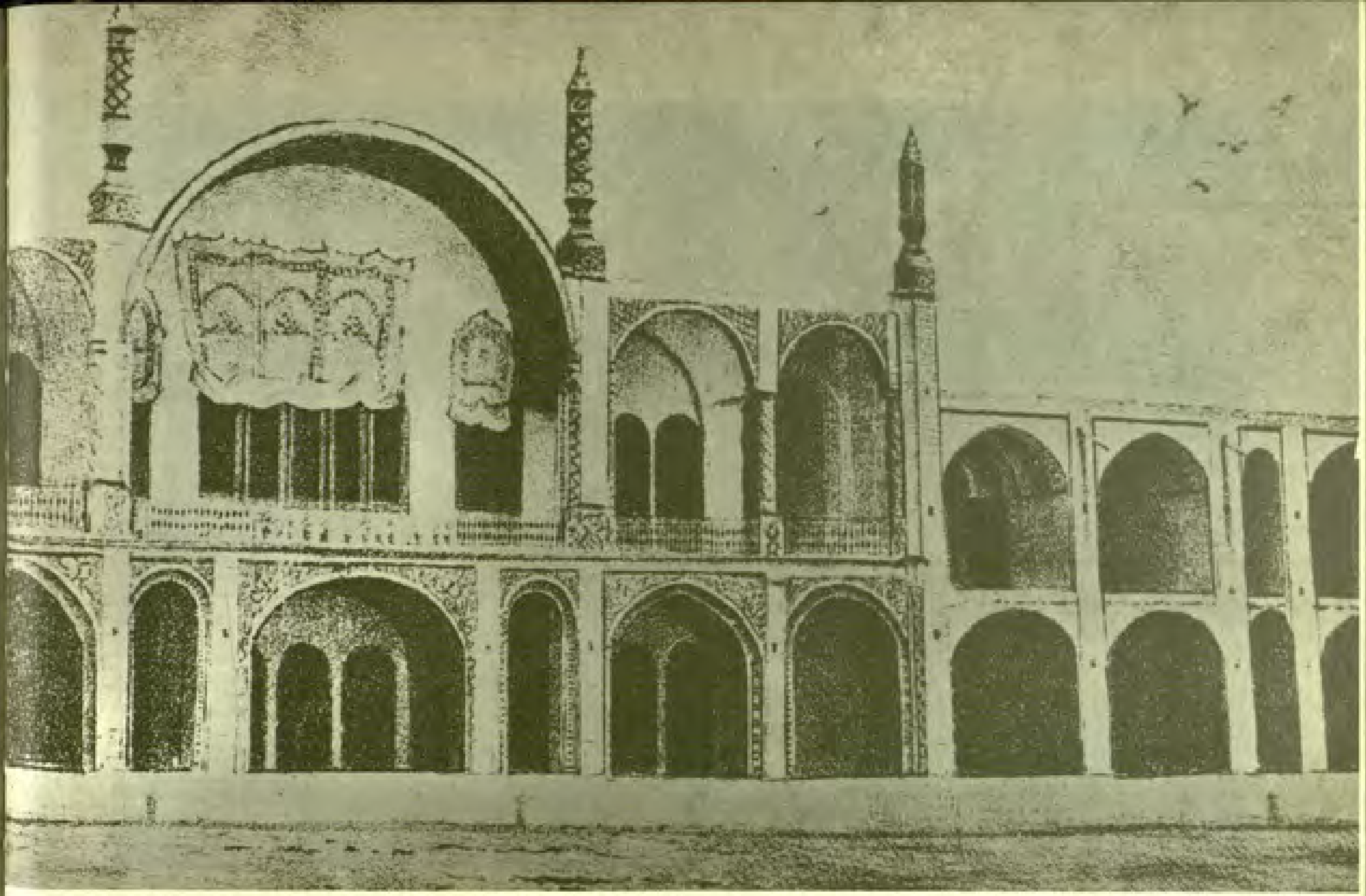

6-23. Building of the Horse Racing Course, 1885.
Drawing from the: *Sharaf* Newspaper no. 41.
Drawing by: Abootorab Ghaffari.

۲۳-۶. عمارت میدان اسبدوانی (۱۳۰۳ هـ‌ق).
طرح از: روزنامهٔ شرف، نمرهٔ چهل‌ویکم.
طراح: ابوتراب غفاری.

7-23. Building of the Horse Racing Course.
Photograph from the book: *Trois Ans a la Cour de Perse.*
By: Dr. Feuvrier, 1906.

۲۳-۷. عمارت میدان اسبدوانی.
عکس از کتاب: سه سال در دربار ایران.
نوشته: دکتر فووریه. چاپ: ۱۹۰۶ م.

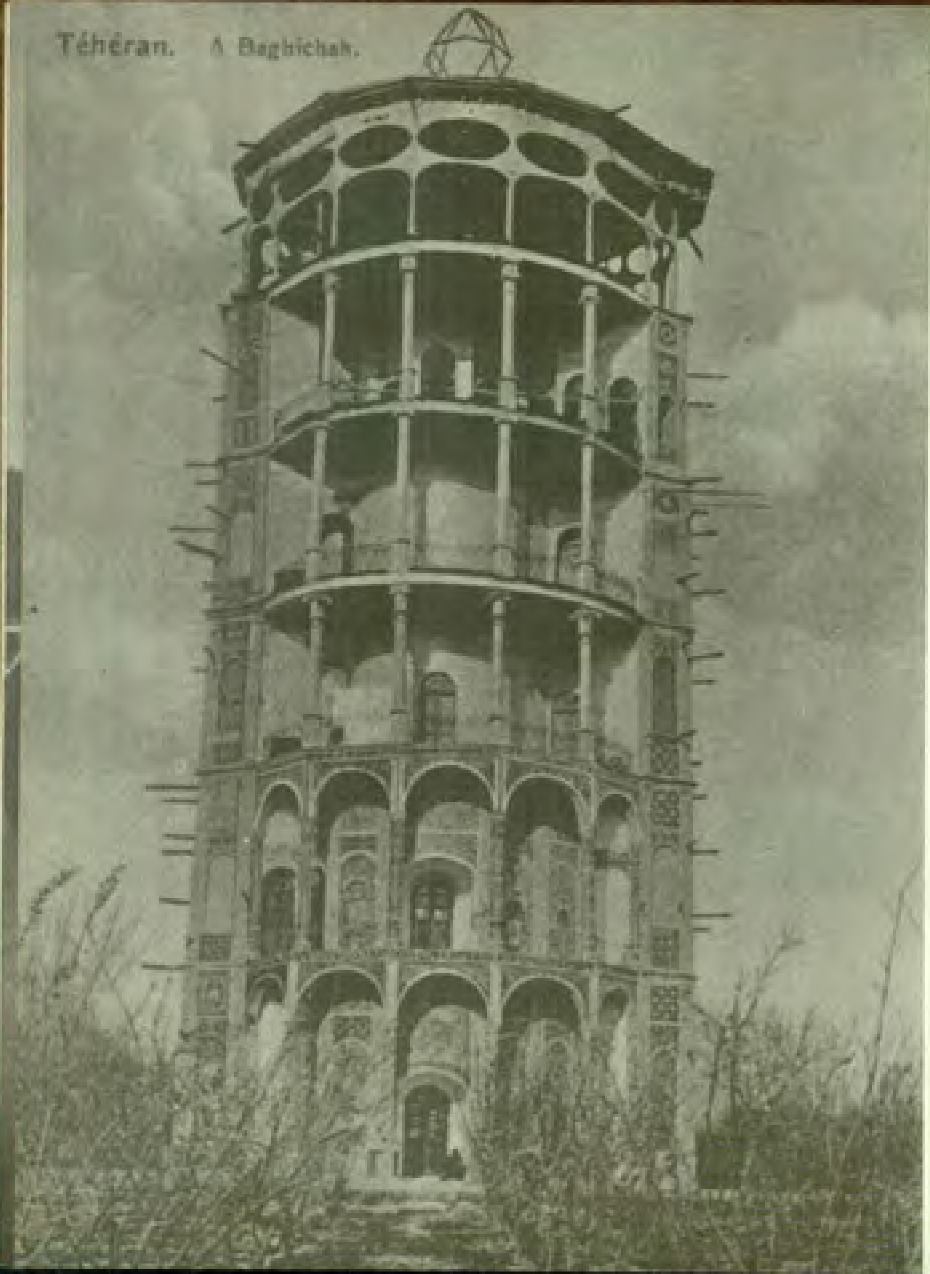

۲۳-۹. برج میدان اسبدوانی.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

9-23. The Tower of the Horse Racing Course.
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka*.

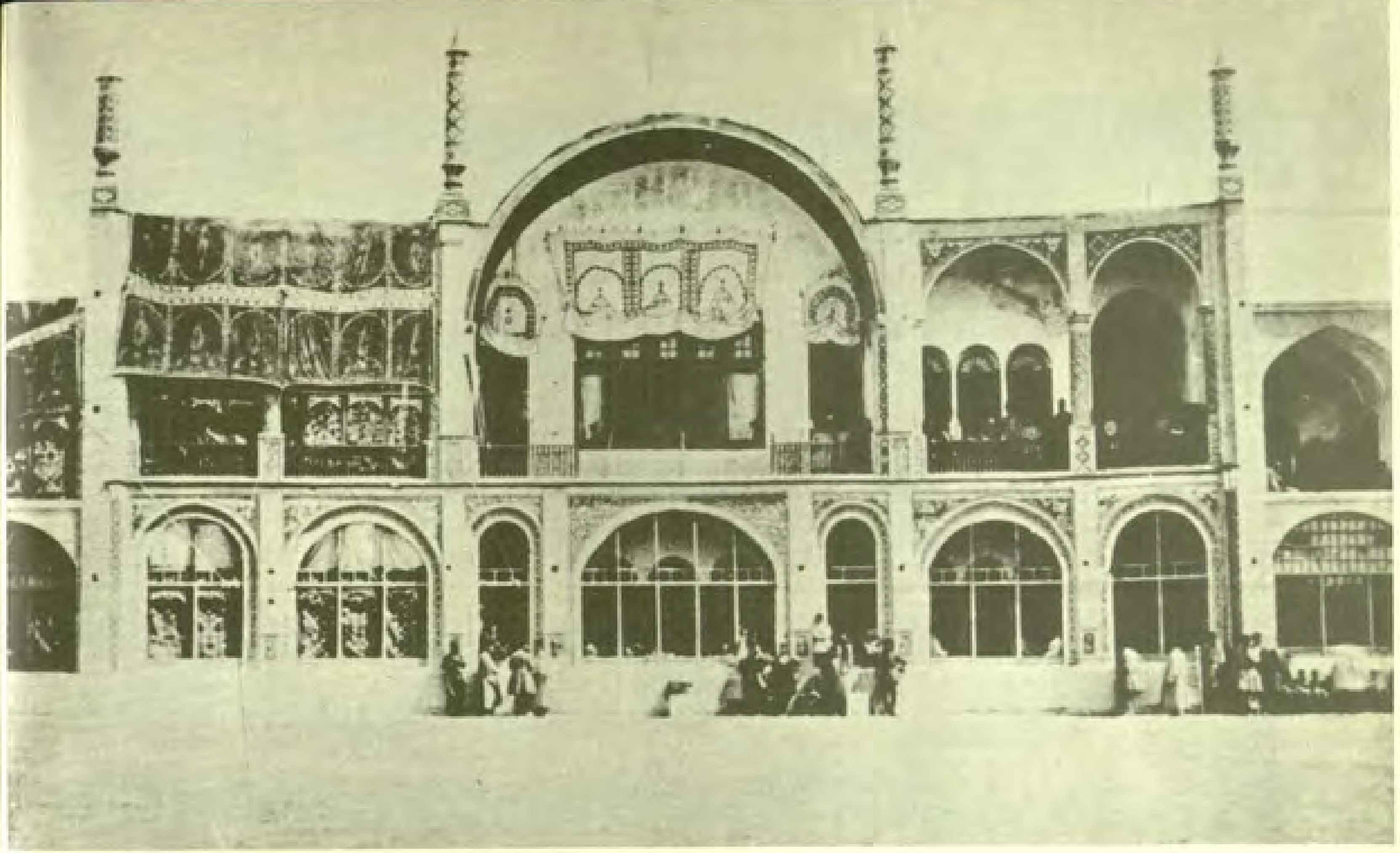

۲۳-۸. عمارت میدان اسبدوانی.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

8-23. Building of the Horse Racing Course.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

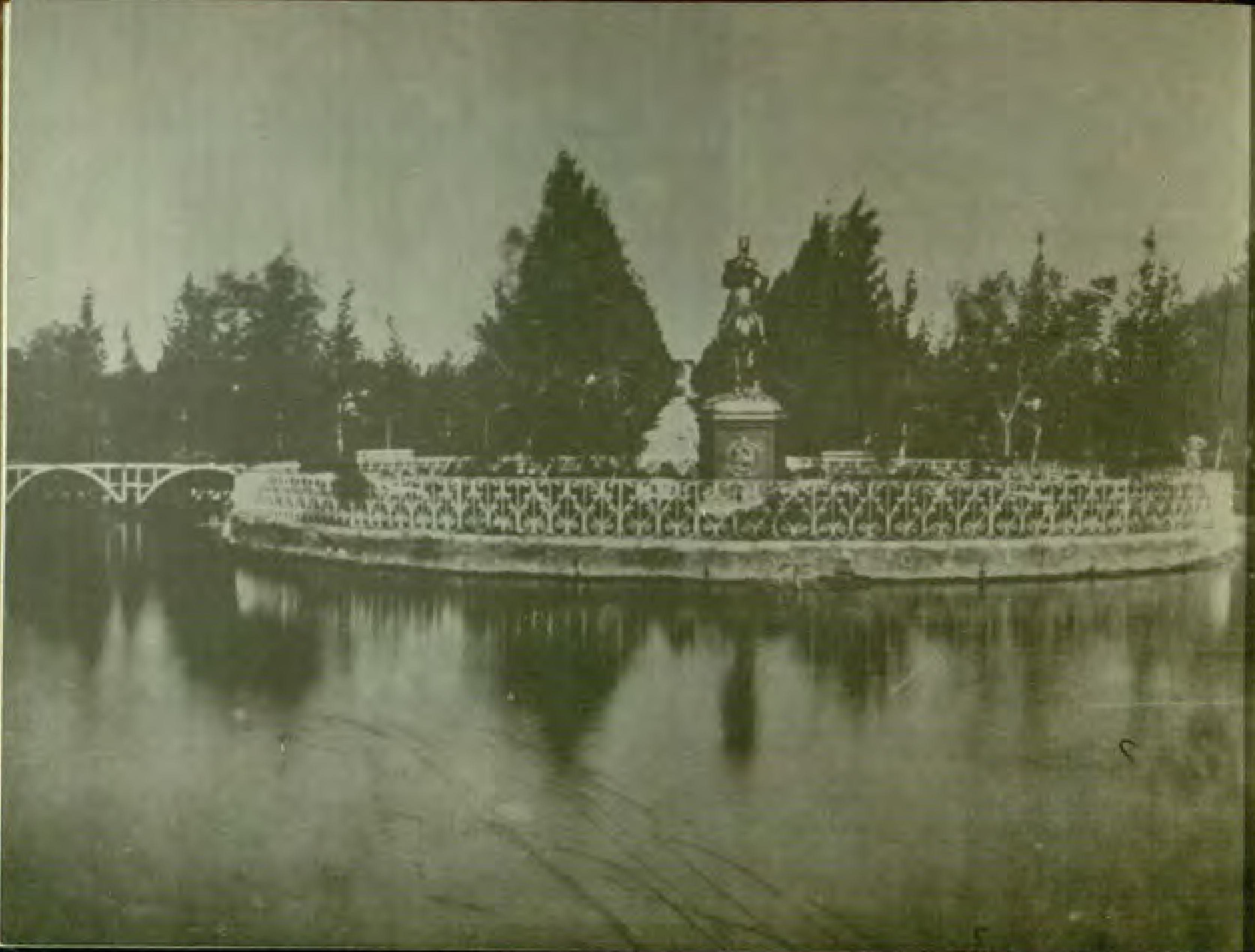

۲۳-۱۰. برج میدان اسبدوانی (پس از تغییرات).
عکاس: اسدالله پروین.

10-23. The Tower of the Horse Racing Course (after repairs).
Photograph by: Assadollah Parvin.

۲۳-۱۱. باغشاه و مجسمهٔ ناصرالدین شاه در وسط استخر.

11-23. The Baghe Shah and the statue of Nasser-ed-Din Shah.

۲۳-۱۳. مجسمهٔ ناصرالدین شاه (پیش از نصب در باغشاه).
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

13-23. The statue of Nasser-ed-Din Shah, before erection in the Baghe Shah.
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

۲۳-۱۲. مجسمهٔ ناصرالدین شاه و تصویر مجسمه‌ساز آن میرزا علی اکبر معمار.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

12-23. Statue of Nasser-ed-Din Shah with the sculptor, mirza Ali Akbar Memar.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

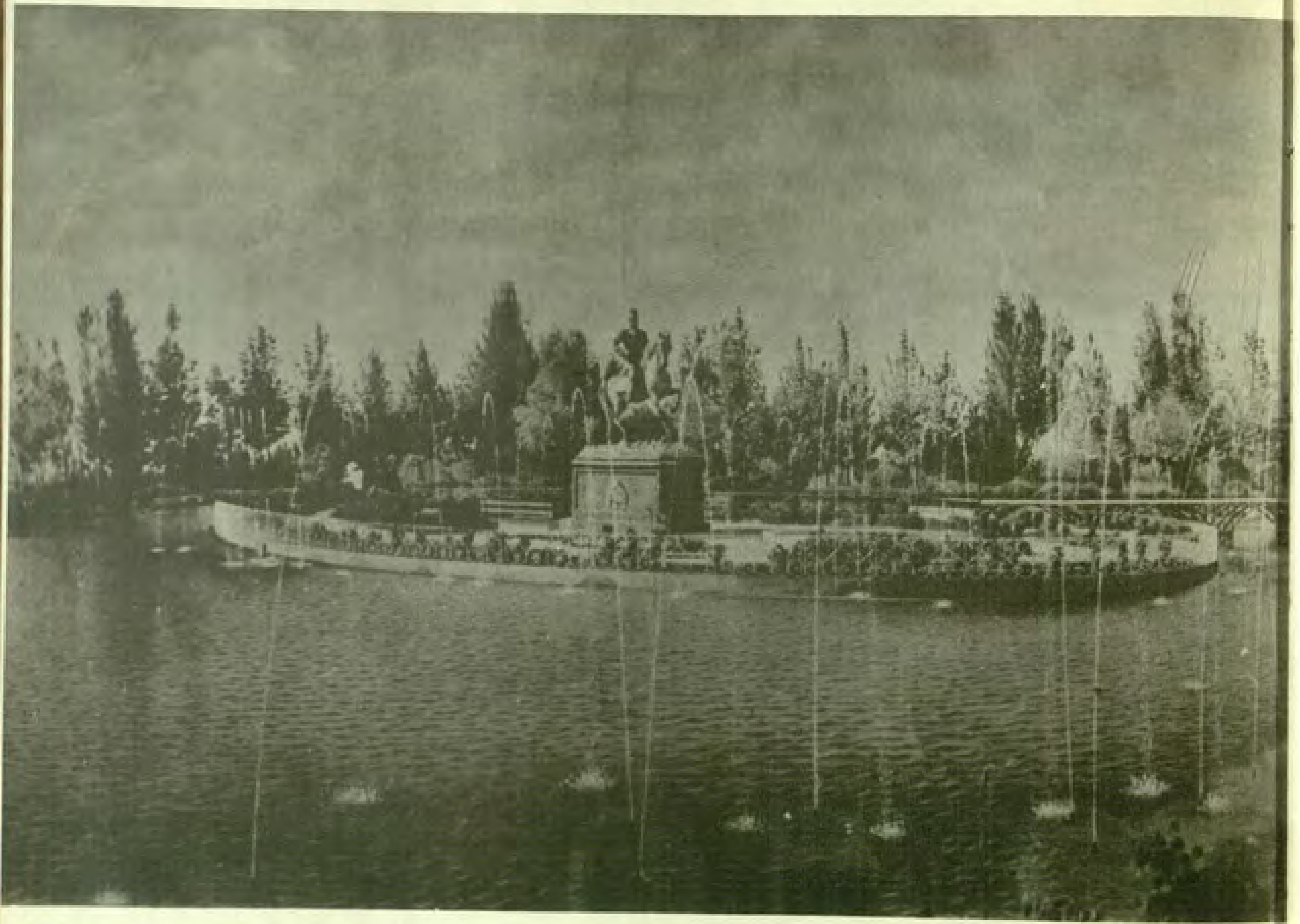

۲۳-۱۴. مجسمهٔ ناصرالدین شاه.
طرح از: روزنامهٔ شرف، نمرهٔ پنجاهم.
طراح: ابوتراب غفاری، ۱۳۰۴ هـ.ق.

14-23. The statue of Nasser-ed-Din Shah.
Drawing from the: *Sharaf* Newspaper, no. 50.
Drawing by: Abootorab Ghaffari, 1886.

۲۳-۱۵. باغشاه و مجسمهٔ ناصرالدین شاه.
تابلو رنگ روغنی از: محمد غفاری (کمال الملک).

15-23. The Baghe Shah and the statue of Nasser-ed-Din Shah.
Oil Painting by: Mohammad Ghaffari (Kamal-ol-Molk).

۱۶-۲۳. مجسمهٔ ناصرالدین شاه در باغشاه.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء

16-23. The statue of Nasser-ed-Din Shah at the Baghe Shah.
Photograph from the: *Collection of Yahya Zoka.*

The Wind-Tower Building

This building was erected in the southern corner of the Golestan Garden during the reign of Fathali Shah. Some alterations were made, between the years 1861-64 A.D., during the reign of Nasser-ed-Din Shah.

Under the building there is a extensive Howz-Khaneh and on its four corners are wind towers, built of faience mosaic, which keep it well aerated and cool. If the Qajar kings did not leave Tehran for cooler palaces, they used this building.

The building has a large hall, rooms decorated with Ayaneh-karie, mural, and stucco and is a valuable part of the Golestan Garden.

History of the Arg buildings.

عمارت بادگیر

عمارت بادگیر به روزگار فتحعلی‌شاه در ضلع جنوبی باغ گلستان بنا گردید. اما در زمان ناصرالدین‌شاه در سالهای ۱۲۷۸ و ۱۲۸۱ هـ‌ق دگرگونیهایی در آن پدید آوردند.

نام عمارت بادگیر به آن سبب به این بنا داده شد که در زیر تالار و عمارت، حوضخانهٔ وسیعی وجود دارد که در چهار گوشهٔ آن چهار بادگیر بلند از کاشی معرق ساخته‌اند که هوای آن را به خوبی تهویه می کند. و آن را خنک نگاه می‌دارد. به طوری که در تابستان اگر پادشاهان قاجار به ییلاق نمی‌رفتند، از این حوضخانه استفاده می کردند.

این بنا دارای تالاری بزرگ و اتاقهای آینه‌کاری و نقاشی شده، و گچ‌بریهای زیباست و یکی از آثار پر ارزش مجموعهٔ داخل باغ گلستان به حساب می‌آید.

تاریخچهٔ ساختمانهای ارگ.

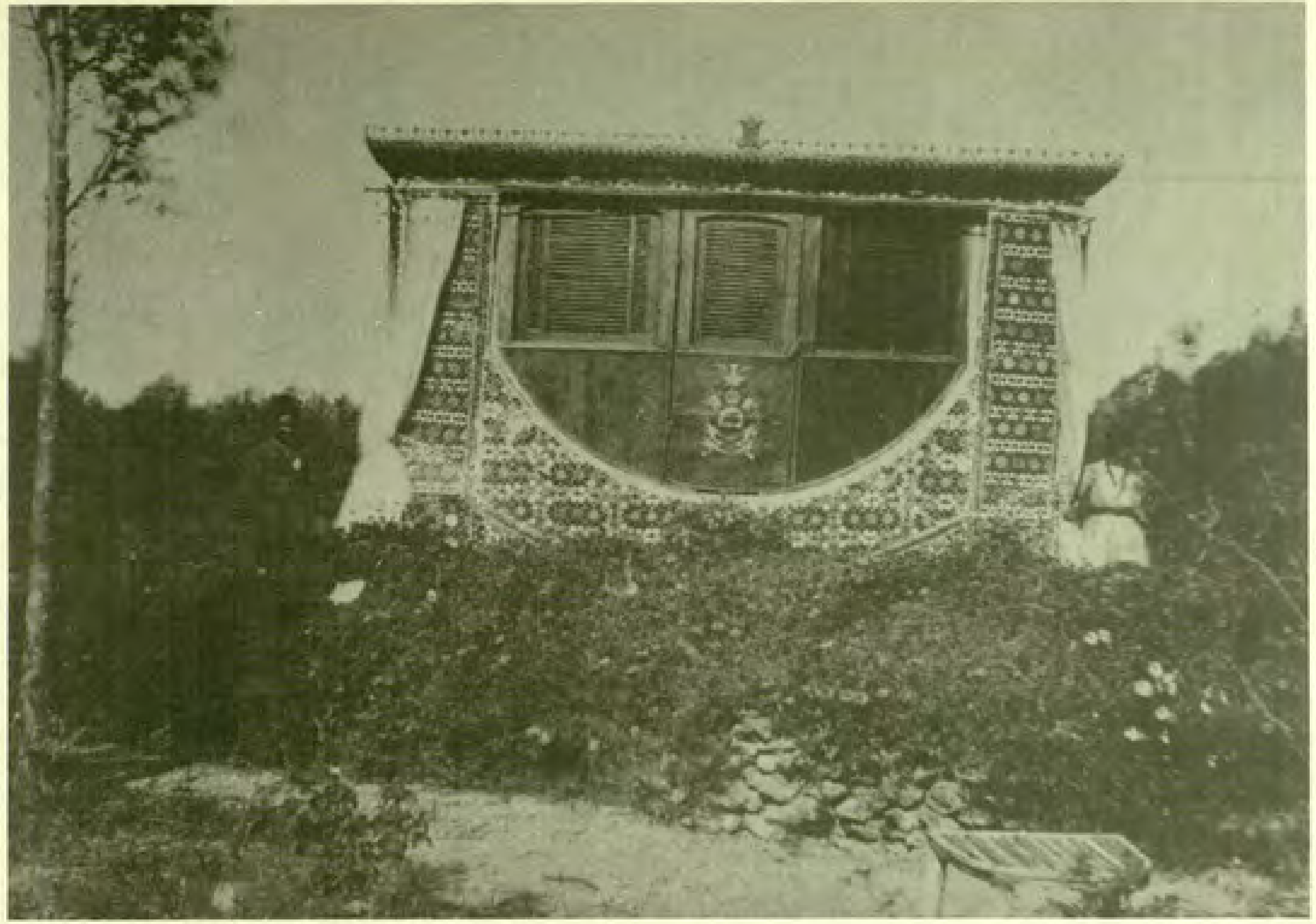

17-23. The Royal Pavilion in the Baghe Shah.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۳-۱۷. کوشک سلطنتی در باغشاه.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

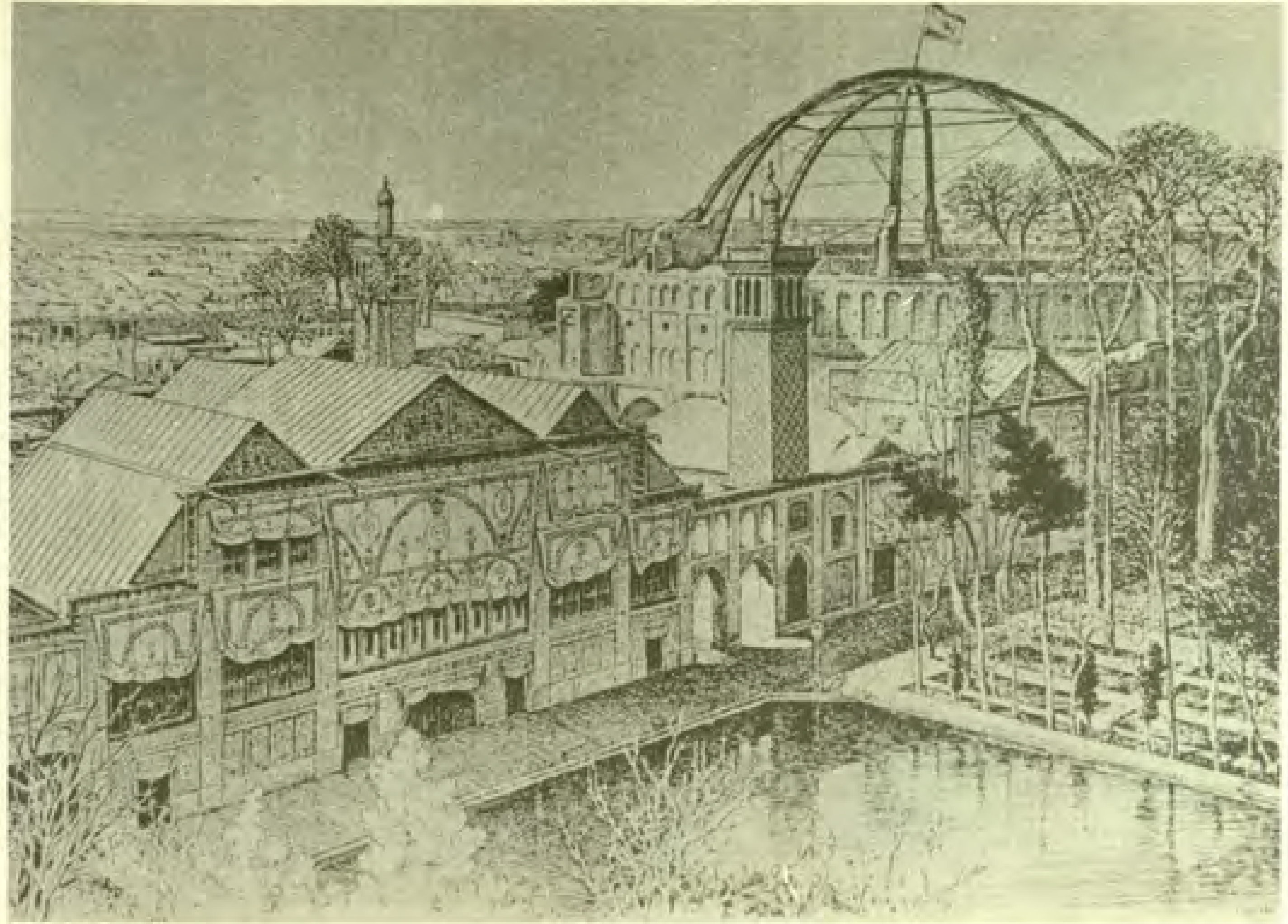

۲۴-۱. عمارت بادگیر و تکیهٔ دولت.
عکس از کتاب: از پاریس تا بمبئی از طریق ایران.
نوشته: اگوست لاکوئن دو ویلمورین. چاپ: ۱۸۹۵ م.

1-24. The Wind Tower Building and the Tekieh-Dowlat.
Photograph from the book: *De Paris a Bombay Par la Perse.*
By: Auguste Lacoin de Vilmorin. 1895.

۲۴-۲. عمارت بادگیر (۱۲۷۸ هـ.ق).
تابلو آبرنگ. کار: محمودخان ملک‌الشعرا.

2-24. The Wind Tower Building, 1861.
Water Colour by: Mahmoud Khan Malek-ol-Shoara.

۲۴-۳. عمارت بادگیر (۱۲۸۱ هـ.ق).
تابلو آبرنگ، کار: محمودخان ملک‌الشعرا.

3-24. The Wind Tower Building, 1864.
Water Colour by: Mahmoud Khan Malek-ol-Shoara.

۲۴-۴. حیاط پشت عمارت بادگیر (۱۳۰۳ هـ.ق).
عکس از کتاب: از میان آسیای مرکزی... ایران و...
نوشته: هانری موزر.
چاپ: ۱۸۸۵ م.

4-24. The Court behind the Wind Tower building, 1885.
Photograph from the book: *A travers l'Asie Centrale....*
By: Henri Moser, 1885.

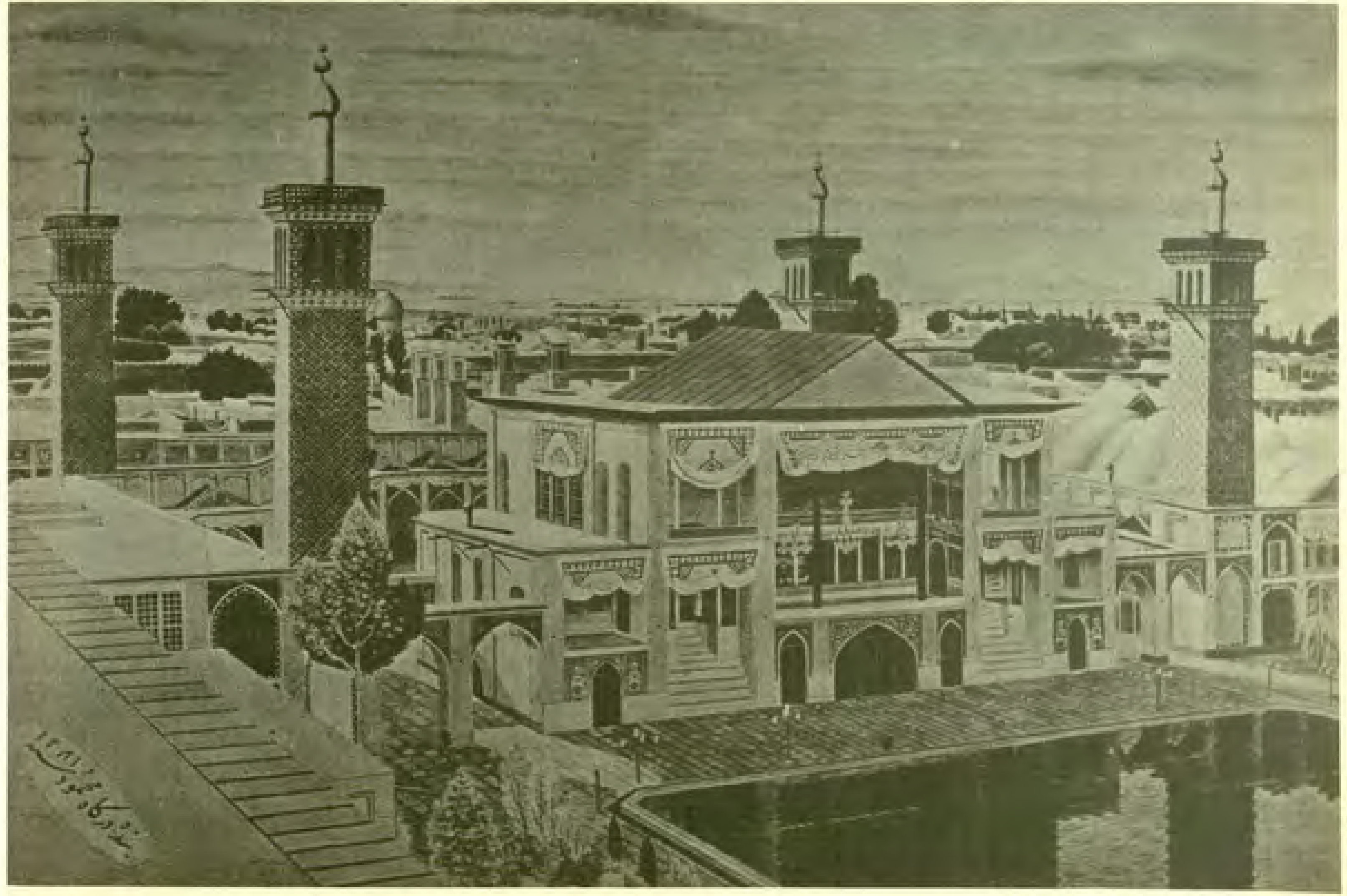

۵-۲۴. نمای شمالی عمارت بادگیر.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

**5-24. Northern View of the Badgir (Wind Tower) Building.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.**

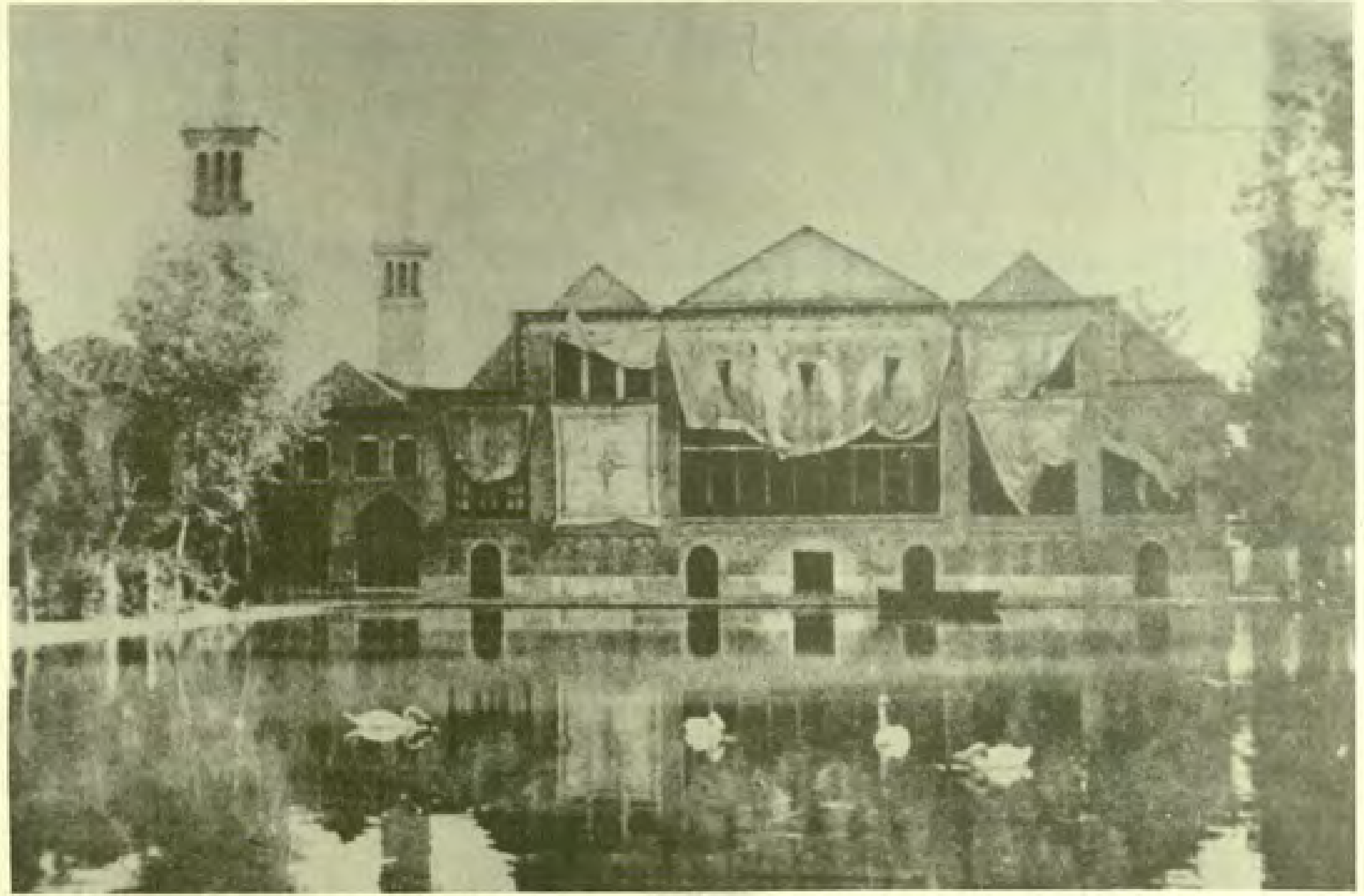

6-24. Teh Badgir (Wind Tower) Building in the Years 1895 to 1906.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۶-۲۴. عمارت بادگیر (بین سالهای ۱۳۱۳ تا ۱۳۲۴ هـ‌ق).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

میدان مشق

بنیاد میدان مشق که محل انجام تمرینات نظامی بوده ظاهراً در زمان فتحعلی‌شاه قاجار نهاده شده است، و سپس در دورهٔ ناصرالدین شاه بنای آن تجدید و توسعه یافت.

در سال ۱۲۷۸ هـ‌ق. میدان مشق به صورت میدانی مربع شکل درآمد و دیوارهای مشتمل بر طاقنماهای آجری گرداگرد آن ایجاد شد و در سالهای بعد بنایی به شیوهٔ معماری روسی بنا گردید که مرکز قزاقخانه بود. تجدید ساختمان این میدان به کوشش میرزامحمدخان سپهسالار انجام گرفت.

بنا به نوشتهٔ جکسن این محوطه که بزرگ‌ترین میدانهای تهران بود، در حدود چهارصد متر طول و عرض داشته است. این میدان دارای یک سردر کاشیکاری بود که نقوش آن شامل تصاویر نظامیان و مراسم نظامی بود.

در پایان دورهٔ قاجاریه این میدان کمتر مورد استفاده و بیشتر به یک میدان بلااستفاده تبدیل گردیده بود، که در نظافت و پاکیزگی آن هم حتی کوششی نمی‌شد.

المآثر والآثار.
تاریخ تهران (بلاغی).
سفرنامهٔ جکسن.

Maidan-e-Mashq (Exercise Square)

The square, whose building was started during the reign of Fathali Shah Qajar, was intended for military training and maneouvers. It was repaired and enlarged in the reign of Nasser-ed-Din Shah.

In 1861 A.D., the square consisted of surrounding brick falsearches on all four sides, and a building in Russian style which housed the Cossacks. The reconstruction of the square was carried out by Mirza Mohammad Khan Sepahsalar.

According to Jackson, this square was the largest in Tehran and measured four hundred by four hundred metres. It also had an entrance gate, whose tile decorations represented portraits of soldiers during military ceremonies.

At the end of the Qajar reign, the square was hardly used and no efforts were made to keep it clean.

Al ma'aser val Asar.
The *History of Tehran* (Balaghi).
Jackson's Travelogue.

۲۵-۲. دروازهٔ میدان مشق.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

2-25. The Training Field Portal.
Photograph from the: Golestan Palace Alums.

۲۵-۱. سردر میدان مشق.
عکس از کتاب: از خراسان تا بختیاری.
نوشته: هانری رنه دالمانی. چاپ: ۱۹۱۰ م.

1-25. The Training Field Portal.
Photograph from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
By: Henry Rene d'Alemagne, 1910.

۳-۲۵. دروازهٔ میدان مشق.
عکس از کتاب: قلب مشرق.
نوشته: میشل مایر شومیکر.
چاپ: ۱۹۰۴ م.

3-25. The Maidan Mashq Portal.
Photograph from the book: *The Heart of the Orient.*
By: Michael Myers Shoemaker, 1904.

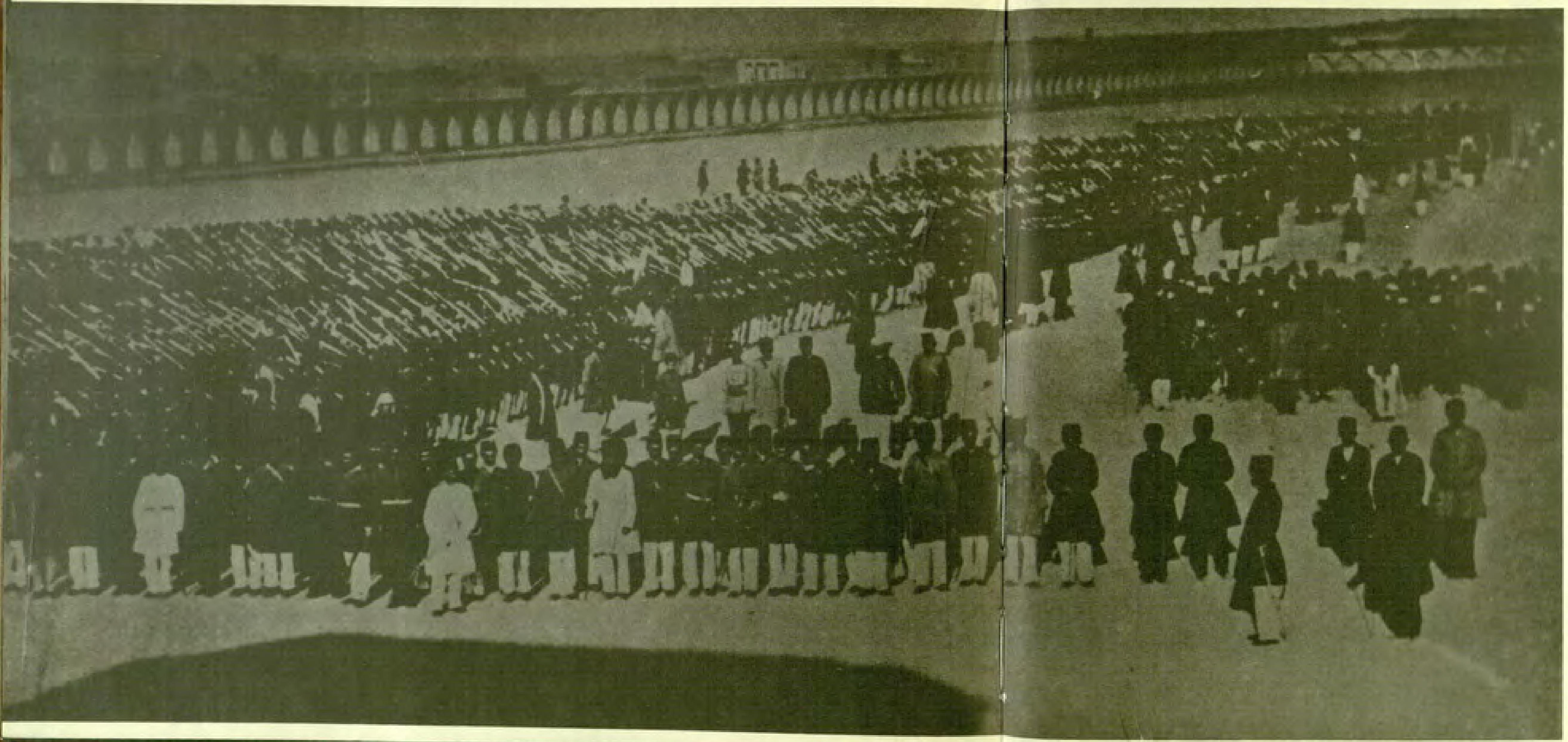

۴-۲۵. میدان مشق (۱۲۹۶ هـ.ق).
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.
عکاس: احمد.

4-25. The Training Field, 1878, A.D.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.
Photograph by: Ahmad.

۲۵-۵. میدان مشق، مراسم اسبدوانی.
عکس از کتاب: یك سفر پاییزی در غرب ایران.
عکاس: آنتوان خان سوریوگین.
نوشته: ای. آر. دوراند.
چاپ: ۱۹۰۲ م.

5-25. The Maidan-e-Mashq and Horse Racing.
Photograph from the book: An Autumn Tour in Western Persia.
Photograph by: Antoine Khan Sevriyogin.
By: E.R. Durand, 1902.

۲۵-۶. میدان مشق و سان دیدن سپاهیان.
عکس از کتاب: وضعیت در ایران امروزی.
نوشته: والتر شولتز.
چاپ: ۱۹۰۳ م.

6-25. The Military Training Square.
Photograph from the book: *Zustande in Heutigen Persien Wiese das Reisbuck.*
By: Walter Schultz, 1903.

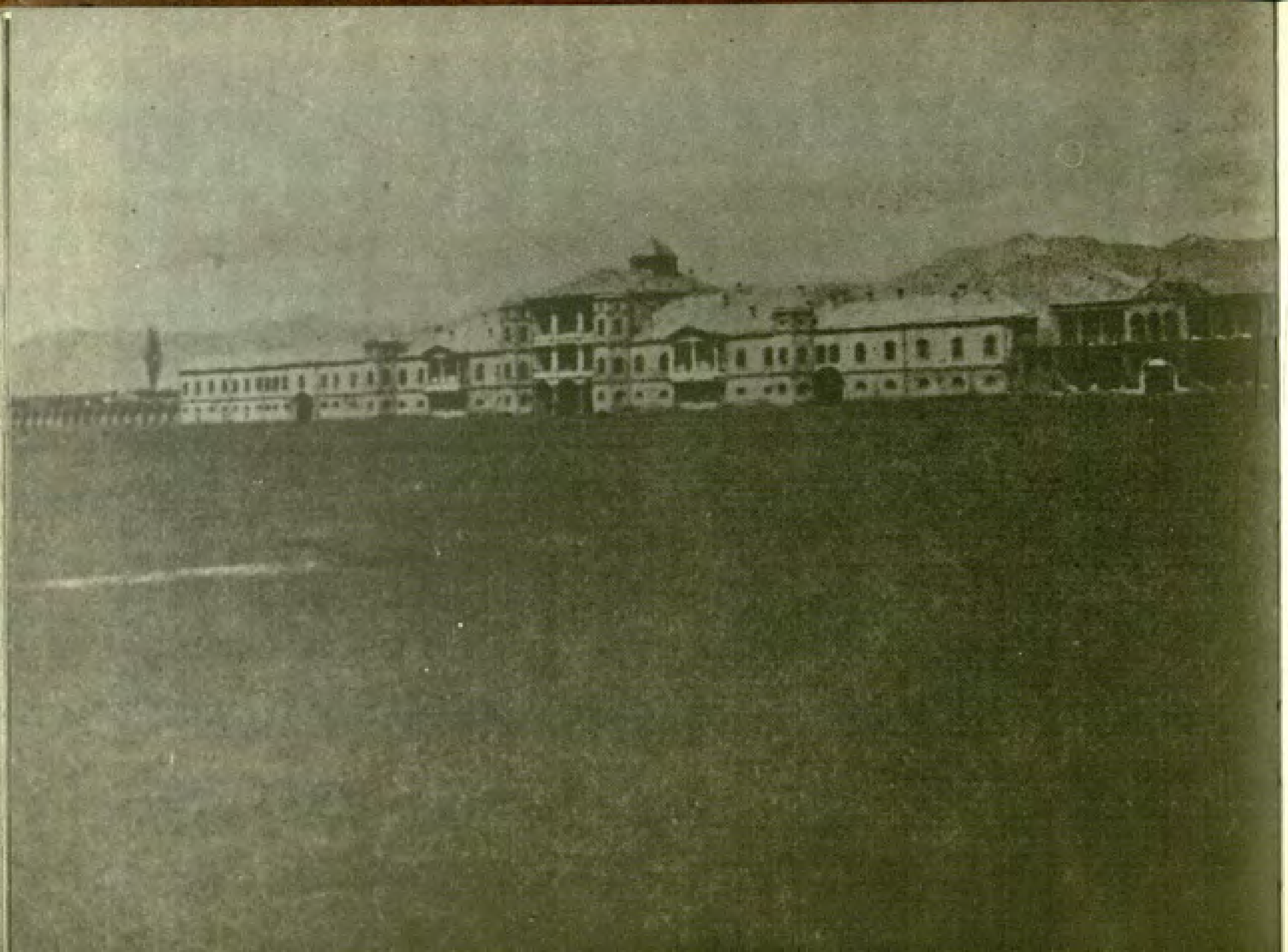

۷-۲۵. عبارت قزاقخانه در میدان مشق.
عکس از کتاب: قلب مشرق.
نوشته: میشل مایر شومیکر.
چاپ: ۱۹۰۴ م.

7-25. The Cossacks Barracks in the Maidan-e-Mashq.
Photogaph from the book: *The Heart of the Orient.*
By: Michael Myers Shoemaker, 1904.

۲۵-۸. عمارت قزاقخانه در میدان مشق.

8-25. The Cossacks Barracks in the Maidan-e-Mashq.

۲۵-۹. زنبورکچیها در میدان مشق.
عکس از کتاب: *ایران در کلمه و تصویر*،
نوشته: فردریک روزن،
چاپ: ۱۹۲۶ م.

9-25. Artillery Men in the Training Square (Maidan-e-Mashq).
Photograph from the book: *Persien in Wort und Bild*.
By: Friedrich Rosen, 1926.

Shams-ol-Emareh

The Shams-ol-Emareh which is one of the first highrise buildings of old Tehran, Nasser-ed-Din Shah ordered Doostali khan Nezam-ol-Dowleh (Moayer-ol-Mamalek) to build it. He chose a site to the east of the Arg and finished the building in 1867 A.D..

The building which was well planned and adorned with various decorations such as stucco, Ayaneh-Karie, tiles and murals is one of the most beautiful of Tehran's historical buildings.

Moayer-ol-Mamalek not only built with his own money, but bought also the carpets and furnishings and presented a complete building to Nasser-ed-Din Shah.

The *Sharaf* Newspaper.
Alma'aser val Asar.
History of the Arg Buildings.

شمس العماره

شمس‌العماره یکی از نخستین بناهای بلند تهران قدیم به شمار می‌آید: این بنا در سال ۱۲۸۲ هـ.ق به دستور ناصرالدین شاه و مباشرت دوستعلی خان نظام‌الدوله (معیرالممالک) ساخته شد و محل آن را در شرق ارگ انتخاب کردند و در سال ۱۲۸۴ هـ.ق کار بنا پایان یافت.

شمس‌العماره به سبب داشتن نقشهٔ مناسب و زیبا و آرایه‌های ساختمانی چون گچ‌بری، آینه‌کاری، کاشیکاری، و نقاشیهای دیواری و جز آن یکی از زیباترین بناهای تاریخی تهران به شمار می‌آید.

معیرالممالک نه تنها این بنا را به خرج خود ساخت، بلکه اثاث و فرشهای آن را نیز خود خرید و بنا را به طور کامل و آمادهٔ استفاده به ناصرالدین شاه پیشکش کرد.

روزنامهٔ شرف.
المآثر والآثار.
تاریخچهٔ ساختمانهای ارگ.

۲۶–۱. شمس العماره در آغاز ساختمان.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

1-26. Shams-ol-Emareh at the beginning of Building.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۶–۲. عمارت شمس العماره به هنگام ساختمان.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

2-26. The Shams-ol-Emareh Building during construction.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۶-۳. شمس العماره (۱۲۸۴ هـ‌ق).
تابلو آبرنگ کار: محمود خان ملک الشعرا.

3-26. The Shams-ol-Emareh, 1867.
Water Colour by: Mahmoud Khan Malek-ol-Shoara.

۲۶-۴. نمای شمس العماره از داخل کاخ گلستان.

4-26. View of Shams-ol-Emareh from inside the Golestan Palace.

۲۶-۵. نمای شمس‌العماره از داخل کاخ گلستان.

5-26. View of Shams-ol-Emareh from inside the Golestan Palace.

۲۶-۶. نمای شمس‌العماره، از داخل کاخ گلستان.
طرح از: روزنامهٔ شرف، نمرهٔ بیست و هفتم.
طراح: ابوتراب غفاری، ۱۳۰۲ هـ.ق.

6-26. View of Shams-ol-Emareh seen from the Golestan Palace
Drawing from the: *Sharaf* Newspaper, no. 27.
Drawing by: Abootorab Ghaffari, 1884.

۲۶-۷. نمای شمس العماره از داخل کاخ گلستان.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

7-26. View of the Shams-ol-Emareh from the Golestan Palace.
Photograph from the: Collection of Yahya Zoka.

۲۶-۸. نمای شمس العماره از داخل کاخ گلستان.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

8-26. View of the Shams-ol-Emareh from the Golestan Palace.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۶-۱۰. شمس العماره از سوی کاخ گلستان.
طرح از کتاب: سفر در ایران.
نوشته: فرد ریچاردز.
چاپ: ۱۹۳۱ م.

10-26. View of the Shams-ol-Emarch from the Golestan Palace.
Drawing from the book: *Persian Journey*.
By: Fred Richards, 1931.

۲۶-۹. شمس العماره.
طرح از کتاب: *ایران و ایرانیان*.
نوشته: س.ج.و. بنجامین.
چاپ: ۱۸۸۷ م.

9-26. Shams-ol-Emarch.
Drawing from the book: *Persia and Persians*.
By: S.G.W. Benjamin, 1887.

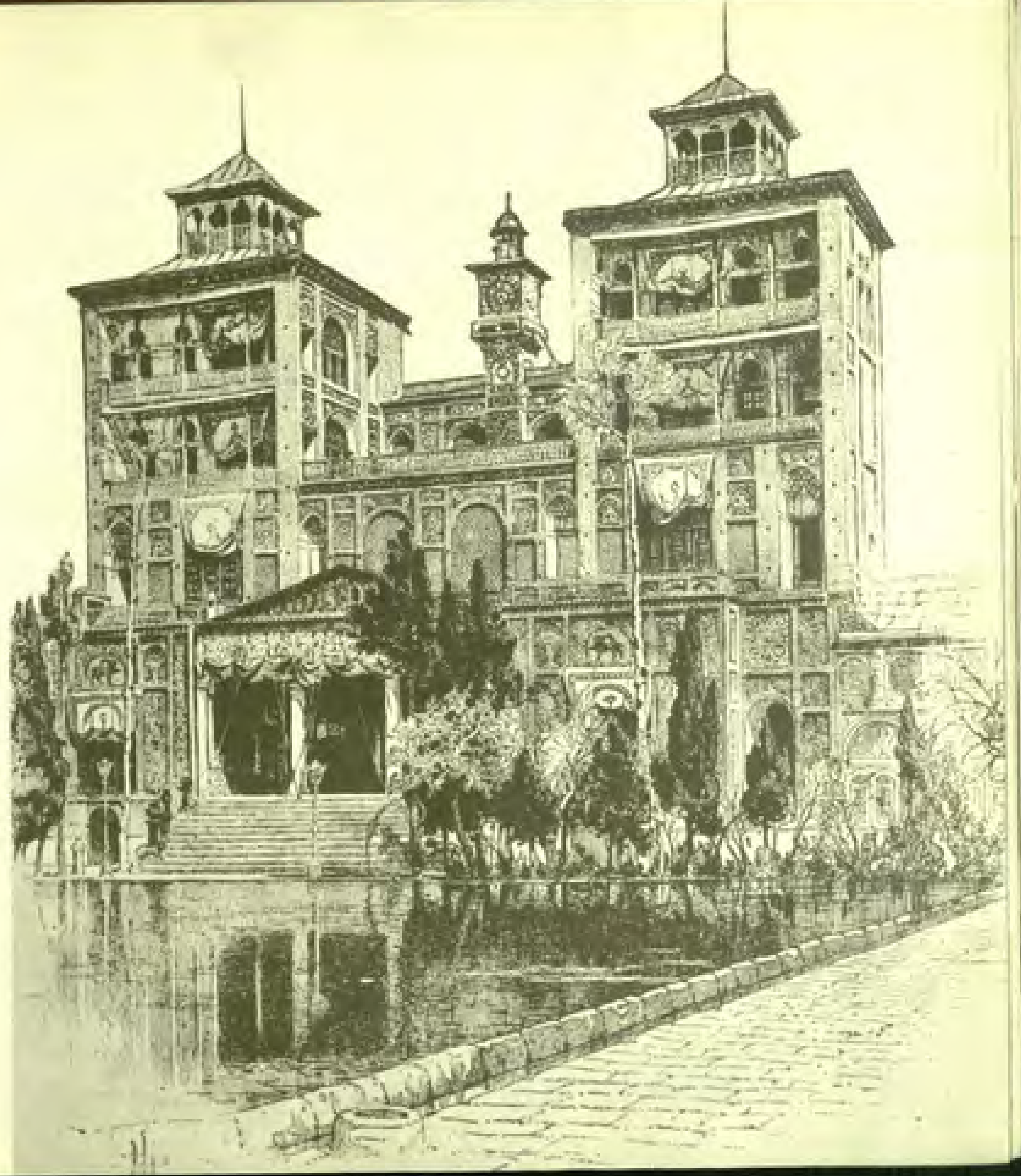

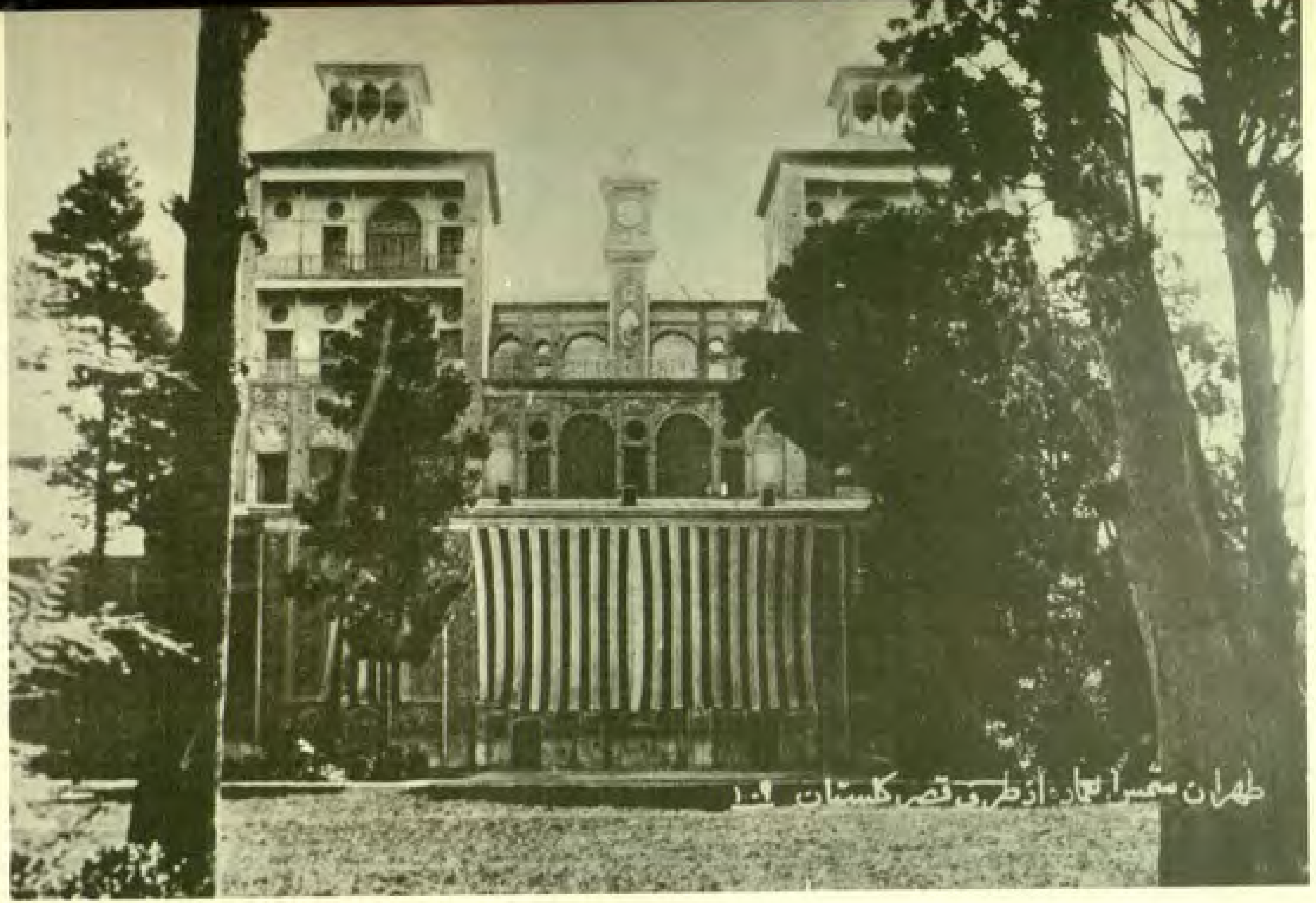

۲۶–۱۱. نمای شمس العماره از داخل کاخ گلستان.
عکاس: اسدالله پروین.

11-26. View of the Shams-ol-Emareh from the Golestan Palace.
Photograph by: Assadollah Parvin.

۲۶–۱۲. نمای شمس العماره از داخل کاخ گلستان.
عکاس: علی خادم.

12-26. View of the Shams-ol-Emareh from the Golestan Palace.
Photograph by: Ali Khadem.

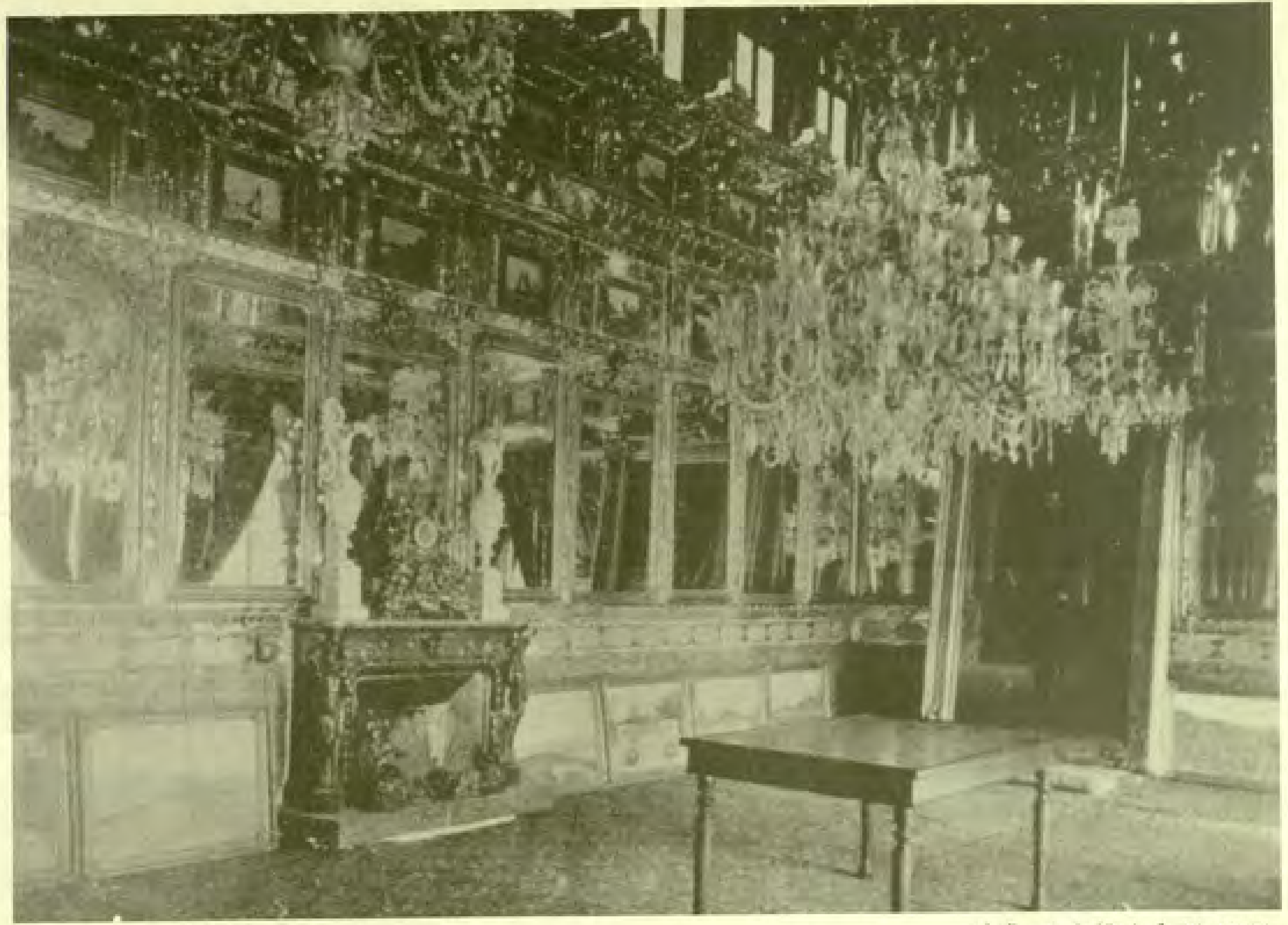

13-26. Interior of one of the halls of Shams-ol-Emareh.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۶-۱۳. داخل یکی از تالارهای شمس‌العماره.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

14-26. Interior of one of the halls of Shams-ol-Emareh.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۶-۱۴. داخل یکی از تالارهای شمس‌العماره.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

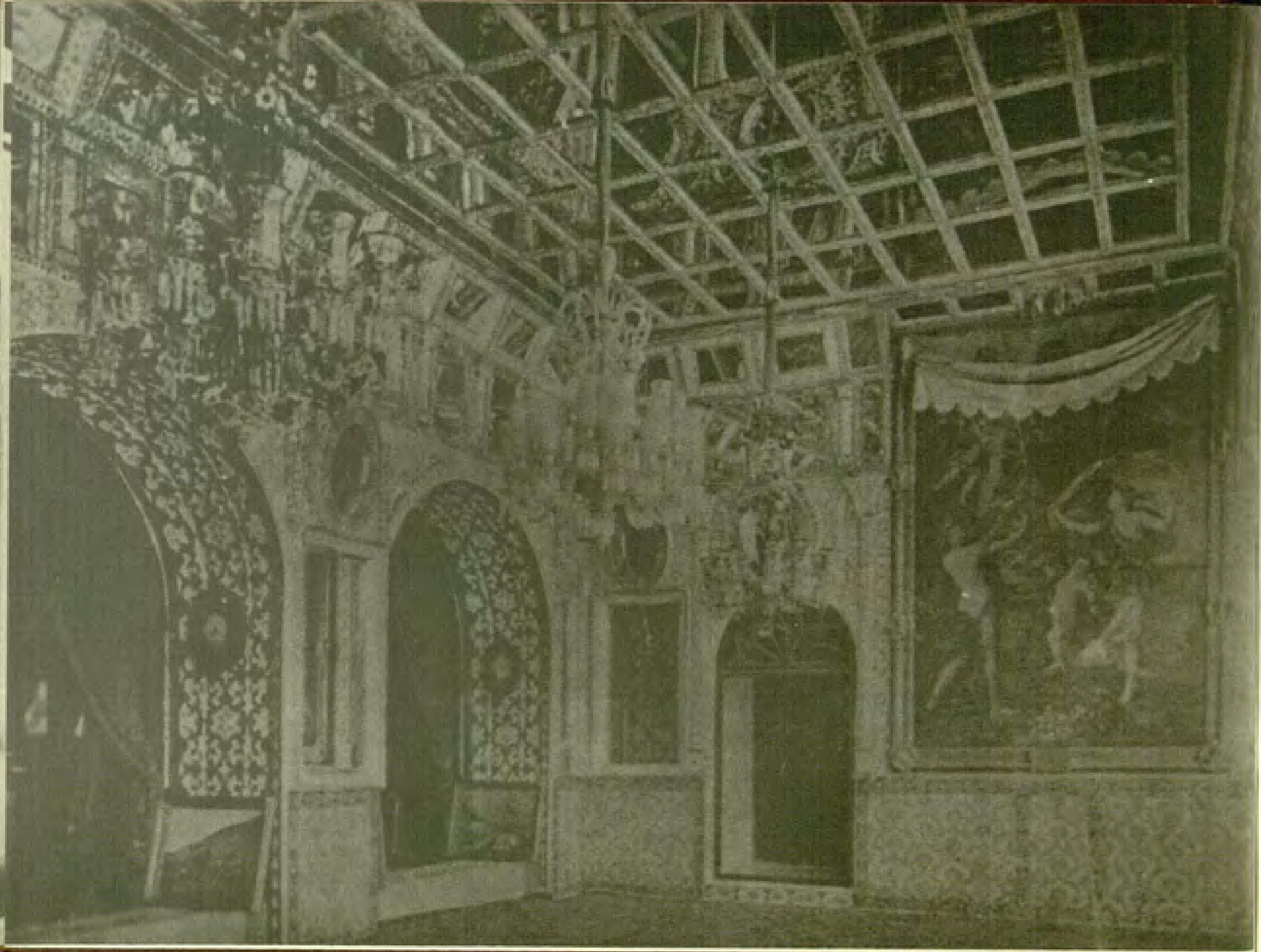

۱۵-۲۶. داخل یکی از تالارهای شمس‌العماره.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

15-26. Interior of one of the halls of Shams-ol-Emareh.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

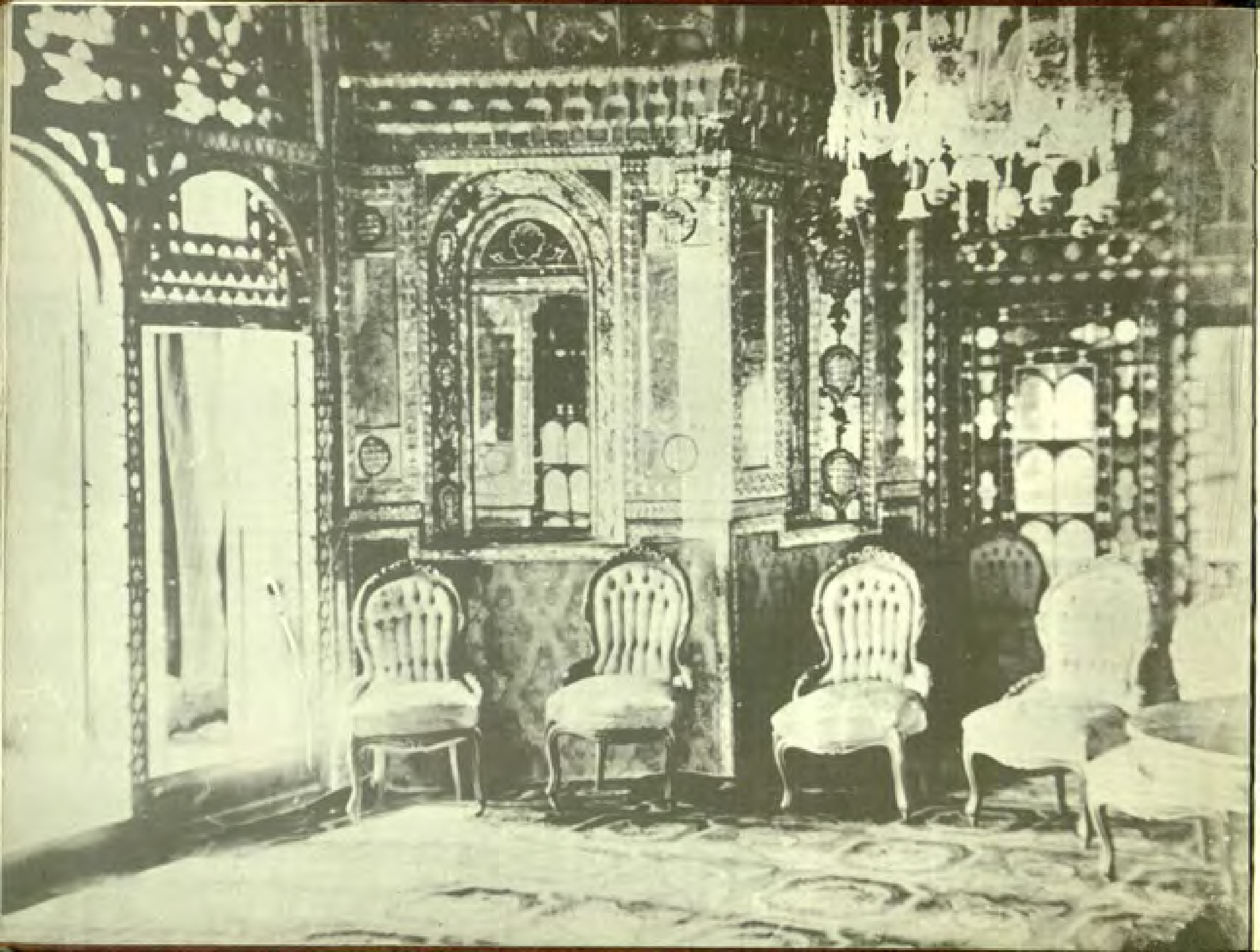

۱۶-۲۶. داخل یکی از تالارهای شمس‌العماره.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

16-26. Interior of one of the halls of Shams-ol-Emareh.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۶–۱۸. دروازهٔ دوم خیابان ناصریه.
طرح از کتاب: سرگردانی من در ایران.
نوشته: تی.اس. آندرسون.
چاپ: ۱۸۸۰ م.

18-26. The Second Gate of Nasseriyeh street.
Drawing from the book: *My Wanderings in Persia*.
By: T.S. Anderson, 1880.

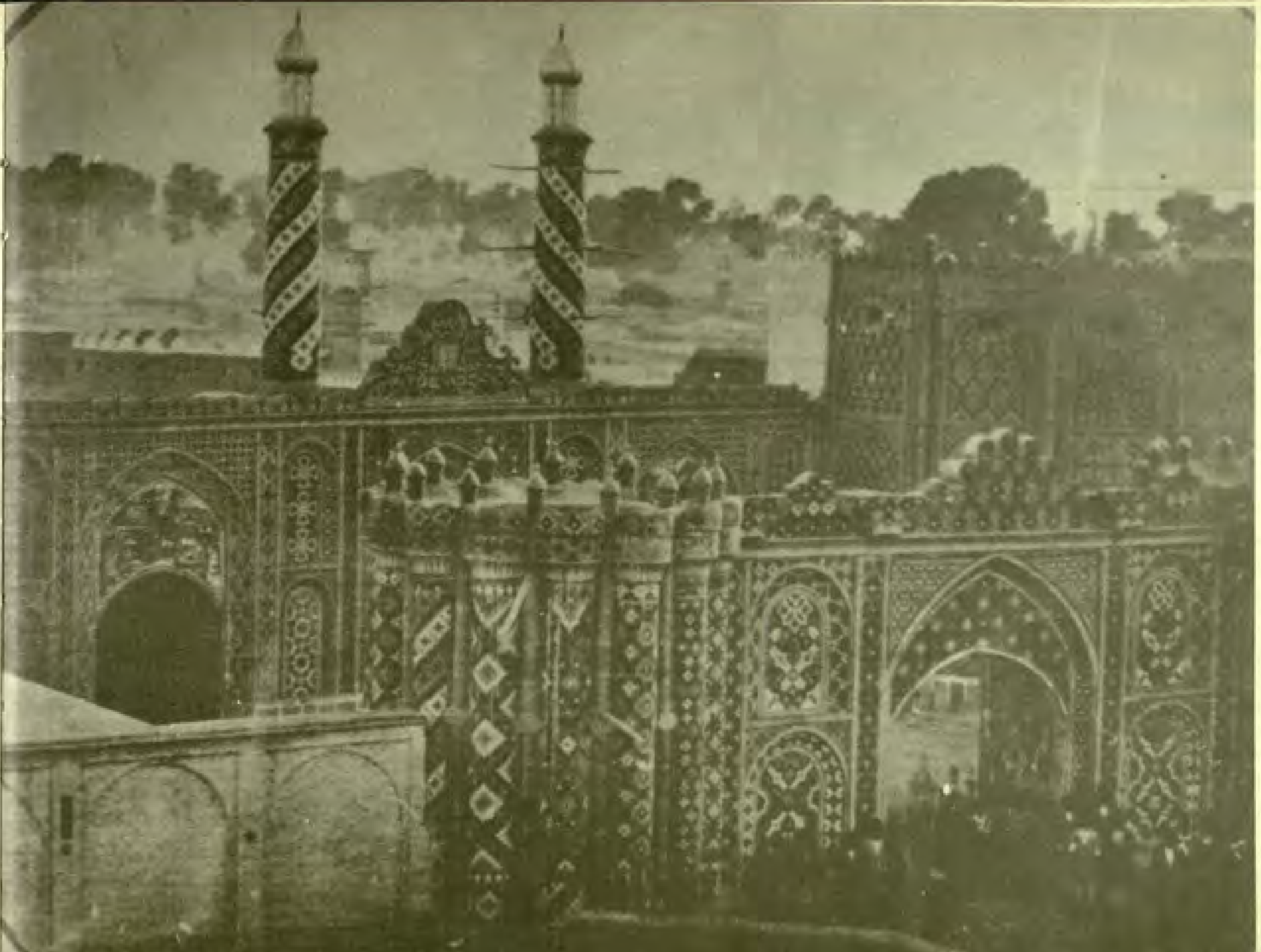

۲۶–۱۷. دروازهٔ اول و دوم خیابان ناصریه.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

17-26. First and Second Gates of Nasseriyeh street.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۶-۲۰. سردر شمس العماره در خیابان ناصریه.

20-26. Portal of the Shams-ol-Emareh on the Nasseriyeh street.

۲۶-۱۹. سردر شمس العماره.
طرح از: روزنامهٔ شرف، نمرهٔ شصت و هشتم.
طراح: ابوتراب غفاری، ۱۳۰۶ هـ.ق.

19-26. Portal of the Shams-ol-Emareh.
Drawing from the: *Sharaf* Newspaper, no. 68.
Drawing by: Abootorab Ghaffari, 1888.

۲۶-۲۱. سردر شمس‌العماره و میدان جلو آن.
عکس از کتاب: از *خراسان تا بختیاری*.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

21-26. Portal of Shams-ol-Emareh and the Square in front.
Photograph from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris*.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

۲۶-۲۲. نمای شمس‌العماره از خیابان ناصریه.
عکس از کتاب: از *خراسان تا بختیاری*.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

22-26. View of the Shams-ol-Emareh building seen from the Nasseriyeh street.
Photograph from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris*.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

۲۶-۲۴. عمارت و سردر شمس العماره در خیابان ناصریه.
عکس از کتاب: آن طرف دریای خزر.
نوشته: آرتور کریستنسن.
چاپ: ۱۹۱۸ م.

24-26. The Shams-ol-Emareh Building in Nasseriyeh street.
Photograph from the book: *Hinsides Det Kasiske Hav Fra en Orrentevjes Ved Kargehs Odbrud.*
By: Arthur Christensen, 1918.

۲۶-۲۳. میدان جلو شمس العماره در خیابان ناصریه.

23-26. The square in front of the Shams-ol-Emareh in the Nasseriyeh street.

۲۶-۲۶. شمس‌العماره و خیابان ناصرخسرو.
عکاس: اسدالله پروین.

26-26. Shams-ol-Emareh and Nasser-Khosrow street.
Photograph by: Assadollah Parvin.

۲۶-۲۵. نمای شمس‌العماره از خیابان ناصریه.
عکس از کتاب: *راههای کاروانی ایران.*
نوشته: برنهارد کلرمن. چاپ: ۱۹۲۸ م.

25-26. View of the Shams-ol-Emareh from the Nasseriyeh street.
Photograph from the book: *Auf Persien Karawane Strassen.*
By: Bernhard Kellerman, 1928.

۲۶-۲۷. نمای شمس‌العماره از خیابان ناصرخسرو.
عکاس: اسدالله پروین.

27-26. View of the Shams-ol-Emareh seen from Nasser-Khosrow street.
Photograph by: Assadollah Parvin.

28-26. View of the Shams-ol-Emareh seen from Nasser-Khosrow street.
Photograph by: Assadollah Parvin.

۲۶-۲۸. نمای شمس‌العماره از خیابان ناصرخسرو.
عکاس: اسدالله پروین.

چند منظره از چند گوشه تهران

Some views of parts of Tehran.

۱-۲۷. گنبد و بادگیر حمام ارمنیان تهران (۱۲۶۵ هـ‌ق).
طرح از کتاب: از خراسان تا بختیاری.
طراح: ژول لورنس.
نوشته: هانری رنه دالمانی، چاپ: ۱۹۱۰ م.

1-27. Dome and Wind Tower of the Armenians' Bath-house, 1848.
Drawing from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris.*
Drawing by: Jules Laurens.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

۲-۲۷. کاروانسرای امیر (۷۸-۱۲۷۷ هـ‌ق).
طرح از کتاب: سفر هیئت سفارت سلطنتی پروس به ایران، ۱۸۶۰ و ۱۸۶۱.
نوشته: هانریش بروگش، چاپ: ۱۸۶۲ م.

2-27. The Amir Caravanseray, 1860-61.
Drawing from the book: *Reise der K. Preussischen Gesandtschaft Nach Persien, 1860 und 1861.*
By: Dr. Heinrich Brugsch, 1862.

۲۷-۳. کاروانسرای امیر در بازار تهران.

3-27. The Amir Caravanseray in the Tehran Bazar.

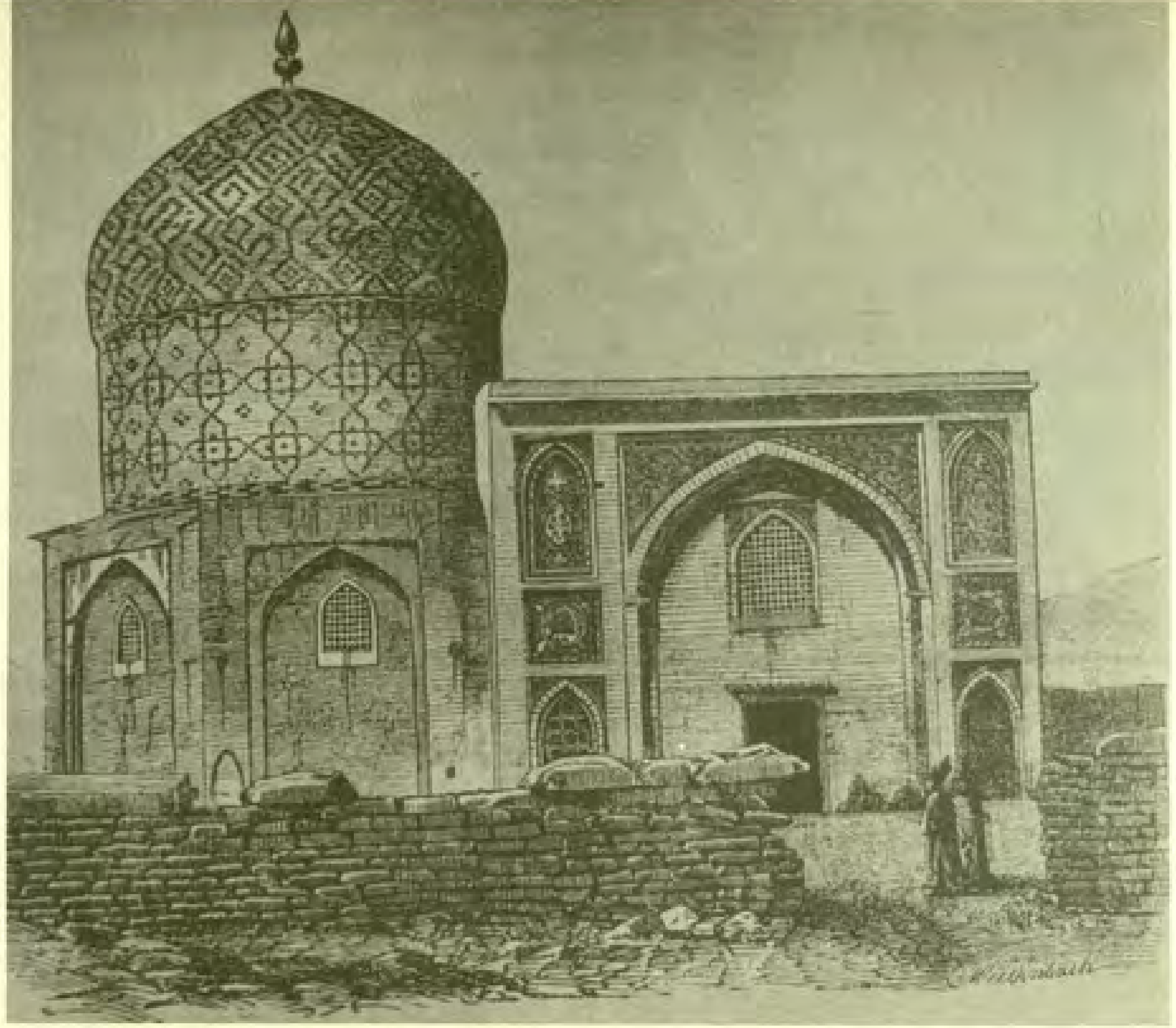

4-27. Emamzadeh Seyyed Nasser-ed-Din 1860-61.
Drawing from the book: Reise der Preussischen Gesandschaft Nach Persien 1860 und 1861.
By: Dr. Heinrich Brugsch, 1862.

۲۷-۴. امامزاده سیدناصرالدین (نصرالدین) (۱۲۷۷-۷۸ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر هیئت سفارت سلطنتی پروس به ایران، ۱۸۶۰ و ۱۸۶۱.
نوشته: هانریش بروگش، چاپ: ۱۸۶۲ م.

5-27. Emamzadeh Seyyed Nasser-ed-Din.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۷-۵. امامزاده سیدنصرالدین.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

۶-۲۷. امامزاده سید نصرالدین.
عکاس: اسدالله پروین.

6-27. Emamzadeh Seyyed Nasser-ed-Din.
Photograph by: Assadollah Parvin.

۷-۲۷. امامزاده سیدنصرالدین.
عکاس: علی خادم.

7-27. Emamzadeh Seyyed Nasser-ed-Din.
Photograph by: Ali Khadem.

۹-۲۷. سردر و منارەهای امامزاده سیداسماعیل.

9-27. Gateway and Minarets of Emamzadeh Seyyed Ismail.

۸-۲۷. سردر و منارەهای امامزاده سیداسماعیل.
عکس از: مجموعه عکسهای یحیی ذکاء.

8-27. Gateway and Minarets of Emamzadeh Seyyed Ismail.
Photograph from the: Collection of Yahya Zoka.

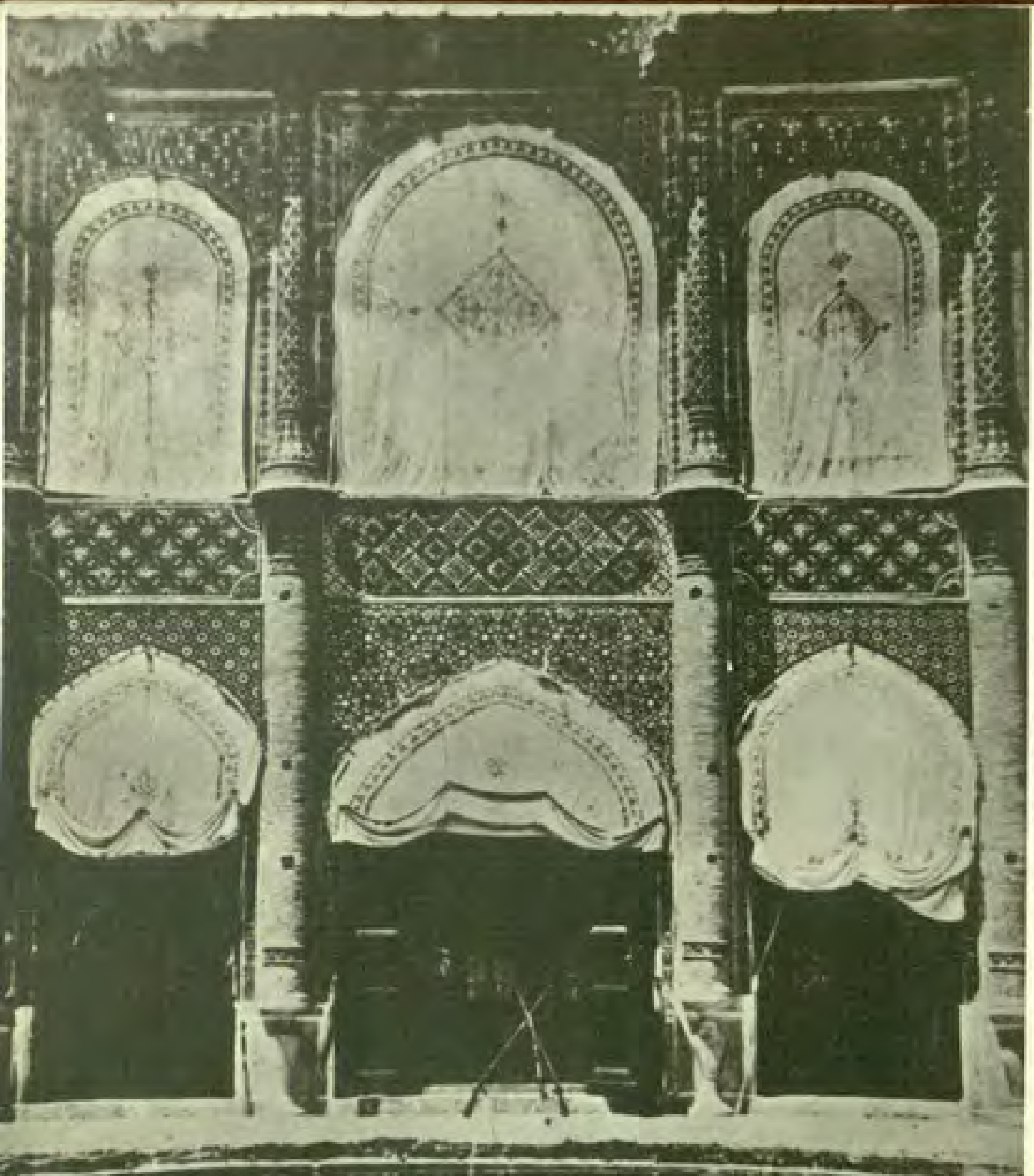

۱۰-۲۷. گوشه‌ای از بازار تهران.
عکس از کتاب: *از خراسان تا بختیاری*.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

10-27. A corner of the Tehran Bazar.
Photograph from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris*.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

۱۱-۲۷. قصر باغ‌وحش[۱].
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

11-27. The Zoo Palace[1].
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۱. قصر باغ‌وحش در بیرون حصار تهران در مجاورت باغ لاله‌زار در خیابان اکباتان کنونی قرار داشت.

1. The Zoo Palace was outside the Tehran ramparts, next door to the Lalezar Garden in today's Ekbatan street..

۱۲-۲۷. مدرسهٔ مادرشاه ـ گوشهٔ جنوب شرقی ارگ.

12-27. Madar-Shah School, South-East of Arg corner.

۲۷-۱۴. نمای امامزاده زید.
عکاس: اسدالله پروین.

14-27. View of Emamzadeh Zeid.
Photograph by: Assadollah Parvin.

۲۷-۱۳. عمارت عکاسخانهٔ مبارکهٔ همایونی.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

13-27. The Building of the Royal Photographic Studio.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

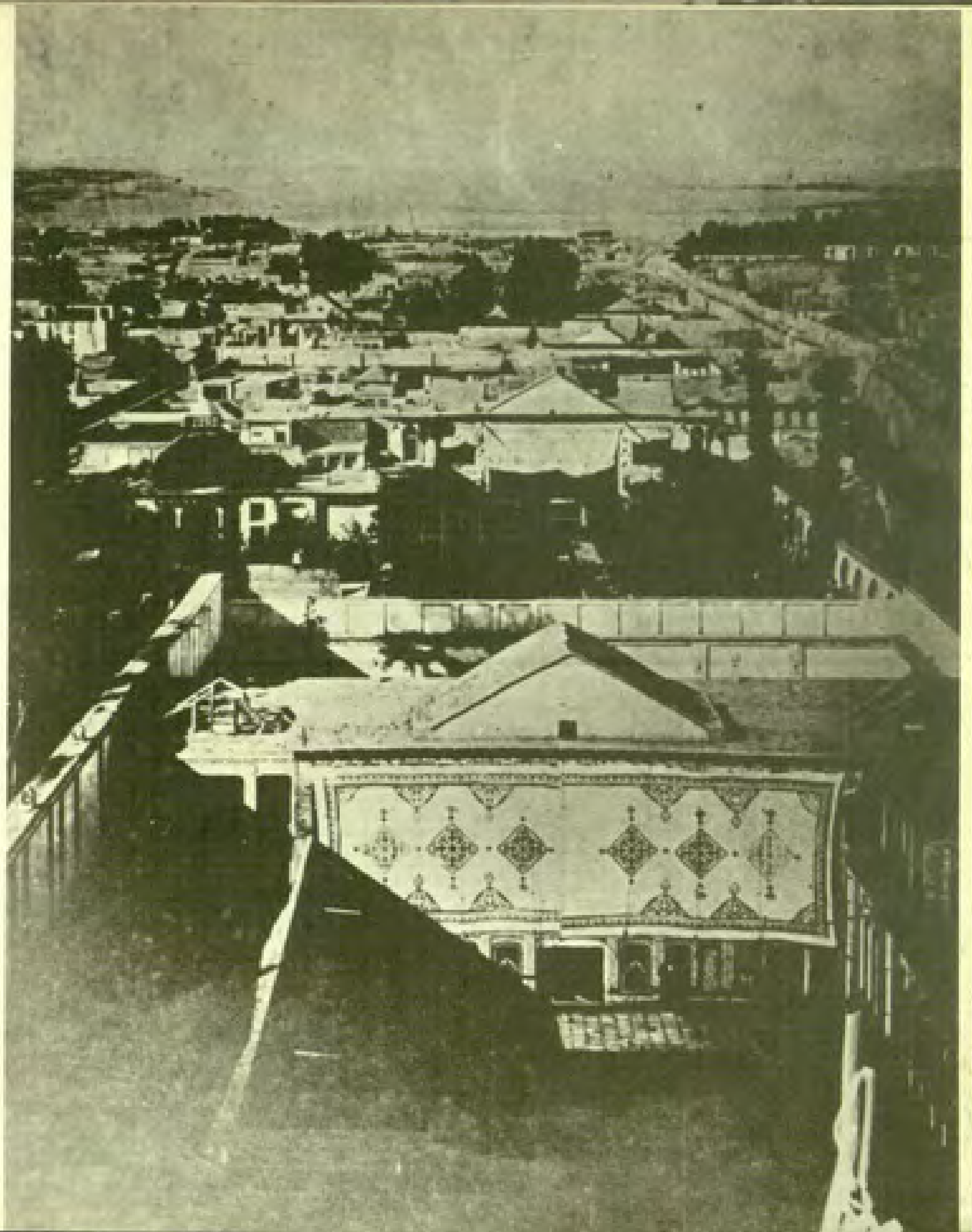

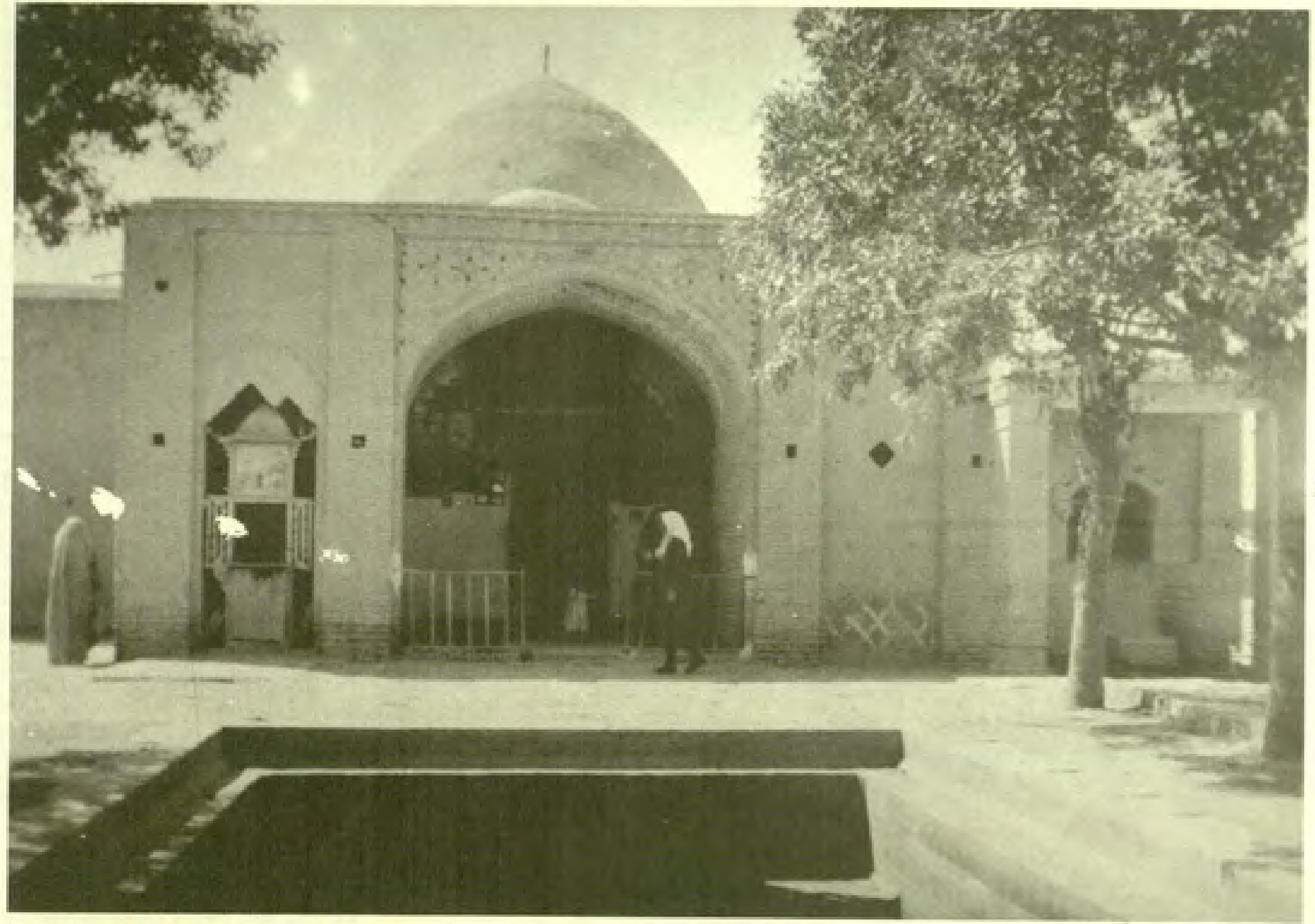

15-27. The Court and Building of Seyyed Malek Khatoun.
Photograph by: Dr. Manouchehr Sotoudeh.

۱۵-۲۷. صحن و بنای سیدملک خاتون.
عکس از: دکتر منوچهر ستوده.

مناظری از شمیران

Views of Shemiran.

1-28. Panorama of Shemiran and the Alburz Mountains 1860-61.
Drawing from the book: *Reise der K. Preussischen Gesandtschaft Nach Persien, 1860 und 1861.*
By: Dr. Heinrich Brugsch, 1862.

۲۸-۱. دورنمای شمیران و کوههای البرز (۷۸-۱۲۷۷ هـ.ق).
طرح از کتاب: سفر هیئت سفارت سلطنتی پروس به ایران، ۱۸۶۰ و ۱۸۶۱.
نوشته: هاتریش بروگش. چاپ: ۱۸۶۲ م.

2-28. View of Shemiran and the Alburz Mountains.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۸-۲. دورنمای شمیران و کوههای البرز.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

4-28. Panorama of Shemiran.
Photograph from the book: *Hinsides Det Kasiske Hav Fra en Orrentevjes Ved Kargehs Odbrud.*
By: Arthur Christensen, 1918.

۲۸-۴. دورنمای شمیران.
عکس از کتاب: آن طرف دریای خزر.
نوشته: آرتور کریستنسن.
چاپ: ۱۹۱۸ م.

3-28. General View of Shemiran.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۲۸-۳. دورنمای عمومی شمیران.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

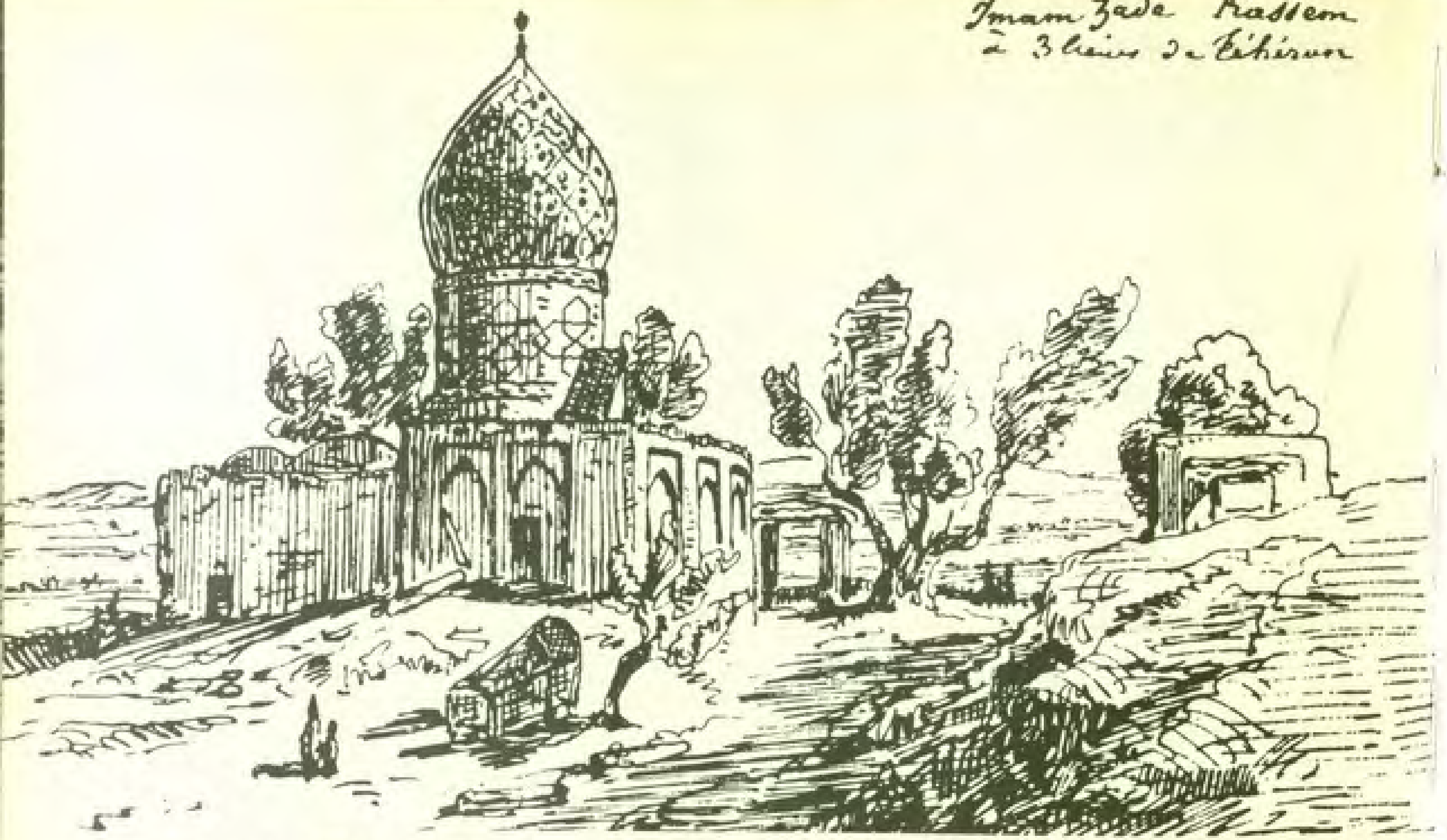

6-28. View of Emamzadeh Qassem[1] in Shemiran, 1858-60.
Drawing from the book: *Voyage en Perse.*
Drawing by: Louis Emile du Huse, 1858.

۲۸-۶. نمای امامزاده قاسم۱ در شمیران (۷۷-۱۲۷۵ هـ.ق).
طرح از کتاب: *مسافرت به ایران*.
طراح: لوئی امیل دوهوسه.

1. The building of Emamzadeh Qassem was erected in the reign of Shah Tahmasb I the Safavid 1523-1575 A.D., and enlarged during the Qajars. The catafalque bears the date 1555 A.D..

۱. ساختمان امامزاده قاسم در زمان شاه تهماسب اول صفوی (۸۳-۹۳۰ هـ.ق) بنا گردیده، و در دورهٔ قاجاریه توسعه یافته است. صندوق بقعه دارای تاریخ ۹۶۳ هـ.ق است.

۲۸-۵. آبشار دربند.
طرح از: روزنامهٔ *دولت علیهٔ ایران*.
طراح: ابوالحسن غفاری (صنیع‌الملک).

5-28. The Darband Waterfall.
Drawing from the: *Iranian Government Gazette* Newspaper.
Drawing by: Abolhassan Ghaffari (Sani-ol-Molk).

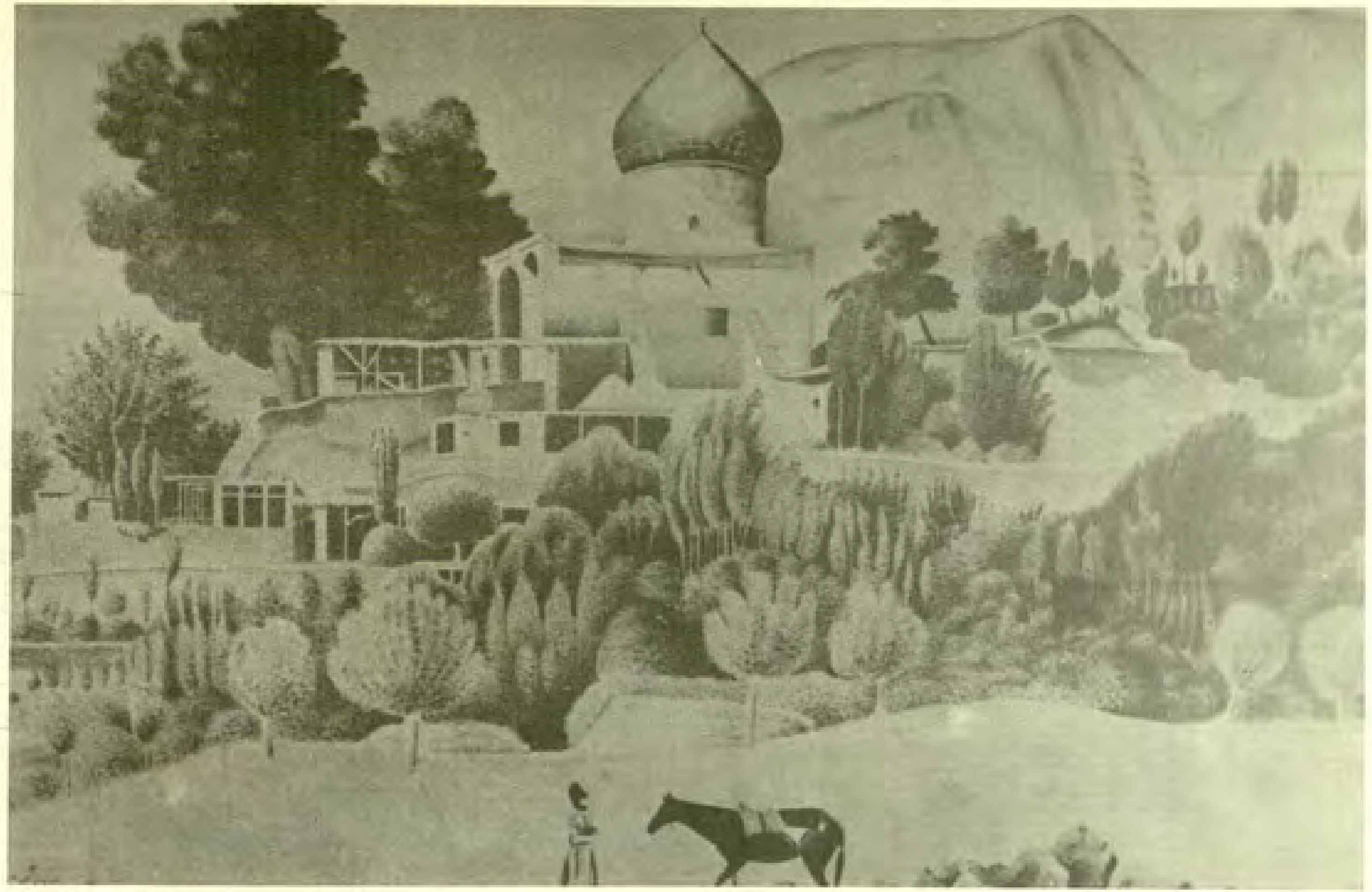

7-28. View of Emamzadeh Qassem in Shemiran, 1882.
Water Colour by: Ali son of Mahmoud Khan Malek-ol-Shoara.

۲۸-۷. نمای امامزاده قاسم در شمیران (۱۳۰۰ هـ.ق).
نقاشی آبرنگ کار: علی ولد محمودخان ملک‌الشعرا.

8-28. View of Emamzadeh Qassem in Shemiran.
Photograph by: Assadollah Parvin.

۲۸-۸. امامزاده قاسم در شمیران.
عکاس: اسدالله پروین.

۲۸-۱۰. امامزاده قاسم در شمیران.
عکاس: اسدالله پروین.

10-28. Emamzadeh Qassem in Shemiran.
Photograph by: Assadollah Parvin.

۲۸-۹. امامزاده قاسم در شمیران.
عکاس: اسدالله پروین.

9-28. Emamzadeh Qassem in Shemiran.
Photograph by: Assadollah Parvin.

۱۱-۲۸. دورنمای امامزاده قاسم در شمیران.
عکاس: علی خادم.

11-28. View of Emamzadeh Qassem in Shemiran.
Photograph by: Ali Khadem.

۱۲-۲۸. امامزاده صالح در تجریش (۱۲۷۹ هـ.ق).
عکس از: آلبوم عکس هیئت سیاسی ایتالیا در ایران.
عکاس: مونتابن.
نوشته: آ.م. پیه‌مونته.
چاپ: ۱۹۷۲ م.

12-28. Emamzadeh Saleh in Tajrish, 1862.
Photograph from the book: *Photograph Album of the Italian Diplomatic Mission to Persia*.
Photograph by: Luigi Montabone.
By: Angelo, M. Piemointese, 1972.

۱۳-۲۸. چنار امامزاده صالح در شمیران.
طرح از کتاب: ایران.
نوشته: مادام دیولافوا.
چاپ: ۱۸۸۷ م.

13-28. The Birch Tree of Emamzadeh Saleh in Shemiran.
Drawing from the book: *La Perse*.
By: Mme. Jeanne Dieulafoy, 1887.

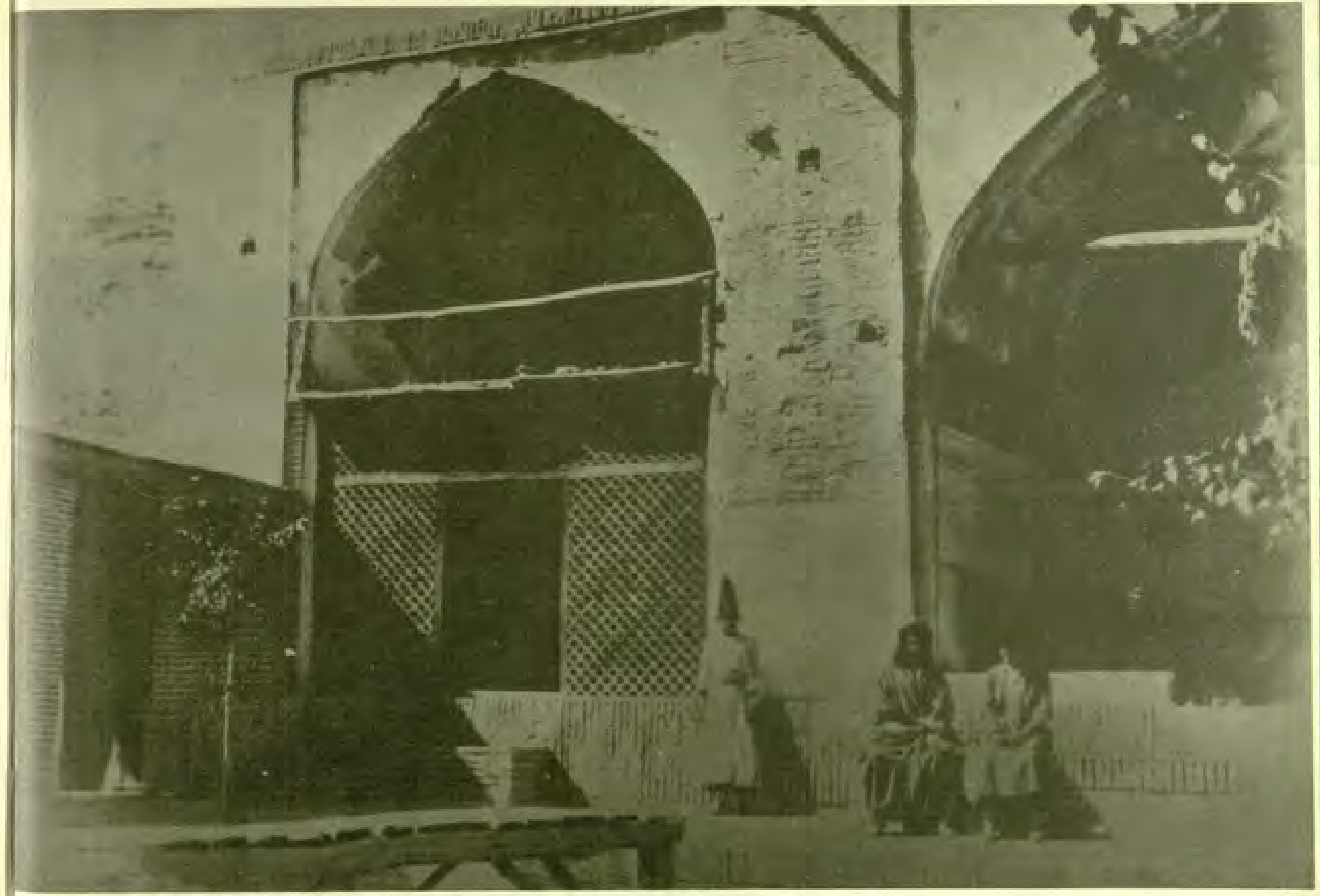

۲۸-۱۵. گنبد امامزاده صالح در شمیران.
عکاس: علی خادم.

15-28. The Dome of Emamzadeh Saleh in Shemiran.
Photograph by: Ali Khadem.

۲۸-۱۴. گنبد امامزاده صالح در شمیران.
عکاس: علی خادم.

14-28. The Dome of Emamzadeh Saleh in Shemiran.
Photograph by: Ali Khadem.

۲۸-۱۷. صحن امامزاده صالح و چنار کهن آن در شمیران.
عکاس: علی خادم.

17-28. The Courtyard of Emamzadeh Saleh and its Ancient Birch Tree, Shemiran.
Photograph by: Ali Khadem.

۲۸-۱۶. صحن و گنبد امامزاده صالح در شمیران.
عکاس: علی خادم.

16-28. Courtyard and Dome of Emamzadeh Saleh in Shemiran.
Photograph by: Ali Khadem.

مناظری از اطراف تهران

Views of Tehran's Suburbs.

۲۹-۱. نمای آستانهٔ شاه عبدالعظیم (۱۲۵۶-۵۷ هـ‌ق).
طرح از کتاب: *سفر در ایران*.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۱۸۴۰-۴۱ م.

1-29. View of the Shah Abdol-Azim Court.
Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin et Pascal Coste, 1840-41.

۲۹-۲. آستانهٔ شاه عبدالعظیم.
طرح از کتاب: *ایران و ایرانیان*.
نوشته: س.ج.و. بنجامین.
چاپ: ۱۸۸۷ م.

2-29. The Shah Abdol-Azim Court.
Drawing from the book: *Persia and Persians*.
By: S.G.W. Benjamin, 1887.

۲۹-۳. آستانهٔ شاه عبدالعظیم.
عکس از کتاب: قلب مشرق.
نوشته: میشل مایر شومیکر.
چاپ: ۱۹۰۴ م.

3-29. Shah Abdol-Azim Court.
Photograph from the book: *The Heart of the Oreint.*
By: Michael Myers Shoemaker, 1904.

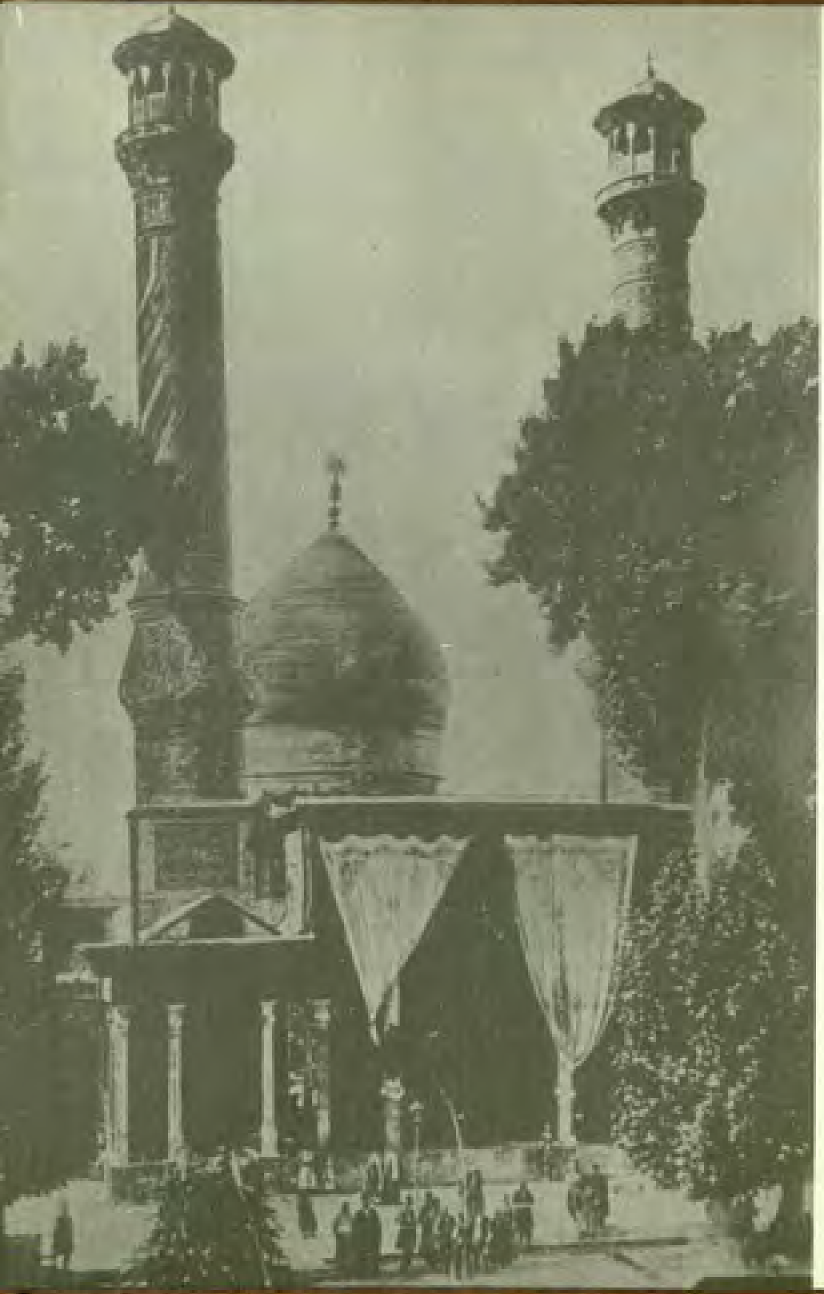

۲۹-۴. آستانهٔ شاه عبدالعظیم.
عکس از کتاب: *وضعیت در ایران امروزی*.
نوشته: والتر شولتز.
چاپ: ۱۹۰۳ م.

4-29. The Shah Abdol-Azim Court.
Photograph from the book: *Zustande im Heutigen Persien* Wiese das *Reisbuck.*
By: Dr. Walter Schultz 1903.

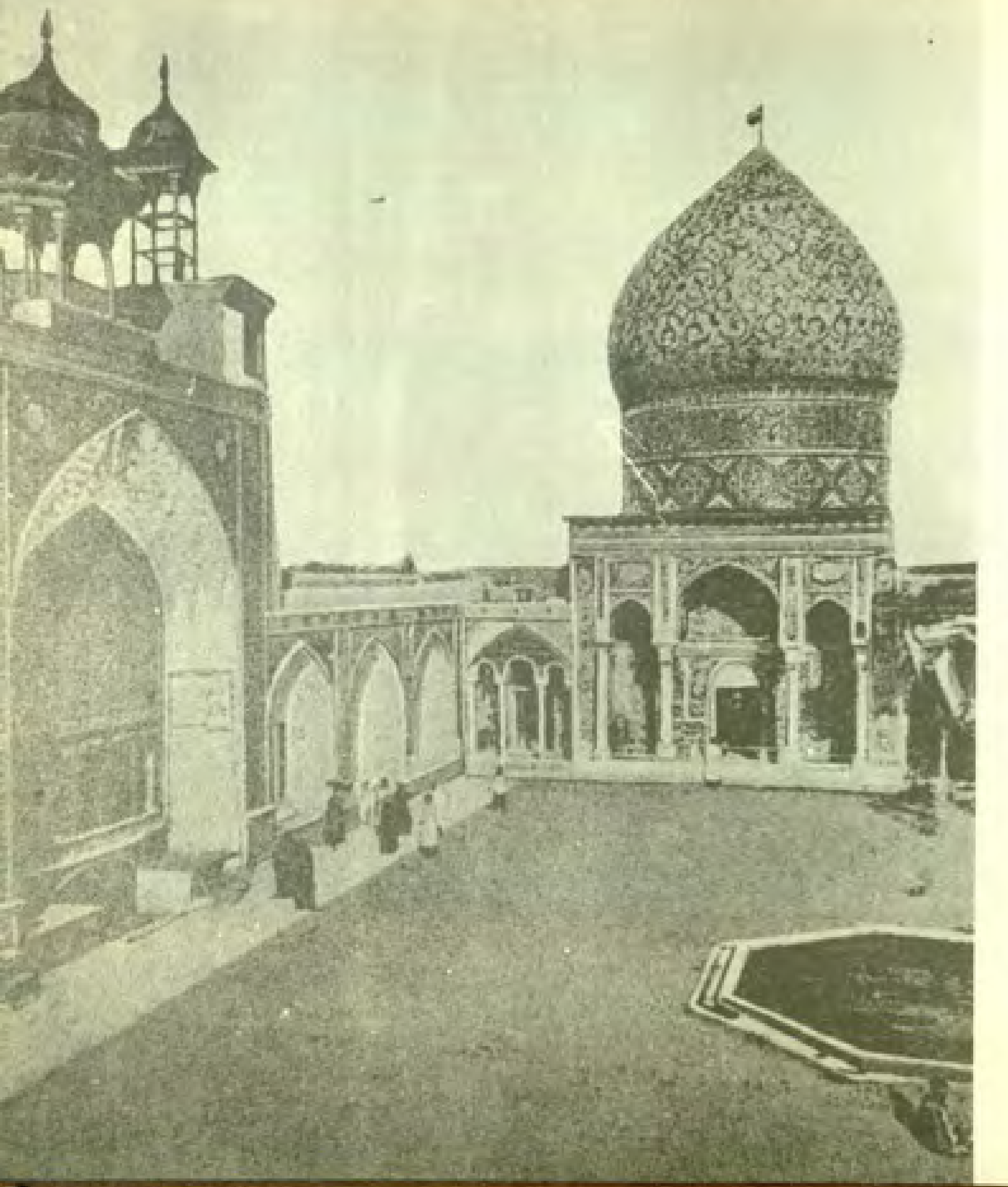

۲۹-۶. امامزاده حمزه در آستانهٔ شاه عبدالعظیم.
عکس از کتاب: *از خراسان تا بختیاری*.
نوشته: هانری رنه دالمانی.
چاپ: ۱۹۱۰ م.

6-29. Emamzadeh Hamzeh in the Shah Abdol-Azim Shrine.
Photograph from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris*.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

۲۹-۵. آستانهٔ شاه عبدالعظیم.
عکس از کتاب: شرح سفر به ایران.
نوشته: ا. کاودر.
چاپ: ۱۹۰۰ م.

5-29. The Shah Abdol-Azim Court.
Photograph from the book: *Reisbilder aus Persien....*
By: E. Kauder, 1900.

۲۹-۷. آستانهٔ شاه عبدالعظیم.
عکاس: اسدالله پروین.

7-29. The Shah Abdol-Azim Court.
Photograph by: Assadollah Parvin.

۲۹-۸. آستانهٔ شاه عبدالعظیم.
عکاس: اسدالله پروین.

8-29. Shah Abdol-Azim Court.
Photograph by: Assadollah Parvin.

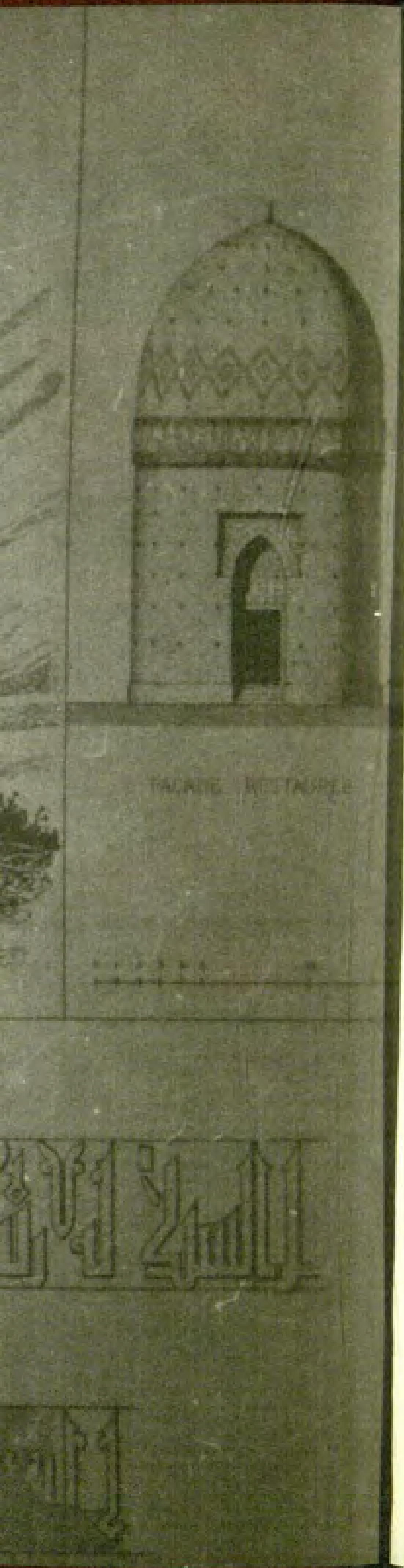

۲۹-۹. بقعهٔ امامزاده حمزه در صحن شاه عبدالعظیم.
عکاس: اسدالله پروین.

**9-29. The Emamzadeh Hamzeh Shrine at Shah Abdol-Azim.
Photograph by: Assadollah Parvin.**

۲۹-۱۰. نمای یك برج سنگی در شهر ری (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: *بناهای جدید ایران*.
نوشته: پاسکال کست.
چاپ: ۱۸۶۷ م.

**10-29. View of a Stone Tower at Shahr-e-Ray, 1840-41.
Drawing from the book: *Monuments Modernes de la Perse*.
By: Pascal Coste, 1867.**

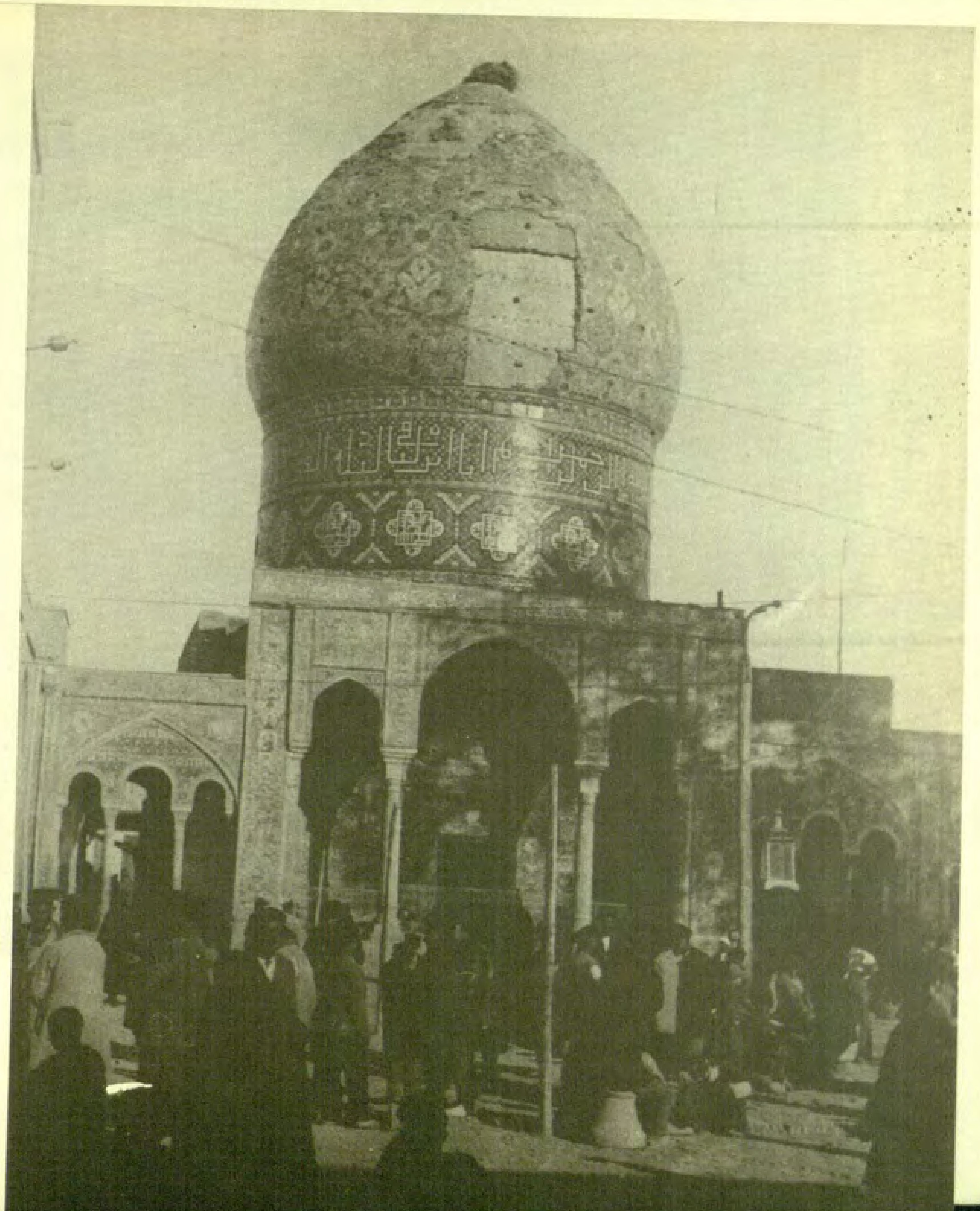

۲۹-۱۱. نمای یك برج سنگی در شهر ری[۱].
عکس از کتاب: *ایران و مسائل ایران.*
نوشته: ج.ن. کرزن.
چاپ: ۱۸۹۲ م.

11-29. View of a Stone Tower at Shahr-e-Ray[1].
Photograph from the book: *Persia and the Persian Question.*
By: G.N. Curzon, 1892.

۱. این برج سنگی که امروز اثری از آن بر جای نمانده، از آثار سدهٔ چهارم هـ.ق یعنی دورهٔ آل بویه است. این برج تا سال ۱۳۰۹ هـ.ق برپا بوده، و دکتر فووریه در کتاب سه سال در دربار ایران از این برج یاد کرده است، و می‌نویسد که: نیمی از این برج هنوز باقی است.

1. This stone Tower, of which no trace has been left, dated to the 10th A.D. from the Al-Booyeh period. It still existed in the year 1891 A.D. and Dr. Feuvrier, in his book *Trois ans a la Cour de Perse,* mentions that half of it still remained.

۲۹-۱۲. امامزاده عبدالله.
عکس از کتاب: *هیئت نمایندگی پادشاه اسکار به (دربار) شاه ایران.*
نوشته: سون هدین.
چاپ: ۱۸۹۰ م.

12-29. Emamzadeh Abdollah.
Photograph from the book: *Konung Oscars Till Schahen Af Persien. Beskickning*
By: Sven-Hedin, 1890.

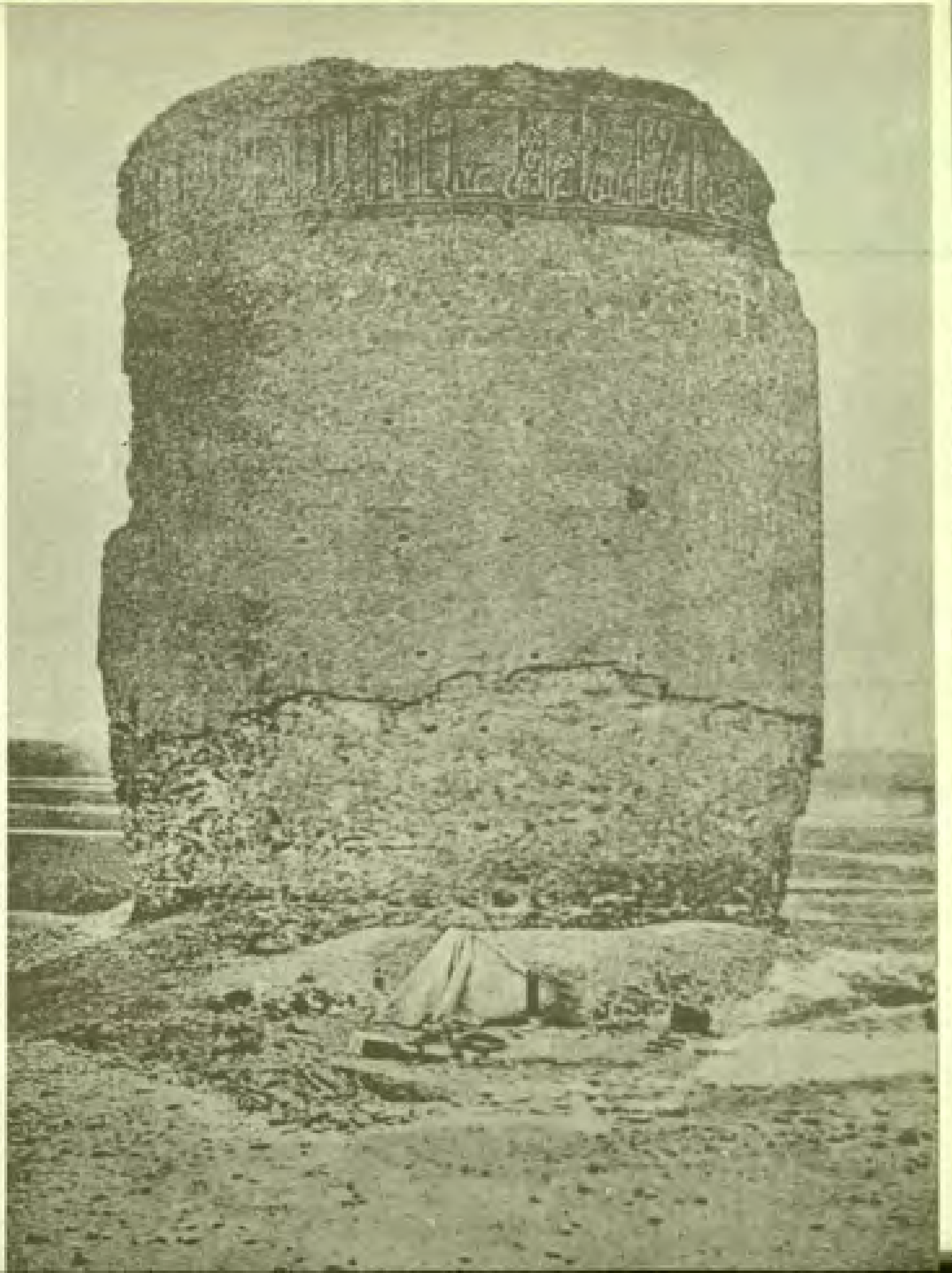

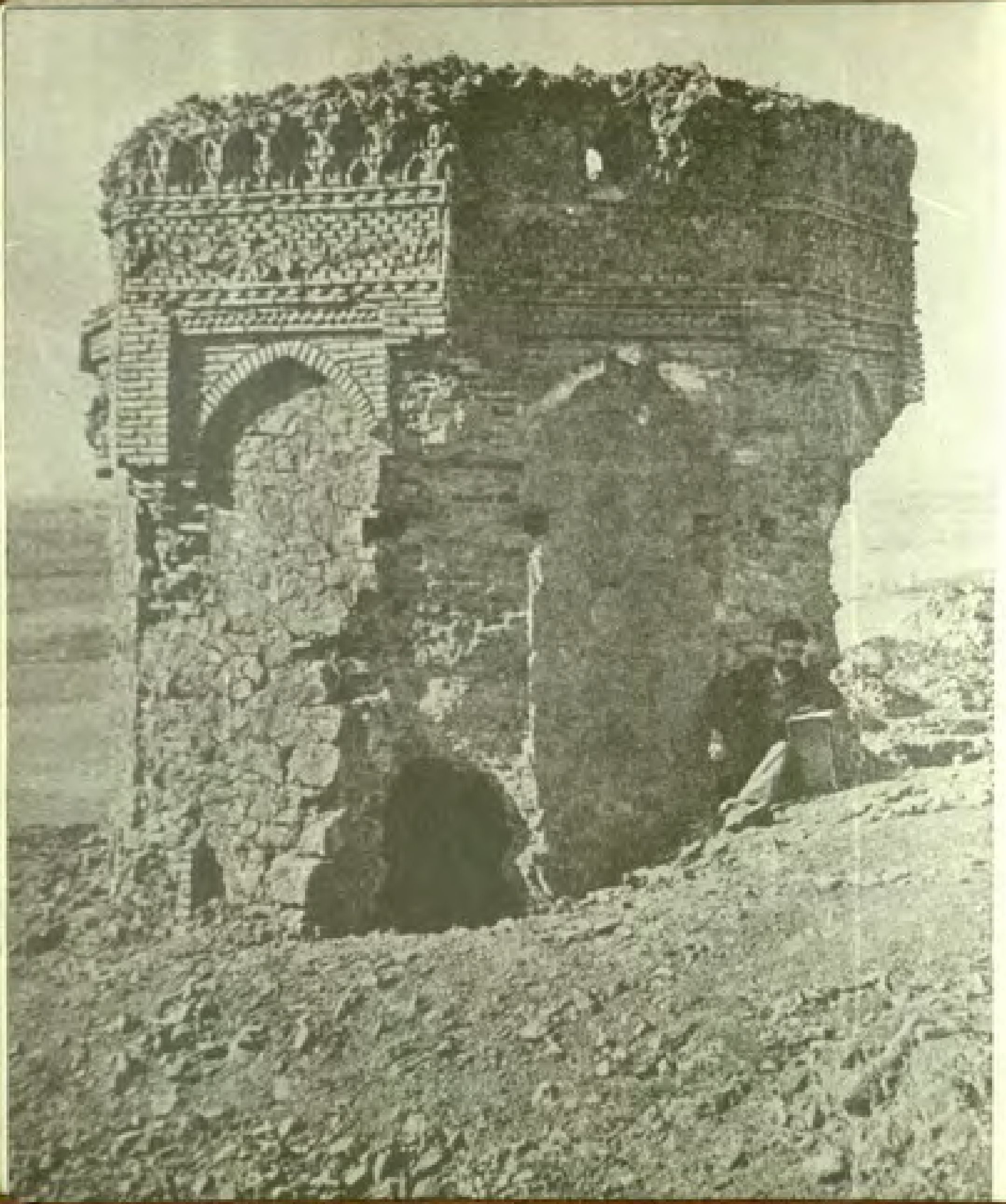

۲۹-۱۴. برج نقاره‌خانه، شهر ری.
عکس از کتاب: قلب مشرق.
نوشته: میشل مایر شومیکر.
چاپ: ۱۹۰۴ م.

14-29. The Naghareh-Khaneh Tower, Rey.
Photograph from the book: *The Heart of the Orient*
By: Michael Myers Shoemaker, 1904.

۲۹-۱۳. امامزاده عبدالله در شهر ری.
عکاس: علی خادم.

13-29. Emamzadeh Abdollah in Rey.
Photograph by: Ali Khadem.

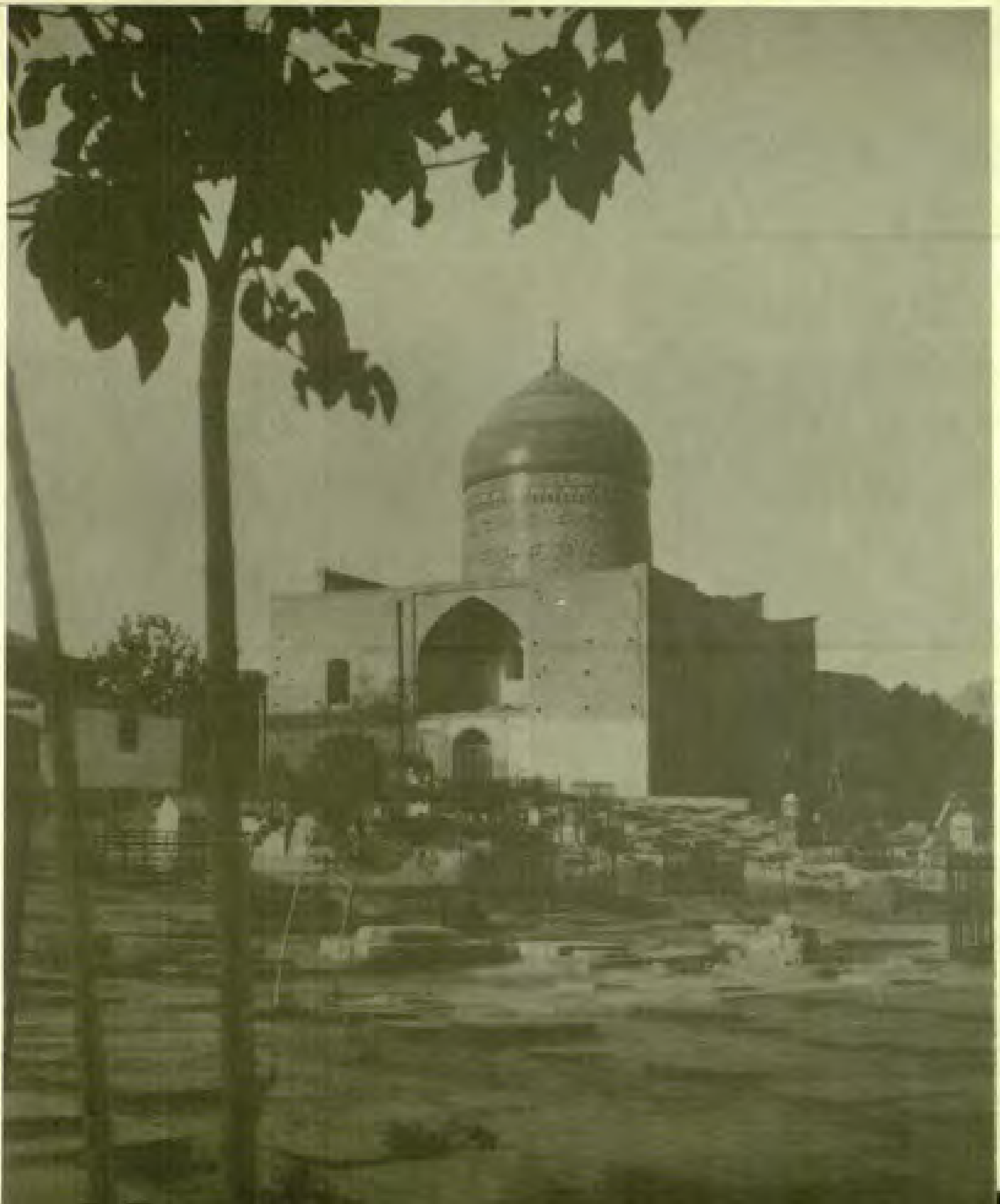

۱۵-۲۹. بقعهٔ ابن بابویه، ری.
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.
عکاس: ابوالقاسم‌بن محمدتقی نوری.

15-29. Ibn Babouyeh Shrine, Rey.
Photograph from the: Golestan Palace Albums.
Photograph by: Abolqassem Ibn Mohammad Taghi Nouri.

۲۹-۱۶. برج طغرل (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: *سفر در ایران.*
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

16-29. Toghrol Tower.
Drawing from the book: *Voyage en Perse.*
By: Eugene Flandin and Pascal Coste, 1840-41.

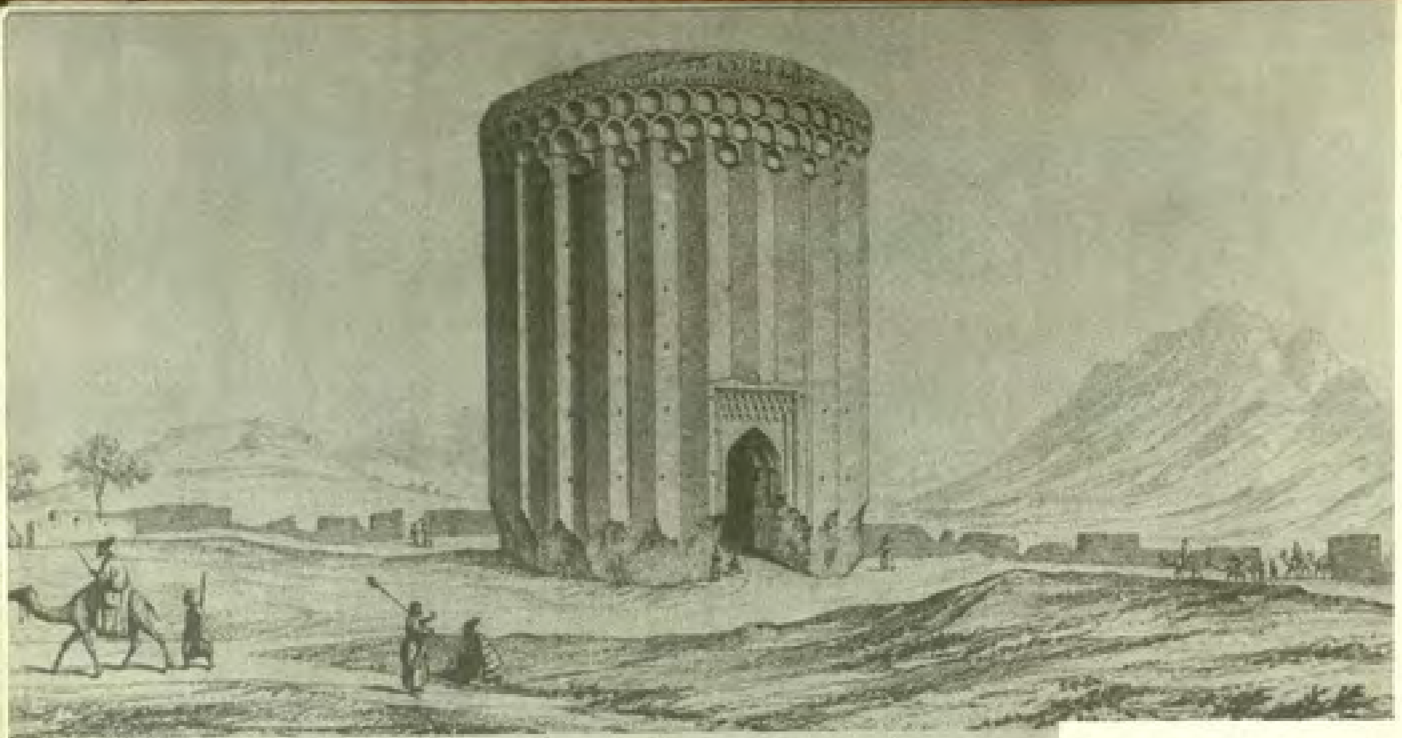

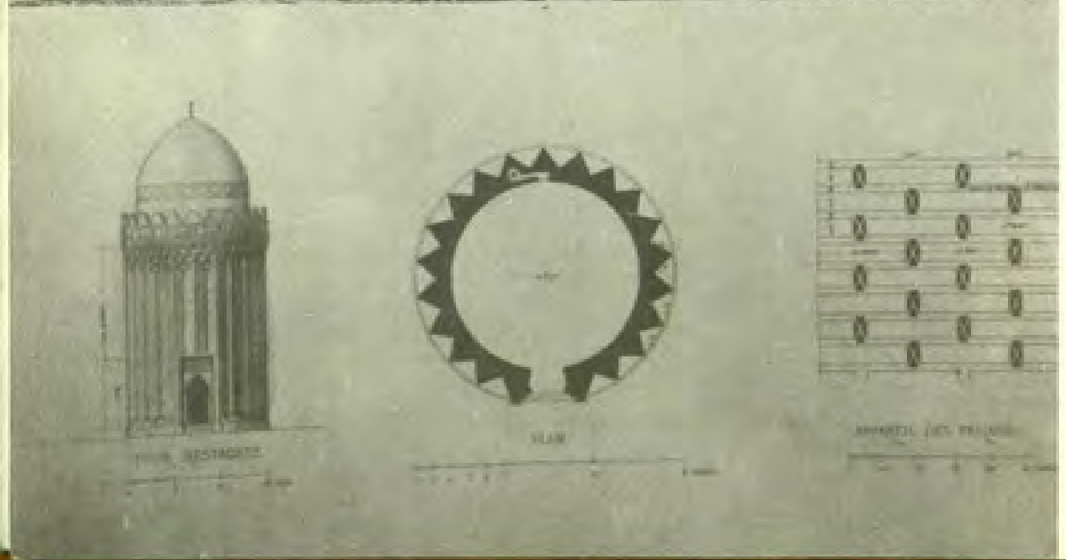

۲۹-۱۷. برج طغرل (۵۷-۱۲۵۶ هـ.ق).
طرح از کتاب: *بناهای جدید ایران.*
نوشته: پاسکال کست.
چاپ: ۱۸۶۷ م.

17-29. Toghrol Tower, 1840-41.
Drawing from the book: *Monuments Modernes de la Perse.*
By: Pascal Coste, 1867.

۲۹-۱۸. برج طغرل.
طرح از کتاب: *ایران*.
نوشته: لوئی دوبو.
چاپ: ۱۸۴۱ م.

18-29. Toghrol Tower.
Drawing from the book: *La Perse*.
By: M. Louis Dubeux, 1841.

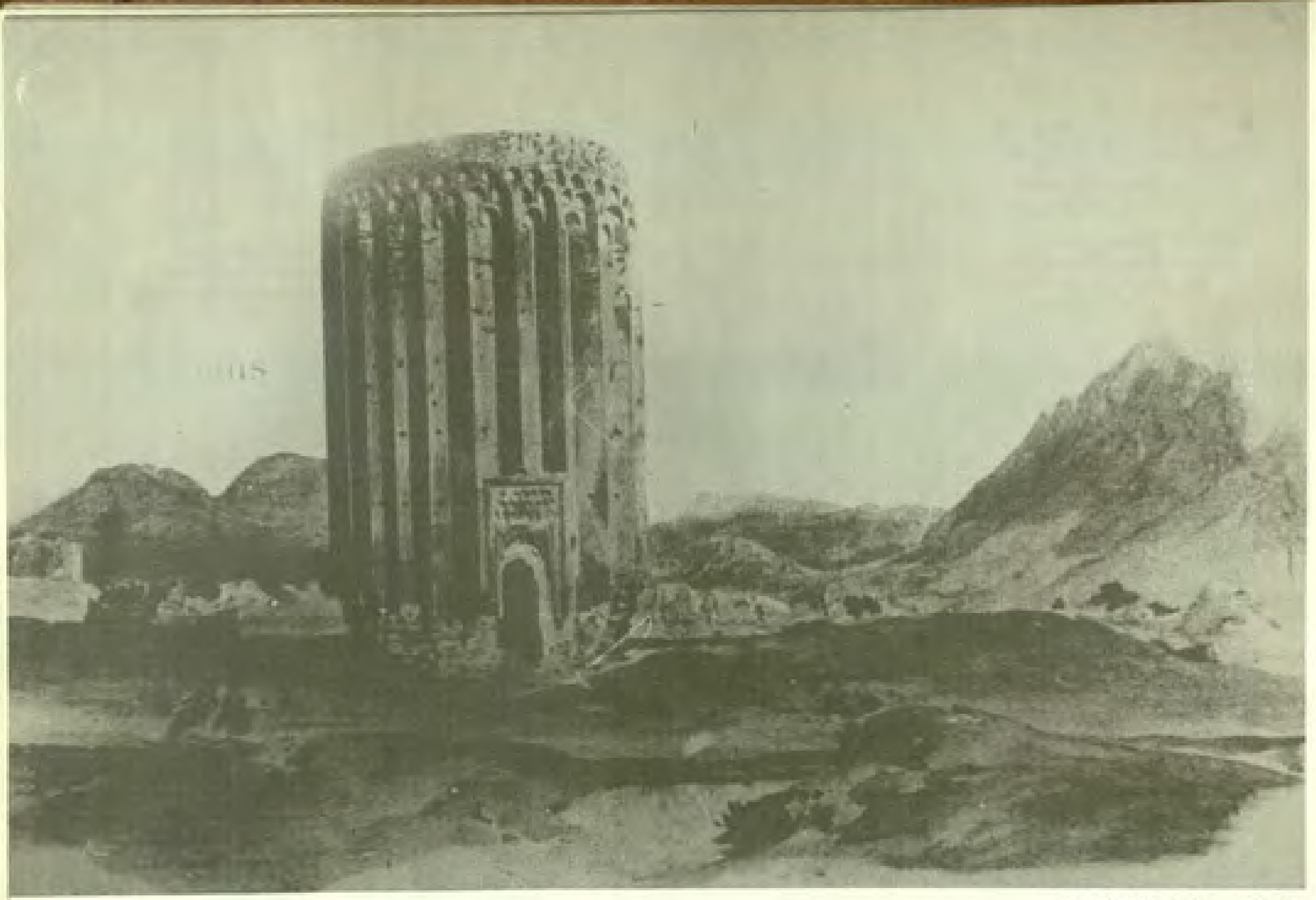

۲۹-۱۹. برج طغرل (۱۲۶۵ هـ.ق.).
طرح از کتاب: *از خراسان تا بختیاری*.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.
نوشته: هانری رنه دالمانی. چاپ: ۱۹۱۰ م.

19-29. Toghrol Tower.
Drawing from the book: *Du Khorassan au Pays des Bakhtiaris*.
Drawing by: Jules Laurens, 1848.
By: Henry Rene d'Allemagne, 1910.

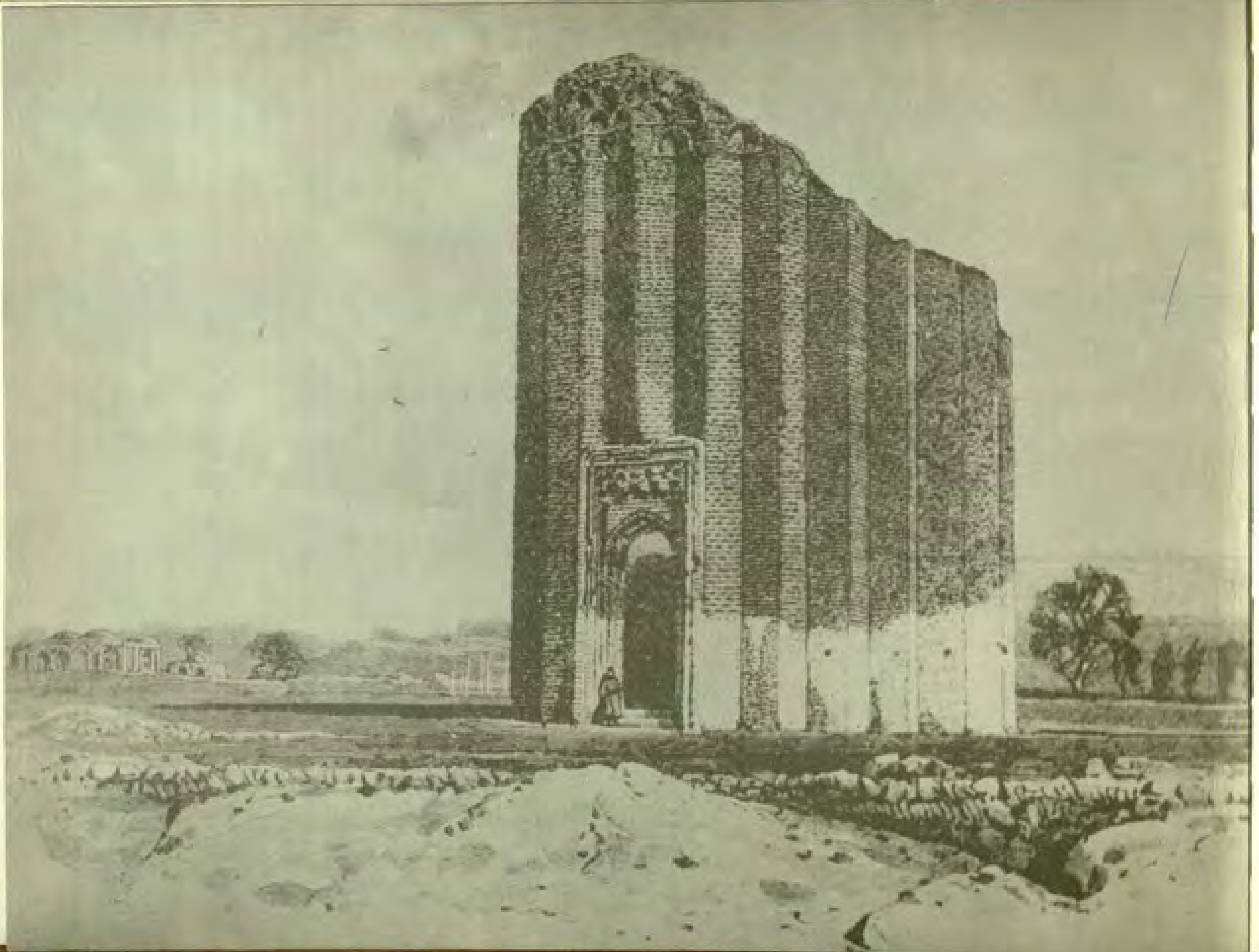

۲۱-۲۹. برج طغرل.
طرح از کتاب: *ایران و ایرانیان*.
نوشته: س.ج.و. بنجامین.
چاپ: ۱۸۸۷ م.

21-29. Toghrol Tower.
Drawing from the book: *Persia and Persians.*
By: S.G.W. Benjamin, 1887.

۲۰-۲۹. برج طغرل، ری.
طرح از کتاب: *ایران*.
نوشته: مادام دیولافوا
چاپ: ۱۸۸۷ م.

20-29. Toghrol Tower, Rey.
Drawing from the book: *La Perse.*
By: Mme. Jeanne Dieulafoy, 1887.

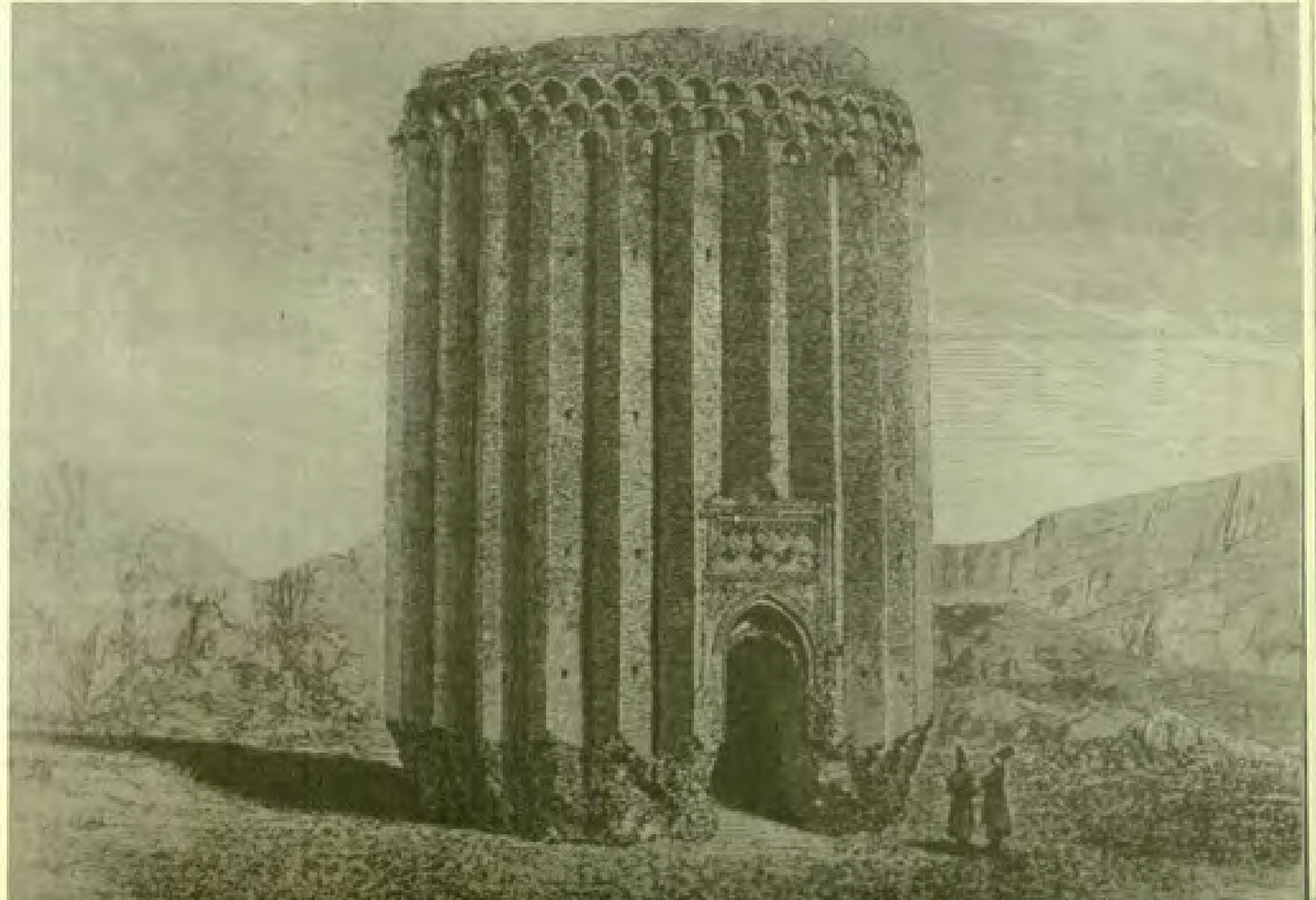

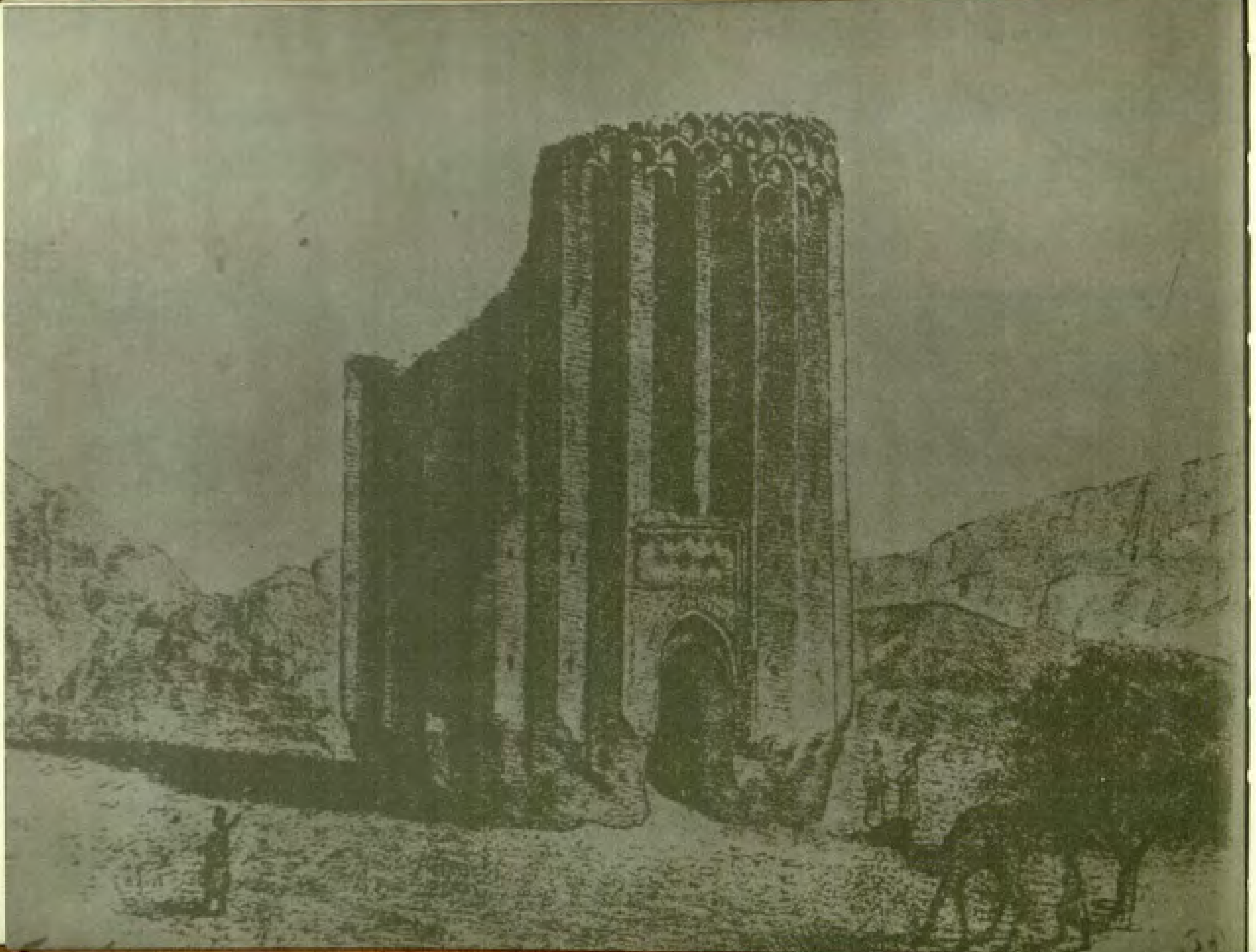

۲۲-۲۹. برج طغرل پیش از تعمیر[۲].
طرح از: روزنامهٔ شرف، نمرهٔ بیست و نهم.
طراح: ابوتراب غفاری.

22-29. **Toghrol Tower[2] before repairs.**
Drawing from the; *Sharaf* Newspaper, no. 29.
Drawing by: Abootorab Ghaffari.

۲. برج طغرل آرامگاه طغرل اول سلجوقی است که به سال ۴۵۵ هـ.ق در ری درگذشت. و در همان جا به خاک سپرده شد. این برج به سال ۱۳۰۱ هـ.ق مورد تعمیر قرار گرفت که متأسفانه در این تعمیر بسیاری از ویژگیهای تاریخی آن از میان رفت. برج طغرل بنایی آجری، با بدنهٔ ترک ترک به بلندی بیست متر است.

2. The Tomb Tower of Toghrol is the mausoleum of Toghrol the First the Siljuk, who died in Rey in 1063 A.D., and was ‹uried there. The fort was repaired in 1883 A.D., but unfortunately these repairs took away many of its historic characteristics. It is a brick structure, with a fluted facade and 20 metres high.

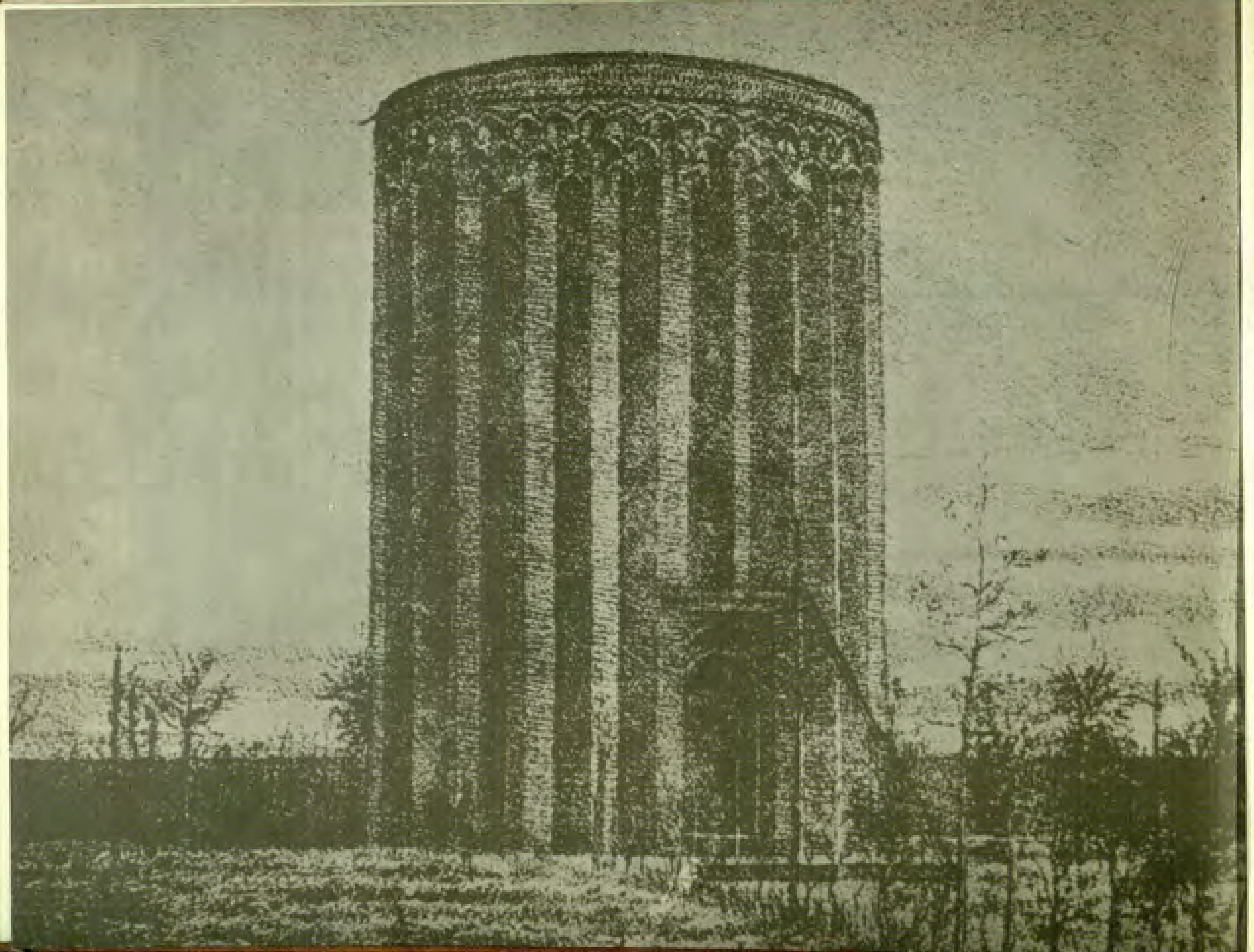

۲۳-۲۹. برج طغرل پس از تعمیر (۱۳۰۲ هـ.ق).
طرح از: روزنامهٔ شرف، نمرهٔ بیست و نهم.
طراح: ابوتراب غفاری.

23-29. Toghrol Tower after repairs, 1884.
Drawing from the: *Sharaf* Newspaper no. 29.
Drawing by: Abootorab Ghaffari.

۲۹-۲۴. نقش برجستهٔ فتحعلی شاه و صف سلام او، چشمه علی ری[۳].
طرح از کتاب: *سفر در ایران*.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

24-29. **Bas-Relief of Fathali Shah and his Salam-Etourage, Cheshmeh Ali, Rey[3].**
Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin et Pascal Coste, 1840-41.

۳. این نقش به سال ۱۲۴۸ هـ.ق به دستور فتحعلی شاه قاجار، از مراسم جلوس او و صف سلام شاهزادگان و بزرگان قاجار در بالای چشمه علی واقع در شهر ری ساخته شده است.

3. This carving was made in 1832 A.D. by order of Fathali Shah Qajar and shows his enthronement in the presence of the princes and Qajar notabilities. It is situated above Cheshmeh Ali in Rey.

۲۹-۲۵. نمای چشمه علی و نقش برجستهٔ فتحعلی شاه، ری.
طرح از کتاب: *سفر در ایران*.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

25-29. **View of Cheshmeh Ali and Bas-Relief of Fathali Shah, Rey.**
Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin et Pascal Coste, 1840-41.

۲۹-۲۶. نقش برجستهٔ فتحعلی‌شاه در کوه سرسره، ری[۴].
طرح از کتاب: *سفر در ایران*.
نوشته: اوژن فلاندن و پاسکال کست.
چاپ: ۴۱-۱۸۴۰ م.

26-29. Bas-Relief of Fathali Shah, at the Sorsoreh Mountain, Rey[4].
Drawing from the book: *Voyage en Perse*.
By: Eugene Flandin et Pascal Coste, 1840-41.

۴. درجایی که این نقش کنده شد، سابقاً یک نقش برجستهٔ ساسانی وجود داشته که سواری نیزه به دست در حال تاخت را نشان می‌داده است. این نقش باستانی به سال ۱۲۴۶ هـ.ق به دستور فتحعلی‌شاه قاجار محو گردید، و به جای آن نقش خود او را در حال شکار شیر ساختند. خود این نقش برجسته نیز بر اثر انفجار کوه برای تهیهٔ سیمان از میان رفت. لازم به یادآوری است که در حاشیهٔ این نقش اشعاری در ستایش از فتحعلی‌شاه کنده‌کاری شده بوده که در این طرح منعکس نگردیده است.

طراح این نقش عبدالله‌خان معمار و حجار آن محمدقاسم حجّارباشی بوده‌اند.

4. The emplacemnt used to be a carving of a Sassanid rider, lance in hand. It was wiped out in 1830 A.D. by order of Fathali Shah Qajar and replaced by a carving showing hunting. This carving was destroyed when the mountain-side was blown up to get material for cement. The carving should have had a frame in the shape of verses in praise of Fathali Shah, but these are not seen in the project's drawing. The drawing is by Abdollah Khan Me'mar and the carving by Mohammad Qassem Hajjar Bashi, stone-cutter in chief.

۲۹-۲۷. نقش برجستهٔ فتحعلی‌شاه در کوه سرسره، ری.
طرح از کتاب: معماری سنتی ایران.
طراح: ژول لورنس، ۱۸۴۸ م.

27-29. Bas-Relief of Fathali Shah, at the Sorsoreh Mountain, Rey.
Drawing from the book: *Iran's Architectural History*.
Drawing by: Jules Laurens, 1848.

۲۹-۲۸. نقش برجستهٔ فتحعلی‌شاه در کوه سرسره، ری.
عکاس: اسدالله پروین.

28-29. Bas-Relief of Fathali Shah at Sorsoreh Mountain, Rey.
Photography by: Asadollah Parvin.

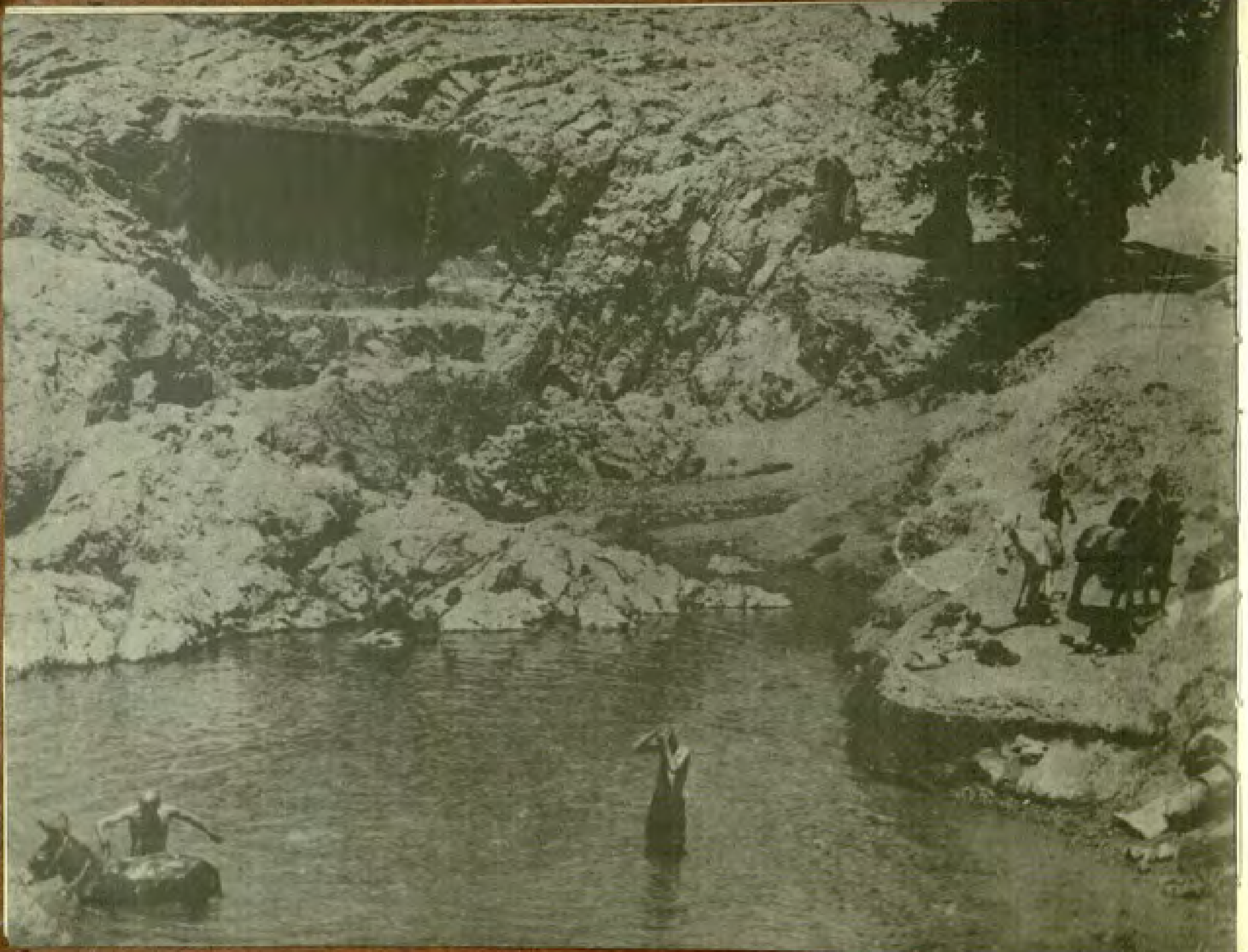

۲۹-۲۹. چشمه‌علی و نقش برجستهٔ فتحعلی‌شاه، شهر ری.
عکاس: اسدالله پروین.

29-29. Cheshmeh Ali and Bas-Relief of Fathali Shah, Rey.
Photograph by: Assadollah Parvin.

۲۹-۳۰. عمارت سلیمانیه، کرج[۵].
عکس از: آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان.

30-29. The Soleymaniyeh Building in Karaj[5].
Photograph from the: Golestan Palace Albums.

۵. بنای سلیمانیهٔ کرج، در سال ۱۲۲۷ هـ.ق به دستور فتحعلی شاه قاجار بنا گردید، و به نام سلیمان میرزا فرزند وی، سلیمانیه نامگذاری شد.

5. The Soleymaniyeh Building in Karaj was erected in 1812 A.D. by orders of Fathali Shah Qajar and was thus named after his son Soleyman.

۲۹-۳۱. امامزاده فیروزآباد، جادهٔ ورامین.
عکس از: دکتر منوچهر ستوده.

31-29. Emamzadeh Firooz-Abad, Varamin Road.
Photograph by: Dr. Manuchehr Sotoudeh.

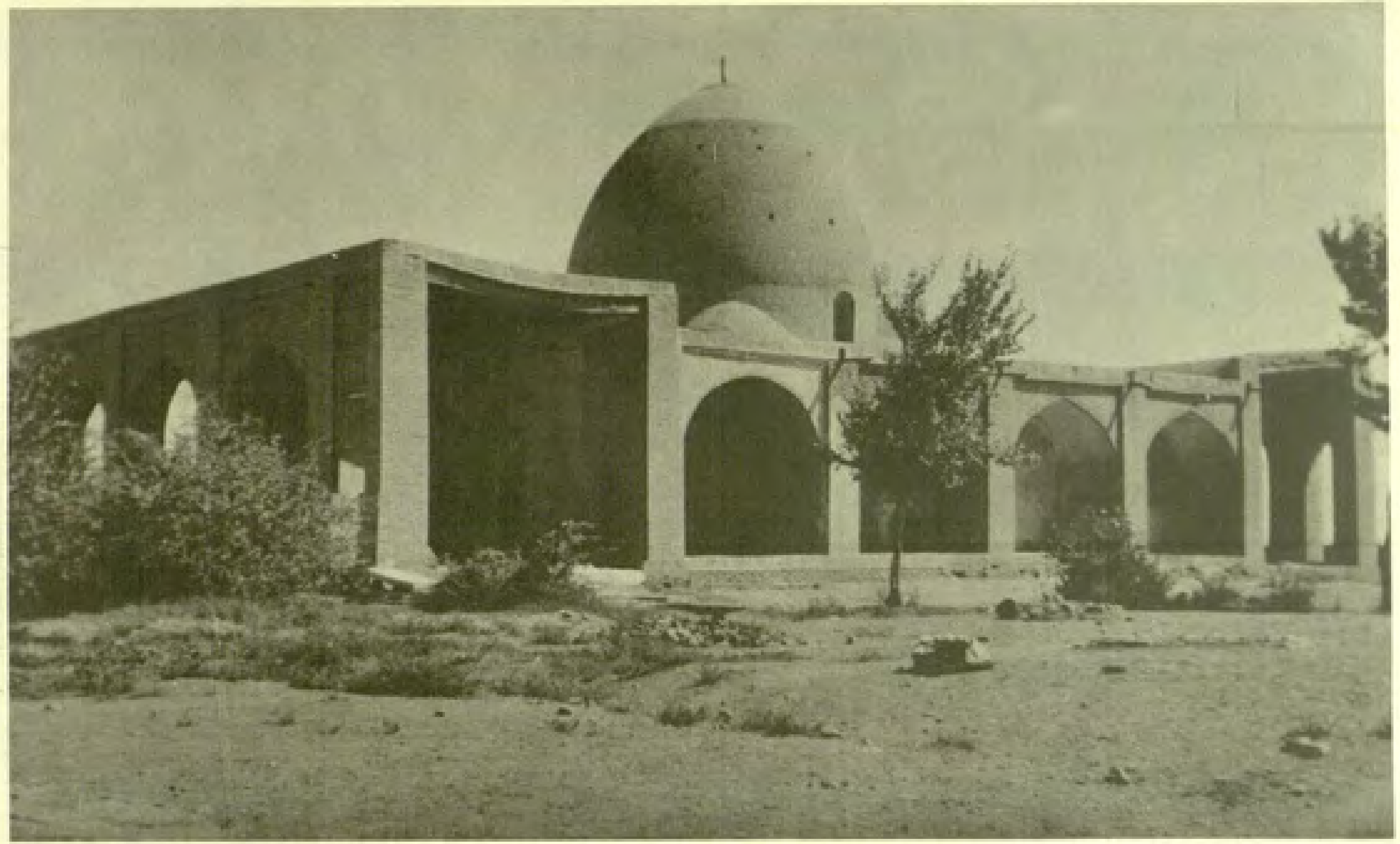

32-29. Emamzadeh Ahle Ali, Doolab.
Photograph by: Dr. Manuchehr Sotoudeh.

۲۹-۳۲. امامزاده اهل علی، دولاب.
عکس از: دکتر منوچهر ستوده.

Sources of Illustrations

A) Anderson, T.S. *My Wanderings in Persia, 1880.*
Allemagne, Henry Rene d': *Du khorassan au Pays des Bakhtiaris,* 1910.
Armoury, Copley: *Persian Days,* 1929.
A.M., *Posledni Politicheskoe Dvijenie vi Persiyi, piterburge* 1906.
Bahram Beygui, H.: *Tehran: An Urban Analysis,* 1977.

B) Benjamin, S.G.W.: *Persia and Persians,* 1887.
Binder, Henry: *Au Kurdistan,* 1887.
Brugsch, Heinrich: *Reise der K. Preussischen Gesandtschaft Nach Persien* 1860 und 1861 — Leipzig 1862.
Burger, F.: *Nasser-Eddin Schah und Moderne Persien* 1889.

C) Carla, Serena: *Hommes et Choses en Perse,* 1882.
Coste, Pascal: *Monuments Modernes de la Perse,* 1867. *Voyage en Perse* 1840-41.
Cresson, W.P.: *Persia The Awakening East,* London 1908.
Christensen, Arthur: *Hinsides Det Kasiske Hav Fra en Orrentevjes Ved Kurgehs Odbrud,* 1918.
Curzon, George N.: *Persia and The Persian Question,* 1892.

D) Dieulafoy, Jeanne: *La Perse,* 1887.
Dubeux, M. Louis: *La Perse,* Paris 1841.
Dunlop, H.: *Persie Voorheen En Thans Door,* 1912.
Durand, E.R.: *An Autumn Tour in Western Persia,* 1902.

F) Feuvrier, Dr.: *Trois ans a la Cour de Perse,* 1906.
Flandin, Eugene: *Voyage en Perse,* 1840-41.

G) Graefe, Axel von: *Iran das Neve Persien,* 1937.
Grother, Hugo: *Wanderungen in Persien,* 1910.

H) Hedin, Sven: *Konung Oscars Beskickning Till Schahen Af Persien,* 1890.
Hribek, Josef: *V Zemi Lva A Slunce Crety z Cest Napric persil,* 1927.
Huse, Louis Emile: *Journey into Persia.*

J) Jackson, A.V. Williams: *persia Past and Present,* 1906, *From Constantinople to the Home of Omar Khayyam,* 1911.

K) Kauder, E.: *Reisbilder aus Persien, Turkstan und der Turkei,* 1900.
Kellerman, Bernhard: *Auf Persien Karwanstrassen,* 1928.
Ker Porter, Sir Robert: *Travels in Georgia, Persia, Armenia & Ancient Babylonia from* 1817-1820, London 1821.

L) Landor, Henry Savage: *Accross Coveted Lands,* 1902.
Loti, Pierre: *Aus Persiens Wunderwelt,* 1922.
Lovey, Eustache de: *The Moon of the Fourteenth Night,* 1910.

M) Morgan, C.: *Nasser-Eddin Schah und Moderne Persien,* 1889.
Morier, James: *A Journey Through Persia, Armenia and Asia Minor to Constantinople in the Years* 1808-1809, 1812.
Moser, Henri: *A Travers l'Asie Centrale, La Steppe, Kirghiz, le Turkistan Russe, Bokhara, Khiva, le Pays des Turcamans et la Perse, Impressions de Voyage,* 1885.

P) Pakravan. E: *Teheran de Jadis,* 1971.
Piemontese, Angelo M.: *Photograph Album of Itlian Diplomatic Mission to Persia, (summer 1862) Rome* 1972.
Pierre, Fredee: *Voyage En Armenie et en Perse,* 1899.

R) Reklyo, Elize: *Zemlya i Lyudi vol. 8-9, Piterburge,* 1899.
Richards, Fred: *Persian Journey,* 1931
Riderer, G.: *Aus Persien Auszeichnungen,* 1882.
Rosen, Friedrich: *Persien in Wort und Bild,* 1926.

S) Savage Landor, Henry: *Accross Coveted Lands,* 1902.
Schultz, Walter: *Zustande im Heutigen Persien Wiese das Reisbuck,* 1903.
Serena, Carla: *Hommes et Choses en Perse,* 1882.
Shobert, Frederic: *The World in Miniature,* 1882.
Shoemaker, Michael Myers: *The Heart of the Orient,* 1904.
Shuster, Morgan: *The Strangling of Persia,* 1912.
Sladen, Douglas: *Queer Things about Persia,* 1907.
The Moon of the Fourteenth Night 1910.
Soltikoff, Prince Alexis: *Voyage en Perse,* 1851.
Sykes, Ella C.: *Through Persia on a Side Saddle,* 1898.

T) Townley, Susan: *Indiscretions of Lady Susan,* 1922.

V) Vilmorin, Auguste Lacoin de: *De Paris a Bombay Per la Perse* 1895.

W) Wegner, Armin T.: *Am Kreuzweg der Welten* , 1930.
Wilber, Donald N.: *Persian Gardens and Garden Pavilions,* 1962.

MAGAZINES:
IRAN . JOURNAL OF THE BRITISH INSTITUTE OF PERSIAN STUDIES VOL. VI 1968.
TOUR DE MONDE-

منابع فارسی:
روزنامهٔ دولت علیه ایران
روزنامهٔ شرف
مجموعه آثار معماری سنتی ایران، ۱۳۵۶ ش.

Titles

Introduction 5
A short History of Tehran 6
Plans of Tehran 11
Views of Tehran 17
Gates and Alleys 39
Maidan-e-Arg 63
Buildings of Karim Khan's Reign 87
The Takht Marmar Hall 93
Takht Marmar (Marble Throne) 111
The Golestan Garden 121
The Khorooji Building 141
Takht Tavoos 155
Ghasr Qajar 161
The Lalezar Garden and Building 183
Negarestan 187
Masjed Soltani 199
The Residence of the French Minister in Tehran 211
Dar-ol-Fonoon 219
Sabzeh Maidan 227
Doshan Tappeh 235
The Firouzeh (Turquoise) Palace 253
Nezammyeh 259
Saltanat-Abad 281
Baghe Ferdows 295
Maidan-e-Asb-Davani (Horse Racing Circle) 303
The Wind Tower Building 323
Maidan-e-Mashq (Exercise Square) 331
Shams-ol-Emareh 345
Some Views of Parts of Tehran 377
Views of Shemiran 395
Views of Tehran's Suburbs 415

(In order to locate the titles in the book please follow the pages from right to left)

کتابخانه مرکزی
Central Library
Tehran University
456/۴۵۶

10007500306477
کتابخانه مرکزی دانشگاه